ACADEMIA REPUBLICII POPULARE ROMÂNE
Institutul de Istorie şi Filosofie

STUDII

Revistă de istorie şi filosofie

III

ANUL 4

IULIE — SEPTEMVRIE 1951

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

„STUDII" REVISTĂ DE ISTORIE ŞI FILOSOFIE
APARE TRIMESTRIAL

BUCUREŞTI B-DUL GENERALISSIMUL STALIN NR. 1, TEL. 2.87-43

ABONAMENTE: CENTRUL DE DIFUZARE A PRESEI, STR. SĂRINDAR 14, TEL. 5 28.90, ŞI
LIBRĂRIA ACADEMIEI R. P. R., CALEA VICTORIEI 27, TEL. 4.08.50

ACADEMIA REPUBLICII POPULARE ROMANE
INSTITUTUL DE ISTORIE ŞI FILOSOFIE

STUDII

Revistă de istorie şi filosofie

III

ANUL 4

IULIE—SEPTEMVRIE 1951

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

„STUDII" REVISTĂ DE ISTORIE ŞI FILOSOFIE
APARE TRIMESTRIAL

BUCUREŞTI B-DUL GENERALISSIMUL STALIN NR. 1, TEL. 2.87-43

ABONAMENTE: CENTRUL DE DIFUZARE A PRESEI, STR. SĂRINDAR 14, TEL. 5 28 90, ŞI
LIBRĂRIA ACADEMIEI R. P. R., CALEA VICTORIEI 27, TEL. 4 08.50

CUPRINSUL

CUVÂNTAREA TOVARĂŞULUI VASILE LUCA LA ADUNAREA FESTIVĂ ÎN CINSTEA CELEI DE A 7-a ANIVERSĂRI A ELIBERĂRII ROMÂNIEI

Tovarăşi.

Oamenii muncii din Republica Populară Româna sărbatoresc astazi a 7-a aniversare a eliberării patriei noastre de sub jugul cotropitorilor hitlerişti, de către glorioasa Armată Sovietica. (Aplauze).

In ziua de 23 August 1944, forţele patriotice, sub conducerea Partidului Comunist Român — folosind faptul ca Armata Sovietica a spart frontul la Iaşi şi şi-a deschis calea înaintarii vijelioase spre Bucureşti — au răsturnat clica fascisto-antonesciană şi au împiedicat în felul acesta planurile forţelor militare antonesciene de a se retrage pe o altă linie de apărare şi de a continua lupta alaturi de Germania hitleristă.

România a eşit din războiul criminal în care a fost aruncată de clica fascisto-antonesciană, clică sprijinita de toate partidele burghezo-moşiereşti — inclusiv social-democraţia de dreapta. Armata română a întors armele împotriva cotropitorilor hitlerişti

Ziua de 23 August ziua eliberării patriei noastre de catre glorioasa Armată Sovietică, ziua răsturnării dictaturii fascisto-antonesciene, a însemnat totodată o cotitura istorică în viaţa poporului nostru, înspre cucerirea independenţei sale, înspre eliberarea sa naţională şi socială. Deaceea, ziua de 23 August a devenit cea mai mare sărbatoare naţională a poporului român.

„Eliberarea României de catre Armata Sovietica" — spunea tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej — „n'a însemnat numai eliberarea nationala a ţării noastre, dar ea a creat condiţiile necesare şi toate premizele pentru zdrobirea claselor dominante — moşieri şi capitalişti — a făcut posibilă desfaşurarea luptei poporului şi efectuarea de reforme cu caracter revoluţionar, a ferit ţara noastra de intervenţia armata a puterilor imperialiste, a facut cu putinţa rapida desvoltare a puterii populare şi trecerea la regimul de democraţie populară — formă a dictaturii proletariatului".

Faptul că România a fost eliberată de sub jugul fascismului de către Armata Sovietică, faptul că Armata Sovietică şi nu o armată a imperialiştilor anglo-americani a intrat în ţara noastră — a avut o însemnătate hotărîtoare asupra desvoltării ulterioare a vieţii poporului nostru.

Armatele imperialiştilor au călcat în ţările parasite de hitlerişti, ca ocupante şi asupritoare.

Prima grijă a armatelor anglo-americane intrate în Grecia, Franţa, Italia şi în alte ţări, a fost să dezarmeze forţele patriotice care au luptat cu arma în mână împotriva ocupanţilor hitlerişti, să împiedice democratizarea acestor ţări, sprijinind prin toate mijloacele venirea la putere a unor guverne fascisto-reacţionare, marionete ale imperialismului american. Armatele anglo-americane au întărit astfel regimul de exploatare burghezo-moşierească, au înăsprit robia economică, politică şi naţională, creând pericolul de renaştere a fascismului.

Imperialiştii anglo-americani, cu ajutorul reacţiunii burghezo-moşiereşti şi a social-democraţiei de dreapta, prefac aceste ţări în baze militare de agresiune împotriva Uniunii Sovietice şi a ţărilor de democraţie populară.

Armata Sovietică victorioasă a păşit pe teritoriul ţării noastre ca armată eliberatoare şi a fost primită de poporul român şi de toate naţionalităţile conlocuitoare cu entuziasm de nedescris, pentrucă poporul a simţit şi a ştiut că glorioasa Armată Sovietică îi aduce libertatea. (Aplauze puternice).

Armata Sovietică, izgonind pe cotropitorii hitlerişti, a redat poporului nostru independenţa sa naţională, suveranitatea statului său, a întins o mână de ajutor poporului român, spre a eşi din prăpastia în care fusese aruncat de politica nefastă, antinaţională şi antidemocratică dusă de partidele burghezo-moşiereşti, sprijinite de social-democraţia de dreapta — politică al cărei rezultat a fost fascizarea ţării, pierderea independenţei naţionale, jefuirea ţării noastre de către Germania fascistă, transformarea poporului român în carne de tun pentru maşinăria de război hitleristă.

Armata Sovietică a sprijinit lupta poporului nostru pentru lichidarea fascismului şi l-a ajutat să păşească pe o cale nouă, pe calea libertăţii sale naţionale şi sociale, pentru a-şi construi o nouă viaţă, după propria sa voinţă.

In cei şapte ani de luptă şi de muncă a poporului nostru pentru libertate, independenţă naţională, pace, democraţie şi socialism — luptă şi muncă în care forţa principală a fost clasa muncitoare în alianţă cu ţărănimea muncitoare, am înregistrat, din an în an, tot mai mari succese, care au schimbat complet înfăţişarea şi conţinutul patriei noastre.

Sub conducerea partidului comunist, poporul român — dornic de pace şi libertate — a respins aţâţarea sălbatică, naţionalist-şovinistă deslănţuită de partidele burghezo-moşiereşti, ajutate de elemente social-democrate de dreapta. Aceste partide voiau să spar-

ga frontul unic muncitoresc, să spargă unitatea forţelor democratice, provocând noi şi noi ciocniri sângeroase între români şi naţionalităţile conlocuitoare.

Deasemeni, poporul român a respins toate încercările reacţiunii de a crea o atmosferă antisovietică şi de ploconeală slugarnică, cosmopolită, faţă de imperialiştii anglo-americani.

Aţâţarea urii naţionalist-şovine împotriva naţionalităţilor conlocuitoare, încercarea de a crea un curent antisovietic şi de a izola patria noastră de U.R.S.S., propagarea unui nou războí împotriva Uniunii Sovietice pentru a arunca ţara noastră, eliberată de către Armata Sovietică de sub jugul hitleristo-antonescian, în braţele imperialismului anglo-american — acestea erau principalele arme şi scopul reacţiunii burghezo-moşiereşti şi al social-democraţiei de dreapta.

Sub steagul internaţionalismului proletar, în spiritul învăţăturii marxist-leniniste în problema naţională, Partidul Comunist Român a dus luptă hotărîtă, fără compromis, împotriva oricărui curent naţionalist-şovinist şi antisovietic.

Infrângerea reacţiunii de către clasa muncitoare şi aliaţii săi, sub conducerea Partidului Comunist Român, a însemnat înfrângerea naţionalismului burghez şi a cosmopolitismului în ţara noastră, a însemnat totodată o strălucită victorie a patriotismului adevărat şi a internaţionalismului proletar. (Aplauze puternice).

Această victorie a internaţionalismului proletar asupra naţionalismului burghez a fost o victorie de o însemnătate hotărîtoare pentru desvoltarea ulterioară a ţării noastre; ea a constituit izvorul tuturor succeselor viitoare ale clasei muncitoare din Republica Populară Română. (Aplauze).

Această victorie a internaţionalismului proletar a salvat România de jugul imperialismului apusean; pe baza acestei victorii, poporul român a putut cuceri un loc de cinste în marea familie a popoarelor care luptă pentru pace, democraţie şi socialism, în frunte cu marea Uniune Sovietică. (Aplauze, ovaţii).

Dintr'o ţară vasală imperialismului apusean şi jefuită de acesta, România a devenit o ţară liberă şi independentă. Ea se încadrează în rândul acelor ţări şi popoare care, scuturând jugul imperialismului, se desvoltă neîncetat, pe baza ajutorului reciproc, în cadrul colaborării economico-politico-culturale, „pe baza principiilor internaţionalismului proletar, pe baza principiilor lui Lenin-Stalin, sub călăuzirea cărora a fost creată şi este întărită colaborarea multilaterală dintre popoarele care s'au smuls din robia capitalistă. Această colaborare se întemeiază pe recunoaşterea egalităţii în drepturi a popoarelor mari şi mici, pe ajutorul reciproc frăţesc dintre ele şi pe lupta comună pentru cauza victoriei socialismului sub steagul lui Lenin-Stalin". (V. M. Molotov, la a 7-a aniversare a eliberării Poloniei).

Pe baza acestor principii au fost încheiate tratate de prietenie şi de asistenţă mutuală între ţara noastră şi Uniunea Sovietică —

în primul rând — şi apoi între R.P.R. şi celelalte ţări de democraţie populară — tratate care garantează independenţa noastra naţionala şi apără paşnica desvoltare economico-culturală a Republicii Populare Române. (Aplauze prelungite).

Pe baza relaţiilor de tip nou între popoare, s'au creat şi s'au desvoltat relaţiile noastre economice şi culturale cu U.R.S.S. şi cu ţările de democraţie populară; pe baza acestor relaţii, pătrunse de principiul internaţionalismului proletar, primim tot ajutorul necesar pentru a putea lichida înapoierea economico-industrială şi agrară a patriei noastre, pentru a construi baza economică a socialismului în ţara noastră.

Datorită acestui nou tip de colaborare între popoarele mari şi mici, realizată de U.R.S.S., ţara noastră nu mai este o ţară izolată, supusă presiunii capitalului monopolist internaţional.

Astfel, s'a produs o schimbare fundamentală şi în relaţiile dintre ţara noastră şi ţările capitaliste.

In trecut, capitalul străin pătrundea la noi în ţară în condiţiuni înrobitoare, atât din punct de vedere economic cât şi politic. Am fost o ţară producătoare de materii prime pentru industria capitalistă de peste graniţă şi un rezervor de braţe eftine de muncă pentru capitaliştii străini. Astăzi, nu tratăm cu ţările capitaliste în nici o chestiune, decât pe picior de egalitate şi realizăm un asemenea schimb economic ce serveşte reciproc interesele ambelor ţări şi nu atinge cu nimic independenţa şi suveranitatea ţării noastre.

După ce s'au prăbuşit manevrele imperialiştilor anglo-americani care căutau să înrobească din nou ţara noastră cu ajutorul reacţiunii burghezo-moşiereşti, al social-democraţiei de dreapta şi al unor elemente trădătoare de tipul lui Pătrăşcanu, imperialiştii — fără a renunţa la diversele feluri de provocări, de acţiuni diversioniste, sabotaj, spionaj, etc. — au încercat şi încearcă să pună piedici desvoltării economiei noastre socialiste.

Ţările de democraţie populară, chiar cele mai înapoiate din punct de vedere economic, n'au putut şi nu pot fi însă îngenunchiate de nici un fel de plan Marshall, de nici un fel de discriminări, de refuzul de a livra diferite materii prime, semifabricate sau utilaj industrial, cu care U.S.A. şantajează ţările marshallizate.

Cu ajutorul Uniunii Sovietice, cu ajutorul sistemului de colaborare economică pe baza principiului internaţionalismului proletar, ţara noastră construeşte într'un ritm necunoscut industria sa socialista şi merge înainte pe calea transformării socialiste a agriculturii sale, introducând mecanizarea şi tehnica avansată.

Tovarăşi,

Victoria internaţionalismului proletar asupra naţionalismului şi cosmopolitismului în ţara noastră a dus nu numai la întărirea independenţei naţionale şi a securităţii patriei noastre, în cadrul luptei comune a popoarelor pentru pace, dar a dus şi la o schim-

bare fundamentală a relaţiilor între poporul român şi naţionalităţile conlocuitoare.

In lupta împotriva reacţiunii burghezo-moşiereşti, împotriva urii şovine răspândite de aceasta, naţionalităţile conlocuitoare au urmat cu încredere chemarea Partidului Comunist Român care — dela înfiinţarea sa — a dus o luptă consecventa, fară compromis, împotriva asupririi naţionale, pentru rezolvarea problemei naţionale pe baza învăţăturii lui Lenin şi Stalin.

Sub steagul internaţionalismului proletar, oamenii muncii dela oraşe şi sate, fără deosebire de naţionalitate, s'au unit la chemarea Partidului Comunist Român în lupta pentru alungarea primarilor şi a prefecţilor reacţionari din fruntea comunelor şi judeţelor şi înlocuirea lor cu elemente democratice prin acţiuni politice de masă. Aceasta, în perioada când încă guvernul se compunea, în majoritatea sa, din elemente militare şi burghezo-moşiereşti reacţionare, care sabotau democratizarea aparatului de stat.

Sub steagul internaţionalismului proletar, ajutată de clasa muncitoare, ţărănimea săracă română, maghiară şi de altă naţionalitate, a pus stăpânire pe pământul moşierilor români, unguri, germani, etc.; în felul acesta, realizarea reformei agrare şi lichidarea rămăşiţelor feudale s'a început pe calea acţiunilor revoluţionare, peste capul guvernului, care — fiind compus în majoritate din reprezentanţi ai moşierilor şi capitaliştilor — a sabotat înfăptuirea acestei reforme, cerută de reprezentanţii Partidului Comunist Român în guvern.

Sub conducerea P.C.R., prin uriaşe acţiuni de massă, milioanele de muncitori, ţărani, intelectuali şi alte categorii sociale, fără deosebire de naţionalitate, au răsturnat unul după altul guvernele cu majoritate reacţionară şi au cucerit noi şi noi poziţii pentru forţele democratice populare în guvern, în conducerea judeţelor şi comunelor, până la înlăturarea totală şi definitivă a reacţiunii şi a sprijinului ei de bază — monarhia — făurind regimul de democraţie populară — Republica Populară Română. (Aplauze).

In cei 7 ani de luptă şi muncă comună a celor ce muncesc dela oraşe şi sate şi a tuturor forţelor progresiste ale poporului român şi ale naţionalităţilor conlocuitoare pentru făurirea regimului de democraţie populară şi construirea socialismului în patria noastră, s'a creat o atmosferă de încredere reciprocă între oamenii muncii de naţionalitate română, ungară şi celelalte naţionalităţi. Această încredere a permis rezolvarea democratică a problemei naţionale în R.P R.

In Republica Populară Română, drepturile sunt egale pentru toţi cetăţenii, în cadrul legilor ţării, fără deosebire de naţionalitate, sex sau religie. Drepturile naţionalităţilor conlocuitoare sunt garantate, de constituţie şi legi.

S'a desfiinţat orice discriminare naţională ce a existat sub vechiul regim burghezo-moşieresc, orice privilegiu pentru populaţia de naţionalitate română faţă de naţionalităţile conlocuitoare.

Principiul stalinist de desvoltare a culturii, naţionale ca formă şi socialiste în conţinut, este aplicat cu fermitate în ţara noastră.

Uriaşele investiţii capitale pentru construirea bazei economice a socialismului, pentru ridicarea regiunilor ţinute în stare de înapoiere de către vechiul regim, garantează baza materială a desvoltării economico-culturale a regiunilor locuite de naţionalităţile conlocuitoare, precum şi ridicarea nivelului economic al acestora.

Desvoltarea culturală a tuturor naţionalităţilor din R.P.R. în limba lor maternă este asigurată prin existenţa unui număr de 3.530 şcoli de toate gradele în limbile naţionalităţilor conlocuitoare, ca : şcoli elementare, şcoli medii şi o universitate de stat în limba maghiară, numeroase ziare, reviste, teatre, cămine culturale, biblioteci, etc., susţinute de stat.

Naţionalităţile conlocuitoare participă în Sfaturile Populare comunale, raionale şi regionale, prin deputaţii lor aleşi. Deasemenea participă în Marea Adunare Naţională, în Guvernul R.P.R. şi în Prezidiul Marii Adunări Naţionale.

Toate aceste fapte vorbesc despre noul fel de convieţuire între oamenii muncii, de toate naţionalităţile în patria noastră.

Rezolvarea marxist-leninistă a problemei naţionale în Republica Populară Română, înfăptuită sub directa conducere a partidului clasei muncitoare, a dus la înfrăţirea poporului român şi a naţionalităţilor conlocuitoare, la întărirea unităţii de luptă a poporului muncitor din R.P.R., a strâns şi mai mult rândurile tuturor celor ce muncesc, indiferent de naţionalitatea lor, în lupta pentru apărarea patriei noastre şi consolidarea cuceririlor dobândite.

Rezolvarea democratică a acestei importante probleme a însufleţit şi a mărit elanul creator al tuturor oamenilor muncii din ţara noastră, indiferent de naţionalitate. Ei îşi manifestă mulţumirea şi recunoştinţa lor faţă de partid şi guvernul ţării, se înrolează cu tot mai mult elan în marea luptă de construire a socialismului în Republica Populară Română.

Unitatea oamenilor muncii din ţara noastră, fără deosebire naţională, pentru construirea socialismului şi pentru apararea păcii, a fost recent demonstrată prin cele peste 11 milioane de semnături pe Apelul Consiliului Mondial al Păcii. (Aplauze).

Tovarăşi,

In cei 7 ani care au trecut dela eliberarea patriei noastre de către victorioasa Armată Sovietică, oamenii muncii dela oraşe şi sate au dus lupte grele împotriva reacţiunii, care sabota refacerea economică a ţării şi uneltea — alături de cercurile imperialiste — împotriva independenţei naţionale a poporului român, pentru a transforma ţara într'un cap de pod contra Uniunii Sovietice şi pentru a mâna din nou poporul nostru în măcelul războiului, în slujba imperialiştilor anglo-americani.

In faţa Partidului şi a clasei muncitoare a stat sarcina de a rezolva cea mai grea problemă, aceea de a lichida urmările războiului şi de a reface economia ţării.

Indeplinirea acestei sarcini a fost îngreunată de secetă — cu grelele sale consecinţe — care a lovit ţara noastră ani dearândul.

Situaţia creată de secetă a fost folosită de cercurile imperialiste şi de agentura lor din ţară dela noi, care credeau că prin foamete şi ruină economică vor putea îngenunchia poporul român şi-l vor putea obliga să-şi vândă libertatea pentru o coajă de pâine.

Imperialiştii şi agenţii lor s'au înşelat amarnic. Poporul român a respins cătuşele imperialiste, a învins foametea — cu ajutorul generos al U.R.S.S. şi al ţărilor de democraţie populară.

In anii de luptă pentru înlăturarea urmărilor războiului şi a secetei, precum şi în lupta pentru lichidarea rămăşiţelor fascismului şi pentru reala democratizare a ţării, imensă majoritate a poporului s'a convins de faptul că drumul păcii, al independenţei naţionale, al democraţiei şi al refacerii economico-financiare a ţării, este drumul ales de clasa muncitoare în frunte cu Partidul Comunist Român.

Clasa muncitoare şi massele largi populare, strângând rândurile în jurul Partidului Comunist Român — recunoscut ca singura forţă conducătoare a luptei pentru pace şi democraţie — au creat condiţiunile pentru unificarea politică, pentru crearea Partidului Muncitoresc Român, continuatorul gloriosului partid comunist. Deasemenea, au creat condiţiunile pentru înlăturarea ultimelor grupări burghezo-moşiereşti din guvern, precum şi pentru înlăturarea monarhiei. Puterea politică a trecut definitiv în mâinile clasei muncitoare, în alianţă cu ţărănimea muncitoare.

Abia în 1948, după înlăturarea claselor exploatatoare şi a monarhiei, a fost posibilă luarea unor serioase măsuri pentru refacerea economico-financiară a ţării, pentru începerea marilor construcţii socialiste şi pentru ridicarea nivelului de trai şi cultural al oamenilor muncii dela oraşe şi sate.

Clasa muncitoare a întâmpinat cu entuziasm actul naţionalizării principalelor mijloace de producţie industrială şi de transport, naţionalizarea întreprinderilor miniere, a băncilor şi a societăţilor de asigurare.

Datorită avântului revoluţionar cu care oamenii muncii au pornit să stăpânească, să reconstruiască şi să desvolte industria noastră pe baze noi ,socialiste, în scurt timp — numai în cele două planuri anuale — producţia industrială a crescut de 2,4 ori faţă de 1948, adică mai mult decât într'un sfert de veac sub regimul burghezo-moşieresc.

In timpul scurt care a trecut dela naţionalizare, în ţara noastră s'a desvoltat industria de construcţii de maşini, unelte şi utilaj industrial care era aproape inexistentă.

Astăzi suntem în stare să producem aproape în întregime utilaj petrolifer, diferite maşini, unelte, mori de ciment, rulmenţi, dife-

rite motoare electrice, vase maritime şi fluviale, turbogeneratoare şi multe alte produse ale metalurgiei prelucrătoare — produse care altădată erau importate din ţările capitaliste.

In acest scurt timp a fost creată în ţara noastră şi a luat o rapidă desvoltare industria electrotehnică, care nu a existat deloc sub vechiul regim burghezo-moşieresc.

Sub vechiul regim, capitaliştii străini care stăpâneau în cea mai mare parte petrolul ţării noastre, au practicat o exploatare de jaf şi de rapidă secătuire a sondelor, fără să investească aproape nimic pentru explorări, fără să ia măsuri tehnice de intervenţie spre a împiedica scăderea productivităţii acestora.

Deasemenea nu s'au învestit capitaluri pentru cercetări geologice şi foraje de explorare, pentru descoperirea noilor zăcăminte de petrol. Producţia petrolului scădea din an în an, iar documentele găsite în urma naţionalizării întreprinderilor petrolifere arată că planul capitaliştilor era de a micşora extracţia de petrol la 2 milioane tone pe an.

In cei trei ani de după naţionalizare, producţia de petrol a crescut şi ritmul creşterii ei se măreşte anual, planul pe 1951 realizându-se cu depăşire.

Cercetările geologice şi forajele de explorare au avut rezultate importante; ele au deschis perspective unei desvoltări a extracţiei petrolului la un nivel mult superior producţiei petrolifere a României capitaliste.

Cu mare succes se reconstrueşte industria siderurgică şi se ridică neîncetat producţia ei; în cadrul primului nostru plan cincinal, început în anul acesta, este proectată construirea unui nou centru siderurgic. Se construesc întreprinderi chimice, noi cocsării, fabrici de ciment şi de materiale de construcţie.

Rezultatele bune ale cercetărilor geologice şi ale explorării deschid mari perspective pentru lărgirea extragerii minereurilor de metale feroase şi neferoase, a cărbunelui şi a altor feluri de bogăţii ale subsolului ţării noastre, care vor fi puse în exploatare în cadrul primului nostru plan cincinal.

In cadrul planului de electrificare a ţării, iniţiat de tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej şi pregătit sub îndrumarea sa (aplauze puternice, asistenţa ovaţionează îndelung pentru tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej), se realizează lucrări uriaşe de construcţie, hidro- şi termocentrale care sub vechiul regim erau doar un vis irealizabil.

Hidrocentrala „V. I. Lenin“, de exemplu, a cărei construcţie a început, face parte din cele mai mari construcţii de acest fel din lume. La fel construcţia Canalului Dunăre-Marea Neagră înaintează într'un ritm mai rapid decât a fost prevăzut iniţial. Aceste lucrări uriaşe vor permite irigarea a sute de mii de hectare de pământ, vor transforma însăşi natura secetoasă a regiunilor, vor permite desvoltarea şi înflorirea agriculturii, vor procura energie electrică industriei noi ce se construeşte în aceste regiuni, vor lumina satele şi vor desvolta transportul pe apă. Regiuni întregi, ţinute în stare de îna-

poiere economico-culturală de trecutele regimuri, vor fi transformate în regiuni înfloritoare, chiar în cadrul primului plan cincinal.

Deasemenea au fost terminate două mari lucrări de artă: linia ferată Bumbeşti-Livezeni şi Salva-Vişeu. Se înalţă „Casa Scânteii" — mare centru al industriei poligrafice, care face parte din cele mai frumoase lucrări de construcţii moderne.

Pentru ridicarea nivelului de trai material şi cultural al oamenilor muncii şi pentru a îmbunătăţi permanent aprovizionarea acestora, partidul şi guvernul dau o importanţă deosebită desvoltării industriei uşoare şi alimentare, precum şi desvoltării industriei locale şi a cooperativelor meşteşugăreşti, în scopul lărgirii neîncetate a producţiei de bunuri de larg consum, industriale şi alimentare.

Folosind din ce în ce mai mult experienţa şi metodele inovatorilor şi stahanoviştilor sovietici, creşte productivitatea muncii, scad preţurile de cost, iar întreprinderile noastre devin din ce în ce mai rentabile, aducând venituri importante statului, asigurându-se astfel din an în an mai mult îmbunătăţirea traiului oamenilor muncii din ţara noastră, putinţa de a face noi investiţii capitale pentru ridicarea economiei şi culturii în Republica Populară Română.

Un rol de frunte în desvoltarea industriei noastre naţionale îl îndeplinesc societăţile sovieto-române create pe baza unei colaborări economice de egalitate şi de interes reciproc. Aceste întreprinderi sunt fruntaşe în producţie şi ele constitue cel mai mare ajutor dat din partea U.R.S.S. construcţiei socialiste a Republicii Populare Române. (Aplauze).

Acestea sunt numai câteva exemple de mari construcţii şi de desvoltare a industriei noastre socialiste.

Desvoltarea industriei noastre socialiste într'un ritm rapid, precum şi marile succese obţinute de întreprinderile industriale în toate ramurile, n'ar fi fost cu putinţă fără ajutorul Uniunii Sovietice, din partea căreia am primit cele mai moderne maşini-unelte şi utilaj industrial, materii prime, ajutor tehnic şi ştiinţific, în cadrul colaborării economice între ţările de democraţie populară şi U.R.S.S. (Aplauze).

Noul tip de relaţii între popoare ce există între U.R.S.S. şi ţările de democraţie populară şi pe tărâm economic se deosebeşte fundamental de relaţiile între ţările capitaliste, unde domină concurenţa, asuprirea şi exploatarea.

Relaţiile economice între U.S.A. şi celelalte ţări imperialiste-capitaliste se bazează pe principiul jefuirii celui mai slab de către cel mai puternic. Astfel, capitalul monopolist din U.S.A. foloseşte tot felul de şantaje şi ameninţări faţă de toate ţările ale căror popoare n'au reuşit încă să scuture jugul capitalist: le acaparează pieţele de desfacere, le desfiinţează industria producătoare de maşini, utilaj şi de mărfuri de larg consum, împingând aceste ţări la mari cheltueli pentru pregătirea de războaie. Toate acestea agravează situaţia economico-financiară a acestor ţări, provoacă creşterea şo-

majului, a mizeriei, foametei şi aduce degradarea fizică şi morala în sânul populaţiei ţărilor marshallizate.

Astăzi, popoarele ţărilor marshallizate ştiu, din propria lor experienţă, că planul Marshall nu este altceva decât înăsprirea robiei economice şi naţionale, încercarea capitalului monopolist din U.S.A. de a scăpa de criza economico-financiară, pe socoteala jefuirii altor popoare şi prin pregătirea şi deslănţuirea a noi războaie de agresiune împotriva U.R.S.S. şi a ţărilor de democraţie populară.

Această politică de jefuire şi asuprire a ţărilor marshallizate de către U.S.A. este înlesnită de trădarea naţională a burgheziei reacţionare şi a social-democraţiei de dreapta, care, la putere fiind, preferă pierderea independenţei naţionale a ţării lor, jefuirea acesteia de către monopoliştii nord-americani, în locul democraţiei, al păcii şi colaborării economice cu U.R.S.S. şi ţările de democraţie populară.

Clica fascistă a lui Tito, compusă din renegaţi, agenţi provocatori şi spioni în slujba imperialismului ,menţinându-se la putere prin teroare sălbatică, a izolat Iugoslavia de Uniunea Sovietică şi de ţările de democraţie populară, a pregătit renaşterea capitalismului în această ţară, pe care a transformat-o într'o bază militară de agresiune în slujba imperialismului anglo-american.

In timp ce poporul iugoslav suferă de foame, uzurpatorii fascişti trimit produsele alimentare, materiile prime ale Iugoslaviei, în U.S.A. şi în alte ţări imperialiste, în schimbul armamentului necesar înarmării armatelor lor mercenare.

Cu toate încercările monopoliştilor din U.S.A. şi ale guvernului lui Truman de a scăpa de criza economică, de a se îmbogăţi mai departe pe socoteala altor popoare, în U.S.A. cresc preţurile în general şi ale mărfurilor de larg consum în mod special, fapt care arată adâncirea inflaţiei şi scăderea puterii de cumpărare a masselor muncitoare; creşte şomajul, cresc foametea şi mizeria în rândurile populaţiei sărace şi muncitoare din U.S.A.

Pentru a putea din ce în ce mai mult înăspri exploatarea celor ce muncesc, a pune pe spinarea acestora cheltuelile unei înarmări nebune şi pentru a înlesni trecerea la noi aventuri războinice, monopoliştii din U.S.A. şi guvernul lui Truman înăspresc teroarea poliţistă împotriva organizaţiilor muncitoreşti şi progresiste.

Politica U.S.A. faţă de celelalte ţări capitaliste deci, nu numai că nu a înlăturat criza economică în U.S.A., dar a adâncit-o; în acelaş timp, această politică adânceşte haosul economic în ţările marshallizate şi criza economico-financiară în întregul sistem capitalist; provoacă ascuţirea contrazicerilor în sânul lagărului imperialist şi ascuţirea luptei masselor muncitoare şi a forţelor democratice împotriva asupririi imperialiste şi a exploatării capitalisto-moşiereşti.

Acestea sunt relaţiile economice între ţările capitaliste, relaţii de exploatare şi asuprire economică, politică şi naţională.

Relaţiile pe tărâm economic între U.R.S.S. şi ţările de democraţie populară se bazează pe principiul ajutorului reciproc fără concurenţă, asuprire sau exploatare economică sau politică. Aceasta — în

practică — pentru noi înseamnă că în schimbul produselor noastre, primim din Uniunea Sovietică şi din ţările de democraţie populară cele mai moderne maşini şi utilaj industrial, care asigură construirea industriei noastre socialiste — atât a industriei grele, producătoare de maşini şi utilaj, cât şi a industriei uşoare, producătoare de bunuri de larg consum, precum şi mecanizarea agriculturii în Republica Populară Română.

Tovarăşi,

In cei 7 ani dela eliberarea ţării noastre, s'au produs schimbări adânci în agricultură şi în viaţa ţărănimii muncitoare. Ţărănimea muncitoare a fost eliberată de apăsarea dijmei, a impozitelor insuportabile care o aduseseră la sapă de lemn, de jaful moşierilor şi al capitaliştilor, de bătaia şi batjocura jandarmilor vechiului regim burghezo-moşieresc.

Sub regimul de democraţie populară, nivelul de trai şi cultural al ţărănimii se ridică neîncetat.

Exproprierea moşierilor şi împărţirea pământului moşieresc ţărănimii sărace, ajutorul multilateral acordat de către stat ţărănimii muncitoare sub formă de credite, sământă, posibilităţi de muncă în industrie şi construcţie, transport, etc., care permit familiei ţărăneşti să-şi completeze veniturile sale, precum şi măsurile luate de către stat pentru îngrădirea chiaburimii, toate aceste măsuri şi ajutoare au dus la ridicarea neîncetată a bunei stări a ţărănimii muncitoare.

Prin reţeaua cooperaţiei de consum ce cuprinde întreaga ţară, cooperaţie de tip socialist care numără peste 5.500.000 membri, ţărănimea primeşte mărfuri industriale din ce în ce mai multe. De exemplu, în anul 1950 a primit mărfuri industriale în valoare de 60.293.966.000 lei, iar în 1951 e prevăzut să primească în valoare de 84.000.000.000 lei.

Deasemenea, ţărănimea muncitoare îşi valorifică produsele sale din ce în ce mai mult, prin cooperaţia de consum, fără intermediul speculantului. Astfel, în 1949, valorificarea produselor agricole ţărăneşti prin cooperaţie, a atins suma de 4,5 miliarde lei; în 1950 — 14,518 miliarde lei, iar în 1951 a fost prevăzută suma de 37 miliarde lei — cifră care fără îndoială va fi cu mult depăşită prin strângerea unei bogate recolte de cereale, zarzavaturi, legume şi fructe, a căror valorificare va îmbunătăţi aprovizionarea oraşelor şi a centrelor muncitoreşti.

In agricultura ţării noastre au fost create, pe baza rezoluţiei C.C. al P.M.R. din 3—5 Martie 1949 asupra întăririi alianţei între clasa muncitoare şi ţărănimea muncitoare şi asupra transformării socialiste a agriculturii, şi ca urmare a muncii partidului la sate, noi tipuri de gospodării — gospodării socialiste — gospodării agricole de stat şi gospodării agricole colective.

Gospodăriile agricole de stat, cu toate deficienţele începutului, joacă un rol foarte important atât în producţia de cereale, de ani-

male, cât şi a plantelor industriale — mai ales în producerea bumbacului — fapt care va permite ca la sfârşitul primului nostru plan cincinal să nu mai importăm această materie primă pentru nevoile industriei noastre textile.

Gospodăriile agricole de stat produc seminţe selecţionate, se ocupă cu creşterea vitelor şi a păsărilor de rasă, ajutând în aceasta direcţie şi ţărănimea din gospodăriile colective şi individuale să-şi îmbunătăţească rase de animale şi păsări.

Gospodăriile de stat, împreună cu S.M.T.-urile şi primele gospodării colective — care în timp de doi ani au atins un număr de 1.083 — au deschis o cale nouă, spre o viaţă liberă şi îmbelşugată, spre o viaţă culturală înaltă, necunoscută ţărănimii sub vechiul regim burghezo-moşieresc. Gospodăriile de stat, gospodăriile colective şi S.M.T.-urile înlesnesc trecerea ţaranimii noastre munctioare pe calea transformării socialiste a agriculturii.

Trăgând învăţăminte din unele abateri dela linia partidului săvârşite de un şir de organe locale de partid şi de stat, care la crearea gospodăriilor agricole colective au folosit metode straine principiului convingerii şi al liberului consimţământ, partidul combate lipsurile şi greşelile, luptă pentru aplicarea cu stricteţă a principiului liberului consimţământ, întărind astfel alianţa clasei muncitoare cu ţărănimea muncitoare.

„Partidul — spunea tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej — a subliniat în repetate rânduri că orice fel de grabă, orice fel de „întrecere" pentru obţinerea de rezultate spectaculoase, dar lipsite de trăinicie, orice presiune asupra ţăranului muncitor în opera de transformare socialista, sunt daunătoare cauzei socialismului şi nu pot decât să slăbească alianţa dintre clasa muncitoare şi ţărănimea muncitoare. Transformarea socialistă a agriculturii este o operă îndelungata, o prefacere adânc revoluţionară, care-şi are caracteristicile ei proprii".

S.M.T.-urile, care ating azi un număr de 180, vin nu numai în ajutorul gospodăriilor colective, dar ele dau un ajutor preţios chiar gospodăriilor agricole individuale.

Datorită existenţei S.M.T.-urilor şi muncii de lămurire duse în sânul ţărănimii muncitoare, sute de mii de ţărani se asociaza — deşi până acum încă nu în mod permanent — pentru lucrarea pământului lor în comun, mărind astfel productivitatea pamântului şi ridicarea buneistări a gospodăriilor lor.

Tovarăşi,

Creşterea neîncetată a producţiei şi a productivităţii muncii — iar prin aceasta a însuşi venitului naţional — asigură nu numai ritmul crescând al industrializării şi al mecanizării agriculturii, dar — paralel cu aceasta — şi ridicarea din an în an a nivelului economic şi cultural al oamenilor muncii din toate ramurile de activitate, în fabrici, uzine şi mine, pe ogoare în administraţie sau în instituţii de cultură, ştiinţă şi de sănătate.

Crizele economice însoţite de şomaj, mizerie şi foamete au disparut şi nu vor mai reveni niciodată; aceasta dovedeşte superioritatea regimului de democraţie populară faţă de regimul burghezo-capitalist, chiar în perioada de început a construirii socialismului.

Sistemul socialist de salarizare — salarizare dupa cantitatea şi calitatea muncii — precum şi sistemul premial stimuleaza creşterea cantitativa şi calitativa a producţiei şi productivitaţii muncii, da posibilitatea fiecarui om al muncii să-şi marească veniturile sale în raport cu munca depusa şi creează în acelaş timp condiţiuni pentru reducerea preţului de desfacere a produselor — deci măreşte puterea de cumparare a salariilor, fară a micşora acumularile necesare desvoltării economico-culturale a patriei noastre.

Asigurarile sociale de stat, acordarea de medicamente în mod gratuit, crearea posibilităţii de a trimite copiii la şcoli de toate gradele, cu puţine cheltueli, distribuirea pe cartelă a unui număr însemnat de mărfuri la un preţ mult sub nivelul preţului comercial, plătirea concediilor de odihna, trimiterea anual, în staţiuni balneoclimaterice, a sute de mii de oameni ai muncii, construirea de locuinţe şi altele — toate acestea contribue la ridicarea buneistări a celor ce muncesc.

Deşi am avut unele greutăţi în aprovizionarea populaţiei cu carne şi grasime, datorita lipsei de furaje şi unor lipsuri de prevedere şi de organizare, aprovizionarea cu pâine, zarzavaturi, legume, brânzeturi, etc. s'a îmbunătăţit şi avem toate posibilitaţile şi condiţiunile de a lichida treptat şi definitiv lipsurile noastre în aprovizionarea clasei muncitoare şi a întregii populaţii oraşeneşti, cu produse agricole-alimentare. (Aplauze).

Nu mai puţine sunt realizările — în aceşti 7 ani de munca şi lupta ce au trecut dela eliberarea patriei noastre — în domeniul ştiinţei şi al culturii.

Pentru prima data în istoria ţării noastre au fost create asemenea condiţiuni materiale oamenilor de ştiinţa, încât să poată trai în bunăstare, sa muncească nestingherit în domeniul ştiinţei. Pentru prima dată în istoria ţarii noastre, Academia de Ştiinţe are asigurate toate condiţiunile de a lucra şi de a pune ştiinţa în slujba ridicării economico-culturale a ţării şi a poporului. Astazi descoperirile oamenilor de ştiinţă nu mai stau în arhive, ci se realizează în practică, în marile construcţii socialiste.

Pentru promovarea ştiinţei şi intensificarea cercetărilor ştiinţifice în toate sectoarele vieţii noastre economico-sociale, s'a alocat în anul 1951 suma de 2,5 miliarde lei.

Pentru finanţarea acţiunilor social-culturale pe 1951, s'au prevăzut 104,7 miliarde lei. Această sumă uriaşă este folosita pentru construirea noilor instituţii social-culturale, pentru înzestrarea şi completarea lor cu laboratoare, instrumente; este folosita pentru mărirea numărului elevilor şi al studenţilor, pentru lărgirea asistenţei şcolare, etc.

Sute de cămine culturale şi biblioteci sunt create anual în satele noastre; acolo unde burghezia şi moşierimea au sădit ignoranţa şi întunericul, acum pătrunde cultura şi lumina.

Toate aceste cifre, precum şi recenta hotărîre a guvernului, prin care a fost alocată suma de 3 miliarde lei pentru mărirea salariilor învăţătorilor, profesorilor, directorilor de şcoli, etc., dovedesc grija partidului şi guvernului pentru ridicarea ştiinţei şi culturii în ţara noastră şi pentru crearea condiţiunilor materiale şi culturale din ce în ce mai ridicate, celor ce muncesc în toate ramurile de activitate.

Tovarăşi,

Noi sărbătorim a 7-a aniversare a eliberării patriei noastre, în condiţiunile încordării situaţiei internaţionale şi a ascuţirii luptei de clasă în interiorul ţării noastre, sărbătorim această aniversare în condiţiunile luptei încordate pentru pace a popoarelor, în fruntea cărora stă puternica Uniune Sovietică. (Aplauze puternice) .

Cu tot eşecul planurilor imperialiştilor americani, de a îngenunchia şi înrobi viteazul popor coreean şi de a-i preface ţara într'o bază militară de agresiune împotriva Uniunii Sovietice, a Republicii Populare Chineze şi a altor ţări din Asia, care luptă pentru scuturarea jugului imperialist şi pentru eliberarea lor naţională, armatele americane şi mercenarii lor continuă mârşava agresiune în Coreea. Imperialiştii americani sabotează încheerea armistiţiului şi continuă acţiunile lor bestiale de exterminare a populaţiei paşnice şi de distrugere totală a oraşelor şi satelor coreene. Ei continuă cursa nebună a înarmărilor, lărgesc şi întăresc bazele militare de agresiune şi în Europa, împotriva Uniunii Sovietice şi a ţărilor de democraţie populară.

Imperialiştii americani înarmează câinii lor de pază, pe Tito, Franco şi monarho-fasciştii greci, etc., remilitarizează Germania Occidentală şi refuză încheerea unui Pact al Pacii între cele 5 mari puteri: U.R.S.S., U.S.A., China, Anglia şi Franţa.

Toate aceste fapte vin în contrazicere vădită cu aparenţele pe care urmăresc să le creeze ultimele manevre ale lupilor imperialişti — care încearcă să înşele şi să adoarmă vigilenţa propriilor popoare şi a tuturor celorlalte popoare care în frunte cu U.R.S.S. luptă pentru pace.

Sub conducerea Partidului Muncitoresc Român, poporul nostru a pornit în cadrul primului său plan cincinal la ridicarea de uriaşe construcţii paşnice, în vederea construirii bazei economice a socialismului în R.P.R. El doreşte pacea, el nu nutreşte nici un gând de agresiune faţă de nici o altă ţară.

Poporul român este conştient însă de pericolul ce-l reprezintă uneltirile imperialiştilor, care vor să deslănţuie noi ciocniri armate, noi războaie.

Deaceea ,el întăreşte lupta sa pentru pace, pentru unitatea sa, întăreşte puterea de apărare a cuceririlor sale împotriva oricărei

agresiuni din afară şi împotriva oricăror uneltiri dinlăuntrul ţării noastre, din partea agenţilor, spionilor şi diversioniştilor în slujba imperialiştilor americano-englezi şi a fasciştilor titoişti.

Poporul nostru stă neclintit în lagărul păcii şi al socialismului, în fruntea căruia se găseşte puternica şi invincibila Uniune Sovietică. (Aplauze, urale).

Cu cât ne umplu inimile de bucurie şi mândrie marile succese obţinute de oamenii muncii din ţara noastră sub conducerea P.M.R., cu atât creşte ura duşmanilor poporului împotriva regimului de democraţie populară, cu atât creşte svârcolirea lor furioasă. Ei folosesc orice mijloc şi orice metodă pentru a sabota construcţia socialistă, pentru a cauza distrugeri, pagube, a organiza diversiuni, crime, spionaj, în slujba imperialismului apusean.

Aceasta înseamnă că lupta de clasă se ascute şi duşmanii nutresc speranţa intervenţiei agresive din afară, din partea imperialiştilor şi a câinilor lor de pază, printre care şi clica fascistă a lui Tito. Ei cred că prin ajutorul agresiv din afară vor putea din nou înrobi clasa muncitoare şi ţărănimea, vor putea restabili vechiul regim de jaf şi exploatare burghezo-moşieresc.

Iată dece trebue — în interesul păcii şi al securităţii marilor construcţii socialiste — să întărim vigilenţa de clasă peste tot, în fabrici, uzine, mine, la sate, în gospodăriile agricole de stat şi colective, în instituţii centrale şi locale.

Duşmanul de clasă devine periculos acolo unde lipseşte vigilenţa, unde el poate folosi greşelile şi lipsurile noastre pentru a încerca să slăbească în primul rând alianţa clasei muncitoare cu ţărănimea muncitoare.

Duşmanul poate să lovească mai lesne acolo unde slăbeşte disciplina şi responsabilitatea personală în muncă.

Iată dece trebue să luptăm cu toată puterea noastră împotriva greşelilor şi a lipsurilor noastre, să le descoperim, să le înlăturăm la timp cu ajutorul masselor, să întărim alianţa clasei muncitoare cu ţărănimea muncitoare, să întărim disciplina de partid, disciplina de stat, disciplina în muncă, să întărim controlul şi responsabilitatea personală, dela cel mai mic post de comandă până sus în instituţii centrale de stat, ministere şi guvern.

Indeplinirea acestor sarcini este garanţia victoriei definitive a regimului de democraţie populară, garanţia viitoarelor mari succese în construirea socialismului, garanţia întăririi puterii de apărare a patriei noastre, împotriva uneltirilor imperialiste războinice.

Indeplinirea acestor sarcini face ca ţara noastră să fie un pivot puternic în lagărul păcii, democraţiei şi socialismului, în marea familie a popoarelor iubitoare de pace, care — cu încredere în victoria forţelor păcii asupra forţelor războiului — îşi strâng rândurile în jurul Uniunii Sovietice şi al marelui stegar al păcii, Iosif Vissarionovici Stalin. (Aplauze puternice, ovaţii).

Succesele obţinute în cei 7 ani dela eliberarea patriei noastre, entuziasmul cu care chemării partidului şi

guvernului pentru realizarea marilor construcții socialiste, inițiativa creatoare a masselor, a inovatorilor, a tehnicienilor, inițiativa de a îndeplini sarcinile de producție ale planului pe 1951 în 11 luni, rezultatele întrecerii socialiste, etc., deschid minunate perspective înspre realizarea și depășirea primului nostru plan cincinal, spre noi și mărețe realizări în domeniul economiei și culturii, spre a crea poporului nostru o viață fericită și îmbelșugată.

Oamenii muncii din Republica noastră Populară sărbătoresc astăzi a 7-a aniversare a eliberării patriei lor de sub jugul cotropitorilor hitleriști, de către invincibila Armată Sovietică; ei păstrează adâncă recunoștință, prietenie și dragoste nemărginită față de Uniunea Sovietică, de Guvernul său, față de Partidul Comunist (bolșevic) și de marele învățător și conducător al oamenilor muncii din lumea întreagă — I. V. Stalin. (Aplauze prelungite, asistența aclamă în picioare și scandează numele marelui Stalin).

Sub steagul internaționalismului proletar, în spiritul dragostei și al devotamentului față de patria noastră, Partidul Muncitoresc Român va conduce poporul muncitor din Republica Populară Română înspre noi și noi victorii, pe drumul construirii societății fără de clase, fără de exploatarea omului de către om.

Trăiască a 7-a aniversare a eliberării patriei noastre! (Aplauze).

Traiască Republica Populară Română! (Aplauze).

Trăiască Partidul Muncitoresc Român! (Aplauze).

Trăiască prietenia veșnică între poporul român și popoarele Uniunii Sovietice! (Aplauze).

Trăiască U.R.S.S. și glorioasa sa Armată Sovietică, eliberatoarea țării noastre! (Aplauze).

Traiască marele Front al Păcii în frunte cu Uniunea Sovietică! (Aplauze).

Trăiască Guvernul Sovietic! (Aplauze).

Trăiască Partidul Comunist (bolșevic) al U.R.S.S., în frunte cu cel mai iubit prieten al poporului nostru, marele dascăl al oamenilor muncii din întreaga lume, marele stegar al internaționalismului proletar, al păcii, democrației și socialismului — Iosif Vissarionovici Stalin! (Aplauze, ovații entuziaste, minute în șir asistența ovaționează pe tovarășul Stalin).

CUVÂNTAREA TOVARĂŞULUI K. E. VOROŞILOV ROSTITĂ CU PRILEJUL ADUNĂRII FESTIVE ÎN CINSTEA CELEI DE A 7-a ANIVERSĂRI A ELIBERĂRII ROMÂNIEI

Tovarăşi,

In numele Guvernului Sovietic şi al Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice în numele poporului sovietic şi al forţelor armate ale Uniunii Sovietice, cât şi personal din partea marelui Stalin, delegaţia sovietică vă salută cu căldură şi vă felicită din toată inima pe Dvs. şi întreg poporul român cu prilejul sărbătoririi celei de a 7-a aniversări a eliberării României de sub jugul fascist. (Aplauze, urale nesfârşite).

Acum 7 ani victoriile strălucite ale Armatei Sovietice asupra hoardelor Germaniei fasciste au permis poporului român, condus de slăvitul său Partid Comunist, să sfărâme pentru totdeauna cătuşele dictaturii fasciste şi cot la cot, umăr la umăr cu poporul sovietic, să se ridice la luptă împotriva duşmanului său de moarte, Germania fascistă.

Odată cu eliberarea României de sub jugul imperialismului străin şi al dictaturii interne monarho-fasciste a lui Antonescu a început o eră nouă în istoria poporului român, eră care înseamnă adevărata sa renaştere naţională şi socială şi crearea unor condiţiuni necunoscute până acum de rapidă transformare politică, economică şi culturală a ţării.

Clasa muncitoare din România în alianţă frăţească cu ţărănimea muncitoare, în frunte cu Partidul Comunist, unind în jurul ei toate elementele progresiste, a devenit forţa conducătoare a poporului român, făuritorul orânduirii noi socialiste şi a creat Republica Populară Română.

Tovarăşi,

Lupta poporului român pentru libertate şi independenţă, pentru construirea bazelor socialismului, este astăzi condusă de Partidul Muncitoresc Român, călit în lupte, a cărui a 30-a aniversare a fost de curând sărbătorită de întreaga ţară şi de toate partidele comuniste şi muncitoreşti frăţeşti din lume. Sub conducerea lui, oamenii muncii din România au zdrobit cu succes rezistenţa duşmanilor poporului, au lichidat monarhia burghezo-moşierească, au smuls moşierilor latifundiile lor, şi prin aceasta, le-au răpit dreptul de a jefui şi asupri ţărănimea muncitoare, au realizat în interesele poporului reforma agrară revoluţionară, au naţionalizat întreaga industrie, transportul şi băncile. In timp scurt au fost puse bazele solide ale construirii fundamentului socialismului în ţară. In scurt timp Republica Populară Română s'a transformat — ea a devenit întradevăr populară. (Aplauze).

Poporul român, rezolvând cu succes principalele sarcini ale desvoltării economice a ţării sale, acordă deasemeni o atenţie uriaşă problemelor ştiinţei şi culturii, făcând ca ele să devină un bun al întregului popor. Republica Populară Română a trecut la conducerea planificată a economiei naţionale. In urma acestui fapt, în cei doi ani precedenţi producţia industrială a ţării s'a dublat şi a întrecut cu mult nivelul cel mai înalt dinainte de război. Burghezia română cu tot suportul ei monarhic n'ar fi putut nici să viseze asemenea rezultate strălucite.

Transformări radicale au avut loc şi în agricultura Republicii. Ajutorul permanent al Guvernului Român şi al Partidului Muncitoresc asigură ţărănimii succese importante pe tărâmul trecerii treptate dela gospodăria individuală la gospodăria colectivă. Ţărănimea muncitoare din România, constituind împreună cu clasa muncitoare sprijinul de bază al noului stat, acordă un ajutor eficace Guvernului său şi Partidului Muncitoresc în eforturile de transformare socialistă a patriei lor.

Poporul român a repurtat mari succese în domeniul culturii, ştiinţei şi artei naţionale. El a făcut să renască şi a chemat la viaţă din adâncurile poporului, forţele creatoare şi valorile culturale, care erau gâtuite şi dispreţuite în timpurile de dominaţie a orânduirii burghezo-moşiereşti.

Tovarăşi,

Dela începutul acestui an oamenii muncii din Republica Populară Română, plini de încredere în forţele lor, urmând neclintit îndrumările Partidului lor Muncitoresc şi ale Guvernului, au pornit cu entuziasm la realizarea primului lor plan economic cincinal şi a planului de zece ani de electrificare a ţării. Planul cincinal al Republicii voastre este un program măreţ de construire a bazelor economice ale socialismului. Spre sfârşitul acestui plan cincinal, Re-

publica Populară Română se va transforma — suntem cu toţii convinşi de acest lucru — într'o ţară cu o industrie socialistă desvoltată şi cu o agricultură în mare parte mecanizată. Nivelul de trai al oamenilor muncii va fi în anul 1955, conform planului, cu 80% mai înalt decât în anul 1950.

Rezultatele îndeplinirii planului pe primele 6 luni ale primului an al planului cincinal ne permit să sperăm că mulţumită entuziasmului în muncă şi a răspândirii formelor socialiste ale procesului de muncă printre massele muncitoare din România, planul primului an, ca şi întreg planul cincinal, va fi fără doar şi poate îndeplinit. Chezăşia o constitue conducerea Partidului Muncitoresc Român, în frunte cu Gheorghiu-Dej, a Guvernului Român de sub preşedinţia lui Petru Groza, alianţa şi prietenia trainică dintre Uniunea Sovietică şi Republica Populară Română, precum şi ajutorul şi sprijinul permanent, moral şi material pe care-l acordă României Uniunea Sovietică şi personal marele şi permanentul prieten al poporului român, tovarăşul Stalin. (Aplauze puternice, asistenţa ovaţionează îndelung pe tovarăşul Stalin).

Prietenia dintre popoarele noastre este veche şi are rădăcinile în trecutul îndepărtat. Această prietenie, închegată istoriceşte, sudată prin sângele celor mai buni fii ai popoarelor noastre în luptă pentru independenţă împotriva subjugătorilor turci, a fost călcată împotriva voinţei poporului român după primul război mondial de către conducătorii de atunci ai României în interesul imperialiştilor americani, englezi şi francezi. Acum 7 ani, în focul luptelor crâncene împotriva duşmanului comun, agresorii fascişti germani, această prietenie a reînviat şi a căpătat o nouă bază politică şi socială. Această bază este lupta comună a popoarelor noastre pentru pace, democraţie şi socialism.

In ultimii 15 ani s'a creat o situaţie deosebit de încordată în relaţiile internaţionale. Imperialismul mondial a devenit astăzi şi mai impertinent şi mai bestial. Aceasta e uşor de înţeles. Capitalismul a intrat în cea mai grea eră a dominaţiei sale. Ei agonisează şi în starea lui agonisantă „se caţără pe ziduri“, pe acele ziduri de pe care s'a rostogolit atât de ruşinos în nefiinţă Hitler.

Tovarăşi,

Prietenia dintre popoarele român şi sovietic ca şi dintre celelalte popoare trebue să se întărească şi să se desvolte neîncetat. O strălucită manifestare a înţelegerii reciproce şi a legăturilor strânse sovieto-române o constitue tratatul de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală dintre ţările noastre.

Neobosita luptă comună pentru pace, pentru pacea tuturor popoarelor, legăturile strânse economice şi comerciale, schimbul de experienţă tehnică şi de producţie, legăturile permanente dintre oamenii de ştiinţă, cultură şi artă, precum şi dintre organizaţiile de

massă obşteşti din ţarile noastre sunt verigi din cele mai importante ale acestor relaţii prieteneşti care se întăresc pe zi ce trece.

Aceste relaţii noi, necunoscute încă in istorie, care s'au închegat în ultimii ani între popoarele Uniunii Sovietice şi României, constitue un tip nou de relaţii, dacă îmi este permis să mă exprim astfel, un cod nou de relaţii între popoare şi state, care se desvoltă pe baza principiilor internaţionalismului proletar, pe baza politicii externe leninist-staliniste. Aceste principii în relaţiile internaţionale izvorăsc din recunoaşterea deplinei egalităţi, în drepturi a tuturor statelor şi popoarelor mari şi mici, ele sunt întărite prin înţelegerea reciprocă frăţească şi lupta comuna pentru socialism, pentru viitorul luminos al omenirii, sub steagul victorios al lui Lenin şi Stalin. (Aplauze puternice).

Aceste principii de nesdruncinat ale internaţionalismului proletar se contrapun ideologiei sălbatice a imperialismului agresiv contemporan şi a naţionalismului burghez, care este baza relaţiilor dintre statele din lagărul imperialist. Relaţiile dintre Statele Unite şi „aliaţii" lor pot fi comparate cu relaţiile dintre un stăpân, îngraşat de bogăţie şi devenit impertinent din cauza aurului şi puterii, şi dintre nişte întreţinuţi sărăciţi, gata de orice servicii şi josnicii. Jaful deschis, exploatarea neînfrânată a bogăţiilor naţionale ale ţărilor marshallizate de către monopoliştii americani — iată modelul şi rezultatul acestor aşa numite relaţii reciproce.

Jalnică este soarta Iugoslaviei de astăzi, vecinul vostru din Apus. Guvernanţii acestei ţări au trădat poporul lor cinstit şi foarte bun, au trădat lagărul socialismului şi democraţiei, au dezertat în lagărul capitalului şi al celei mai negre reacţiuni. Mercenarii odioşi ai imperialiştilor anglo-americani — Tito, Kardelj, Rankovici şi Co. — au restabilit în ţară rânduirile capitaliste şi, lichidând treptat cuceririle democratice ale poporului iugoslav, au întronat în ţară un regim fascist sângeros în interesul şi la cererea stăpânilor lor de peste ocean. Dar silniciile sălbatice şi teroarea bandiţilor titoişti exercitate împotriva poporului iugoslav, vânzarea făţişă a intereselor sale şi sângelui său nu pot să dureze mult. Popoarele Iugoslaviei vor găsi calea şi mijloacele pentru lichidarea regimului titoisto-fascist, calea şi mijloacele pentru eliberarea mult chinuitei lor patrii.

Tovarăşi,

In condiţiunile actuale, consolidarea solidarităţii proletare şi a colaborării dintre toate forţele socialiste şi democratice, întărirea continuă a prieteniei şi frăţiei Republicii Populare Române şi a tuturor ţarilor de democraţie populară cu Uniunea Sovietică are o importanţă deosebit de mare şi actuală pentru cauza păcii, pentru cauza socialismului. (Aplauze).

Blocul anglo-american al puterilor imperialiste a pornit pe calea cursei înarmărilor, a trecut la acte de agresiune directă împotriva popoarelor libere; aceasta o dovedeşte sângeroasa intervenţie a co-

tropitorilor şi asasinilor americano-englezi în Coreea. Atrocitaţile nemaipomenite comise de intervenţioniştii americano-englezi în Coreea întrec prin sălbăticia şi bestialitatea lor tot ce a cunoscut până azi istoria. Prost stau treburile voastre, domnilor Mac Arthur, Rigdway şi ceilalţi, specialişti militari anglo-americani fără ruşine şi fără onoare, dacă aplicaţi atât de „eroic" „strategia" şi „tactica" voastră aeriană împotriva copiilor, femeilor şi bătrânilor lipsiţi de apărare şi acoperiş din Phenian şi celelalte oraşe şi sate ale eroicei Coree!

Dar şacalii imperialişti nu se mulţumesc cu aceste acte banditeşti făţişe în Extremul Orient. Ei nu se dau înlături dela niciun mijloc pentru a împiedeca construirea comunismului în U.R.S.S., pentru a submina construirea vieţii noi în China, pentru a face rău cu orice mijloc ţărilor de democraţie populară. Dar nemărginitele năzuinţi ale imperialismului în această direcţie sunt limitate de posibilităţile sale modeste.

In aceste condiţiuni toate popoarele iubitoare de pace şi mai cu seamă statele care luptă pentru pace, trebue să-şi intensifice cât mai mult vigilenţa pentru a preîntâmpina, pentru a nu permite războiul şi pentru a apăra pacea. Noi nu trebue să uităm nicio clipă avertismentele marelui Lenin, că „burghezia este gata de orice sălbăticie, ferocitate şi crima pentru a apăra robia capitalistă aflată în agonie".

„Popoarele lumii — ne arată marele Stalin — nu vor repetarea nenorocirilor războiului. Ele luptă cu fermitate pentru consolidarea păcii şi securităţii".

Un strălucit exemplu în acest sens este puternica campanie internaţională pentru încheierea unui Pact al Păcii între cele cinci mari puteri. Comunicatul recent publicat de Serviciul Informativ al Consiliului Mondial al Păcii cu privire la mersul strângerii semnăturilor pe Apelul pentru încheierea unui Pact al Păcii, demonstrează din nou forţa de neînfrânt a uriaşei mişcări a vremurilor noastre — mişcarea oamenilor din întreaga lume pentru pace, pentru consolidarea lagărului popoarelor şi ţărilor iubitoare de pace, pentru preîntâmpinarea unui nou incendiu mondial.

Forţele păcii cresc şi se întăresc pe zi ce trece. In avantgarda acestei lupte fără precedent păşeşte puternicul Stat Sovietic — fortăreaţa păcii şi securităţii tuturor popoarelor. Cauza păcii este apărată cu hotărîre şi cinste de ţările de democraţie populară. (Aplauze).

Tovarăşi,

In decursul ultimilor 7 ani, poporul român a păşit sub conducerea Partidului său Muncitoresc pe calea sigură a întăririi legăturilor frăţeşti cu Uniunea Sovietică şi ţările de democraţie populara a luptat împreună cu ele pentru pace, pentru socialism. Aceasta este singura politică justă, ea este temelia de granit a cuceririlor demo-

cratice, chezăşia libertăţii şi independenţei României, chezăşia succesului construirii societăţii socialiste şi a viitorului fericit al minunatului popor român, popor-luptător, popor-constructor al unei vieţi noi. (Aplauze).

Delegaţia sovietică urează încă odată din toată inima poporului român, guvernului său şi Partidului Muncitoresc noi succese în lupta pentru construirea societăţii socialiste, în lupta pentru o pace adevărată în întreaga lume. (Aplauze).

Trăiască prietenia frăţească, de nezdruncinat între Uniunea Sovietică şi Republica Populară Română! (Aplauze).

Trăiască poporul român, care merge cu paşi fermi spre socialism, sub conducerea Partidului Muncitoresc Român şi a Comitetului său Central, în frunte cu tovarăşul Gheorghiu-Dej! (Aplauze).

Trăiască guvernul Republicii Populare Române, în frunte cu Petru Groza! (Aplauze).

Slavă marelui conducător şi învăţător al întregii omeniri progresiste, celui mai bun prieten al poporului român şi al oamenilor muncii din întreaga lume, — Stalin al nostru! (Intr'o atmosferă de entuziasm de nedescris asistenţa ovaţionează pe marele stegar al păcii şi scandează minute în şir numele marelui Stalin).

HOTĂRÎREA
SESIUNII GENERALE ŞTIINŢIFICE A ACADEMIEI R.P.R. DIN 21-25 MARTIE 1951

Sesiunea Generală Ştiinţifcă a Academiei R.P.R. din 21—25 Martie 1951, în urma comunicărilor şi discuţiilor care au avut loc, constată că în ultimul an Academia R.P.R. şi Institutele ei de Cercetări Ştiinţifice au desfăşurat o activitate pozitivă, obţinând succese serioase.

Aceste succese se datoresc condiţiilor deosebit de favorabile pe care Partidul Muncitoresc Român şi Guvernul R.P.R. le-au creat muncii ştiinţifice şi faptului că marea majoritate şi cei mai valoroşi oameni de ştiinţă ai ţării noastre au început să se orienteze tot mai mult în activitatea lor ştiinţifică după concepţia materialismului dialectic, să-şi însuşească cuceririle ştiinţei sovietce şi să pună cunoştinţele lor şi puterea lor de muncă în slujba înfloririi Patriei şi a practicei construirii socialismului în Patria noastră.

Sesiunea Generală a fost închinată importanţei deosebite pe care o au genialele lucrări ale tovarăşului Stalin cu privire la lingvistică pentru desvoltarea muncii ştiinţifice din ţara noastră. Desbaterile au arătat străduinţa oamenilor de ştiinţă din R.P.R. de a pătrunde cât mai adânc învăţăturile cuprinse în aceste lucrări, de a şi le însuşi şi a le aplica în toate sectoarele lor de muncă, pentru a asigura astfel muncii lor ştiinţifice creatoare cea mai mare înflorire spre binele Patriei şi poporului nostru.

Sesiunea aprobă hotărîrea exprimată în cursul desbaterilor de cercetătorii din toate domeniile de a folosi mai larg şi mai adânc experienţa ştiinţei sovietice, drept bază a muncilor creatoare — ceeace reprezintă chezăşia unor succese mereu sporite ale ştiinţei din ţara noastră.

Prin folosirea experienţei ştiinţifice sovietice au fost de pe acum dobândite rezultate remarcabile, cum ar fi, aportul pe care Academia l-a dat în întocmirea planului decenal de electrificare a ţării.

Sesiunea subliniază de asemenea îmbunătăţirea acţiunii de îndrumare, controlare şi coordonare a muncii ştiinţifice din partea conducerii Academiei R.P.R.

Lucrările Sesiunii au scos în evidenţă faptul că, în anul 1950, munca în cadrul Academiei R.P.R. s'a desfăşurat într'un ritm mai viu

şi mai intens, a fost mai bine planificată, iar cercetătorii s'au orientat tot mai mult spre problemele de bază ale desvoltării ţării noastre pe drumul socialismului. Ca urmare au fost rezolvate printre altele, problemele: analiza chimica prin raze X, becurile solare, materiale de protecţie destinate radiologilor şi sudorilor, analiza prin raze X a figurilor ceramice, backelizarea lemnului, izolanţi plastici, parţial problema industrializarii gazului metan, problema legării neutrului la pamânt, problema produselor foresteritice din silicaţi de magneziu natural prin adăugarea de magnezie marină, producerea zincului pur pe cale uscată, valorificarea deşeurilor de electroni, răşini pe baza de furfurol, metode noi aplicate flambajului tălpii comprimate la poduri metalice. S'a obţinut sinteza acetilenei, un ciment pentru baraje, o sticlă de laborator de tip Jena Durand. In domeniul medicamentelor s'au obţinut preparate antisifilitice de bună calitate şi un preparat antituberculos.

In domeniul ştiinţelor agricole s'au facut cercetări privitoare la introducerea complexului Docuceaev-Costîcev-Viliams. Se lucrează la harta raionării agricole a teritoriului R.P.R. Colectivul Flora R.P.R. a terminat primul volum din lucrarea „Flora R.P.R.", care se găseşte sub tipar. In domeniul ştiinţelor sociale, a apărut primul volum de „Documente privind istoria României", s'a dus o intensă activitate în cadrul Institutului de Istorie şi Filosofie, Istoria Literară şi Folklor, etc.

Volumul şi importanţa lucrărilor imprimate în anul 1950 fac dovada rodnicei activităţi ştiinţifice şi a unei cotituri sănătoase în orientarea acestei munci.

* * *

Cu toate marile succese înregistrate, discuţiile desfăşurate la Sesiune au scos la lumină şi anumite lipsuri care mai dăinue în activitatea Academiei. Impotriva acestora trebue dusă o luptă hotărîtă, folosind în acest scop, cu curaj, critica şi autocritica, cunoscută fiind învaţatura stalinista ca desvoltarea ştiinţei nu poate fi conceputa fără discuţia critica, făra lupta de idei. Aceste lipsuri sunt:

- Planificarea muncii nu a cuprins în măsura suficientă activitatea Academiei. Această insuficientă planificare s'a manifestat în faptul că problemele luate în cercetare nu au fost întotdeauna determinate de gradul lor de urgenţă şi de importanţa. Cu tot succesul realizat în ce priveşte legătura dintre munca ştiinţifică şi problemele practicei, în multe sectoare de activitate aceasta legătură este încă insuficientă, ca de pilda în Institutele tehnice şi într'o serie de Institute medicale. In unele lucrari ştiinţifice, s'au putut semnala abateri cu caracter idealist şi cosmopolit.

— Cauza acestor lipsuri sta, pe de o parte, în insuficienta însuşire a bazelor marxism-leninismului de către cercetatorii ştiinţifici, pe de alta, în organizarea pe alocuri încă defectuoasă a legăturii cu Ministerele. La aceasta se adaugă, în unele cazuri, spiritul indivi-

dualist, moştenit din trecut, care a făcut ca unii colaboratori să nu aprecieze în deajuns munca în colectiv şi sa continue a sta izolaţi în preocupările lor.

— Unii colaboratori ştiinţifici ai Academiei R.P.R. nu au fost pătrunşi de importanţa misiunii lor, lăsând activitatea de cercetare pe plan secundar.

— Nelucrându-se în contact destul de strâns cu Ministerele şi Departamentele, s'a întâmplat ca unele dintre problemele rezolvate din punct de vedere ştiinţific, să nu fie urmărite până la realizarea lor în întreprinderi, până la procesul de industrializare.

— Preocuparea pentru ridicarea cadrelor tinere a avut un caracter nesistematic şi neorganizat.

— Nu s'a folosit suficient arma criticii şi autocriticii, lupta de idei şi opinii, atât în Secţiunile Academiei cât şi în Institutele şi Colectivele de lucru.

— Conducerea Institutelor şi Comitetelor de Redacţie ale periodicelor Academiei nu au fost întotdeauna destul de vigilente, pentru ca nivelul ştiinţific şi ideologic al lucrărilor imprimate sa fie corespunzător nivelului general al muncii în Academia R.P.R. şi nu au veghiat ca periodicele să apară la timp.

— Institutele şi Colectivele, în cea mai mare parte, nu şi-au executat sarcina statutară de a redacta manuale, monografii, lucrări de popularizare a ştiinţei şi nici nu au participat suficient la acţiunea de răspândire a ştiinţei prin Societatea care urmăreşte acest scop.

— Una din cauzele care au dus la aceste deficienţe este faptul ca secţiile Academiei R.P.R. nu au dat atenţia cuvenită analizei activităţii Institutelor, îndrumării teoretice şi practice a activităţii lor, fapt care s'a resimţit negativ în munca Institutelor şi Colectivelor.

— Secretariatul Academiei R.P.R. s'a lăsat uneori antrenat în treburile administrative, ceea ce a dus la deficienţe în îndeplinirea rolului său esenţial de organ executiv al Prezidiului însărcinat cu controlul muncii ştiinţifice.

— Sesiunea constată ca o lipsă a conducerii Academiei faptul că ea nu a reuşit până în prezent să asigure unitatea de concepţie şi de metode în cercetare, între diferitele Institute care urmăresc ţeluri similare.

Având în vedere cele de mai sus, Sesiunea Generala Ştiinţifica a Academiei R.P.R. din 21—25 Martie 1951 :

1. Aprobă planul de lucru pe anul 1951 al Academiei R.P.R., apreciind ca pozitiv faptul că el a fost întocmit corespunzător Planului cincinal şi de electrificare a R.P.R., prin colaborarea Secţiilor şi Institutelor cu reprezentanţii Ministerelor interesate şi ai întreprinderilor importante din ţară; însărcinează Prezidiul să analizeze propunerile facute în cursul desbaterilor, să includă pe cele utile şi realizabile în planurile Institutelor de Cercetări, care astfel completate vor fi înaintate Consiliului de Miniştri ;

Hotărăşte ca în repartizarea forţelor şi serierea problemelor din planuri să se dea precadere problemelor date de Ministere şi să se

respecte cu stricteţe termenele prevăzute în planuri pentru fiecare problemă, pentru ca activitatea Institutelor Academiei sa fie într'adevăr un sprijin puternic pentru desvoltarea producţiei.

2. Recomandă Prezidiului şi Secţiilor Academiei R.P.R. să întarească coordonarea, îndrumarea şi controlul în munca ştiinţifică. De asemenea recomandă Secretariatului Academiei R.P.R. să-şi orienteze atenţia spre controlul executării hotărîrilor Partidului şi analizarea muncii ştiinţifice a Institutelor, pentru a preîntâmpina astfel întârzierile în rezolvarea problemelor şi orientarea greşită în cercetările ştiinţifice.

3. Aprobă lărgirea activitaţii Institutului de Studii Româno-Sovietic, dată fiind necesitatea din ce în ce mai mare ce o resimt Institutele de cercetări a sprijinului nepreţuit al ştiinţei sovietice, cea mai înaintată ştiinţă din lume.

4. Işi însuşeşte hotărîrea Prezidiului din 17 Ianuarie 1951, cu privire la îmbunătăţirea muncii organizatorice a Academiei R.P.R.

5. Recomandă Comitetului de Editură al Academiei R.P.R., Secţiunilor şi Comitetelor de Redacţie ale Publicaţiilor Academiei să-şi mărească exigenţa ştiinţifică şi principialitatea pe care trebue să o aibă faţă de tipăriturile Academiei R.P.R.

6. Acceptă propunerea Prezidiului ca în cursul anului 1951 să aibă loc Sesiuni ale unora din Secţiunile Academiei R.P.R., pentru a prelucra în lumina învăţăturii marxist-leniniste problemele fundamentale care intră în sfera de preocupări a acestor Secţii.

Se vor ţine:

a) Sesiunea unită a Secţiunilor I-a (Ştiinţe Matematice şi Fizice) şi a III-a (Ştiinţe Tehnice şi Chimice), lărgită cu participarea reprezentanţilor Institutelor de Cercetări ale Ministerelor interesate şi a principalelor Institute superioare de Invăţământ tehnic. Sesiunea se va ţine într'unul din marile centre industriale ale ţării şi va avea ca obiectiv să analizeze felul cum decurge îndeplinirea planului de lucru, mai ales în ce priveşte legarea cercetărilor ştiinţifice cu necesităţile practice ale îndeplinirii Planului de Stat pe anul 1951.

b) Sesiunea Secţiunii a VI-a (Ştiinţa Limbii, Literatură şi Arte) cu participarea Ministerului Invăţământului Public, a Institutelor pedagogice, a catedrelor universitare de specialitate şi a Uniunii Scriitorilor din R.P.R., în vederea aplicării concrete a învăţăturii lui I. V. Stalin la studiul limbii române, cu scopul de a asigura metodele juste de predare a limbii române în şcoli, institute şi universităţi şi a elabora principiile de întocmire a gramaticii, a ortografiei, dicţionarului limbii române şi a manualelor şcolare de limba română.

c) Sesiunea Secţiunii a IV-a (Ştiinţe Medicale) cu participarea Ministerului Sănătăţii, a Institutelor de cercetări Medicale şi a Institutelor Medico-Farmaceutice din ţară. Această sesiune va analiza mijloacele în vederea orientării cercetărilor ştiinţifice medicale pe baza concepţiei pavloviste, singura concepţie ştiinţifică care poate asigura desvoltarea cercetărilor medicale din ţara noastră şi ridicarea pe o

noua treaptă a luminoaselor ei tradiții, precum și mijloacele de combatere a concepțiilor idealiste virchoviene și morganiste.

7. Obligă Institutele de Cercetări Științifice să strângă legătura lor cu întreprinderile și Instituțiile interesate. Institutele de Cercetari Științifice vor preda Prezidiului Academiei problemele rezolvate, în forma în care producția să le poată folosi imediat.

8. Pune în vedere tuturor oamenilor de știință nobila îndatorire ce o au de a nu-și cruța eforturile pentru creșterea de cadre tinere de cercetători științifici. Conducerile Institutelor și Colectivelor Academiei R.P.R. sunt răspunzătoare pentru aducerea la îndeplinire a politicei Academiei R.P.R. în privința bursierilor și aspiranților și cercetătorilor tineri.

9. Insărcinează Prezidiul să studieze în cursul acestui an posibilitatea înființării unui Institut de Economie, transformarea Secțiunii de Filosofie a Institutului de Istorie și Filosofie din București într'un Institut de Filosofie, precum și lărgirea cercetărilor agronomice în cadrul Filialelor Iași și Cluj ale Academiei R.P.R. în vederea cuprinderii problemelor ce se ridică în legătură cu transformarea socialistă a agriculturii.

10. Iși însușește propunerea Prezidiului în legătură cu declararea locurilor vacante în Secțiunile Academiei R.P.R.

11. In numele tuturor oamenilor de știință și cultură, cercetătorilor, profesorilor universitari din Republica Populară Română își însușește în întregime Apelul Consiliului Mondial al Păcii pentru încheierea unui Pact al Păcii și înfierează acțiunile agresive ale imperialiștilor americani și englezi care vor să raspândească în întreaga lume flăcările războiului aprinse de ei în Coreea.

12. Invită pe toți oamenii de știință să acorde sprijinul lor integral muncii atât de necesare pentru ridicarea nivelului cultural al poporului nostru pe care o desfășură Societatea pentru Răspândirea Științei și Culturii.

13. Sesiunea Generală Științifică din 21—25 Martie 1951 a Academiei R.P.R., aprobă hotărîrile luate de Prezidiul Academiei R.P.R. în perioada scursă dela ultima sesiune.

* * *

Oamenii de știință, profesorii, intelectualii, întruniți în Sesiunea Generală Științifică a Academiei R.P.R., cheamă pe toți cercetătorii științifici din țara noastră să aplice în mod creator în munca lor, geniala învațătură marxist-lenistă, îndrumările marelui Stalin, să pună toate cunoștințele lor și toată puterea lor de muncă în slujba desvoltării științei, în slujba practicei construirii socialismului în Patria noastră, pentru binele poporului și înflorirea Republicii Populare Române, în slujba apărării păcii.

HOTĂRÎREA SESIUNII LĂRGITE A SECŢIUNII A VI-a (ŞTIINŢA LIMBII, LITERATURĂ ŞI ARTE) A ACADEMIEI R. P. R.

Sesiunea lărgită a Secţiunii a VI-a a Academiei R.P.R. (Ştiinţa limbii, Literatură şi Arte) organizată în colaborare cu Ministerul Invăţământului Public şi Uniunea Scriitorilor din R.P.R. în zilele de 2, 3, 4 Iulie, la care au participat numeroşi lingvişti, profesori, scriitori şi alţi oameni de cultură din toată ţara, a scos la iveală înca odată importanţa uriaşă pe care o au lucrările lui I. V. Stalin despre lingvistică pentru orientarea şi desvoltarea ştiinţei limbii şi a tuturor ştiinţelor.

I. V. Stalin a rezolvat în mod ştiinţific problemele fundamentale ale lingvisticii: locul limbii — mijloc de comunicare între oameni, armă de luptă pentru desvoltarea societăţii — între fenomenele sociale, legile interne de desvoltare a limbii, elementele fundamentale ale limbii şi relaţiile dintre ele, legătura dintre limbă şi gândire, dintre istoria limbii şi istoria poporului care este creatorul şi purtătorul limbii.

Lucrările lui I. V. Stalin au o importanţă excepţională pentru studierea şi predarea limbii în şcoală, mijloc important de educare a tinerei generaţii de constructori ai socialismului în R.P.R. Sesiunea a arătat deasemeni că tezele staliniste cu privire la legătura dintre limbă şi societate, cu privire la relaţiile dintre dialectele teritoriale şi limba naţională comună întregului popor au o mare importanţă pentru desvoltarea literaturii, a criticii literare şi a istoriei literare din ţara noastră.

* * *

I. Din rapoarte şi discuţii a reeşit că în ţara noastră adevăraţii cercetători de pe tărâmul ştiinţei limbii s'au străduit să creeze lucrări meritorii cu privire la limba română, în ciuda condiţiilor grele create de regimul burghezo-moşieresc.

Cu toate aceste eforturi, în perioada dictaturii burghezo-moşiereşti lingvistica românească a fost dominată de diferite concepţii idealiste susţinute de clasele exploatatoare, duşmane ale culturii po-

porului. Influenţa teoriilor cosmopolite în lingvistică a crescut mai cu seamă după primul război mondial când în lingvistica noastră au dominat concepţiile antiştiinţifice, saussuriene şi structuraliste. Adoptând servil aceste teorii importate din Apus, o parte însemnată a lingviştilor din ţara noastră considerau limba ca un sistem de simboluri convenţionale care nu au nimic comun cu gândirea, nimic comun cu viaţa poporului şi cultivau antiistorismul în studiul limbii. Din cauza acestor teorii reacţionare mulţi lingvişti din ţara noastră nu au ştiut să facă distincţie între obiectul şi funcţiunile gramaticii şi cele ale vocabularului şi au subordonat gramatica lexicologiei; deasemenea nu au reuşit să rezolve în mod just problema raporturilor între morfologie şi sintaxă, ca elemente componente de egală însemnătate ale gramaticii.

Aceste teorii antiştiinţifice, antinaţionale, au împins pe unii lingvişti în tabăra duşmanilor poporului nostru, în tabăra şovinismului, fascismului şi trădării de Patrie (Puşcariu, Candrea, Sever Pop, etc.).

Ploconirea servilă în faţa acestor curente idealiste şi metafizice a mers atât de departe încât până şi lucrările cu privire la problemele limbii româneşti se publicau în limbi străine.

Cosmopolitismul a constituit o piedică serioasă în calea desvoltării lingvisticii în ţara noastră. Deaceea încă nu avem o gramatică ştiinţifică a limbii române, un dicţionar ştiinţific, ortografie ştiinţifică. Chiar după 23 August 1944, cu tot sprijinul dat de partid şi guvern, unii lingvişti din ţara noastră au rămas înfeudaţi concepţiilor idealiste apusene (de ex. acad. A. Rosetti, cu lucrările „Le mot", „Mélanges de linguistique et d'histoire"; acad. Iorgu Iordan, cu lucrarea „Limba română actuală — o gramatică a „greşelilor", etc.). Acestor vechi influenţe idealiste li s'a adăugat influenţa teoriilor vulgarizatoare ale lui N. I. Marr, care s'a manifestat mai ales în periodicele *„Studii şi cercetări de lingvistică"* al Institutului de lingvistică din Bucureşti al Academiei R.P.R. şi *„Cum vorbim"* al Societăţii de Istorie, Filologie şi Folklor (redactor responsabil prof. Al. Graur), care dă o atenţie exagerată unor probleme fără mare importanţă şi ocoleşte problemele mari, principiale, ale ştiinţei limbii.

Apariţia genialei lucrări a lui I. V. Stalin „Marxismul şi problemele lingvisticii" a scos la iveală cu şi mai multă vigoare sterilitatea teoriilor idealiste în lingvistică şi a arătat şi lingviştilor din ţara noastră calea sigură spre o activitate ştiinţifică pozitivă şi rodnică.

In anul care s'a scurs dela apariţia lucrării lui I. V. Stalin cu privire la marxism în lingvistică, în ţara noastră, unii lingvişti au căutat sincer să părăsească vechile poziţii idealiste, pentru a-şi însuşi concepţia stalinistă despre limbă. Cu toate acestea, Sesiunea constată cu părere de rău că până astăzi nu a apărut nicio lucrare de analiză critică a operelor filologilor noştri din trecut, nicio lucrare de critică a curentelor idealiste şi cosmopolite în lingvistica din ţara noastră; activitatea Institutului de lingvistică din Bucureşti al Academiei R.P.R. (director acad. Iorgu Iordan), de pildă, se menţine

departe de problemele practice ale şcolii, ale literaturii, de problemele fundamentale ale revoluţiei noastre culturale.

Deşi acad. E. Petrovici are merite în rezolvarea justă a mai multor probleme de lingvistică, Sesiunea constată că raportul intitulat „Lucrările lui I. V. Stalin în lingvistică şi sarcinile lingviştilor din R.P.R." nu a desvăluit până la capăt cauzele care împiedică desvoltarea lingvisticii în R.P.R. Or, este ştiut că înlăturarea acestor cauze este una din condiţiile principale ale progresului lingvisticii române.

Ascultând rapoartele şi desbaterile, Sesiunea constată că astăzi, datorită apariţiei genialelor lucrări ale lui I. V. Stalin cu privire la lingvistică, datorită ajutorului ştiinţei sovietice şi condiţiunilor create de partid şi guvern există toate posibilităţile ca lingviştii din R.P.R. să scoată lingvistica din starea de stagnare în care se află şi să rezolve cu succes problemele ei fundamentale.

Pentru aceasta se cere în primul rând lingviştilor noştri să rupă pe deplin şi definitiv cu concepţiile idealiste neştiinţifice, să-şi însuşească bazele marxism-leninismului şi concepţia stalinistă despre limbă. Lingviştii noştri trebue să păşească cu hotărîre pe calea largă arătată de lingvistica sovietică, pe calea legării cercetărilor lingvistice cu şcoala, cu practica, cu problemele mari ale construirii socialismului în Republica Populară Română.

* * *

II. Invăţământul limbii române în şcolile din R.P.R. a obţinut succese importante după reforma învăţământului. A fost eliminată din manuale şi programe propaganda reacţionară, mistică şi şovină cu care şcoala burghezo-moşierească otrăvea minţile elevilor. Cu toate acestea, situaţia nefavorabilă din lingvistică a influenţat negativ şi învăţământul. Atât programele şcolare cât şi manualele — inclusiv cele apărute după reforma învăţământului, — nu au ţinut seamă de importanţa gramaticii în predarea limbii, morfologia a fost subestimată în favoarea sintaxei, studiul foneticii a fost programat după cel al sintaxei, iar desvoltarea unor deprinderi ortografice la elevi a fost neglijată. Programele şi manualele de limba română nu leagă studiul gramaticii de desvoltarea gândirii elevilor, nu ţin seama de principiul istorismului în tratarea fenomenelor de limbă.

Programele şi manualele nu dau importanţa cuvenită bogăţiei lexicale a limbii noastre contemporane, nu dau importanţa cuvenită literaturii clasice româneşti, mijloc principal de îmbogăţire a limbii elevilor. In redactarea programelor şi manualelor s'a ţinut prea puţin seama de principiile pedagogice de bază în predarea limbii.

Datorită politicii naţionale juste a partidului şi guvernului nostru, în R.P.R. s'au creat sute de şcoli pentru naţionalităţile conlocuitoare cu limba de predare maternă. Predarea limbii materne în aceste şcoli suferă în general de aceleaşi lipsuri ca şi predarea limbii române în şcolile cu limba de predare română. In plus în aceste şcoli nu s'a dat suficientă atenţie nici problemei programelor, manua-

lelor şi metodicii de predare a limbii române, ca mijloc de comunicare şi factor de unire a tuturor oamenilor muncii din patria noastră, în lupta lor pentru pace şi socialism. Astfel, pentru şcolile tuturor naţionalităţilor conlocuitoare există un singur manual de limba română. In şcolile naţionalităţilor conlocuitoare, limba română nu se studiază în legătură directă cu limba maternă, ceeace este greşit din punct de vedere ştiinţific şi didactic.

Sesiunea constată că în învăţământul superior programele de limba română nu sunt unitare, nu ţin seama de nivelul de pregătire al studenţilor. La facultăţile de filologie se acordă o importanţă exagerată dialectologiei şi limbii române vechi în dauna limbii contemporane a poporului român (prof. Iordan, Rosetti, etc.). Studiul istoriei limbii este considerat ca având valoare „în sine" şi nu ca un studiu care ajută la cunoaşterea limbii actuale sub aspectul desvoltării ei istorice.

Predarea limbii române în facultăţile de filologie se face încă în mod abstract, fără să se ţină seama de cerinţele practice ale şcolilor medii. Din această cauză absolvenţii părăsesc facultatea fără a avea cunoştinţele de gramatică, ortografie, etc., necesare unui profesor de limba română. Ministerul Invăţământului Public nu a luat la timp măsuri pentru îmbunătăţirea predării limbii române în facultăţile noastre.

* * *

Introducerea studiului limbii ruse în şcolile din R.P.R. constitue un eveniment important în viaţa culturală a poporului nostru. Cunoaşterea cât mai profundă a limbii marelui popor rus este un factor important în revoluţia noastră culturală.

In predarea limbii ruse în şcoală s'au obţinut succese importante. Sesiunea constată însă că lingviştii, profesorii şi scriitorii din ţara noastră ar putea da Ministerului Invăţământului Public un ajutor esenţial pentru înlăturarea numeroaselor lipsuri existente în acest domeniu.

Lipsa programelor a creat o situaţie grea în domeniul predării limbii ruse. Manualele de limba rusă în vigoare nu ţin seama de principiile pedagogice fundamentale, în predarea limbii; ele conţin o serie de grave greşeli ştiinţifice şi didactice.

Profesorii şi elevii nu au la dispoziţie materialul didactic auxiliar pentru studierea limbii ruse, dicţionare, crestomaţii, o gramatică comparativă a limbii ruse şi române, literatură pentru copii, etc. Nu s'a întocmit o bună metodică care să rezolve problemele practice şi specifice ale predării limbii ruse în R.P.R.

* * *

Având în vedere cele de mai sus, Sesiunea hotărăşte următoarele:

I. *In ceeace priveşte Institutele de lingvistică ale Academiei R.P.R.*

1. — Institutele de lingvistică ale Academiei R.P.R. vor organiza în cursul acestui an, în periodicile de specialitate, o analiză critică în lumina învăţăturii lui I. V. Stalin, a activităţii din trecut pe tărâmul cercetărilor lingvistice şi vor întocmi şi publica lucrări de specialitate în care să aplice învăţăturile lui I. V. Stalin la studiul limbii române şi astfel să aducă o contribuţie la desvoltarea limbii şi a culturii noastre naţionale.

2. — Institutele de lingvistică îşi vor revizui planurile de lucru pe anul 1951, dând precădere problemelor ridicate de necesităţile şcolii noastre;

a) Vor ajuta Ministerul Invăţământului Public la alcătuirea planurilor de învăţământ pentru şcolile superioare şi a programelor şi manualelor pentru învăţământul de toate gradele, în spiritul învăţăturii lui I. V. Stalin.

b) Vor ajuta Ministerul Invăţământului public la elaborarea unor metodici ştiinţifice de predare în şcoli a limbii române, a limbii ruse şi a limbilor străine.

c) Vor întocmi şi da la tipar, în prima jumătate a anului 1952, un dicţionar al limbii române pentru uzul elevilor şi studenţilor.

d) Vor întocmi şi da la tipar, până la sfârşitul anului 1952, gramatica limbii române prevăzută în plan.

e) Vor întocmi şi da la tipar, în prima jumătate a anului 1952, dicţionarul ruso-român şi dicţionarul româno-rus.

f) Vor include în planul lor de muncă alcătuirea unei gramatici comparative a limbilor română şi rusă.

3. — Institutele de lingvistică ale Academiei R.P.R. vor asigura apariţia regulată a revistei *„Studii şi cercetări de lingvistică"* şi vor ajuta la ridicarea nivelului ştiinţific al revistei *„Cum vorbim"*, combătând tendinţele de vulgarizare a marxismului şi transformând această revistă într'o tribună de propagare a principiilor lingvisticii materialiste.

4. — Institutele de lingvistică ale Academiei R.P.R. vor colabora cu colectivele Lexiconului Tehnic pentru toate problemele necesare, contribuind la desăvârşirea în cât mai bune condiţiuni a acestei opere; de asemeni vor ajuta Institutele tehnice la întocmirea unei terminologii tehnice unitare. Institutele de lingvistică ale Academiei R.P.R. vor intensifica colaborarea cu Institutul de Studii Româno-Sovietic pentru ca marile cuceriri obţinute de lingvistica sovietică pe baza învăţăturilor lui I. V. Stalin să devină mai accesibile lingviştilor din patria noastră.

5. — Institutele de lingvistică ale Academiei R.P.R. vor da cea mai mare atenţie pregătirii cadrelor, formării de tineri specialişti şi vor atrage în activitatea pe tărâmul lingvisticii cercuri cât mai largi de profesori şi învăţători.

6. — In ceeace priveşte ortografia, Sesiunea propune Prezidiului Academiei R. P. R. numirea unei comisii care, pe baza desbaterilor începute în Sesiunea actuală, să alcătuiască un proect al ortografiei

limbii române. Acest proect, după ce va fi discutat şi însuşit de Sesiunea Generală din toamna anului 1951 a Academiei R. P. R., va fi înaintat spre aprobare guvernului R. P. R.

II. *In ceeace priveşte învăţământul limbii române în şcoli:*

1. — Sesiunea consideră că la baza predării limbii române în şcolile de toate gradele trebue să stea gramatica, întrucât „tocmai datorită gramaticii, limba capătă posibilitatea de a îmbrăca gândurile umane în învelişul material al limbii" (I. V. Stalin). Predarea gramaticii trebue să contribue la desvoltarea gândirii logice a elevilor.

2. — Morfologia şi sintaxa fiind părţi componente şi de egală însemnătate ale gramaticii, trebue să se lichideze subaprecierea morfologiei şi să se rezolve în mod concret în predarea gramaticii, pentru fiecare treaptă de învăţământ, relaţiile juste dintre morfologie şi sintaxă.

3. —Sesiunea consideră că este necesar ca noţiunile de fonetică să fie introduse în program începând din clasa a II-a elementară, pentru a pregăti însuşirea morfologiei şi înţelegerea relaţiilor dintre pronunţarea şi scrierea corectă. In acelaş timp, studierea eficace a ortografiei şi punctuaţiei se poate obţine prin legarea lor organică de predarea cunoştinţelor de morfologie, sintaxă şi fonetică.

4. — Sesiunea subliniază necesitatea studierii în şcoală a vocabularului limbii române şi a însuşirii treptate de către elevi, în fiecare clasă, a unui vocabular minimal. In acest scop Sesiunea socoate necesar să se dea atenţie deosebită introducerii în manualele claselor I—VII a celor mai alese pagini din literatura română clasică şi populară.

5. — Sesiunea subliniază necesitatea ca în orele de gramatică analiza sensului cuvintelor şi expresiilor să fie subordonată sarcinii studierii bazelor gramaticii şi desvoltării gândirii elevilor, ca tratarea formelor limbii să se facă în lumina perspectivei istorice, desvoltarea limbii noastre fiind legată de istoria poporului nostru. Este important ca, pe baza lucrărilor lui I. V. Stalin cu privire la lingvistică, să se dea elevilor noţiuni despre limbă ca fenomen social, despre rolul limbii ca mijloc de comunicare între oameni.

6. — In ce priveşte predarea limbii române în şcolile naţionalităţilor conlocuitoare, Sesiunea consideră necesară întocmirea unor programe şi manuale speciale pentru fiecare naţionalitate în parte.

Studierea limbii române în aceste şcoli trebue să se sprijine pe cunoaşterea limbii materne de către elevi şi pe studiul comparativ al fenomenelor gramaticale ale ambelor limbi.

7. — Studierea lucrărilor lui I. V. Stalin despre limbă trebue să formeze obiectul unui capitol special în programa clasei a X-a.

Studiul limbii române trebue să devină un instrument de educare a tineretului nostru studios, în spiritul luptei pentru pace, al dragostei nemărginite faţă de Patria noastră, în spiritul internaţionalismului proletar; studiul limbii române trebue să devină un ins-

trument al educației comuniste a tinerei generații de constructori ai socialismului în țara noastră.

Sesiunea cheamă pe oamenii de știință lingviști din R. P. R. să combată concepțiile idealiste și influențele marriste, punând în centrul activității lor problemele mari pe care le ridică opera de construire a socialismului, și a culturii socialiste, probleme pe care să le trateze pe baza adevărului științific al concepției marxist-leniniste la un înalt nivel științific și ideologic.

Oamenii de știință trebue să lupte, așa cum ne învață tovarășul Stalin, pentru *„înflorirea științei care nu se separă de popor, care nu se ține departe de popor, care este gata să slujească poporului, gata să predea poporului toate cuceririle științei și servește poporul nu cu sila, ci de bună voie și cu plăcere“.*

* * *

In ședința din 18 Iulie 1951, Prezidiul Academiei R.P.R. a aprobat prezenta *Hotărîre* și a însărcinat Secretariatul Prezidiului cu controlul executării hotărîrilor luate.

PRINCIPIILE PREDĂRII LIMBII ÎN U.R.S.S. ŞI ROLUL LINGVIŞTILOR ÎN RIDICAREA NIVELULUI PREDĂRII LIMBII RUSE ÎN R. P. R. *)

de Prof. N. PASCU
Prorector al Institutului „Maxim Gorki"

Cu câţiva ani înainte de Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie, Vladimir Ilici Lenin scria despre rolul limbii ruse pentru întărirea unităţii de luptă împotriva ţarismului : „Noi vrem ca între clasele asuprite, indiferent de naţionalitate, să se stabilească cea mai strânsă legătură şi unitate frăţească. Şi noi suntem pentru ca fiecare locuitor al Rusiei să aibă posibilitatea de a învăţa marea limbă rusă".

Din timpul în care marele geniu al revoluţiei scria aceste rânduri au trecut aproape 40 ani. Clasele asuprite despre care vorbea Lenin s'au desrobit, s'au unit într'o familie de sute de milioane şi sub conducerea Marelui Partid Bolşevic au terminat construirea socialismului şi lucrează astăzi la construirea comunismului.

Marea limbă rusă, despre care Lenin scria că toţi locuitorii Rusiei trebue s'o cunoască, a devenit într'adevăr a doua limbă maternă a tuturor naţiunilor neruse ale Uniunii Sovietice. Sub influenţa directă a limbii ruse, a literaturii ruse şi sovietice, s'au îmbogăţit limbile celorlalte naţiuni sovietice, s'a desvoltat literatura lor, a luat un ne mai pomenit avânt cultura lor naţională după formă, şi socialistă după conţinut.

Republicile Naţionale ale Uniunii Sovietice, care înainte de 1917 erau simple colonii ţariste cufundate în incultură şi mizerie, în anii Puterii Sovietice au devenit republici cu cea mai înaintată cultură din lume — cultura socialistă.

Sunt caracteristice cuvintele marelui pedagog georgian Iacob Gobevaşvili : „Poporul nostru, spunea el, doreşte să cunoască limba rusă. Si această dorinţă este atât de mare încât orice şcoală din care lipseşte limba rusă nu poate să cucerească simpatia poporului".

In republica Hacasă, poeţii, prozatorii şi oamenii de ştiinţă sub influenţa literaturii ruse şi sovietice crează opere literare şi ştiinţifice de valoare. In îndepărtata republică Tuvină, care şi-a primit alfabetul abia în 1930, scriitorii tuvini scriu în limba maternă, traduc opere lite-

*) Comunicare ţinută la Sesiunea lărgită a Secţiunii a VI-a a Academiei R.P.R., în ziua de 3 Iulie 1951.

rare şi ştiinţifice din limba rusă. Aceeaşi influenţă binefăcătoare a limbii ruse şi a literaturii ruse şi sovietice a avut ca rezultat înflorirea culturii naţionale a Kazahstanului, Republicilor Baltice, Moldovei, Uzbechistanului, Chirchiziei şi a tuturor celorlalte Republici.

Pentru predarea limbii ruse în şcolile ruse şi neruse ale Uniunii Sovietice au fost înfiinţate sute de Institute pedagogice care au pregătit zeci de mii de profesori de limba rusă. In mod continuu s'a dus o uriaşă muncă de îmbunătăţire a programelor de predarea limbii ruse în şcolile de toate gradele, a manualelor, a materialului didactic şi s'a creat o vastă şi variată literatură pentru tineretul studios. Problemele predării limbii ruse în şcoală au alcătuit una din cele mai importante preocupări ale Comitetului Central al Partidului Comunist (bolşevic) şi Guvernului U.R.S.S. Numeroase sunt hotărîrile Partidului Bolşevic şi ale Guvernului Sovietic îndreptate în spre îmbunătăţirea procesului de predare a limbii ruse, în spre îmbunătăţirea conţinutului ştiinţific al manualelor şi programelor. Comitetul Central al Partidului Bolşevic a ştiut să apropie, să canalizeze, să lege activitatea lingviştilor de nevoile şcolii de toate gradele. Această unitate între practica predării limbii ruse în şcoală şi teoria limbii a avut ca rezultat îmbunătăţirea continuă a programelor, manualelor şi literaturii cu caracter de perfecţionare a metodelor de predare. Din an în an, cunoştinţele elevilor şi studenţilor în domeniul limbii ruse au devenit mai adânci, mai temeinice.

E interesant şi foarte instructiv pentru noi, cadrele didactice şi oamenii de ştiinţă ai Republicii Populare Române, să cunoaştem drumul parcurs de şcoala sovietică în direcţia îmbunătăţirii procesului de predare a limbii ruse, să cunoaştem greutăţile ce au fost întâmpinate şi felul cum au fost înfrânte aceste greutăţi.

Despre nivelul ştiinţific de predare a limbii ruse în şcolile medii ale Rusiei ţariste vorbea, în anul 1903, profesorul Universităţii din Moscova Feodor Feodorovici Fortunatov. „Studiul gramaticii limbii materne — scria Fortunatov — dă în momentul de faţă rezultate din cele mai nedorite. Aceasta în sensul că studiul despre care e vorba dă elevilor noţiuni foarte neclare despre fenomenele şi faptele limbii, în general, din care cauză, nu rareori, provoacă desgust pentru studiul problemelor teoretice ale limbii. (Din „Lucrările Primului Congres al profesorilor de limba rusă din institutele militare de învăţământ", pag. 372). Şi mai aspru a criticat cunoştinţele în domeniul limbii ruse ale absolvenţilor scolii medii profesorul universităţii din Petrograd, I. A. Baudoin de Courtenag. „Cu părere de rău — spunea el — trebue să constatăm că, mulţumită „străduinţelor" şcolilor medii, capetele absolvenţilor sunt într'atât de îmbâcsite cu nimicuri în ceeace priveşte lingvistica, încât înainte de a trece la introducerea unor sănătoase cunoştinţe ştiinţifice, e necesară efectuarea unei serioase curăţenii de gunoiul ce s'a acumulat în capetele lor în timpul celor opt ani de studiu şcolar". („Lecţii de introducere în lingvistică", 1917, pag. 5).

Cunoştinţele sărace în domeniul limbii ruse ale elevilor şcolilor medii din Rusia ţaristă se datorau lipsei unor asemenea manuale de limba rusă, care să satisfacă cerinţele ştiinţei despre limbă. Asemenea manuale ar fi putut fi elaborate însă numai în condiţiunile în care ar fi existat o legătură între practica predării limbii ruse în şcoli şi activitatea lingvistică a cercetătorilor de ştiinţă în domeniul limbii.

O asemeneea legătură n'a putut fi stabilită dintr'un singur motiv: majoritatea lingviştilor ruşi dela sfârşitul veacului trecut tratau pro-

blemele de lingvistică în spirit idealist; ei nu vedeau necesitatea stabilirii unor raporturi de condiţionare între practica lingvistică şi teoria lingvistică, după cum negau orice legătură între limbă şi gândire.

Dacă aceasta era situaţia predării limbii ruse în şcolile ruseşti de până la Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie, la un nivel cu atât mai scăzut se preda limba rusă în şcolile neruse ale Rusiei ţariste.

Predarea limbii ruse în aceste şcoli era pusă în slujba jafului colonial al ţarismului şi politicii de rusificare a naţiunilor. Ca deobicei, limba rusă era studiată de un număr restrâns de „aleşi" din sânul burgheziei naţiunii respective, ca de exemplu fii de moşieri, capitalişti, chiaburi, ş. a., care se pregăteau în felul acesta să intre în rândurile clasei conducătoare pentru a întări şi mai mult regimul de exploatare asupra ţăranilor şi muncitorilor propriului lor popor. Din asemenea reprezentanţi ai burgheziei şi moşierimii locale, regimul ţarist îşi pregătea instrumente ascultătoare în lupta pentru înăbuşirea mişcării de eliberare naţională a popoarelor. Aceste slugi ţariste trebuiau să cunoască limba rusă pentru a se putea înţelege cu stăpânii lor. Se înţelege că despre desvoltarea culturii naţionale a naţiunilor conlocuitoare nici nu putea fi vorba; această cultură naţională era socotită inferioară şi sortită la pieire, după cum toate naţiunile asuprite erau condamnate la foamete, analfabetism şi treptata exterminare.

Numai după ce Marea Revoluţie din Octombrie a sfărâmat lanţurile ţarismului şi a dat puterea politică în mâinile proletariatului, s'a putut înfăptui legătura între lingvistică şi practica predării limbii ruse în şcoală. Pe de altă parte, odată cu lichidarea regimului de exploatare şi înrobire naţională, limba rusă în mâinile Puterii Sovietice devine un puternic mijloc de legătură între popoare, un puternic factor de promovare şi popularizare a culturii socialiste printre naţiunile U.R.S.S. In aceste condiţiuni, s'a dat curs introducerii bazelor ştiinţei în şcoală. In ceeace priveşte domeniul limbii, au fost atraşi o serie de profesori practicieni şi lingvişti în activitatea pentru refacerea şi reformarea sistemei predării limbii ruse. Au fost alcătuite programe şi manuale noi. Trebue de spus însă că, chiar după 1917, manualele mai prezentau o serie de defecţiuni; şi aceste defecţiuni se datorau în primul rând faptului că în domeniul lingvisticii lipseau lucrările ştiinţifice despre limba rusă contemporană. Să nu uităm că până la Revoluţia din Octombrie în universităţi nu se preda aproape deloc un curs de limba rusă contemporană.

Pe de altă parte, ştiinţa despre limbă în U.R.S.S. a întâmpinat în desvoltarea ei de până în anul 1930 unele greutăţi; pe de o parte ea trebuia să lupte împotriva tendinţelor extremiste ale curentului „gramaticii formale", pe de altă parte adevărata ştiinţă despre limbă trebuia să se desvolte în condiţiile dominaţiei ideologice şi practice a curentului numit „noua teorie a limbii a lui Marr".

Cu toate acestea, în această epocă, lingviştii sovietici au creat importante lucrări în domeniul ştiinţei despre limbă. Au apărut astfel „Sintaxa limbii ruse" a Acad. Şahmatov, „Sintaxa limbii ruse" a Prof. Peşcovschi, articolele bogate în conţinut ale Acad. Şcerba şi în sfârşit importanta lucrare în două volume a Acad. Vinogradov „Limba rusă contemporană".

Având la bază aceste lucrări ştiinţifice în domeniul limbii ruse contemporane, s'au creat condiţiile necesare elaborării de manuale şcolare de limbă rusă. Şi aceste manuale n'au întârziat să apară. Dintre

ele cele mai importante sunt acele redactate de Acad. Scerba și manualele de limba rusă pentru școlile pedagogice sub redacția Acad. Vinogradov.

Introducerea acestor manuale în școala medie sovietică a determinat un mare progres în îmbunătățirea cunoștințelor elevilor în domeniul studiului limbii ruse și a ridicat nivelul predării limbii ruse în școli la nivelul cerințelor științei lingvistice.

Este destul de interesantă poziția ocupată de grupa marristă în ceeace privește activitatea dusă în direcția îmbunătățirii conținutului științific al manualelor. Această poziție se caracterizează prin critica răuvoitoare, neconstructivă, prin defăimarea și discreditarea manualelor stabile.

Trebue de spus însă că, din fericire, Marr și discipolii săi n'au reușit să influențeze asupra manualelor. Influența marristă și-a exercitat acțiunea sa asupra predării limbilor prin publicațiile de specialitate, prin ziare, reviste, conferințe și alte materiale cu caracter metodic. In mod serios s'a exercitat influența marristă asupra procesului de predare a limbii ruse prin directivele Ministerelor Invățământului, prin activitatea Institutelor de Perfecționare a cadrelor didactice, secțiunilor regionale și chiar, în unele locuri, prin activitatea secțiunilor raionale de învățământ. Datorită acestei presiuni a regimului lingvist instaurat de Marr și adepții săi, în ultimii ani studiul limbii în școlile U.R.S.S. a întâmpinat unele însemnate greutăți. Cu toate acestea, marea falangă a corpului didactic sovietic a găsit mijloace pentru ca și în aceste condițiuni să poată să perfecționeze metodele de predare în școli, asigurând astfel predării limbii ruse și celorlalte limbi nivelul științific cuvenit.

Mulțumită intervenției personale a tovarășului Stalin în discuția lingvistică, studiului limbii materne și al celorlalte limbi în școlile Uniunii Sovietice i s'au creat noi condiții pentru îmbunătățirea conținutului său științific și perfecționarea formelor de predare.

In genialele sale lucrări lingvistice, I. V. Stalin a clarificat o serie de probleme care au o însemnătate teoretică și practică pentru desvoltarea tuturor științelor. Pentru știința despre limbă însă, pentru lingvistică și lingviști, pentru marea falangă a învățătorilor și profesorilor ce predau limba maternă sau alte limbi tineretului studios, începând dela învățământul elementar și terminând cu învățământul superior, lucrările lingvistice ale tovarășului Stalin au o însemnătate cu totul deosebită. Această însemnătate constă în următoarele:

1. Tovarășul Stalin a determinat specificul limbii, arătând în felul acesta direcția în care trebue să fie îndreptată activitatea cercetărilor științifice și activitatea practică ce trebue să stea la baza învățământului în domeniul studiului limbii. „Gramatica limbii, a spus tovarășul Stalin, și fondul principal de cuvinte alcătuesc baza și specificul limbii".

In această scurtă dar cuprinzătoare formulă stalinistă este determinat obiectul studiului științei lingvistice și învățământului de toate gradele în domeniul limbii. Cu alte cuvinte, în sfera preocupărilor științei lingvistice trebue să intre în primul rând gramatica limbii și fondul principal de cuvinte al limbii. Această punere la punct științifică este cu atât mai importantă, cu cât știm cu toții că Marr și marriștii principial nu recunoșteau gramaticii dreptul de a alcătui un capitol independent al științei lingvistice.

2. Vorbind despre gramatică, tovarăşul Stalin a spus: „Mulţumită gramaticii limba are posibilitatea de a da gândirii formă materială".

Prin aceste cuvinte, tovarăşul Stalin stabileşte enorma însemnătate pe care o are limba în procesul gândirii; această precizare stalinistă nu lasă nici un loc vorbăriei idealiştilor, care, după cum se ştie, despart în mod artificial limba de gândire.

3. Tovarăşul Stalin învaţă că „principala preocupare a lingvisticei trebue s'o constitue studierea legilor interne de desvoltare a limbii". Această precizare stalinistă are o deosebită importanţă principială mai ales pentru metodica predării limbii. După cum se ştie, Marr şi marriştii atribuiau gramaticii şi studiului ei numai o însemnătate teoretică. Tovarăşul Stalin atrage atenţia asupra însemnătăţii ei practice; căci numai mulţumită studiului gramaticii noi învăţăm cum trebue să vorbim pentru a ne putea exprima gândirile. Numai mulţumită studiului gramaticii ne putem însuşi deprinderile scrisului corect şi limba literară, însuşiri pe care trebue să le stăpânească orice om cult.

. . . .

Dealungul existenţei sale, şcoala sovietică a acumulat o bogată experienţă în domeniul predării limbii materne şi nematerne. Discuţia lingvistică din U.R.S.S. a confirmat în întregime justeţea principiilor generale de predare a limbilor materne şi nematerne în şcolile din Uniunea Sovietică.

Aşa dar, care sunt aceste principii?

Principiile de bază ale predării limbii în şcolile Uniunii Sovietice sunt şase, anume:

1. Principiul educativ în predarea limbii.
2. Principiul intuitiv.
3. Principiul participării conştiente şi active a elevilor.
4. Principiul însuşirii temeinice.
5. Principiul sistematizării şi continuităţii.
6. Principiul accesibilităţii şi capacităţii la învăţătură.

Să ne oprim pe scurt asupra fiecăruia în parte.

1. Cum trebue să fie predată limba pentru a satisface cerinţele principiului educativ?

In primul rând, predarea trebue să fie organizată în aşa fel, încât să ajute formarea concepţiei materialiste despre lume a elevilor, să uşureze desvoltarea şi desăvârşirea gândirii logice, să înlesnească formarea unei întregi serii de calităţi morale, indispensabile constructorilor societăţii socialiste.

Şcoala sovietică şi-a îndeplinit cu succes această îndatorire. Manualele de limba rusă, manualele de gramatică, textele de citit şi cele destinate pentru efectuarea exerciţiilor gramaticale, ca şi literatura extraşcolară, toate acestea au contribuit la aceea ca studiul limbii materne în şcolile din Uniunea Sovietică să satisfacă în cel mai înalt grad cerinţele educaţiei comuniste a tineretului. Manualele pentru studiul limbii materne conţin texte ce corespund unui înalt nivel ideologic prin actualitatea lor, prin faptul că oglindesc multilateralele aspecte ale realităţii sovietice, începând cu cea mai apropiată, cunoscută, familiară elevului. Manualul sovietic, în măsura înţelegerii elevilor cărora li se adresează, înfăţişează această adâncime a vieţii sovietice oglindită în muncă, tehnică, ştiinţă, artă, cultură, lămurind acestora, în modul cel mai clar şi convingător, locul şi rolul istoric ce aparţin Uniunii Sovietice în viaţa omenirii. E dela sine înţeles că şi textele destinate exerci-

ţiilor gramaticale şi ortografice sunt axate în aceeaşi direcţie: de a lărgi sfera cunoştinţelor elevilor, de a forma gândirea lor. Pentru aceasta textele nu sunt alcătuite întâmplător; ele oglindesc diferite aspecte ale vieţii înconjurătoare, ce vorbesc despre eroismul oamenilor sovietici, despre devotamentul lor în muncă, despre bogăţiile U.R.S.S. şi frumuseţile peisajului sovietic.

Tot acest material, prezentat de manual şi expus de profesor în mod viu şi atrăgător, nu lasă pe elevi indiferenţi, ci trezeşte in ei simţul patriotic, simţăminte de dragoste faţă de ţară şi de ură faţă de duşmanii patriei lor.

Dacă la toate acestea adăugăm înaltul nivel ideologic al învăţătorului şi profesorului sovietic, atunci înţelegem de unde se trag acele adânci rădăcini ale patriotismului sovietic, care a uimit lumea întreagă în timpul războiului de eliberare şi o uimeşte acum în timpul muncii constructive paşnice.

2. Principiul educativ în predarea limbii materne nu poate fi realizat însă pe baza unor noţiuni abstracte. Cel de al doilea principiu, „principiul intuitiv subînţelege necesitatea de a se preda în aşa fel materialul, încât reprezentările şi noţiunile formate de şcolari să se poată baza pe o percepţie nemijlocită a fenomenelor studiate, sau a imaginelor lor" (Kairov — Pedagogia, — Ed. de Stat, 1949, pag. 85). Invăţătorii şi profesorii sovietici înţeleg să aplice în practică recomandaţia marelui pedagog rus Uşinski, care spunea: „Natura copilului necesită desigur intuiţia; îmbrăcând învăţământul elementar în forme, culori, sunete, noi facem, odată cu aceasta, ca instrucţia noastră să-i fie accesibilă copilului şi intrăm noi înşine în lumea gândirii lui". (Uşinski — Opere pedagogice alese — vol. II, pag. 156, ed. rusă).

In predarea limbii, învăţătorii sovietici întrebuinţează, din prima zi de şcoală, pe o scară foarte largă, materialul intuitiv. In clarificarea denumirilor obiectelor şi însuşirilor lor, sunt prezentate obiectele respective. In lămurirea regulelor gramaticale şi categoriilor sintactice sau morfologice, sunt întrebuinţate scheme, grafice, desene ş. a. In acest fel, ei se străduesc ca fenomenele limbii să acţioneze asupra cât mai multor simţuri şi să treacă în conştiinţă prin toate organele capabile să le perceapă. Dacă este vorba despre predarea limbii ruse elevilor neruşi, limba maternă a acestora dă posibilitate profesorului de a compara legile gramaticale ale limbii materne cu ale limbii ruse, uşurând astfel perceperea noţiunilor legate de structura acesteia din urmă.

Oricât ar fi de important rolul materialului didactic pentru procesul de însuşire a limbii ruse, cel mai preţios material intuitiv rămâne exprimarea profesorului; se exprimă acesta într'o limbă literară, nu face greşeli de pronunţare, duce continuă lupta împotriva îmbâcsirii vorbirii elevilor cu cuvinte de prisos, neexpresive, neliterare, iată cea mai importantă sursă a succesului în predarea limbii ruse. Deaceea problemei pregătirii cadrelor didactice bine pregătite pentru predarea limbii ruse i se dă o importantă capitală. Cât priveşte pregătirea cadrelor pentru şcoli neruse, se urmăreşte ca acestea să cunoască în mod desăvârşit limba maternă a elevilor, pentru a se putea folosi de cunoştinţele lor în domeniul limbii materne cu scopul de a lămuri în mod comparativ — fireşte acolo unde este nevoie — fenomenele gramaticale şi lexicologice ale limbii ruse. Pentru a uşura înfăptuirea acestei sarcini, în majoritatea şcolilor neruse, programa predării limbii ruse a fost restructurată în aşa fel, după discuţia lingvistică, ca explicarea formelor

gramaticale aparţinând limbii materne să premeargă explicării aceloraşi forme din gramatica limbii ruse.

3. La baza realizării principiului participării conştiente şi active a elevilor în procesul de însuşire a limbii ruse, profesorii sovietici au pus sfatul lui V. I. Lenin, care spunea: „Comunismul să nu fie ceva învăţat pe de rost, ci ceva ce este gândit de voi înşivă". Cum este realizat în mod practic acest principiu în domeniul predării limbii ruse. In primul rând, regula gramaticală nu este învăţată în mod mecanic pe de rost. Pe baza exemplelor clare şi concrete, conţinutul unei sau altei reguli gramaticale este explicat în aşa fel, încât elevii sunt aceia care formulează regula. Această regulă alcătuită de ei, formulată de ei pe baza exemplelor înfăţişate de către profesori, este apoi comparată cu aceea din manual, numai pentru a-i da o formă definitivă. In felul acesta, fenomenul gramatical studiat este însuşit în mod temeinic, pentru că el a fost gândit şi analizat de către elevii înşişi.

In al doilea rând, principiul participării conştiente şi active a elevilor este realizat în procesul studiului limbii ruse prin felul de a trezi şi dirija efortul personal şi independent al elevilor. Astfel, în timpul orei, profesorul sovietic nu substitue activităţii clasei, activtatea sa personală. Cu alte cuvinte el vorbeşte şi acţionează numai atât cât este necesar pentru a crea condiţii desvoltării activităţii elevilor; elevii, în schimb, răspund la întrebările lui, îşi corectează unul altuia greşelile de scris sau exprimare, îşi pun unul altuia întrebări.

Ca buni cunoscători ai psihologiei copilului, profesorii sovietici cunosc corelaţia ce există între participarea conştientă şi activă a elevului şi varietatea de forme ce intră în calitate de părţi componente în structura lecţiei.

4. Unul din cele mai importante principii ce stau la baza studiului limbii ruse este acela cunoscut sub denumirea de principiul însuşirii temeinice. In decizia sa din 25 August 1932, Comitetul Central al P. C. (b) al Uniunii Sovietice cerea chiar o reducere parţială a programelor anumitor obiecte de învăţământ, pentru ca, în felul acesta, să poată fi asigurată o asimilare şi consolidare trainică şi sigură a bazelor fiecărei ştiinţe. E natural că mai mult decât oricare alt obiect, studiul limbii ruse în şcoala sovietică rusă necesită una din cele mai temeinice însuşiri, pentru singurul motiv că toate obiectele se predau în limba rusă; gradul de cunoaştere a limbii ruse determină gradul de însuşire a celorlalte obiecte. Practica şcolii sovietice a stabilit că însuşirea temeinică a materialului limbii ruse depinde de 4 factori: 1) de claritatea şi preciziunea expunerii materialului de către profesorul însuşi; 2) de felul cum profesorul ştie să stabilească o legătură organică cu materialul asimilat anterior; 3) de felul în care se întăreşte materialul predat; 4) de felul cum profesorul ştie şi manualul îl ajută să repete materialul predat.

E necesar să ne oprim numai la cei din urmă doi factori.

In referatul său la sesiunea ştiinţifică unită a secţiei literare şi lingvistice a Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. şi Academiei de Ştiinţe Pedagogice a Republicii Federative Ruse, Profesorul Dobromâslov vorbea despre 4 stadii în explicarea oricărui fenomen gramatical:

1) Formularea regulei; 2) ilustrarea ei prin exemple; 3) întrebuinţarea ei în practică; 4) generalizarea regulei. In cazul de faţă pentru realizarea principiului însuşirii temeinice o mare însemnătate au stadiul al treilea şi al patrulea, despre care vorbea Profesorul Dobromâslov.

Intrebuinţarea în practică a regulei învăţate se înfăptueşte în cadrul activităţii independente a elevului, mai întâi în clasă, apoi acasă. Acest moment are loc în cadrul lecţiei, de obicei după momentul despre care am vorbit, când elevii formulează regula gramaticală sau trag concluzii din cele explicate de profesor şi pe baza exemplelor ilustrate de acesta.

Activitatea independentă a clasei în direcţia aplicării în practică a cunoştinţelor noi căpătate este cel mai bun mijloc de a înţelege şi însuşi materialul explicat. Profesorii sovietici se pregătesc foarte amănunţit, mai ales în vederea organizării şi efectuării acestui moment al lecţiei. Această pregătire merge pe două linii: 1) se stabileşte ce texte se vor întrebuinţa pentru desfăşurarea activităţii independente a clasei; 2) se stabileşte felul în care se va controla gradul de însuşire a materialului asupra căruia se lucrează.

Profesorii fruntaşi ai Uniunii Sovietice de obicei individualizează activitatea independentă a elevilor. In mod practic, profesorul rezolvă acest lucru în felul următor: în procesul pregătirii pentru lecţie, alcătueşte pentru fiecare elev în parte un sistem de exerciţii cu aplicarea regulei gramaticale învăţate — ţinând cont de gradul de pregătire al fiecărui elev. Aceste exerciţii sunt scrise pe file separate. In cadrul activităţii independente, filele sunt împărţite fiecărui elev, care rezolvă în caete problema gramaticală indicată în fila primită. La lecţia următoare filele se împart în altfel, însă ţinând totuşi cont ca fiecare elev în parte să fie atras în mod treptat în rezolvarea exerciţiilor complicate. Rezultatul activităţii individuale este controlat în clasă în cadrul orei următoare. Tema pe care elevii o primesc pentru acasă este strâns legată de materialul asupra căruia s'a lucrat în clasă. Trebue spus, că, cu cât mai intensiv a decurs activitatea independentă a elevilor în clasă, cu atât mai bine ei sunt pregătiţi pentru efectuarea temei în bune condiţiuni — acasă.

„Unul dintre relele şi nenorocirile cele mai mari care au rămas dela societatea capitalistă veche — spunea Lenin — este o totală ruptură între carte şi viaţa practică" (Lenin, vol. 30, pag. 404, ed. rusă). Mulţumită unei exemplare organizări a activităţii independente a elevilor, marea majoritate a învăţătorilor şi profesorilor sovietici au lichidat acest rău — despre care vorbea Lenin. Ruptura dintre teorie şi practică în procesul predării limbii este pe cale de a fi cu desăvârşire lichidată. Nu este deloc întâmplător faptul că tocmai şcoala sovietică a rezolvat just problema desvoltării independenţii şi activităţii elevului în procesul de învăţământ. Numai societatea socialistă are nevoie de oameni în stare să acţioneze independent, cu spirit de iniţiativă. Dimpotrivă, societatea burgheză cu şcoala ei caută să înăbuşe orice activitate reală şi independentă a elevilor; şi aceasta pentru că rolul şcolii burgheze constă în aceea de a educa servitori supuşi şi ascultători.

5. Principiul sistematizării şi continuităţii în studiul limbii ruse, de altfel ca şi în studiul altor obiecte, a fost încetăţenit numai după anul 1931. Până în acest an, începând cu 1922, în şcoala sovietică a predominat aşa zisa metodă a complexelor, metodă ce excludea necesitatea şi a programei, şi a manualului stabil şi prin urmare şi a oricărei expuneri sistematice.

Terminând şcoala medie, elevii nu aveau nici cele mai elementare deprinderi ale scrisului corect şi vorbirii literare, fiind astfel puşi în situaţia de a nu putea face faţă greutăţilor învăţământului în institutele de Invăţământ Superior. De aceea, decizia Comitetului Central a

P. C. (b) din 25 August 1932, a fost foarte bine venită. Ea recomanda profesorului să predea materia în mod sistematic şi succint, iar Ministerelor Invăţământului, să ia toate măsurile pentru a fi elaborate manuale care să aibă la bază o sistematizare din cele mai precise a materialului de învăţământ pe clase şi tipuri de şcoli. Dela apariţia acestei hotărîri a Comitetului Central au trecut 19 ani. In ziua de azi, se poate spune că nu există în nici o şcoală din lume programe şi manuale de limba maternă, materialul cărora să fie aşa de sistematizat ţinând seama de cerinţele didactice, de vârstă şi interesele elevilor, de cerinţele educaţiei comuniste. In afara manualului şi programei şcolare, un rol foarte însemnat în asigurarea sistematizării şi continuităţii în procesul predării limbii îl are planul calendaristic anual, alcătuit de către profesor, pe baza programei şi în limitele manualului stabil. In acest plan calendaristic, după temele gramaticale mari ca volum sunt prevăzute lucrări de control pentru a se constata în ce măsură a fost asimilat materialul prelucrat. In repartizarea timpului necesar însuşirii diferitelor capitole gramaticale, se ţine cont de prevederile principiului didactic care prevede că deprinderile ortografice, practice, legate de aplicarea unei reguli, se însuşesc cu mult mai greu decât conţinutul teoretic al regulei.

Cu scopul asimililării temeinice şi sistematice a materialului, noţiunile gramaticale cu care elevii au făcut cunoştinţă sunt introduse în textele temelor şi exerciţiilor următoare, la început în fiecare lecţie, apoi peste o lecţie, pentru ca, în mod treptat, intervalele între revenirile la materialul studiat să se mărească. Despre această sistematică revenire asupra materialului studiat, vorbesc foarte des elevii sovietici. Astfel, pe paginile ziarului „Pionerskaia Pravda", un pionier din oraşul Tombov, scria: „nouă ni se pare că nu facem altceva decât să repetăm. Dar, în acelaş timp, la sfârşitul anului şcolar, constatăm că am învăţat foarte multe lucruri".

Pedagogii Uniunii Sovietice în general, profesorii de limba rusă în special, ca şi tineretul studios sovietic, îndeplinesc cu sfinţenie sfatul lui Mihail Ivanovici Kalinin, care într'un mod deosebit de sugestiv şi convingător a arătat rolul uriaş al şcoalei în a da tineretului cunoştinţe sistematice în toate domeniile: „Deaceea — spunea M. I. Kalinin — trebue să folosim şcoala din clasa I-a până la clasa X-a cât mai complect, ca pe un isvor de cunoştinţe sistematizate", M. I. Kalinin „Despre educaţia comunistă", pag. 58—59).

6. Principiul accesibilităţii şi capacităţii în învăţătură are în vedere stabilirea unei concordanţe între volumul şi caracterul materialului prevăzut în programul de învăţământ şi particularităţi de vârstă ale copiilor din fiecare etapă de învăţătură. Aceasta înseamnă că în stabilirea sferelor programului limbii ruse pe un an de învăţământ trebue să se fixeze gradul de complexitate şi adâncire a explicării materialului dat, accesibil pentru copii de o anumită vârstă şi nivel de desvoltare. In predarea limbii ruse, mai ales în şcolile neruse, profesorii sovietici ţin seama de particularităţile individuale ale fiecărui elev în parte. Astfel, mai ales după introducerea obligativităţii învăţământului de 7 ani, clasele a V-a sunt compuse din elevi cu cunoştinţe uneori foarte variate. In asemenea clase, nu poate fi vorba despre îndeplinirea programei de curs la limba rusă, fără a ţine cont de cunoştinţele pe care le are fiecare elev în parte. Dealungul întregului an şcolar, profesorul de

limba rusă organizează activitatea în aşa fel, încât către sfârşitul anului şcolar elevii clasei au acelaşi nivel de cunoştinţe.

Invăţătorii şi profesorii fruntaşi de limbă rusă ai Uniunii Sovietice mărturisesc că cheia succesului lor în munca pedagogică constă în aceea că ştiu să se apropie individual de elevi pentru a cunoaşte lipsurile şi calităţile pozitive ale fiecăruia în parte. „Apropierea individuală — scrie Kairov — cere o atitudine plină de grijă şi sensibilitate deosebită faţă de toţi copiii pentru ca, în condiţiile de viaţă colectivă şi de lucru în clasă, să-i ajute cât mai mult în vederea unei învăţături productive, a desvoltării tuturor puterilor şi capacităţilor fiecărui elev" (Kairov, Pedagogia, pag. 98).

I

Vorbind despre principiile predării limbii ruse în şcolile U.R.S.S., nu putem să nu spunem câteva cuvinte despre ceeace este nou în predarea limbii după discuţia lingvistică şi seria genialelor lucrări ale tovarăşului Stalin în legătură cu probleme de lingvistică. După cum se ştie, Marr şi discipolii săi au încercat să stabilească o legătură între formele gramaticale şi conţinutul textelor pentru citit; ei au rupt vocabularul de gramatică, cereau profesorilor să se ocupe de stabilirea familiilor de cuvinte, treceau pe primul plan sintaxa şi neglijau morfologia, ceeace atrăgea după sine desconsiderarea formării unor deprinderi ortografice la elevi. In general, studiul gramaticei era desconsiderat şi centrul atenţiei era ocupat de analiza conţinutului textelor.

Discuţia lingvistică a arătat anormalitatea unei asemenea situaţii si a stabilit că la baza studiului limbii ruse în şcoală, trebue pus studiul gramaticii. S'au lămurit şi raporturile dintre cele două părţi ale gramaticii, morfologia şi sintaxa, ca având o importanţă egală, fiind legate între ele, dar fiecare păstrând specificul său.

Discuţia lingvistică a subliniat necesitatea de a introduce în cursul gramaticii limbii ruse elemente de fonetică elementară indispensabile însuşirii pronunţării corecte şi deprinderilor ortografice.

Subliniind locul de frunte pe care-l ocupă studiul gramaticii în şcoală, s'a accentuat asupra necesităţii studiului conţinutului vocabularului limbii, în cadrul orelor de cetire explicativă.

Paralel cu studiul gramaticii şi vocabularului limbii ruse, trebue să fie lămurite chestiunile istorice legate de rolul limbii pentru societatea omenească.

In decursul desbaterilor problemelor ce privesc predarea limbii ruse în şcolile neruse, s'a recomandat a se da atenţie însuşirii practice a limbii ruse. In procesul studiului limbii ruse de către elevii şcolilor neruse, trebue să fie folosite cunoştinţele elevilor în domeniul limbii materne, pentru a fi comparate cu fenomenele gramaticale sau lexice ale limbii ruse. Pentru aceasta, în mod deosebit s'a subliniat necesitatea ca profesorul de limbă rusă în şcoala nerusă să fie un bun cunoscător al limbii materne a elevilor. Ştiinţa pedagogică sovietică a eşit întărită din discuţia lingvistică. Invăţătorii şi profesorii sovietici, trăgând învăţăminte practice din cele discutate, au pornit la muncă cu un nou avânt; şi rezultatele primului an de învăţământ după discuţie arată că s'au îmbunătăţit cunoştinţele tineretului studios în domeniul studiului limbilor în general şi al [illegible]

II

Pentru orice cunoscător al istoriei poporului nostru e un fapt cunoscut că nu se poate vorbi despre formarea poporului român fără a lua în consideraţie amestecul cu slavii. Pentru orice cercetător al istoriei culturii poporului nostru, este o problemă rezolvată faptul că desvoltarea limbii şi culturii Ţărilor Române este legată de desvoltarea limbii şi culturii ruse dealungul secolelor. Este cunoscut faptul că slavona a fost limba oficială la curtea domnească, în administraţia şi diplomaţia de abia închegatului Stat al Moldovei, că această limbă a fost limba oficială a Ţărilor Române până în secolul XVII şi XVIII şi că numai prin mijlocirea limbii ruse s'a resfrânt şi asupra noastră influenţa marelor centre culturale din Kiev, Moscova şi altele. Cărturarii Ţărilor Române au folosit slavona rusă bisericească şi mai târziu şi-au însuşit şi limba literară rusă. Trebue să amintim iarăşi că în veacul al XVIII-lea au apărut manuale în limba rusă pentru români.

In prima jumătate a veacului al XIX-lea nu era considerat cu adevărat om cult acela care nu stăpânea limba rusă. Un mare număr de scriitori şi oameni politici ai veacului trecut ştiau limba rusă; printre ei Asachi, Negrutzi, Kogălniceanu ş. a.

Cauzele care au făcut ca evoluţia Ţărilor Române să fie legată de evoluţia poporului rus au fost multe; cea mai importantă însă trebue socotită sprijinul pe care ni l-a dat Rusia în lupta de secole pentru scuturarea jugului otoman şi cucerirea independenţei naţionale.

In afară însă de aceasta, a determinat această legătură însăşi marea valoare a limbii şi literaturii ruse.

In această ordine de idei sunt larg cunoscute cuvintele lui Friedrich Engels care, vorbind despre limba rusă, şi-a exprimat admiraţia pentru *„bogăţia resurselor stilistice, vigoarea şi originalitatea ei"*. Engels numeşte limba rusă „Una din cele mai puternice şi mai bogate limbi vii ale lumii". De nepreţuit sunt bunurile ştiinţifice şi culturale ale umanităţii care au fost create în limba rusă de către oamenii de ştiinţă şi de literaţii ruşi.

Desvoltarea culturii noastre naţionale sub influenţa binefăcătoare a culturii progresiste ruse a fost îngreunată însă odată ce destinele poporului nostru au încăput pe mâinile dinastiei străine de neam şi de ţară a Hohenzollernilor. Ea a fost foarte mult îngreunată mai ales după victoria Marei Revoluţii Socialiste din Octombrie. Astfel regimul burghezo-moşieresc din ţara noastră a căutat să împiedice poporul nostru de a lua cunoştinţă de avântul necunoscut în istorie pe care l-a luat ştiinţa şi literatura sovietică. Aservind România intereselor imperialismului, regimurile „istorice" au dus în permanenţă o politică antisovietică, considerând — după cum ne putem prea bine aminti — limba rusă ca o limbă subversivă.

A declara limba rusă „limbă subversivă" o puteau face numai oamenii lipsiţi de orice respect pentru cultura umană, pentru ceeace a intrat în patrimoniul întregii umanităţi. A interzice studiul limbii lui Lomonosov, Puşkin, Lermontov, Cernâşevschi, Necrasov, Tolstoi, Cehov, Gorki, limba lui Mendelejev, Mecinicov, Lobacevski, Timiriaţev şi Pavlov, limba lui Miciurin ş Lâsenco, limba lui Lenin şi Stalin, putea s'o facă numai o clasă obscurantistă în cel mai înalt grad, aşa cum a fost burghezia română. Intre alte crime ale burgheziei române aceasta se poate enumera printre cele mai odioase.

Burghezia şi moşierimea română au interzis studiul limbii ruse în şcoală, dar n'au putut împiedica Partidul Comunist din România să cultive în rândurile muncitorimii şi intelectualităţii progresiste dragostea pentru marea limbă rusă. Cu toată primejdia ce-i ameninţa, muncitorii au continuat în cei mai grei ani să citească presa şi literatura sovietică.

In orice condiţii s'ar fi găsit comuniştii, în beciurile Siguranţei sau Prefecturii Poliţiei, în celulele Doftanei, Aiudului, sau Jilavei, dacă printre ei se găseau cunoscători ai limbii ruse, cunoştinţele acestora erau absorbite cu lăcomie de cei încarceraţi.

In multe cazuri fruntaşi ai Partidului şi Statului nostru de democraţie populară şi-au însuşit primele cunoştinţe de limba rusă în condiţiile închisorilor sau lagărelor de concentrare.

Puternica şi invincibila armată sovietică a eliberat însă ţara noastră şi a făcut posibil ca poporul muncitor, condus de P. C. R., să sfarme lanţurile robiei sub care gemea de veacuri poporul român. S'au deschis porţile închisorilor şi lagărelor de concentrare. S'au deschis larg în faţa poporului nostru şi posibilităţile de a studia limba rusă, de a cunoaşte cultura sovietică în toată bogăţia ei.

In şcolile Republicii Populare Române, studiul limbii ruse a fost introdus ca obligatoriu, din anul 1948, odată cu efectuarea reformei învăţământului public, iniţiat de Partid şi Guvern. Introducerea studiului limbii ruse în programul şcolii din R. P. R. constitue un eveniment în viaţa poporului nostru.

Studiul limbii ruse crează condiţii prielnice desvoltării şi adâncirii revoluţiei noastre culturale. Experienţa acumulată de U.R.S.S. în construirea societăţii socialiste ne este nouă tot aşa de necesară, — cum de exemplu, este necesar aerul pentru desvoltarea organismelor vii. De însuşirea justă a acestei experienţe depinde în mare parte mişcarea noastră înainte în toate domeniile de activitate.

Oamenii noştri au înţeles acest lucru. Deaceea au folosit toate posibilităţile pentru a studia tot ce a fost acumulat şi controlat — ca experienţă — de către specialiştii sovietici în diferite sectoare ale muncii.

Literatura de specialitate şi beletristica sovietică noi le cunoaştem de obicei prin intermediul traducerilor. Trebue să recunoaştem însă că, în stadiul actual, traducerea ca formă de cunoaştere a experienţei sovietice, nu ne mai satisface. Şi nu ne mai poate satisface din două motive: 1) pentru că oricât s'ar traduce este imposibil să fie tradus tot ce ne interesează pe noi — şi pe noi ne interesează absolut tot ce se publică în U.R.S.S., 2) pentru că traducerile se efectuează cu întârzieri apreciabile.

Deaceea, în momentul de faţă, se pune problema creerii unor condiţii care să permită oamenilor muncii a-şi însuşi experienţa sovietică direct din original, fără intermediul traducerii, pentru a putea grăbi ritmul desvoltării culturii noastre naţionale.

Noi studiem limba rusă pentru a ne însuşi experienţa U.R.S.S. în construirea societăţii socialiste. Noi o studiem şi pentru aceea că ea este limba marelui popor rus.

Noi studiem limba rusă pentru că în această limbă sunt scrise operele ştiinţifice, literare, cele mai înaintate din lume, operele geniale ale lui Lenin şi Stalin, pentru că în această limbă au scris marii scriitori ruşi şi sovietici Puşkin, Lermontov, Cernâşevschi, Necrasov, Tolstoi, Cehov, Gorki, Maiacov[illegible] cunoaşterea operelor că-

rora constitue un important factor de educaţie a oamenilor noştri în spirit umanitar şi progresist.

Noi studiem limba rusă şi pentru aceea că este limba acelui popor care a eliberat ţara noastră din robia fascistă şi a deschis poporului nostru perspective largi de desvoltare politică, economică şi culturală.

Partidul Muncitoresc Român, forţa conducătoare în cucerirea tuturor victoriilor regimului nostru de democraţie populară, dă o mare atenţie şi un nepreţuit ajutor rezolvării problemelor predării limbii ruse. Astfel, mulţumită iniţiativei şi ajutorului Partidului şi Guvernului, a fost posibilă înfăptuirea unor preţioase acţiuni de către Arlus, datorită cărora peste 100.000 de oameni ai muncii şi-au însuşit cunoştinţele elementare în domeniul limbii ruse.

Reforma învăţământului public, — reformă în cadrul căreia problemele predării limbii ruse şi-au găsit o justă rezolvare — a fost iniţiată de Partidul Muncitoresc Român şi ea corespunde dorinţei sutelor de mii de oameni ai muncii, de tineri şi tinere ai Republicii noastre de democraţie populară de a-şi însuşi limba rusă.

Introducerea limbii ruse ca obiect de studiu în şcolile de toate gradele a pus problema cadrelor pregătite pentru a preda limba rusă. Ministerul Invăţământului Public a putut rezolva numai parţial această problemă. In vederea pregătirii unor cadre bine calificate în domeniul limbii ruse, a fost organizat Institutul Pedagogic de Limbă şi Literatură Rusă („Maxim Gorki"), care dă în acest an prima sa promoţie. In acelaş scop a fost organizată o şcoală pedagogică cu limba rusă ca limbă de predare; un rol important a jucat de asemeni predarea limbii ruse la facultăţile de slavistică şi şcolile pedagogice superioare, ca şi înfiinţarea pe lângă Institutul „Maxim Gorki" a unei Secţiuni prin corespondenţă şi a cursurilor serale pentru oamenii din câmpul muncii, doritori să cunoască limba rusă.

In decursul vacanţelor trecute, sub conducerea Ministerului Invăţământului Public. Institutul „Maxim Gorki" a organizat, în diferite centre ale Republicii, cursuri pentru ridicarea calificării cadrelor didactice, cursuri audiate de peste 2000 profesori.

Folosul acestor cursuri este evident. Materialele de care dispune Ministerul Invăţământului în legătură cu starea predării limbii ruse în şcoli vorbesc despre rezultatele pozitive la care au ajuns în munca lor profesorii de limba rusă participanţi ai cursurilor de vară.

S'au organizat de asemeni cursuri de predare a limbii ruse la radio.

Mulţumită celor înfăptuite, se poate vorbi despre unele succese în ceeace priveşte îmbunătăţirea cunoştinţelor elevilor şi studenţilor în domeniul limbii ruse.

Sunt şcoli în capitală şi în alte centre din ţară unde elevii manifestă un interes deosebit pentru limba rusă; ei şi-au însuşit un serios vocabular, vorbesc şi scriu corect în limba rusă.

Mulţumită ajutorului primit din partea U.R.S.S.-ului prin trimiterea de specialişti, se poate sublinia vădita îmbunătăţire a activităţii Institutului „Maxim Gorki". Cunoştinţele studenţilor în domeniul limbii şi literaturii ruse şi sovietice sunt mai adânci, iar deprinderile practice în însuşirea limbii ruse devin din ce în ce mai temeinice.

Nu pot fi trecute deasemenea sub tăcere unele vădite îmbunătăţiri în activitatea cadrelor de limbă rusă din cadrul universităţilor din Bucureşti, Iaşi şi Cluj.

Vorbind despre realizările noastre în domeniul predării limbii ruse în școlile de toate gradele, trebue însă spus că ele sunt prea mici în comparație cu acelea care ar fi trebuit să fie după aproape 3 ani dela reforma învățământului. Și sunt prea mici realizările pentru că noi n'am folosit în întregime toate posibilitățile pe care le avem și de care dispunem, pentru a lichida rămânerea noastră în urmă pe acest tărâm.

Să ilustrăm cele spuse cu câteva exemple:

E cunoscută situația grea în ceeace privește cadrele didactice pentru predarea limbii ruse. Avem foarte puțini profesori buni față de nevoile învățământului elementar, mediu și universitar în etapa actuală. Sunt mii de clase în care nu se predă limba rusă, iar acolo unde se predă o predau oameni în marea lor majoritate fără o pregătire pedagogică. Se pune întrebarea: această situație, putea oare fi alta, printr'o mai justă folosire a posibilităților de care dispunem? Fără îndoială că putea.

In activitatea sa de creștere a cadrelor didactice, pentru predarea limbii ruse, M.I.P. s'a folosit numai de forma îngustă a cursurilor de vară, pe termen de o lună, neîntrebuințând forma cursurilor pe o perioadă mai îndelungată, formă ce a dat rezultate din cele mai bune în U.R.S.S. în etapa de pregătire a cadrelor didactice pentru școlile neruse.

E de neprețuit experiența U.R.S.S. în domeniul organizării și desvoltării învățământului prin corespondență și cursuri serale.

Noi nu putem susține în mod serios că pe acest tărâm am înregistrat succese deosebite. Secția învățământului prin corespondență a Institutului „Maxim Gorki“ lucrează, deocamdată, mai mult decât nesatisfăcător. Studenții acestei Secții nu au manuale; din partea Institutului primesc programe și alte indicațiuni, cu mari întârzieri. Sesiunile de vară cu studenții prin corespondență sunt pregătite și organizate în grabă, superficial și nu după gradul de pregătire al fiecăruia. Tot la acelaș nivel se găsesc și cursurile serale care funcționează pe lângă Institutul „Maxim Gorki“.

In afară de aceasta, nu s'a făcut tot ce a fost posibil pentru ca să fie atrași în învățământ toți acei care cunosc limba rusă și ar putea să o predea. Astfel, aproape în fiecare Instituție se pot găsi asemenea oameni care lucrează ca referenți tehnici, contabili, secretari și în alte calități.

Absolvenții sau studenții în anul 4 ai Institutului Maxim Gorki se pot întâlni în calitate de inspectori la poștă, contabili la căile ferate, referenți tehnici la Ministerul de Finanțe și alte Ministere .

Nu încape nici o îndoială că, folosind în mod activ și creator metodele sovietice în ridicarea cadrelor, noi n'am avea motive să vorbim astăzi despre situația grea creată de lipsa cadrelor didactice în domeniul predării limbii ruse.

III.

Este în deosebi cunoscut rolul important pe care-l prezintă programul predării oricărui obiect. Programul este acel document care conturează sferele de cunoștințe pe care elevii trebue să și le însușească în fiecare an de învățământ și stabilește conținutul studiului obiectului respectiv pentru o anumită perioadă.

Profesorul sau învățătorul, înarmat cu acest document, știe că este obligat să traducă în viață prevederile lui, iar organele de control au

posibilitatea de a controla în ce măsură sunt îndeplinite sarcinile formulate în program.

Pe de altă parte, programul serveşte de bază în elaborarea manualelor. In momentul de faţă, noi nu putem spune că dispunem de un program de predare a limbii ruse, şi lipsa lui se resimte în modul cel mai ascuţit.

In lipsa unui program, cadrele didactice au libertatea să prelucreze sau nu tot materialul cuprins în manual, să întrebuinţeze atât timp cât găsesc singuri de cuviinţă, la studierea unor sau altor capitole.

Se înţelege că această situaţie dă rezultate din cele mai rele. Astfel, nu mai de mult decât anul trecut, la sfârşitul anului şcolar, a eşit la iveală că, într'o serie de şcoli ale Capitalei, în tot cursul anului, elevii şi-au însuşit nu mai mult decât 5—6 lecţii din manualul stabil, iar în altele încă nu se terminase studierea alfabetului.

E timpul să punem capăt bunului plac, anarhiei şi lipsei de control în domeniul predării limbii ruse. Infăptuirea acestui lucru este posibilă numai atunci, când va fi elaborat un program pentru predarea limbii ruse şi instituit un control serios al îndeplinirii lui.

Sesiunea comună a Secţiei Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. şi Academiei de Ştiinţe Pedagogice a Republicii Federative Ruse, a analizat toate neajunsurile manualelor de limba rusă întrebuinţate în şcoala sovietică. S'a subliniat că pe lângă elementele pozitive cuprinse în manuale există o prea mare abundenţă de material teoretic.

Care sunt neajunsurile manualelor stabile de limba rusă ce se întrebuinţează în şcolile noastre de toate gradele? „Gazeta Invăţământului" a publicat în ultimul timp o serie de materiale documentare care dau răspuns la această întrebare. Fără a repeta cele arătate, ne vom op i numai asupra câtorva aspecte. Neajunsul general al manualelor constă în aceea că ele nu satisfac cele mai elementare cerinţe didactice şi anume:

— Nu satisfac cerinţele principiului educativ.

— Nu e respectat nici un fel de sistem în alcătuirea lor.

— Nu creează condiţiile unui serios studiu al gramaticii.

— Nu ţin cont de particularităţile de vârstă ale acelora către care se adresează.

Să ne oprim pe scurt asupra fiecărui aspect. Pentru ce manualele nu satisfac principiul educativ al învăţământului? Mai întâi pentru că textele lor, în mare majoritate, nu au nici o valoare instructivă, politică sau literară. Despre marii conducători ai proletariatului, Marx şi Engels, despre genialii intemeietori şi conducători ai Statului Sovietic, sunt scrise numai câteva cuvinte, — aproape deloc nu se pomeneşte despre ei în manualele pentru şcolile cu limbă de predare rusă. Aceleaşi texte nu oglindesc deloc realităţile Republicii noastre Populare. Ceeace este însă şi mai curios, e faptul că din aceste manuale, menite să înveţe pe elevi limba literară rusă, lipsesc aproape cu desăvârşire fragmente din operele marilor scriitori ruşi şi sovietici, în care tineretul nostru studios poate să cunoască măreţia, frumuseţea şi puterea descriptivă de necomparat a limbii ruse. Abundă în schimb textele originale ale autorilor de manuale, scrise într'o limbă stâlcită, neliterară şi în multe cazuri nerusă.

Din cea mai superficială analiză a manualelor existente, se poate trage concluzia că autorii lor sunt certaţi cu didactica. Altfel, cum

s'ar explica de pildă că, după ce manualul de clasa a IV-a acordă însușirii alfabetului rus 40 pagini, aceluiaș alfabet manualul de clasa a V-a îi sacrifică tot acelaș număr de pagini. Pe semne se presupune de către autori: că elevii au uitat în timpul verii tot ce-au învățat în clasa a IV-a, și că e necesar s'o ia dela capăt în clasa a V-a. In manualul de clasa a IV-a, se întâlnește cuvântul вождь (conducător), cu acelaş cuvânt elevii se mai întâlnesc tocmai în manualul de clasa a VII-a. Aceeași soartă o au de altfel multe cuvinte, care, negăsindu-și loc decât de câteva ori în texte, se uită.

Analizând vocabularul manuallui de clasa a IV-a, rezultă că el conține:

341 substantive
99 verbe și numai
39 adjective.

Din aceasta reese că autorul manualului recomandă elevilor să învețe cuvinte izolate, fără a avea posibilitatea să le lege în propoziţiuni.

Tovarăşul Stalin a pus în fața școalei sarcina ca, studiind gramatica limbii ruse, să desvolte gândirea elevilor, să-i învețe pe aceștia să observe, să analizeze și să compare elementele limbii, să stabilească între ele o legătură, să poată deosebi esențialul, să fie în stare să tragă concluzii. — După cum se vede, sarcina este grea. Poate ea fi rezolvată de profesorii noștri, care lucrează pe baza actualelor manuale de limba rusă? Hotărît, nu. — Manualul de clasa a IV-a, de exemplu, nu dă elevului nici o noțiune gramaticală. Dece? Autorul manualului crede oare că elevul care a studiat până la clasa a IV-a aproape toată gramatica elementară a limbii române, nu va înțelege cele mai elementare legi ale gramaticii limbii ruse?

In manualele pentru clasa a V-a—a VII-a, materialul gramatical se înfățișează fără nici un sistem, fără a fi formulată nici o regulă gramaticală.

Exercițiı sunt foarte puține și textele lor sunt alcătuite nemetodic.

In aceste condiții, nu încape nici o îndoială că elevii vor absolvi școala medie fără a cunoaște cel puțin în linii generale gramatica limbii ruse.

Am spus că un alt neajuns al manualelor existente constă în aceea că nu țin cont de particularitățile de vârstă ale elevilor. Astfel, elevii clasei a XI-a, din cauza lipsei unui manual special pentru clasa a XI-a, studiază pe acelaș manual cu elevii de clasa a VII-a. E clar însă că particularitățile sufletești ale unui elev de 14—15 ani, nu aparțin unui alt elev, de 18—19 ani. Deaceea, de aci decurge lipsa de interes intelectual în studiul limbii ruse în clasele a IX—XI-a pe baza manualului de clasa a VII-a.

De altfel, în ceeace privește seriozitatea alcătuirii unui manual și răspunderea pe care o poartă autorul, la noi este o înțelegere nu îndeajuns de clară. Astfel, în ultimul timp se lucrează intens la o serie de manuale: manualul de limba rusă pentru tehnicieni, manual pentru ceferiști, manual pentru militari, pentru petroliști și alții.

După părerea noastră nu este nevoe de manuale pentru fiecare specialitate. E deajuns să elaborăm un bun manual pentru adulți care să dea elementele fundamentale ale limbii ruse, rămânând ca, prin folosirea dicționarului tehnic, fiecare specialist să-și însușească terminologia necesară profesiei sale.

Din toate cele spuse, rezultă că manualele de limba rusă existente au nevoe de îmbunătăţiri radicale. — Aceste îmbunătăţiri pot fi făcute însă nu de amatori în materie de manuale, ci de un colectiv de lingvişti şi profesori practicieni care să lucreze după indicaţiile forului superior ştiinţific al ţării noastre: Academia R. P. R., sub conducerea directă a M. I. P.

Nu încape nici o îndoială că acest colectiv va pune la baza activităţii sale experienţa acumulată de către autorii sovietici, în domeniul alcătuirii manualelor de limba rusă pentru şcolile neruse.

In momentul de faţă, studiul limbii ruse în şcolile noastre se efectuează numai pe baza manualului. Aceasta nu e just. Tineretul nostru studios trebue să aibe posibilitatea de a-şi lărgi vocabularul de cuvinte şi a-şi adânci deprinderile cititului, scrisului şi traducerii cu ajutorul cititului literaturii extraşcolare în limba rusă.

După cum se ştie, o asemenea posibilitate elevii noştri nu au. In ciuda faptului că există o foarte bogată literatură sovietică pentru copii şi tineret, bibliotecile şcolare nu dispun cel puţin de o cantitate minimală de asemenea literatură. Gazeta Pionierilor Sovietici „Pionerskaia Pravda", constitue deasemenea o raritate în şcolile noastre. Nu mai vorbim de faptul că aproape nu se întrebuinţează şi alte forme pentru însuşirea limbii ruse ca: gazeta de perete în limba rusă, organizarea serilor literare cu referate, declamaţii şi citire artistică în limba rusă, radio şi altele.

Nu poate fi vorba despre crearea unor condiţii prielnice studiului practic al limbii ruse, fără a pune la dispoziţia tineretului nostru studios un bun dicţionar ruso-român şi româno-rus. Dicţionarul existent alcătuit de Serghevschi şi Martişevskaia în mod vădit nu mai corespunde necesităţilor actuale. La baza alcătuirii noului dicţionar trebue pusă învăţătura tovarăşului Stalin despre fondul principal de cuvinte al limbii ruse.

In afară de acest nou dicţionar, în timpul cel mai scurt, noi trebue să punem în mâinile celor ce studiază limba rusă, un bun dicţionar ortografic. Dicţionarul ortografic a lui Uşacov, într'o oarecare măsură redus însă şi pus în concordanţă cu ultimele cuceriri ale ştiinţei lingvistice, ar putea satisface pentru un timp oarecare cerinţele studiului limbii ruse în Republica noastră.

Nivelul scăzut al predării limbii ruse în şcolile noastre se datoreşte în mare măsură şi lipsei unei bune metodice, care să rezolve problemele practice şi în acelaş timp specifice ale predării limbii ruse în şcolile Republicii noastre.

De această lipsă, după cum se ştie, s'au folosit anumite elemente pentru a-şi exprima vederile lor cosmopolite în domeniul metodelor de predare. E vorba de cursul de metodică litografiat de către Institutul „Maxim Gorki" în 1948 pe paginile căruia este preamărită metodica americană. „Cursul" acesta în câteva sute de exemplare circulă şi astăzi şi recomandă profesorilor „metodele de predare americane" în domeniul limbilor străine. Pentru autorul acestui „curs", limba rusă este o limbă străină. In modul cel mai autocritic, trebue să recunoaştem că dacă s'au creat posibilităţi pentru ca elemente politice putrede şi duşmane regimului nostru să-şi difuzeze „teoriile" lor, aceasta denotă o lipsă totală de vigilenţă din partea unor tovarăşi cu mari răspunderi în domeniul învăţământului şi în acelaş timp indică o totală lipsă de control, ce a existat — şi trebue s'o spunem că mai continuă să existe

încă asupra conținutului cursurilor ce se litografiază și se difuzează studenților. Trebue luate toate măsurile pentruca acest curs să fie în modul cel mai grabnic retras din circulație. Ținând cont de pregătirea pedagogică a corpului didactic antrenat în predarea limbii ruse, având în vedere neajunsurile manualelor și lipsa literaturii metodice, schimbul de experiență între profesorii ce predau limba rusă, capătă o importanță deosebită. Trebue spus că felul în care cercurile pedagogice popularizează cele mai bune metode de predare a limbii ruse, nici pe departe nu corespunde cerințelor actuale. „Gazeta Invățământului" deasemenea nu-și îndeplinește chemarea în acest domeniu. Intr'un centru școlar așa de important cum este Capitala, cercurile pedagogice de limba rusă nu-și desfășoară activitatea. O asemenea situație nu poate decât nelinişti secțiunea de învățământ a Capitalei. Celelalte cercuri pedagogice de limba rusă din țară duc o activitate care în niciun caz nu corespunde cerințelor procesului de învățământ. Ele nu înarmează pe profesori cu experiența profesorilor sovietici de limba rusă și nu desbat probleme specifice privind predarea limbii ruse în școlile din patria noastră. Aceasta se explică în parte și prin faptul că organele respective ale Ministerului Invățământului nu au dat atenție acestei importante chestiuni. Cercurile pedagogice pentru limba rusă n'au primit îndrumări în direcția planificării sau conținutului activității lor. Cu totul nemulțumitor a fost folosit ajutorul pe care l-au putut da catedrele de limba rusă și de pedagogie ale Institutului „Maxim Gorki" și catedrele similare ale altor Institute. Din toate cele spuse relativ la neajunsurile ce au loc în predarea limbii ruse, se pot trage câteva concluzii.

Principala cauză a lipsurilor arătate o constitue faptul că n'am folosit toate mijloacele pentru a ne însuși bogata experiență sovietică acumulată și controlată dealungul a mai mult de trei decenii în domeniul organizării Invățământului Public în general și al creerii de condiții prielnice predării limbii ruse în special.

Dacă Ministerul Invățământului ar fi folosit la maximum experiența sovietică în activitatea de creștere a cadrelor, de ridicare a calificării lor și asigurare a schimbului de experiență, fără îndoială că problema cadrelor necesare pentru predarea limbii ruse nu s'ar pune astăzi așa de acut.

A doua cauză care explică lipsa programelor a manualelor bine alcătuite, a literaturii metodice și extrașcolare, ca și a materialului didactic, se datorește lipsei oricăror legături între școală și Institutele științifice ale Academiei R.P.R., în cazul de față Institutele de Lingvistică din București, Cluj și Iași. E de neînțeles de altfel atitudinea de absolut desinteres a Institutelor de lingvistică față de problema elaborării manualelor, deși unii membri ai acestor Institute au fost activi în acest timp.

Cu elaborarea de manuale pentru predarea limbii ruse s'au ocupat oameni fără pregătire științifică și experiență practică; în școli, predarea limbii ruse se efectuează fără programe; lipsește literatura metodică și materialul didactic. De toate aceste probleme de cea mai mare actualitate, Institutele de Lingvistică ale Academiei R.P.R. s'au izolat și nu simt răspunderea pentru rezolvarea lor.

Se crează în felul acesta o situație care ne dă dreptul să credem că unii lingviști ai noștri nu s'au străduit să înțeleagă îndestul de clar importanța practică a schimbărilor survenite în lingvistică după lucrările tovarășului Stalin.

Astfel, a trecut aproape un an dela încheierea discuţiei lingvistice în Uniunea Sovietică, dar noi nu putem spune că unii lingvişti din Republica Populară Română au tras concluzii pentru îmbogăţirea ştiinţei despre limbă din ţara noastră.

Cuvântările rostite ieri de Academicienii Iordan şi Rosetti merită o analiză specială.

Căci poate fi oare considerată patriotică şi ştiinţifică atitudinea academicienilor Iordan şi Rosetti atunci când se refugiază în trecutul documentelor vechi, se rup de nevoile prezentului care le cer o bună gramatică a limbii romåne, o bună programă şi îndrumări concrete în sensul alcătuirilor noilor manuale şi programe pentru predarea limbii ruse?

Suntem astfel puşi în faţa unei evidente rupturi dintre teoria şi practica pedagogică. Această ruptură este dintre cele mai primejdioase. In Republica noastră, oamenii ştiinţei şi oamenii practicii sunt interesaţi într'o cât mai strânsă colaborare. Mulţumită acestei colaborări, oamenii de ştiinţă îşi însuşesc experienţa practicii, iar practicienii primesc preţioase îndrumări ştiinţifice. E dela sine înţeles că de această colaborare depinde în întregime progresul în orice domeniu de activitate.

Şcoala elementară şi medie, ca şi Institutele de Invăţământ superior, aşteaptă dela această sesiune indicaţiuni precise de realizarea cărora depinde îmbunătăţirea radicală a predării limbii ruse. Nu încape deasemenea nici o îndoială că Ministerul Invăţământului Public va rezolva, cât se poate de urgent, o serie de probleme organizatorice legate de îmbunătăţirea predării limbii ruse. In linii mari, îmi permit să mă opresc la câteva obiective ce vor trebui să fie în centrul preocupărilor, atât ale Institutelor Lingvistice ale R.P.R., cât şi ale Ministerului Invăţământului.

1) Fără îndoială că problema cadrelor este cea mai importantă dintre toate problemele existente, ridicate de necesitatea îmbunătăţirii predării limbii ruse. Pe lângă cursurile de vară, — conţinutul cărora va trebui să fie în mod simţitor îmbunătăţit — se simte nevoia organizării unor cursuri cu o durată mai lungă (5—6 luni) pentru pregătirea a nu mai puţin de 1000 de profesori de limba rusă pentru clasele IV—VII. După terminarea acestor cursuri, profesorii vor putea să-şi ridice nivelul cunoştinţelor în cadrul secţiei fără frecvenţă a Institutului „Maxim Gorki". In modul cel mai hotărît, vor trebui luate măsuri pentru îmbunătăţirea activităţii secţiei fără frecvenţă şi cursurile serale ale Institutului „Maxim Gorki", în sensul înzestrării lor cu cadre calificate; studenţii scutiţi de frecvenţă aşteaptă din partea noastră o bună programă şi un manual alcătuit în aşa fel încât să poată studia limba rusă fără profesor.

2) Documentul de bază pe care profesorul de limba rusă îşi organizează toată activitatea sa este programul de limba rusă. Până în momentul de faţă, acest document lipseşte în toate unităţile noastre de învăţământ. Fără îndoială că până la începutul noului an şcolar programul de predare a limbii ruse, atât în şcoala elementară şi medie, cât şi în scolile pedagogice superioare şi Institutele de Invăţământ superior va fi elaborat. Institutele Lingvistice ale Academiei R.P.R. vor trebui să ia parte în modul cel mai activ în organizarea colectivelor de elaborare a programelor şi [illegible] pe care aceste colec-

tive vor trebui să le urmeze în cursul activității lor. Colectivele pentru elaborarea programelor vor trebui să țină cont de experiența sovietică acumulată în domeniul alcătuirii programelor pentru predarea limbii ruse în școlile neruse ale Uniunii Sovietice. Deasemenea vor trebui să țină cont de concluziile discuției lingvistice din U.R.S.S.

3) Inaintea școalei stau probleme mari în direcția realizării ideilor geniale ale tovarășului Stalin în domeniul limbii și introducerii lingvisticii în practica școlară. Realizarea cu succes a acestor idei depinde în cea mai mare măsură de alcătuirea unor noi manuale, care să corespundă în cel mai înalt grad cerințelor științifice actuale.

Foarte important este rolul ce revine lingviștilor noștri în sensul acesta. Pe baza programelor ce vor trebui să fie elaborate nu mai târziu de începutul anului școlar, va trebui să pășim la alcătuirea manualelor de limba rusă. Până la această dată însă, reprezentanți ai Institutului de Lingvistică, ai Institutului „Maxim Gorki" și cei mai buni profesori de limba rusă vor trebui să studieze conținutul manualelor de limba rusă pentru școlile neruse ale Uniunii Sovietice și să aprofundeze studiul materialelor discuției lingvistice lin U.R.S.S. In lumina acestor date, în manualul de cl. VII-a sau a VIII-a elevii vor trebui să găsească material despre lexicul limbii ruse.

După părerea noastră, acest curs trebue să conțină date despre uriașul număr de cuvinte și expresii în limba rusă, despre sinonimica limbii ruse — una din cele mai bogate — despre întrebuințarea cuvintelor în mod figurat, despre formarea cuvintelor, despre îmbogățirea vocabularului limbii ruse pe socoteala vocabularului altor limbi, despre slavianisme, și altele. Tineretul nostru studios, părăsind școala medie, e foarte necesar să cunoască ideile fundamentale ale tovarășului Stalin în domeniul lingvisticii. Pentru aceasta, trebue analizată posibilitatea ca manualele de limbă și literatură pentru clasa a X-a sau a XI-a, să cuprindă un curs de 12—15 ore sub denumirea de „Bazele învățăturii Staliniste despre limbă". E dela sine înțeles că profesorii vor trebui să aibe la îndemână broșuri speciale care să le indice conținutul problemei lexicei limbii ruse și bazelor învățăturii staliniste despre limbă și, în acelaș timp, să le dea indicații precise de felul cum trebue să se orienteze în prelucrarea acestui material.

4) Din învățătura tovarășului Stalin că „Principalul scop al lingvisticei constă în a studia legile interne de desvoltare a limbii", reese că problema de bază a gramaticii, ca obiect științific și de învățământ constă în a formula și descrie legile limbii. Aceasta însemnează că elevii, mai întâi de toate, trebue să studieze regulele și exemplele gramaticii ruse, pentru ca, pe baza acestor reguli și exemple, să se învețe să vorbească. In acest sens, viitorul manual de clasa a IV-a trebue să dea elevilor unele cunoștințe elementare de gramatică. Aceste cunoștințe elevii și le vor însuși ușor, deoarece până la clasa a IV-a ei învață gramatica elementară a limbii materne. Pentru a evita nenorocita practică a disolvării gramaticii în lexica limbii ruse, în timpul cel mai scurt trebue elaborate manuale de gramatica limbii ruse cu totul separate de manualele-crestomații. Aceste manuale de gramatică trebue să conțină reguli gramaticale și un număr apreciabil de exerciții, în procesul efectuării cărora elevii să-și însușească în mod practic întrebuințarea în scris a ortogramei respective. Discuția lingvistică din U.R.S.S., între multe altele, a lămurit și raporturile dintre morfologie și sintaxă.

Lingviştii noştri trebue să stabilească însă etapele în care vor fi studiate aceste două părţi componente ale gramaticii limbii ruse.

In şcolile din U.R.S.S., până în clasa a III-a, morfologia şi sintaxa nu se diferenţiază. Numai dela clasa a III-a în sus morfologia se studiază separat de sintaxă. Cum vom proceda noi? Vom studia numai în clasa a IV-a morfologia şi sintaxa limbii ruse în mod nediferenţiat şi, începând din clasa a V-a, vom studia morfologia şi apoi sintaxa? Sau, ţinând cont că elevii clasei a IV-a au noţiuni de morfologia şi sintaxa limbii materne, vom hotărî ca chiar din clasa a IV-a elevii să facă cunoştinţă cu studiul diferenţiat al morfologiei şi sintaxei limbii ruse? La această întrebare va fi nevoe să răspundem cât mai urgent.

Discuţia lingvistică din U.R.S.S. a subliniat importanţa pe care o are pentru studiul limbii ruse întrebuinţarea cunoştinţelor gramaticale pe care elevii le au din domeniul limbii materne. In ce măsură trebue de recurs însă la comparaţia fenomenelor gramaticale ale limbii ruse cu cele ale limbii române, fără a transforma studiul gramaticii limbilor române şi ruse într'un studiu comparativ, iată o altă problemă importantă ce îşi aşteaptă rezolvarea. Noi credem că, în rezolvarea acestei probleme, ar fi de un real folos profesorului de limbă rusă elaborarea unui manual de gramatică comparativă a limbilor română şi rusă.

5) „Limba este cel mai important mijloc de comunicare între oameni" — scria Vladimir Ilici Lenin. Iosif Vissarionovici Stalin a desvoltat mai departe definiţia leninistă despre limbă — „Limba este un mijloc, un instrument cu ajutorul căruia oamenii comunică între ei, fac schimb de idei şi se înţeleg reciproc" (I. Stalin — Marxismul şi problemele lingvisticii — Ed. P.M.R., 1950, pag. 23).

„Limba este instrumentul gândirii". A avea o atitudine uşuratică faţă de limbă, înseamnează a avea o atitudine uşuratică faţă de gândire. Aceste cuvinte aparţin marelui scriitor sovietic Alex. Tolstoi. Din acestea reese că trebue să nu ne fie indiferent felul cum este desvoltată vorbirea la orele de limba rusă.

După cum se ştie, manualele actuale nu dau posibilitatea profesorilor să desvolte deprinderile elevilor în domeniul desvoltării vorbirii în limba rusă. Lipsesc în şcoli tablouri pe baza cărora ar putea fi organizate convorbiri în ruseşte. Nu este tipărit de asemenea nici un material care ar putea veni în ajutorul profesorului de limba rusă în direcţia stabilirii conţinutului şi metodicii acestor convorbiri. In ruseşte însă, pentru folosinţa şcolilor neruse ale U.R.S.S., un asemenea material există. Autorul lui, Sovetkin, dă indicaţiuni foarte preţioase în acest sens. Traducerea şi adaptarea acestui material la cerinţele predării limbii ruse în şcolile noastre, nu prezintă nici o greutate, în schimb folosul este de nepreţuit. Este cunoscut în general faptul că profesorii noştri întrebuinţează foarte puţin dictarea, expunerea şi compunerea, ca forme de desvoltare a deprinderilor scrisului corect şi gândirii logice a elevilor. Trebue să spunem însă că nici până astăzi noi n'am dat profesorilor nici un material care să reprezinte o colecţie de texte pentru dictări şi expuneri. Acest neajuns va trebui să-l lichidăm în timpul cel mai apropiat.

6) Unul din cele mai efective mijloace pentru însuşirea limbii ruse este cititul extraşcolar. Cititul de cărţi în limba rusă uşurează însuşirea practică a gramaticii limbii ruse şi a vocabularului principal de cuvinte, arată întrebuinţarea semnelor de punctuaţie şi felul cum se alcătueşte o propoziţiune sau o frază. Citind în ruseşte, elevul îşi

însuşeşte cuvinte noi, pe care, în mod treptat, începe să le întrebuinţeze singur în conversaţie. Deaceea, nu este deloc întâmplător că vorbirea şi scrisul elevilor care citesc mult sunt corecte ca formă şi literare din punctul de vedere al conţinutului. Cititul extraşcolar are şi o mare însemnătate educativă. Astfel, o carte bună în sens educativ dă rezultate mai multe şi mai bune decât zeci de convorbiri despre educaţie, mai ales dacă aceste convorbiri sunt plictisitoare.

Pe de altă parte, pentru a-şi însuşi limba rusă, elevul trebue să se găsească cât mai mult sub influenţa acestei limbi. In şcoală, el aude şi vorbeşte ruseşte cel mult o oră în fiecare zi. Cartea în limba rusă pe care o citeşte acasă, trebue să continue exercitarea influenţii limbii ruse asupra elevului, atunci când el iese dintre zidurile şcoalei. După cum am mai spus şi mai înainte, această formă de îmbunătăţire a studiului limbii ruse nu-şi găseşte încă întrebuinţarea în şcolile noastre. E necesar să se editeze clasicii ruşi şi sovietici într'o ediţie specială pentru elevi. Uniunea Scriitorilor poate să ducă la capăt o astfel de sarcină. In afară de aceasta însă, în momentul de faţă, noi dispunem de un fond imens de cărţi în limba rusă.

Ministerul Invăţământului are toate posibilităţile pentru a face ca aceste cărţi, pentru copii şi tineret, să ajungă în şcoli, să fie citite de elevi, discutate de către tineretul nostru studios. Organizarea cititului extraşcolar în limba rusă trebue încredinţat profesorilor de limba rusă. Ei trebue să fie aceia care să organizeze convorbiri cu elevii despre cele citite în limba rusă, conferinţe, seri literare şi de declamaţie sau citit expresiv în ruseşte.

7) Limba rusă pentru noi nu este şi nu poate fi considerată o limbă străină. Ţinând cont de importanţa vitală pe care o prezintă pentru noi experienţa acumulată de U.R.S.S. în construirea socialismului şi având, de asemenea, în vedere rolul important jucat de cultura sovietică în educarea poporului nostru în spirit marxist, limba rusă îndeplineşte, într'o mare măsură, funcţiile limbii materne. Pentru aceea şi metodica predării limbii ruse în şcolile noastre nu are nimic comun cu metodica predării limbilor străine. Sunt numeroase concluziile ce trebue să le tragem din discuţia lingvistică din U.R.S.S. în ceeace priveşte conţinutul metodicii ca ştiinţă şi formele ei practice.

Ne vom opri asupra câtorva mai importante.

a) Materialele discuţiei lingvistice accentuiază asupra necesităţii studiului practic al limbii ruse în şcolile neruse. Aceasta înseamnează că, la fiecare lecţie, pe cât e posibil, trebue să învăţăm pe elevi să vorbească, să citească şi să scrie ruseşte.

b) Pentru ca elevii să poată însă cât mai mult vorbi, citi şi scrie ruseşte în timpul lecţiei, e necesar să fie redusă la minimum partea teoretică a lecţiei. Cu alte cuvinte, trebue să dăm cea mai mare atenţie structurii lecţiei. Nu e de conceput ca ora să fie ocupată cu vorbe despre gramatică, iar activitatea independentă a elevilor să fie efectuată în cadrul temei pentru acasă, necontrolată şi neîndrumată de către profesor.

c) Insuşirea limbii ruse de către elevii noştri presupune desvoltarea armonioasă a deprinderilor vorbirii cititului şi scrisului ortografic în procesul de studiere a limbii. Ţinând cont de aceasta, în timpul cel mai scurt, vor trebui luate o serie de măsuri pentru a înarma pe profesorii noştri de limba rusă cu literatură metodică de calitate şi controlată din punct de vedere ştiinţific.

In ce ar trebui să constea aceste măsuri?

a) Nu mai târziu de începutul noului an şcolar, e necesară apariţia unei metodici elementare pentru predarea limbii ruse în lumina concluziilor discuţiei lingvistice din U.R.S.S., rămânând ca în primăvara anului 1952 să punem la dispoziţia profesorului de limba rusă un curs complet, care să cuprindă tot materialul metodologic, teoretic şi practic legat de predarea limbii ruse în şcolile noastre. In această metodică profesorul trebue să găsească răspunsuri clare la toate întrebările ce se ridică din practica de zi cu zi a predării limbii ruse în şcoală.

b) Cu apariţia unei bune metodici noi n'am rezolvat însă toată problema. Va fi nevoe de editarea unei serii întregi de broşuri care să trateze problemele actuale ale predării limbii în general şi ale predării limbii ruse în special. De o mare actualitate este, de pildă, problema realizării istorismului în predarea limbii ruse. In acest sens, profesorii de limba rusă vor trebui să înţeleagă în modul cel mai clar legile de desvoltare a limbii, problemele schimbărilor şi primenirii survenite în vocabularul limbii ruse şi altele. Nu mai puţin importantă este şi problema studiului comparativ al gramaticii limbii ruse şi române, problema vocabularului minim pe care trebue să şi-l însuşească elevii în diferite clase şi multe altele care nu-şi pot găsi desvoltarea cuvenită într'un manual de metodică.

8) Odată cu elaborarea programelor, manualelor şi a literaturii de îndrumare metodică, nu încape nici o îndoială că se va îmbogăţi şi activitatea cercurilor pedagogice. Această îmbunătăţire nu va veni însă dela sine. Va trebui ca biroul pedagogic în cadrul Ministerului Invăţământului să elaboreze tematica tuturor problemelor ce vor fi aduse în discuţiile cercurilor pedagogice, să indice bibliografia necesară şi să controleze măsura în care activitatea acestor cercuri satisface cerinţele procesului de predare a limbii ruse. In Uniunea Sovietică, ultima Sâmbătă a fiecărei luni este zi de metodică; şcolile nu lucrează, iar profesorii se strâng pe centre, unde ascultă referate şi asistă la lecţii practice. O asemenea practică introdusă şi în sistemul nostru de realizare a schimbului de experienţă ar da rezultate pozitive. Un rol foarte important în realizarea schimbului de experienţă poate şi trebue să-l joace „Gazeta Invăţământului". Apariţia unui organ special în limba rusă cel puţin odată pe lună ar constitui un mare şi real ajutor dat profesorilor de limba rusă.

9) Suntem în măsură să afirmăm că am înregistrat unele însemnate succese în ceeace priveşte îmbunătăţirea conţinutului activităţii catedrelor de limbă şi literatură rusă ale Institutului „Maxim Gorki". Răspunsurile studenţilor la examene, precum şi nivelul ştiinţific al celor mai multe lucrări de diplomă prezentate de studenţii anului IV ai acestui Institut, ne dau dreptul să facem această afirmaţie. Aceasta nu înseamnează însă că şi aci nu avem neajunsuri foarte serioase. Studenţii anului III şi IV stăpânesc încă destul de slab deprinderea vorbirii în limba rusă. Mai sunt încă studenţi care fac greşeli în dictări şi mai ales în expuneri şi compuneri. In decursul acestui an de studii însă, cu ajutorul specialiştilor sovietici, au fost introduse în Institutul „Maxim Gorki" o serie de metode care trebuesc cunoscute şi însuşite de Secţiile de limba rusă a celorlalte Institute de Invăţământ Superior. E vorba despre planificarea materialului de studiu, despre activita

tea seminariilor, despre îmbinarea formelor de studiu al limbii ruse la curs și în afara cursului ș. a.

Nu încape nici o îndoială că lipsa schimbului de experiență între Institutul „Maxim Gorki" pe de o parte și Secțiile de limba rusă ale celorlalte Institute de Invățământ superior pe de altă parte, va trebui să fie lichidată în noul an universitar.

Operele tovarășului Stalin în legătură cu problemele lingvisticii deschid perspective din cele mai largi specialiștilor frontului pedagogic și le ușurează, într'o uriașă măsură, sarcinile ce le revin în îmbunătățirea metodelor de predare și de educare a tineretului în spirit marxist.

Datoria noastră constă în aceea că, mulțumind tovarășului Stalin pentru acest neprețuit ajutor, în noul an de învățământ să muncim și mai bine și mai organizat, pentru ca să facem din școala noastră o instituție demnă de marea atenție pe care i-o acordă Partidul Muncitoresc Român și Guvernul Republicii Populare Române.

IMPORTANŢA FIXĂRII UNEI TERMINOLOGII TEHNICE UNITARE PENTRU RĂSPÂNDIREA CUNOŞTINŢELOR TEHNICE ÎN REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ

de Prof. Ing. ŞT. BĂLAN

Pe drumul construirii socialismului, regimului de democraţie populară din ţara noastră i se pun spre rezolvare cele mai variate probleme; iar muncitorii, tehnicienii şi oamenii de ştiinţă de toate specialităţile se străduesc să găsească pentru fiecare din ele soluţiile cele mai corespunzătoare.

Printre problemele care au ajuns în prezent să se ceară a fi rezolvate sunt şi problemele de lingvistică.

Burghezia românească nu-şi putea face o preocupare din ele — chiar dacă uneori constituiau subiect de discuţii sterile în unele cercuri, — deoarece nu-i produceau niciun beneficiu, în timp ce analfabetismul şi incultura permiteau înrobirea maselor şi crunta lor exploatare.

Partidul Muncitoresc Român, permanent preocupat de educarea şi culturalizarea maselor, a dat în studiul forurilor competente aceste probleme, pentru ca, prin rezolvarea lor, să se contribue la ridicarea nivelului cultural al poporului muncitor, la răspândirea cunoştinţelor tehnice, la îmbunătăţirea muncii, la crearea de noi cadre, la desvoltarea avântului tehnic în Republica noastră.

Importanţa acestor probleme se desprinde clar din următoarea învăţătură pe care o găsim în ultima lucrare privitoare la lingvistică a tovarăşului Stalin: „Limba este un mijloc, un instrument, cu ajutorul căruia oamenii comunică între ei, fac schimb de idei şi se înţeleg reciproc. Schimbul de idei este o necesitate permanentă şi vitală, deoarece fără el este imposibil să se organizeze acţiuni comune ale oamenilor în lupta pentru producerea bunurilor materiale necesare, este imposibil să se obţină succese în activitatea de producţie a societăţii, prin urmare este imposibilă însăşi existenţa producţiei sociale. Fără o limbă înţeleasă de societate şi comună pentru membrii ei, societatea îşi încetează producţia, se destramă şi încetează de a exista ca societate.

In acest sens, limba fiind un mijloc de comunicare, este în acelaş timp şi un instrument de luptă şi de desvoltare a societăţii".

Este limpede deci, că şi o terminologie tehnică unitară — bine precizată, va lega mai strâns factorii activi din procesul de producţie şi

va constitui încă un element de progres — ceeace vredem că va rezulta şi din expunerea ce urmează.

Noi tehnicienii, examinând această problemă — a imoprtanţei pe care o prezintă fixarea unei terminologii tehnice unitare în ţara noastră — ne dăm seama de dificultăţile ce se ridică în rezolvarea ei, întrevedem unele soluţii şi facem unele propuneri pentru îmbunătăţirea situaţiei prezente, precum şi pentru o rezolvare cât mai completă şi mai justă în viitor. Singuri însă, fără ajutorul specialiştilor în domeniul lingivisticii, nu vom putea să rezolvăm problemele ce ni se pun.

In primul rând, pentrucă unele lucruri, care nouă ni se par dificil de rezolvat, se pot probabil soluţiona uşor, dacă se iau unele măsuri simple, care să indice linia de urmat — măsuri pe care însă, noi nu putem să le luăm singuri.

In al doilea rând, pentrucă în rezolvarea unor chestiuni noi nu avem toate datele necesare pentru a face propunerile cele mai bune.

In fine, pentrucă adeseori noi nu vedem decât aspectul tehnic al problemei de lingvistică, aspectul de care ne isbim zi de zi ca *tehnicieni*, pe când problema ar putea să fie mult mai complexă, să aibă şi alte aspecte şi să poată fi rezolvată complet numai de specialiştii în lingvistică — soluţiile propuse de noi putând fi neviabile.

Considerăm deasemenea că, prin prezentarea unor aspecte vii ale problemei de lingvistică, cunoscute de noi în special datorită contactului pe care-l avem cu practica pe teren, comunicarea noastră să poată contribui, chiar şi într'o măsură mai redusă, *pe de o parte* la tratarea justă a aspectului tehnic care ne interesează, iar *pe de altă parte* la rezolvarea problemei de lingvistică sub aspectul ei general, fapt care ne preocupă pe toţi.

I.

Greutăţile provocate de lipsa de unitate a terminologiei tehnice.

Suntem în primul an al Planului nostru cincinal.

In faţa noastră stau sarcini importante şi trebue să căutăm să înlăturăm din drumul nostru orice poate constitui o piedică în realizarea şi depăşirea obiectivelor propuse.

Lipsa de unitate şi de precizie a terminologiei tehnice constitue o piedică, prin posibilitatea de confuzii sau chiar numai prin pierderea de timp pe care o prilejueşte în rezolvarea unor probleme privitoare la :

— planificarea economiei,
— procesul de producţie, şi
— ridicarea de cadre tehnice.

Vom examina pe rând importanţa pe care o are pentru fiecare din aceste domenii fixarea unei terminologii tehnice unitare.

a) *In planificarea economiei.* Greutăţile pe care le provoacă lipsa de unitate şi de precizie a terminologiei tehnice ating în primul rând activitatea de planificare industrială.

Astfel, o condiţie esenţială ca munca de planificare să se desfăşoare în bune condiţiuni este ca normativele de planificare, date de Comisia de Stat a Planificării sau de diversele servicii de planificare ale ministerelor sau întreprinderilor, să fie înţelese *fără echivoc* de toate unităţile economiei noastre.

Moștenirea lăsată de regimul burghezo-moșieresc constitue însă și în acest domeniu o serioasă piedică pentru desfășurarea muncii. Aceleași noțiuni sau aceleași operații au adeseori denumiri diferite, în majoritatea cazurilor de origină engleză, franceză sau germană, după fabrica din străinătate de care depindea firma importatoare din țara noastră, după clientela pe care o aveau în țară diferitele fabrici sau chiar numai cu scopul de a face pe cumpărători să-și procure un anumit produs.

Pentru a evita greutăți de asemenea natură și pentru a introduce numiri tehnice cât mai unitare, Comisia de Stat a Planificării a redactat un *„nomenclator minimal"*, indicând pentru relațiile de planificare o anumită terminologie tehnică.

De aceleași greutăți s'a lovit și Comisia de Stat a Standardizării, căreia îi revine sarcina elaborării normelor necesare reglementării tehnice a producției. In cursul muncii de standardizare, s'au ivit numeroase dificultăți provenind din lipsa de unitate și de precizie a terminologiei tehnice, iar soluțiile adoptate de nomenclatorul minimal nu au fost totdeauna satisfăcătoare.

Deasemeni, Lexiconul Tehnic a fost pus în situații foarte dificile, deoarece nu totdeauna era ușor de stabilit care termen să fie înscris în Lexicon, încât Lexiconul a și fost obligat de multe ori să consemneze toți termenii în circulație.

Aceleași greutăți au fost întâmpinate și de alte instituții și departamente, care, rând pe rând, sub o formă mai studiată sau mai întâmplătoare, au căutat o rezolvare a problemei în sectorul lor de lucru.

Totuși, neexistând un organ coordonator, s'a ajuns la situația ca diversele instituții să adopte adeseori termeni tehnici diferiți pentru aceeași noțiune, astfel încât formularele de planificare, nomenclatoarele produselor, formularele de depozite, listele de piese de rezervă, foile de comenzi și de furnisare trebue să fie interpretate cu multă grijă pentru a putea fi înțelese și pentru a se evita confuziile.

De exemplu, nomenclatorul minimal numește *„aparat de mână pentru sudură autogenă"* ceeace în producție se cunoaște sub denumirea de *„brenăr"* sau *„suflai"*. Tot astfel se numește *„știft"* aceeași piesă care la Cugir se cunoaște sub denumirea de *„cui cilindric"*, iar în Manualul Inginerului Mecanic al Editurii Tehnice se numeste *„spin"*.

In alte cazuri, s'au propus soluții noi, care se depărtează de termenii folosiți pe teren. Astfel, în producție, unealta folosită pentru filetat se numește *„ghivinbor"* — *„ghevinbor"* sau *„burghiu de ghivent"*; în locul acestor termeni, formularele de planificare și standardele de stat consacră alți doi termeni, respectiv *„burghiu de filetare"* și *„tarod"*; rămâne deci să se ia o hotărîre definitivă față de acești termeni care, în prezent, circulă concomitent cu aceeași putere.

In alte cazuri, diferențele sunt mai mici, constând doar în schimbarea unui sunet sau a formei pluralului, cum este cazul *„întrerupătoarelor"* din nomenclatorul minimal, care sunt *„întrerupători"* pentru Ministerul Energiei electrice, *„întreruptori"* pentru Comisia de Stat a Standardizării, *„întreruptoare"* pentru Lexiconul Tehnic, dar sunt *„șaltere"* și *„hebluri"* pentru mulți tehnicieni din fabrici sau întreprinderi de montaj.

b) *In producție*, problema capătă un caracter de însemnătate deosebită, înțelegerea formularelor de planificare, depozit, comenzi, etc. impunând mobilizarea unui personal calificat suplimentar, eventual

chiar documentare suplimentară şi corespondenţă lămuritoare, când terminologia nu este pe înţelesul tuturor.

Astfel, în industrie s'au moştenit şi numeroşi termeni dela vechile firme subordonate capitalului străin apusean. Pentru acelaş obiect, Steaua Română introdusese termenul „*robinet*" sau „*robinet-vană*", Creditul Minier folosea „*şubăr*" sau „*şiber-ventil*", iar în comerţ se folosea termenul „*şiber*".

Lipsa de precizie a terminologiei industriale se răsfrânge nu numai asupra activităţii de fiecare zi, impunând eforturi suplimentare de înţelegere pentru denumirile curente, dar — prin confuziile pe care le poate produce la denumirea obiectelor sau metodelor de lucru — poate duce la pagube materiale importante. Iată, de exemplu, că piesa care în nomenclatorul Reşiţei este numită „*prezon*", este trecută în nomenclatorul unor fabrici din regiunea Stalin sub denumirea „*gujon*"; iar operaţia care în unele fabrici este numită „*polisare fină*", este cunoscută în alte fabrici sub numele de „*lapping*".

Se înţelege uşor la câte neplăceri poate da loc într'un atelier confundarea sau neînţelegerea acestor termeni, din categoria cărora se pot da încă multe exemple.

O altă dificultate pe care o are tehnicianul sau muncitorul din industrie este aceea de care se loveşte atunci când este mutat într'o uzină din altă regiune decât cea în care s'a format.

Atunci, el întâlneşte termeni noi, nefolosiţi în întreprinderea de unde a plecat, iar acest fapt constitue o piedică în muncă, mai ales în perioada de informare.

Nu numai atât; dar şi *schimbul de experienţă* suferă de pe urma neuniformităţii terminologiei din industrie.

Intr'adevăr, schimbul de experienţă este folosit din ce în ce mai mult în ţara noastră şi rezultatele obţinute sunt deosebit de bune. Muncitori din Bucureşti au plecat în acest scop la Reşiţa, cei dela Reşiţa s'au dus în Oraşul Stalin şi aşa mai departe.

Este dela sine înţeles că lipsa de unitate a terminologiei tehnice dăunează desfăşurării în cele mai bune condiţiuni a acestor schimburi de experienţă, cu atât mai mult cu cât este greu de conceput că, într'o astfel de împrejurare, participantul are la îndemână dicţionare tehnice sau nomenclatoarele întreprinderilor respective.

Aceste greutăţi se ivesc mai ales în terminologia organelor de maşini, pentru care, de cele mai multe ori, nu avem încă o terminologie proprie, încât se recurge mai ales la termeni din catalogul ţării de unde s'a importat maşina.

Iată, de exemplu, termenii sub care sunt cunoscute diferite unelte şi piese în trei locuri diferite:

REGIUNEA STALIN	REŞIŢA	C.F.R.
vilbrochen	*arbore cotit*	*vilbrechen*
gujon	*prezon*	*prezon*
melc	*şnec*	*melc*
caneluri	*nuturi*	—
alezor	*raibăl*	—
jigler	*duză*	—

Aceasta, pentru a nu mai vorbi de maşinile ce se construesc sub regimul nostru, pentru prima oară în ţara noastră, şi pentru care ade-

seori nu este încă fixată terminologia. In asemenea cazuri, uzina trebue să recurgă la denumirea piesei printr'un număr, de exemplu: *„reper nr. 732"*, chiar şi în cazuri când acest lucru nu este recomandabil.

Este evident că în aceste condiţii, munca şi schimbul de experienţă se fac cu greutate.

c) Un aspect de reţinut îl prezintă problema lingvistică şi în *ridicarea cadrelor tehnice*, fapt care depinde în mare măsură de existenţa unui bogat material documentar, de manuale, broşuri, radio, presă, filme, etc.

In prezent, acest material foloseşte încă un limbaj neomogen. Studentul care îşi începe pregătirea ascultând cursurile unui profesor, întâlneşte mai târziu în traduceri o altă terminologie, iar în manuale şi formulare un limbaj şi mai diferit pentru aceleaşi noţiuni. Profesorii, autorii, traducătorii sau redactorii diferitelor publicaţii se află într'o permanentă dificultate atunci când este vorba să aleagă un termen sau altul; pentru a nu mai vorbi de acei specialişti care aleg termenii după criterii cu totul personale. Astfel, mai sunt profesori care, în loc de *„lucru mecanic"*, folosesc termenul *„travaliu"*, în loc de *„forţă"* spun *„putere"*, iar în loc de *„putere"* spun *„muncă"*; tot aşa, în loc de *„vapori"* spun *„vapoare"*, în loc de *„cal-putere"* spun *„cal-vapor"*, etc.

Alte exemple sunt acelea când, pentru aceeaşi noţiune, se utilizează simultan termeni diferiţi: *suprafeţe subţiri* — *suprafeţe autoportante* — *pânze subţiri* — *membrane; forţă electromotrice* — *forţă electromotoare* — *tensiune electromotoare;* curenţi electrici *în paralel* — *derivaţie* — *shunt;* etc.

Iată deci câte dificultăţi se pot ivi în planificare, procesul de producţie şi pregătirea cadrelor, din cauza lipsei de precizie sau a lipsei de unitate în terminologia tehnică.

II.

Să arătăm acum câteva din *aspectele concrete sub care se prezintă dificultăţile semnalate mai sus* şi despre care am vorbit numai în general. Vom grupa cazurile ţinând seama de specificul lor, după cum urmează:

1. *Mai mulţi termeni pentru aceeaşi noţiune.*

Acesta este un caz foarte supărător; uneori, termenii variază dela întreprindere la întreprindere sau dela regiune la regiune, folosindu-se pentru aceeaşi noţiune un mare număr de termeni.

Astfel, „arzătorul" aparatului de sudură autogenă are nu mai puţin de şase termeni: *arzător, pipă, bec, suflai, brenăr* şi *fluier*. Sau denumirile foarte variate pentru suportul scheletului unui vehicul: *şasiu* (C.F.R.), *ramă* (Reşiţa), *cadru* (alte întreprinderi), *frem* (C.F.R.-Timişoara).

Partea cea mai gravă este că aceşti termeni au fost adoptaţi în mod diferit şi de instituţiile de coordonare existente, ajungându-se astfel la o situaţie pentru a cărei ilustrare dăm câteva exemple.

Lexiconul Tehnic	Standardizarea	Dicţionarul Editurii Tehnice	Nomenclatorul minimal CSP	Alte forme uzuale
bucea	bucşă	bucea, bucşă	—	manşon
căldări (de abur) cazane (de abur)	cazane	căldări, cazane	cazane (de abur)	OBED (CFR) cazane (cu pres) căldări (f. pres.)
asfalt de petrol (bitum, smoală)	bitumuri	bitum	asfalt de petrol	—
blanşiurit	blanjiruit	—	blanşerit	—
cui Wagner	cui cu cap cilindric	—	ţinte Wagner	—
doză	cutie de ramificaţie	—	—	doză
melc	melc	melc, şurub fără sfârşit	—	melc, şnec, şurub fără fine, şurub fără sfârşit
—	manşoane filetate	—	pantaloni frecători	—

Nu mai dăm aici alte numeroase exemple ce se pot culege din domeniul electricităţii, chimiei, textilelor, etc.

Alteori, termenii diferă chiar dela un sector de producţie la altul, aceeaşi noţiune ajungând să-şi creeze o nuanţă specială şi nejustificată, după locul unde este folosită. Astfel, se spune „*contracţia* oţelului" în industria metalurgică şi „*contragerea* fibrelor" în industria lemnului.

2. *Lipsa unei terminologii proprii pentru noţiuni tehnice uzuale.*

In asemenea cazuri, cuvântul străin, care a fost importat cu obiectul sau operaţia respectivă, a căpătat adeseori o astfel de formă încât obiectul sau operaţia corespunzătoare devin adeseori greu de identificat, iar alteori nici nu mai au aceeaşi semnificaţie ca la origină. In această situaţie, trebue să facem un discernământ serios dela caz la caz. Astfel, nu sunt supărători acei termeni care au intrat complet în uz făcând parte în prezent chiar din fondul principal de cuvinte, cum sunt: *piston, şurub* sau altele asemenea acestora; nu supără *prea mult* nici cuvinte cu o pronunţare mai mult sau mai puţin precizată, cum sunt: *muştiuc* (dela Mundstuck) sau *bonfaier* (dela Bogenfeile); dar supără „*lapping*", care vrea să înlocuiască „*polisarea fină*" sau „*honing*" în loc de „*rectificare şi polisare*" sau alţi termeni asemănători, cum sunt: „*gazlift*" (exploatare cu presiune de gaze), „*tubing*" (ţevi de extracţie), „*self-sort*", „*alabing*", etc. Sigur că trebue judecat dela caz la caz, deoarece trebue să avem în vedere că limba se îmbogăţeşte mereu, iar termenii tehnici noi, dacă sunt necesari şi sunt adoptaţi de muncitori

și tehnicieni, trebue păstrați, ajutându-i doar să-și găsească cea mai bună formă în limba noastră.

3. *Lipsa unei terminologii proprii pentru noțiuni noi,* care nu au intrat încă în patrimoniul tehnicii noastre curente.

Intr'adevăr, știința contribue mereu cu inovații, invenții și descoperiri la progresul tehnicii, creind noțiuni noi, corespunzătoare mașinilor, pieselor, materialelor și metodelor noi, care nu au pătruns încă în limbajul tehnic curent.

Uneori, tehnica din țara noastră nici nu a ajuns în faza de utilizare a noilor descoperiri, care se răspândesc numai pe cale documentară. De exemplu: *radar* — *radiolocație* sau alți termeni asemănători, care deabia au pătruns în limba noastră.

Alteori, se încearcă stabilirea unui termen dintre mai mulți, cum este cazul termenului privitor la procedeul de aglomerare sub formă de solid a pulberilor de metale sau de metaloizi și pentru care circulă diverși termeni, ca: *fritare, concreționare, coerare, sinterizare,* etc. Ar trebui să ajutăm inventarierea acestor termeni și fixarea celui mai corespunzător, pentru a nu-i lăsa timp să se deformeze sau să fie înlocuit cu termeni mai puțin nimeriți.

4. *Existența termenilor comuni pentru noțiuni diferite.*

In această grupă se situează o serie de termeni, care, fie că sunt de origini diferite fie că au o origină comună, au căpătat sensuri deosebite, după ramura de activitate în care sunt folosiți.

Astfel, un mecanic înțelege prin „*fus*" porțiunea de arbore care se rotește în lagăr; arhitectul înțelege prin „*fus*" porțiunea cilindrică a unei coloane; textilistul înțelege prin „*fus*" o piesă pe care se înfășoară firul tors; pielarul înțelege prin „*fus*" o unitate de măsură a ariei pielei; iar la acestea se mai adaogă o serie de noțiuni speciale, cum ar fi: *fusul orar, fusul sferic, fusul naval,* etc.

In această exemplificare nu este supărător faptul că se spune „*fus* orar" și „*fus* de tors"; dar este supărător atunci când se spune odată că „*fusul*" este unitate de suprafață (în pielărie), iar altă dată este unitate de măsurat unghiuri sau lungimi.

Aici, trebue să se vină cu preciziuni, deoarece se pot naște confuzii.

Și se mai pot da astfel de exemple: *difuzori* (de radio sau în industria zahărului sau la turbinele hidraulice), *baiț* (vopsea specială pentru lemn sau decapant în metalurgie sau materie utilizată în industria alimentară), etc. Sigur însă că și aici nu se poate interveni decât dela caz la caz.

5. *Termeni folosiți impropriu.*

Acești termeni provin fie din cuvinte străine care au fost adoptate la întâmplare de tehnicieni nepreocupați de o terminologie corectă, fie din cuvinte românești bazate pe asociații de idei nejustificate. De exemplu: se spune „*laizen*" (dela L-Eisen, fier-cornier) la unele legături între piese metalice și ceeace este mai grav, uneori, chiar la piese de lemn; tot astfel se spune „*sare de lămâie*" la produsul bine cunoscut, care nu este sare, fiind un acid, și nu este totdeauna acid citric, ci acid tartric. Dacă însă cel de al doilea termen este intrat în limbă și poate

rămâne aşa cum este, primul termen trebue combătut cu energie. Şi tot astfel termenii similari, ca de exemplu acela de care ne lovim zilnic, când spunem *„aparat de măsură“* în loc de *„aparat de măsurat“* sau *„măsura intensităţii“* în loc de *„măsurarea intensităţii“*.

Să amintim apoi numeroşii termeni care nu arată nimic altceva decât denumirea vreunei firme capitaliste şi a produselor ei, ca de exemplu: *IGepal, IGepon, IGanil, IGalit, tanIGan,* — produse ale lui I. G. Farbenindustrie, pentru care putem găsi denumiri chimice corespunzătoare şi în limba noastră. Sau termeni din pielărie ca: metoda *„goodyear“* (cusutul tălpii pe ramă) şi metoda *„Mc Kay“* (cusutul tălpii cu branţ).

Tot aşa, „butelia de aragaz“ este de fapt o butelie conţinând gaz lichefiat, *„aragaz“* ca şi *„pebegaz“* fiind la origină mărci comerciale (Ara înseamnă Astra — Româno-Americana, iar Peb înseamnă Petrol—Bucureşti). Dealtfel, standardizarea a şi înlocuit termenii aragaz şi pebegaz prin numirile gazelor lichefiate respective.

Termeni de acest fel pot fi indicaţi destul de mulţi, iar înlocuirea lor cu termeni proprii, care să reprezinte noţiunea corespunzătoare, ar aduce o importantă uşurare în înţelegerea noţiunilor şi ne-ar scăpa de o serie întreagă de termeni cosmopoliţi sau aducători aminte de firmele capitaliste care ne-au vândut cu bani grei produsele respective — *„burueni“* cum numea aceşti termeni un scriitor sovietic.

6. *Lipsa de termeni care să reprezinte noţiuni tehnice cunoscute.*

O serie întreagă de noţiuni tehnice au fost lipsite de termeni proprii, exprimarea făcându-se deobicei prin perifraze şi asocieri de cuvinte. In ultimul timp, au fost adoptaţi termeni care mai prezintă încă ezitări şi trebue deci să ajutăm fixarea lor. Astfel avem: călibilitate, care vrea să însemne proprietatea de a putea fi călit; lucrabilitate, lipiciozitate, lubrifianţă; interschimbabilitate — interşanjabilitate; vid — vacum — vacuum.

Dacă trebue să fim ajutaţi la fixarea unora din termeni — cum sunt cei de mai sus, trebue în schimb luată atitudine hotărîtă contra altora, ca:

— *ancolare* — *ancolaj,* care vrea să se impună în loc de încleire;
— *cilinderstock,* în loc de reziduu de petrol;
— *ring,* maşină pentru răsucirea firelor (în textile);
— *jack,* în loc de fişă telefonică.
— *cautilever,* în loc de consolă.

Deasemeni, trebue să luptăm pentru a găsi termeni pentru piesele noi sau metodele noi, unde încă mai dăm specificaţii de forma „reper nr. 54“ sau „metoda nr. 9“. Bineînţeles, acest lucru nu va fi posibil pretutindeni, dar cel puţin acolo unde se poate, trebue s'o facem. Astfel, au rămas lipsite de termeni corespunzători: numeroase culori, produse textile, etc.

Reglementarea unei terminologii corespunzătoare pentru aceste cazuri ar fi de mare folos şi ar îmbogăţi limba noastră.

Simboluri, notaţii şi prescurtări.

Paralel cu problemele de limbă propriu zisă, se ridică şi problema simbolizării, care prezintă o deosebită importanţă pentru munca de proiectare şi de comunicare tehnică.

Deşi s'ar părea că, prin caracterul ei general, simbolizarea a beneficiat de o oarecare reglementare, totuşi, în cursul lucrărilor de standardizare, s'a constatat o destul de mare varietate la simbolizarea folosită în proiecte şi manuale. Astfel, sunt cunoscute cazurile privitoare la simbolurile atât de diferite pentru unităţile de măsură, pentru notaţiile chimice, pentru ajustaje şi toleranţe, pentru indicaţiile privitoare la netezimea suprafeţelor metalice, etc.

Un exemplu mai mărunt din această categorie îl constitue simbolul pentru „cal-putere", exprimat prin: *CP, CV, PS, HP*, folosit de fiecare după şcoala pe care a urmat-o. Nu mai insistăm asupra faptului că, deşi notaţiile *CP* şi *HP* sunt utilizate curent una în locul celeilalte, totuşi mărimile lor fizice corespunzătoare diferă cantitativ cu circa 1,4%. Sau umiditatea, care se notează cu *W, A, U* sau *Um*.

Este evidentă deci necesitatea unificării simbolurilor, notaţiilor şi prescurtărilor folosite în întocmirea proiectelor, în demonstraţiile matematice, standarde, etc.

Aspecte morfologice şi ortografice.

Nu am putea face o enumerare a problemelor de terminologie, fără a semnala unele aspecte de morfologie şi de ortografie, de un interes deosebit.

Scris sub două forme, un termen poate ajunge să definească noţiuni diferite, creind variante noi, care pătrund în limbă cu semnificaţii diferite, aşa încât unele schimbări morfologice privitoare la terminaţii, formarea pluralului, forme lungi sau scurte, prezintă un interes deosebit pentru tehnicieni.

Astfel, prin simpla schimbare a terminaţiei, s'au diferenţiat noţiunile: „*operaţie* chirurgicală" şi „*operaţiune* mecanică". Alteori, trecând la forme de plural diferite, termenul duce la formarea de noţiuni diferite, cum se întâmplă în cazul: un *conductor* — doi *conductori* sau două conductoare. Aci, doi „*conductori*" capătă înţeles de persoane care au o anumită ocupaţie, în timp ce „*conductoare*" reprezintă pluralul pentru materiale cu proprietăţi de conductibilitate electrică. Mai cităm şi cazurile: *melc — melci — melcuri; arc — arce — arcuri; nuclee — nuclei — nucleuri; taluze — taluzuri*, etc.

Tot astfel, schimbările ortografice se pot resfrânge şi asupra conţinutului cuvântului. De exemplu, obiectul „masă" se scrie cu un s, în timp ce pentru noţiunea „*masă*" în sensul de caracteristică fizică sau cantitate, se foloseşte atât forma de scriere cu un s cât şi cu doi s, încercându-se să se facă diferenţierea noţiunilor pe cale ortografică. Acelaş lucru pentru *casă — cassă.*

Deasemeni prezintă interes şi următoarele cazuri:

— reglementarea scrierii cu sau fără h iniţial, de exemplu:

hiperbolă — iperbolă; hexagon — exagon, etc.

reglementarea transcrierii şi pronunţării în româneşte a neologismelor în a căror componentă intră *qu*, de exemplu: *cuantă, cuarţ*, etc.

— reglementarea scrierii şi pronunţării unor cuvinte cu mai multe forme în circulaţie: *circumferinţă — circumferenţă — circomferinţă; adaos — adaus* (deasemeni forma pentru plural: *adaose* sau *adaosuri*) etc.

— reglementarea scrierii în limba română a termenilor străini adoptaţi: *troley sau troleu; bluming* sau *blooming; şellac* (în fabrici: şerlac) sau *shellac; feribot* sa[illegible]*linker*, etc.

III

După ce am prezentat câteva din aspectele sub care se pune problema — pentru a putea stabili criteriile de reglementare a terminologiei tehnice — este necesar să arătăm şi câteva din *cauzele care au dus la această situaţie* şi care pot da naştere şi de acum înainte la confuzii şi dificultăţi.

Una din cauzele cele mai adânci se datoreşte faptului că regimurile trecute dăduseră economiei noastre un caracter mai mult agricol, astfel încât aproape tot ce ţinea de domeniul tehnicii era de provenienţă străină. Puţinele industrii care au luat fiinţă au avut stăpâni capitalişti străini, care şi-au trimis aici reprezentanţi şi tehnicieni ca să le construiască şi să le exploateze. Utilajul nefiind cunoscut la noi în ţară, nu existau nici denumirile proprii corespunzătoare; metodele de lucru, la rândul lor, erau deasemeni, în cea mai mare parte, necunoscute în ţara noastră. Tehnicienii străini au introdus termenii din ţara lor de origină, termeni adaptaţi la noi şi modificaţi mai mult sau mai puţin.

Starea de aservire a ţării noastre faţă de ţările capitaliste din apus făcea din ea o ţară unde se putea trimite orice, inclusiv terminologie cosmopolită; iar unii tehnicieni dela noi, educaţi şi plătiţi, de cele mai multe ori, de firmele capitaliste din ţările exportatoare, adoptau această terminologie, fără niciun discernământ şi negând orice posibilitate pentru limba noastră de a-şi creea termeni proprii sau chiar de a adapta în mod corespunzător termenii străini. Nu mai vorbim de cazurile când. stăpânii capitalişti îşi impuneau pur şi simplu denumirile lor, în scop de reclamă sau considerând că nu merita să-şi bată capul să găsească termeni corespunzători în limba naţională pentru care nu aveau nicio consideraţie. Deaceea găsim că industria petrolului abundă în expresii de origină anglo-saxonă (masă rotary, tubing, gazlift, cracking, reforming, etc.), metalurgia, mecanica şi chimia abundă în termeni de origină franceză şi germană (şasiu, marşarier, bujie, presetupă, bulon, vilbrochen, miştoc, forverm, ricstand, şmelţ, etc.). Unii din termenii aceştia au intrat în limbă şi azi au ajuns să facă parte din terminologia tehnică de bază a limbii noastre, ca: *brac, valţ, furnir, placaj, şurub, gater, tolă ,bobină, cofraj, sonetă, eprubetă, generator, filtru*, etc., îmbogăţind limba şi putând să rămână foarte bine mai departe în limbă, făcându-se doar, acolo unde este cazul, unele precizări de natura celor indicate *(cofraje — cofrage; strunjire — strungire, etc.).*

Dealtfel, fenomenul acesta corespunde cu ceeace arată tovarăşul Stalin: „desvoltarea continuă a industriei şi agriculturii, a comerţului şi a transporturilor, a tehnicei şi a ştiinţei cere limbii completarea vocabularului cu cuvinte şi expresii noi, necesare activităţii lor. Şi limba, reflectând nemijlocit aceste nevoi, îşi completează vocabularul cu cuvinte noi, îşi perfecţionează structura ei gramaticală".

Sunt însă şi termeni care se menţin în limbă numai din cauză că nu avem încă definitivat un termen propriu, termen care, cu oarecari eforturi, s'ar putea preciza şi ar fi de dorit să se precizeze cât mai curând, cum este cazul pentru: *halbvole* (jumătate lână), *grobştof* (stofă groasă), *holtşurub* (şurub pentru lemn), *izolirband* (bandă izolatoare), *vinciu* (unghiu), *troley sau biola* (arc de contact) etc. Observăm că în multe întreprinderi se şi folosesc termenii indicaţi de noi pentru lămurire.

Mai grav este cazul termenilor pur și simplu cosmopoliți, adică al acelor termeni prin care se neagă posibilitatea de a se găsi în limba noastră un termen corespunzător, adoptându-se fără nicio justificare termenul apusean.

Este cazul, de exemplu, pentru: *bow-window* (în loc de eșind sau balcon), *heat-exchange* (schimb de căldură), *paraflow* (antigel), *raboma* (mașină radială de găurit), *creep*, etc.

Pentru aceste cazuri nici nu trebue să ne ostenim prea mult ca să găsim termeni proprii, deoarece, aproape totdeauna, ei există: este necesar însă să lămurim pe cei care îi întrebuințează.

In această categorie intră și termenii întrebuințați de unii profesori, care mai spun și astăzi în loc de *„lucru mecanic"* — *„travaliu"*, găsind că este mai occidental; deasemeni numirile date unor mașini, după numele firmelor străine de unde se importau, ca de exemplu: *Demag, Deutz, Sulzer, Bolinder,* și care pot căpăta foarte bine nume corespunzătoare caracteristicelor lor, mai ales că majoritatea lor se produc astăzi în uzinele noastre. De exemplu, uzinele noastre fabrică *„bolindere"*, care nu sunt altceva decât motoare Diesel de 25 CP.

Pe lângă inginerii și tehnicienii străini, care au format cel mai important vehicul pentru terminologia străină și pe lângă firmele capitaliste străine care au pus în circulație diferite mărci comerciale, trebue să mai revenim asupra rolului pe care l-au avut unii ingineri și tehnicieni din țara noastră, care au învățat în apus și, la întoarcerea lor în țară, au folosit și răspândit terminologia școlii în care și-au făcut studiile, fără să țină seama totdeauna și de conținutul termenilor respectivi.

Astfel, unii ingineri constructori veniți din Germania sau din Franța au lansat formula *„holzcement"*-ului respectiv a lui *„ciment volcanique"*, ca fiind cele mai avantajoase formule pentru învelitori impermeabile. Aceste materiale, în a căror compoziție intra gudron, colofoniu și sulf, s'au dovedit cu totul necorespunzătoare pentru condițiile țării noastre, unde, în locul gudronului, se folosea bitumul de petrol. Toate învelitorile confecționate după aceste formule s'au degradat foarte repede, prejudiciind economia națională, până când s'a observat că sulful și colofoniul, care serveau pentru a ameliora consistența gudronului în țările unde nu exista bitum, erau cu totul dăunătoare pentru bitumul consistent din țara noastră, făcându-l sfărâmicios. Dar tehnicienii respectivi, care se închinaseră termenilor germani și francezi, adoptaseră, odată cu forma, și conținutul termenilor, conținut care nu se mai potrivea la condițiile țării noastre. Este de observat că reușeau numai rețetele antreprenorilor necorecți, care nu mai adăogau sulf sau colofoniu la bitum, astfel că acesta nu mai era atacat.

Și, s'ar mai putea da și alte exemple de acest fel.

Deasemeni, lipsa de unitate a terminologiei între diversele institute de învățământ superior și chiar între profesorii aceluiași institut a dat naștere unor dificultăți. Astfel, pentru aceeași noțiune, profesorii de electrotehnică suferind influența școlii franceze folosesc termenii *„conectare — conexare* sau *racordare"*, cei de sub influența școlii germane folosesc termenul *„cuplare"*, iar în producție găsim termenul simplu și bun *„legare"*.

Tot astfel, în domeniul rezistenţei materialelor, adeseori tehnicienii nu fac diferenţă între noţiunea de „*tensiune*“ — „*efort unitar*“ şi noţiunea de „*rezistenţă*“.

Mai grav este faptul că unii specialişti pun în circulaţie cuvinte cu totul nejustificate ca utilizare şi când aceşti termeni sunt însuşiţi de tehnicienii întreprinderilor, capătă o răspândire nemeritată. Semnalăm cazul când pentru acea noţiune care se exprimă în mod destul de precis prin termenul „*crestătură*“, un specialist a folosit termenul „*ancoşă*“, termen care a prins, iar astăzi poate fi întâlnit în multe uzine electrice; chiar şi „*lapping*“, despre care am mai vorbit, vrea să se impună sub forma „*lăpuire*“.

Un important rol în introducerea unor cuvinte noi în limbajul tehnic îl au traducătorii şi instituţiile care difuzează material străin prelucrat. Preocuparea de căpetenie a acestora fiind aceea de a reda cât mai fidel în limba română noţiunea din textul original, adeseori problemele lingvistice sunt lăsate pe plan secundar. Astfel, prin traduceri, au ajuns în circulaţie expresii ca: „termoplastic”, „teradurcisabil”, „tractoare cu unelte agricole suspendate“, etc., expresii pentru care, cu puţină grijă, s'ar fi putut găsi termeni mai corespunzători.

Acestea sunt cauzele mai evidente pe care le-am găsit noi şi care explică lipsa de uniformitate a terminologiei noastre tehnice. Sigur însă că mai sunt şi alte cauze şi rămâne cercetătorului de specialitate să le descopere şi să le studieze.

IV

Este momentul să ne ocupăm pe scurt şi de *ceeace s'a făcut până acum, după 23 August 1944, pentru remedierea acestei situaţii*, deoarece încercări de a rezolva problema s'au făcut adeseori şi în multe locuri.

Intr'adevăr, direcţiile industriale, departamentele, organele de conducere şi coordonare, Comisia de Stat a Planificării, Comisia de Stat a Standardizării, editurile şi institutele de documentare au fost nevoite să caute o soluţionare, chiar parţială, a problemei terminologiei tehnice unitare, pentru a putea merge cu munca mai departe, chiar cu unele greşeli, care ar fi urmat să fie îndreptate ulterior.

Munca dusă în această privinţă de unităţile arătate mai înainte s'a manifestat printr'un număr de acţiuni izolate (elaborare de instructaje interne, dicţionare, norme, etc.), care au urmărit, fiecare pe calea sa, să rezolve cazurile ce se prezentau.

Astfel, în afară de nomenclatorul minimal despre care am vorbit la început şi de Lexiconul Tehnic în curs de apariţie, putem cita instructajele interne ale Editurii Tehnice şi Institutului de Documentare Tehnică, nomenclatoarele şi cataloagele departamentelor, Dicţionarul Tehnic Ruso-Român al Editurii Tehnice, Lexiconul C.F.R. pe care-l scoate OPED, Standardele de Stat pentru terminologie, notaţii şi simboluri, etc.

Adeseori, s'a cheltuit energie în mai multe locuri pentru acelaş lucru, iar alteori, lucrându-se la aceeaşi problemă, s'au atins rezultate diametral opuse.

Deaceea, este interesant să aruncăm o privire asupra muncii diferiţilor factori interesaţi în găsirea unor soluţii pentru problema terminologiei tehnice.

Comisia de Stat a Standardizării urmăreşte o selecţionare a terminologiei tehnice printr'o cât mai largă consultare a factorilor interesaţi, folosind cu precădere părerile specialiştilor din producţie, păreri pe care caută apoi să le pună de acord cu părerile Academiei R. P. R. Astfel, terminologia, notaţiile şi simbolurile adoptate în standarde au o strânsă legătură cu producţia, deoarece standardele trebue să corespundă vieţii, să fie legate de producţie, să fie uşor de aplicat, să nu ducă la confuzii sau interpretări dăunătoare.

Comisia de Stat a Standardizării a reuşit astfel să precizeze mulţi termeni, să introducă termeni noi şi adeseori să lămurească şi conţinutul unor termeni de mare circulaţie, dar bineînţeles numai ceeace avea contingenţă cu standardizarea.

Acest material, încă destul de redus, s'a publicat sub formă de Standarde de Stat.

Lexiconul Tehnic Român, în curs de apariţie, sub conducerea Asociaţiei Ştiinţifice a Inginerilor şi Tehnicienilor (ASIT), duce o muncă serioasă, căutând să rezolve problemele de limbă ce se ivesc, atât din punctul de vedere al conţinutului termenului cât şi al formei de prezentare.

Lexiconul a precizat multe noţiuni şi a introdus mulţi termeni necesari terminologiei noastre tehnice.

Ortografia folosită în Lexicon este aceea a Academiei R. P. R. Lexiconul posedă un bogat material adunat, peste 40.000 termeni tehnici, din care s'au şi publicat aproape jumătate. Acest material, odată cuprins în prima ediţie a Lexiconului, va trebui să fie coordonat, verificat şi îmbunătăţit în ediţiile viitoare.

Editura Tehnică, purtând răspunderea marei majorităţi a publicaţiilor tehnice care apar în ţara noastră, a căutat să rezolve problema prin convocarea unor colective formate din reprezentanţii celor interesaţi, în special pentru stabilirea unui mod de scriere unic şi pentru precizarea unor probleme de morfologie.

Pentru uz intern, Editura Tehnică foloseşte „Instrucţiuni şi norme de redactare pentru cărţile tehnice". Criteriul după care se conduce Editura Tehnică pentru adoptarea terminologiei tehnice este acela al cuvintelor celor mai des întâlnite în producţie, respectarea terminologiei standardizate şi uzul curent. In acest mod, Editura Tehnică a reuşit să scoată cărţile sale cu destulă unitate lingvistică, însoţite însă şi de unele scăpări regretabile.

Editura OPED a CFR a realizat deasemeni un Lexicon Tehnic în curs de publicare, care conţine indicaţii în special asupra termenilor specifici utilajului şi practicei feroviare.

I.D.T. sau celelalte institute care prelucrează material străin nu au avut nici ele totdeauna criterii precise în alegerea termenilor tehnici.

Am citat aici numai factorii mai importanţi care şi-au pus problema terminologiei tehnice şi este clar că, fără un factor de coordonare şi fără o linie sigură în aceste probleme, reuşita lor nu a putut fi decât cu totul parţială.

* * *

Incheind această expunere, vreau să adaog doar că este lesne de înţeles pentru toţi, că problema fixării unei terminologii tehnice unitare a devenit o problemă importantă şi care se cere rezolvată. Nu este

greu de văzut că, în condiţiile de faţă, când diferitele organe de producţie şi de coordonare folosesc vocabulare diferite, funcţia de planificator, documentator sau statistician devine o funcţie dificilă. Şi acelaş lucru se poate spune şi despre magazioner, funcţionar la serviciul de aprovizionare, inginer şef, contabil, etc. Şi, să nu uităm, schimbul de experienţă, manualele, conferinţele, etc. La acestea, se mai adaogă greutăţile semnalate la început privitoare la standardizare, norme interne, documentare, proiectare, presă, etc.

Mergând mai departe pe acest drum, s'ar putea ajunge ca tehnicienii să aibă nevoie, pentru a-şi rezolva problemele tehnice, să consulte adevărate dicţionare pentru traducerea în „limba fabricii" a noţiunilor prezentate în „limba" unui departament sau a unei instituţii oarecare.

Să luăm pildă dela U.R.S.S., unde se dă cea mai mare atenţie acestei probleme şi unde oameni de cea mai înaltă calificare tehnică şi ştiinţifică, precum şi muncitorii şi tehnicienii cei mai pricepuţi din instituţii şi uzine sunt mobilizaţi pentru astfel de lucrări, pentru a obţine cele mai juste propuneri. Astfel se explică lexicoanele şi dicţionarele tehnice, numeroasele articole şi discuţii din reviste şi ziare, enciclopedia şi cărţile sovietice apărute până acum în U.R.S.S., tratând problema lingvistică sub toate aspectele. Iar pentru rezolvarea şi la noi a acestei probleme, desigur că nu se pot propune decât soluţii bine studiate şi mai ales trebue să trecem imediat şi cu mult devotament la muncă.

* * *

Faţă de cele expuse până aici, facem şi noi următoarele *propuneri:*

1. Constituirea unui colectiv de specialişti, lingvişti şi tehnicieni — din institutele tehnice ale Academiei R. P. R., ASIT şi întreprinderi — care, prin anchete în întreprinderi, documentare şi largă consultare, sa stabilească dela caz la caz şi în modul cel mai grabnic terminologia cea mai potrivită pentru noţiunile tehnice care intră în categoriile arătate mai sus.

2. Să se introducă în cât mai multe reviste tehnice rubrici permanente, în care să se desbată problemele de terminologie tehnică de actualitate şi de unde să se comunice apoi Academiei R. P. R., propunerile făcute. Să se atragă în aceste discuţii institutele de lingvistică, ASIT şi Ministerul Invăţământului Public.

3. Să se difuzeze cât mai mult material sovietic, prin reviste, broşuri, cărţi, etc., privitor la aceste probleme, pentru a le face cât mai cunoscute şi a le pune astfel în atenţia tuturor.

4. Materialul strâns în Lexiconul Tehnic să fie preluat de Academia R. P. R., sub a cărei îngrijire să apară o ediţie nouă, revăzută şi completată, actualul Lexicon Tehnic constituind pe viitor baza pentru Dicţionarul Tehnic al Academiei R. P. R.

5. Specialiştii Academiei R. P. R. să contribue mai activ la rezolvarea problemelor de terminologie şi notaţii tehnice. Să luăm pildă în această privinţă dela Comitetul pentru Terminologia Tehnică de pe lângă Secţia Tehnică a Academiei U.R.S.S., care contribue efectiv la rezolvarea acestor probleme.

6. Să se întocmească, cât mai curând, de către Academia R. P. R., un îndreptar — chiar parţial şi provizoriu — cuprinzând regulile fundamentale privitoare la problemele de lingvistică, atât în domeniul unificării terminologiei tehnice, cât şi în general.

* * *

In cele de mai sus, noi am exprimat părerile şi propunerile unor tehnicieni şi ingineri dela Comisia de Stat a Standardizării, Lexiconul Tehnic şi Editura Tehnică, care s'au isbit de dificultăţile lingvistice arătate.

Credem că, examinând cu grijă fiecare caz în parte, pentru a-i identifica posibilităţile de soluţionare, fără a cădea însă în exagerări de vreun fel (purism, şovinism, etc.), căutând să ne apropiem mereu de terminologia tehnică înţeleasă de toţi muncitorii, tehnicienii şi inginerii din R. P. R. şi punând în mod serios problema de a îmbogăţi limba, vom ajunge să găsim soluţii bune în cele mai multe cazuri, conştienţi că şi în felul acesta contribuim la realizarea Planului nostru cincinal şi deci la opera de construire a socialismului în Patria noastră, la menţinerea şi apărarea păcii.

FORMELE ŞI CĂILE LUPTEI ŢĂRĂNIMII ÎMPOTRIVA EXPLOATĂRII FEUDALE*)

de B. F. PORŞNEV

In articolul precedent [1]) am arătat că lupta masselor ţărăneşti exploatate împotriva feudalilor exploatatori, care constituia, după expresia lui I. V. Stalin, „...trăsătura fundamentală a orânduirii feudale", [2]) a crescut şi s'a adâncit în decursul întregii istorii a evului mediu. Această „trăsătură fundamentală" s'a ascuţit continuu, pe măsură ce se desvolta orânduirea feudală. Este adevărat că rezistenţa ţărănimii împotriva exploatării feudale n'a fost slabă nici la începutul evului mediu, iar în comparaţie cu posibilităţile de a rezista ale robilor, constituia o treaptă cu desăvârşire nouă. Şi totuşi, prin intensitatea ei, lupta aceasta a ţărănimii era neînsemnată, aproape egală cu zero, în comparaţie cu acea încordare gigantică pe care o atinge rezistenţa antifeudală spre sfârşitul evului mediu şi la începutul erei moderne, în rândurile masselor ţărăneşti şi, respectiv, în atitudinea fiecărui ţăran în parte. Această schimbare constitue tocmai principalul rezultat al istoriei societăţii feudale şi nu este mai puţin fundamentală şi incontestabilă decât creşterea lentă a forţelor de producţie, care s'a produs în decursul aceloraşi veacuri. Aceasta este legea fundamentală a istoriei societăţii feudale.

Aşadar, să vedem care este conţinutul concret al noţiunii generale de luptă ţărănească, de rezistenţă a ţărănimii împotriva exploatării feudale.

In primul rând, este limpede că ţărănimea avea în faţa ei două căi de luptă. Ori să atenueze (sau să nimicească) exploatarea feudală, să împiedice creşterea ei, să reducă mărimea ei absolută, ori să mărească veniturile gospodăriei ţărăneşti şi, prin aceasta, să micşoreze valoarea relativă a cotei din venit care era luată de către exploatatori. Intr'adevăr, dacă formula care exprimă norma exploatării se prezintă sub forma fracţiunii $\frac{p}{n}$, adică raportul dintre plusprodus (sau munca suplimentară) şi munca necesară, este limpede că lupta împotriva normei date de exploatare se poate exprima fie prin micşorarea (sau desfiinţarea) numărătorului, fie prin mărirea numitorului. Primul drum înseamnă lupta făţişă a ţărănimii împotriva feudalilor, celălalt drum — o luptă ascunsă, economică. Ambele căi au fost folosite de ţărănimea din evul mediu. Să examinăm mai întâi prima cale.

---

*) Din „Izvestia Academii Nauk S.S.S.R.". Seria Istorie şi Filosofie, vol. VII Nr. 3/1950.

1) Istoria evului mediu şi indicaţia tovarăşului Stalin asupra „trăsăturii fundamentale" a societăţii feudale „Izvestia Ac. Nauk SSSR", Seria Istorie şi Filosofie, 1949, Nr. 6 (vezi Analele Romāno-Sovietice, Seria Istorie-Filosofie, 1950, Nr. 4, pag. 45).

2) I. V. Stalin, Despre materialismul dialectic şi materialismul istoric. Cursul scurt de istorie al P.C. (b) al [illegible] 120 ed P.M.R., pag. 174)

Ar fi greşit să credem că problema rezistenţei făţişe a ţăranilor împotriva exploatării feudale se reduce la problema răscoalelor ţărăneşti. Fără îndoială răscoalele au fost o formă superioară a luptei ţărănimii în evul mediu. Insă. din punct de vedere istoric, ele au fost precedate de alte forme de rezistenţa, care ulterior au fost practicate simultan cu ele.

Se pot deosebi trei forme principale de rezistenţă făţişă a ţărănimii împotriva feudalilor:

1. Rezistenţa parţială: refuzul individual sau colectiv de a îndeplini o anumită cerinţă prescrisă de lege; călcarea unei anumite interdicţii; conflictul cu seniorul asupra unor anumite drepturi şi obligaţii.

2. Plecarea sau fuga, adică rezistenţa nu numai împotriva unor anumite cerinţe ale seniorului, ci ruptura complectă cu seniorul, căutarea unor condiţii mai bune în altă parte. Istoricii numesc adesea această formă rezistenţă pasivă sau individuală, însă amândoi aceşti termeni nu sunt precişi, întrucât plecarea este, indiscutabil, o acţiune activă şi se realiza adesea de către grupe sau familii întregi de ţărani.

3. Răscoala, adică întrebuinţarea violenţei colective pentru desfiinţarea condiţiilor existente.

Primele două forme sunt forme inferioare în raport cu răscoala. Insă orice călcare de lege, orice conflict cu seniorul, orice plecare arbitrară depe moşia feudalului ascundea în sine posibilitatea de a se transforma în răscoală. Orice răscoală se desvolta, ca dintr'o sământă, din formele inferioare de rezistenţă, în cazul când acestea nu erau încununate de succes. Răscoalele în viaţa satului medieval erau un eveniment rar, însă posibilitatea potenţială a răscoalei exista nevăzută în viaţa de toate zilele şi se manifesta în aceste forme mai obişnuite de luptă, fie şi în intenţia de a le realiza.

Din punct de vedere istoric, primele două forme de luptă au precedat cu mult răscoalele.

Documentele dela începutul evului mediu conţin prea puţine mărturii asupra răscoalelor ţărăneşti. Presupunând chiar că aceste documente ar oglindi foarte incomplet această latură a realităţii înconjurătoare, trebue să recunoaştem că răscoalele ţărăneşti nu sunt caracteristice pentru această epocă. In schimb însă sunt foarte abundente izvoarele care vorbesc de acea formă de luptă pe care noi am numit-o rezistenţă parţială. Acestea sunt „culegerile de legi" („pravilele"), hrisoavele, etc. Ce înseamnă acestea, dacă nu fixarea rezultatelor ciocnirii de interese din cele mai variate motive şi mai ales din motive cu caracter economic? Este incontestabil că viaţa era plină de conflicte patrimoniale, pe care dreptul şi legislaţia clasei dominante căută să le îngrădească în anumite norme, să le lege de anumite precedente. Pe de altă parte, ţăranul nu se răscula ca individ izolat — în spatele său avea drepturile judiciare importante ale obştei; ţăranii şi comunităţi întregi de ţărani sunt acuzaţi că „se înţeleg" între ei (conjurationes) împotriva intereselor feudale.

Feudalii s'au văzut nevoiţi să ţină seama de forţa organizată a rezistenţei ţărăneşti. Am putea să presupunem că, în cazul când feudalii se împotriveau la aceste „conjurationes", uneori ţăranii încercau chiar să-şi apere drepturile prin mijloace violente. Insă, în general, dacă rezistenţa parţială nu era încununată de succes, ţăranii nu recurgeau la revolte, ci la a doua formă de rezistenţă — fuga. Prevăzând lucrul acesta, feudalul se arăta adesea dispus să facă concesii. Posibilitatea de a pleca era favorizată de faptul că populaţia din Europa era rară pe la începutul evului mediu, că existau întinse pământuri nelucrate şi că lipsea mâna de lucru. In calitate de colonişti sau „hospites", ţăranii emigraţi pe alt teritoriu puteau să găsească condiţiuni mai uşoare decât acelea care i-au silit să plece.

Clasa dominantă a încercat să împiedice această formă de rezistenţă a ţărănimii cu ajutorul dreptului feudal. Transformarea masselor ţărăneşti în iobagi la începutul evului mediu a fost, aşadar, un act al luptei de clasă, un contraatac din partea marilor latifundiari împotriva întrebuinţării largi a celei de a doua formă de rezistenţă a ţărănimii — plecarea arbitrară.

Se înţelege că, încă pe atunci, răspunzând acestui contraatac, ţărănimea a trecut şi la a treia formă de rezistenţă — răscoalele. Primul val al răscoalelor ţărăneşti din Europa Apuseană se situează tocmai la începutul evului mediu. Esenţa acestor răscoale constă în lupta ţăranilor liberi ai obştilor împotriva transformării lor în iobagi („Stellingii" în Saxonia şi mulţi alţii).

Primul val al răscoalelor ţărăneşti în Europa Apuseană n'a fost totuşi de mare însemnătate. Lipsa unor state centralizate puternice a făcut ca dreptul feudal să nu poată opri în mod radical plecarea ţăranilor dela seniorii lor. Dimpotrivă, în veacurile următoare ale evului mediu, plecarea ţăranilor de pe moşiile seniorilor devine un fenomen caracteristic şi foarte răspândit. Lucrul acesta era favorizat de fărâmiţarea feudală: fiecare feudal momea pe ţăranii celuilalt. Dreptul feudal mai avea şi alte lacune. Ţăranii plecau nu numai pe pământuri noi la alt stăpân, sau în locuri depărtate unde în genere nu erau încă feudali, — un refugiu important pentru ţărani erau şi mânăstirile, care au apărut tocmai în urma fugii ţăranilor depe moşii. Un alt refugiu, şi mai important, erau oraşele, ai căror fondatori au fost, în mare parte, ţăranii fugiţi de pe moşii. La adăpostul zidurilor, în oraşe, ţăranii erau apăraţi împotriva foştilor lor stăpâni — seniorii. Insfârşit, cruciadele, cel puţin la început, nu au fost altceva decât fuga în massă a ţărănimii din Europa Apuseană, o fugă aprobată de biserică, însă provocată de epuizarea posibilităţilor de colonizare interioară şi de sporirea oprimării feudale. Din punctul de vedere al numărului de ţărani atraşi în această mişcare, ea stă pe aceeaş treaptă cu un mare război ţărănesc.

Aceasta nu înseamnă că în veacurile IX—XIII — veacurile clasice ale evului mediu — forma aceasta de rezistenţă ţărănească — fuga — ar fi exclus rezistenţa parţială. Dimpotrivă, conflictele, litigiile ţărăneşti cu feudalii, lupta în curia seniorială, apărarea drepturilor obştilor, lupta pentru nivelul şi caracterul rentelor, serviciilor, obligaţiilor, pentru imaşuri, păduri, privilegii — toate acestea erau un fenomen obişnuit şi continuu în viaţa satului. In veacul al XIII-lea, se observă chiar o activitate, o renaştere sui generis a acestei forme de rezistenţă. Despre aceasta vorbeşte lămurit faptul că s'a început fixarea în scris a cutumelor în Franţa (Beaumanoir), la fel fac dovadă protocoalele curiilor manoriale, ale instituţiilor judecătoreşti din Anglia ş. a. Insă pentru feudali primejdia cea mai mare în lupta aceasta, până în veacul al XIII-lea inclusiv, n'a fost atât primejdia răscoalei ţărăneşti, cât primejdia plecării ţăranilor depe moşii. In sensul acesta, veacurile IX—XIII pot fi socotite drept epoca părăsirii moşiilor senioriale de către ţărani.

Unul din rezultatele cele mai importante ale acestui fapt a fost creşterea oraşelor, deoarece partea principală a populaţiei lor s'a format din foşti ţărani Oraşul medieval este nu numai un produs al desvoltării forţelor de producţie ale satului, dar şi al desvoltării luptei de clasă la ţară.

Din exemplul de mai sus se poate vedea limpede că aceste două fenomene — creşterea forţelor de producţie şi creşterea luptei de clasă — sunt două laturi ale unuia şi aceluiaş proces.Creşterea lentă a forţelor de producţie ale moşiei feudale s'a exprimat, pe o anumită treaptă, în desprinderea din massa generală a ţăranilor, care la început îndeplineau anumite funcţii agricole, precum şi anumite operaţiuni simple meşteşugăreşti, a unor ţărani care formează o pătură de meşteşugari, adică ţărani cu o anumită meserie, ce rup, treptat, legăturile cu agricultura. Aceşti ţărani întruchipează tocmai noua forţă de producţie. Dar, în acelaş timp, ei se găsesc în condiţii noi, mai favorabile, ale luptei de clasă împotriva feudalilor exploatatori: le vine mai uşor să fugă dela moşierul feudal decât ţăranilor plugari, pentrucă ei nu sunt legaţi de monopolul clasei feudale asupra mijlocului principal de producţie agricolă, pământul; ei pot duce cu sine foarte uşor aproape toate condiţiile materiale ale producţiei lor, instrumentele lor destul de simple şi care devin inutile fără priceperea meşterului ce le mânuieşte. Din punct de vedere economic, ei sunt mai greu de reţinut — ei pot să rupă mai uşor constrângerea extraeconomică şi să fugă. Stabilindu-se în oraşe, ei sunt economiceşte mai puţin dependenţi de clasa feudală, pentrucă

au mai puțină nevoie de pământ și, ca orășeni, scutură mai ușor depe umerii lor puterea feudală — puterea seniorului.

Intr'un cuvânt, nașterea orașelor nu este numai un pas de cea mai mare importanță în desvoltarea forțelor de producție, ci totodată, și un act de cea mai mare însemnătate în desfășurarea luptei de clasă în societatea feudală. Acest eveniment coincide tocmai cu epoca în care țăranii fug de pe moșiile senioriale. Dar populația orașelor nu putea crește la infinit. Posibilitatea de creștere a orașelor era limitată de schimbul de mărfuri dintre oraș și sat, adică de producția-marfă a agriculturii.

Se înțelege că, înlăuntrul zidurilor orașului, continuă aceleași procese: forțele de producție cresc și contradicțiile de clasă se ascut — însă contradicțiile au un alt caracter, nou, pur orășenesc. Clasa exploatată a societății feudale pare a se împărți acum în două: pe de o parte massele muncitoare dela țară și massele muncitoare dela orașe, pe de alta massele țărănești și massele plebeiene meșteșugărești.

Un alt rezultat important al epocii părăsirii moșiilor senioriale de către țărani a fost egalizarea nivelului exploatării feudale în diversele regiuni ale Europei feudale: țăranii plecau (sau cel puțin puteau pleca) din regiunea unde exploatarea era mai intensă, spre locurile unde ea era mai puțin intensă și lucrul acesta făcea ca exploatarea să scadă într'o parte și să se ridice în altă parte. O astfel de nivelare a relațiilor de producție s'a produs mai ales în limitele unui teritoriu populat de grupuri înrudite din punct de vedere etnic, pentrucă imigrarea în mijlocul unor oameni de altă limbă și de altă cultură era, se înțelege, un lucru foarte greu (mai ales pentru indivizi izolați și grupuri mici); însă în cadrul aceluiaș teritoriu, migrațiunile țărănești sdruncinau particularitățile locale, influențau dialectele și contribuiau la formarea unui singur popor.

Nivelarea exploatării, stăvilirea economică a creșterii continue a orașelor, eșecul cruciadelor — toate acestea dacă n'au lichidat, au redus simțitor posibilitatea plecării depe moșii a țăranilor, în veacul al XIII-lea în Europa Apuseană (pe când în Europa Răsăriteană, mai ales în Rusia, plecările de pe moșii au continuat încă multă vreme). Deaceea, și dreptul feudal a încetat de a mai fi indispensabil clasei dominante și a putut fi în curând desființat în Europa Apuseană. Se înțelege că desființarea dependenței personale iobage a fost, în primul rând, o victorie a țărănimii însăși, adică rezultatul avântului luptei țărănești. Insă feudalii din Apusul Europei s'au putut împăca cu această înfrângere, datorită faptului că, în realitate, țărănimea nu mai avea unde pleca. Intr'o foarte mare măsură, țărănimea a pierdut acest mijloc de luptă, această amenințare pentru feudali — fuga depe moșie. Totodată, pe măsură ce productivitatea gospodăriei țărănești crește, pe măsură ce proprietatea țărănească se întărea, țăranii înșiși doreau din ce în ce mai puțin să recurgă la această armă de luptă. Ei au fost atunci nevoiți să caute arme și mijloace noi Așa trebue să se explice înăsprirea, remarcată mai sus, a „rezistenței parțiale", începând din veacul al XIII-lea. Documentele judecătorești arată că lupta a căpătat un caracter mai viu, trecându-se, din când în când, la „samavolnicia" la întrebuințarea forței, adică, dacă nu la răscoale, în tot cazul la răzvrătiri care prevesteau răscoalele. In genere, „rezistența parțială" trebuia să fie întărită printr'o amenințare mai eficace și, de vreme ce plecarea depe moșie devenise imposibilă, această amenințare nu putea să fie altceva decât răscoala.

Raportul invers dintre posibilitatea plecării depe moșii și răscoalele țăranilor poate fi ușor urmărit în istoria evului mediu. Astfel, cu mult înainte ca răscoalele țărănești să fi început pe continent, ele au început în Anglia, — încă în veacurile XI-XII — precum și în țările scandinave, unde situația geografică (insula și peninsula) punea limite naturale migrațiunilor țărănimii. In alte cazuri, în ducatul Normandiei, de pildă, aceleași rezultate au fost provocate, pe cât se pare, de particularitățile orânduirii politice, care îngreunau extrem de mult trecerea supușilor peste graniță. Istoria primei răscoale mari țărănești depe continentul Europei, a așa zisei mișcări a „păstorilor" (1251).

ilustrează limpede faptul că trecerea la răscoală se săvârşea pe măsură ce dispărea posibilitatea de a fugi depe moşii, posibilitatea de emigrare: auzind că se pregăteşte o nouă cruciadă (pentru eliberarea lui Ludovic al IX-lea din captivitate), masse enorme de ţărani au început să fugă din Nordul Franţei şi să pornească spre Sud, antrenând masse noi după sine; când s'a lămurit că totul nu era decât un svon mincinos asupra posibilităţilor de a pleca pe mare şi când s'a văzut lipsa oricăror perspective de a găsi în toată Franţa condiţii mai bune de trai, cruciada eşuată s'a transformat într'un fel de război ţărănesc.

Incepând din veacul al XIV-lea, în Europa Apuseană, începe o adevărată epocă de răscoale ţărăneşti. Pentru Rusia însă, epoca aceasta începe abia din a doua jumătate a veacului al XVI-lea, tocmai pentru că aici posibilitatea plecării depe moşii era infinit mai mare. Ţăranii puteau să se mute aci nu numai dela un moşier la altul, dar puteau pleca şi din regiunile periferice, spre locuri aproape complect nelocuite. Am putea spune că o anumită importanţă a avut chiar posibilitatea de fugă în nesfârşitele păduri siberiene, deşi această posibilitate a putut fi folosită de prea puţini ţărani. Dar majoritatea ţăranilor din Rusia se îndrepta nu spre păduri, ci spre câmpiile fertile. Aci s'a format căzăcimea, care n'a încăput decât într'o mică măsură sub jugul feudal. Şi tocmai de aci au pornit ulterior valurile răscoalelor ţărăneşti, când stepele au încetat de a mai fi un refugiu pentru acei cari căutau, dacă nu o libertate deplină, cel puţin o normă de exploatare mai scăzută. In genere, în Rusia, ca şi în celelalte ţări, epoca răscoalelor ţărăneşti începe atunci când posibilităţile de a pleca de pe moşii se reduc simţitor. In Rusia, lucrurile au ajuns în această situaţie într'o mare măsură datorită stabilirii, în veacul al XVI-lea, a dreptului feudal care era infinit mai complect şi fără acele lacune şi portiţe de scăpare pe cari le avea dreptul feudal din Apus. Răscoalele ţărăneşti din ţările asiatice (China, India ş. a.) nu fac decât să confirme şi mai mult justeţea acestor teze generale.

In decursul întregii istorii ulterioare, războaiele ţărăneşti din evul mediu au păstrat trăsăturile legăturii lor genetice cu plecările ţăranilor depe moşii. Nu rareori, alăturându-se unui detaşament, ţăranii plecau dintr'un loc împreună cu familiile lor, cu tot avutul şi vitele. Un exemplu grăitor îl avem în războaiele husite. Taboriţii îndemnau populaţia să fugă în munţi sau în cele cinci oraşe cehe, unde taboriţii repurtaseră victorii. „Fugiţi în munţi!", „Fugiţi la credincioşi!" — acestea erau chemările pe care le adresau populaţiei, ameninţând pe toţi cei ce rămâneau în sate şi orăşele, că săvârşesc un păcat de moarte. Ţăranii cehi au plecat în masse enorme, părăsindu-şi casele unde locuiau şi au venit în lagărele taboriţilor împreună cu familiile şi cu ce au putut lua cu ei din gospodăriile lor. Drept credincioşii erau chiar numiţi „vagabonzi". Acesta este un exemplu care arată limpede cum fuga depe moşii se transformă în răscoală!

In treacăt fie zis, între plecările ţăranilor depe moşii şi răscoale se poate remarca nu numai o legătură genetică, dar şi o formă specifică intermediară, care a jucat uneori un rol remarcabil în istorie. Este vorba de plecarea ţăranilor în păduri (în munţi), însă nu pentru a face agricultură, ci pentru „jaf". Bandele ţărăneşti din păduri, „jafurile", „banditismul" sunt fenomene care au căpătat adesea proporţii uriaşe şi un caracter permanent şi care exprimă adesea atmosfera politică internă din ţări întregi, în anumite perioade istorice Astfel, de pildă, putem aminti perioada veacurilor XVI-XVII din Italia. Prin conţinutul său, „jaful" ţărănesc este mai aproape de fuga depe moşii decât de răscoale.

Greutăţile externe pentru plecările ţăranilor depe moşii nu au fost singura cauză a transformării acestor plecări într'o nouă formă de luptă, în răscoale. Aceste greutăţi n'au făcut decât să o intensifice. La baza transformării fugii în răscoale erau cauze mai adânci. Cu desvoltarea treptată a proprietăţii personale ţărăneşti obţinute prin muncă, ţăranul era tot mai legat de gospodăria sa şi nu mai voia s'o părăsească. Mai mult, chiar desvoltarea proprietăţii ţărăneşti şi a relaţiilor băneşti ascute puternic, după cum ştim, antagonismul dintre ţărani şi feudali. Pătura ţărănimii sărace creşte. Feudalii atacă mai energic gospodăria

țărănească și țăranii trec la o apărare și o contraofensivă tot mai activa. Acestei etape noi a contradicțiilor de clasă îi corespunde tocmai forma aceasta principial nouă a luptei de clasă — răscoala țărănească.

Aci trebue să mai remarcăm că există forme intermediare, de trecere ale luptei țărănimii nu numai între fugă și răscoală, dar și între rezistența parțială și răscoală. Rezistența parțială, adică rezistența în conflictele pentru anumite pretenții și „drepturi" feudale, atrăgea adesea după sine, în caz de nereușită, diferite forme de „acțiune directă" din partea țăranilor: „călcarea legii", acte de „samavolnicie" în ce privește rânduelile feudale puse în discuție ca de pildă dreptul de a duce vitele pe imașurile „domnești", tăierea lemnelor în pădure, încălcarea monopolurilor de vânat, de pescuit, etc. Aci intră și refuzul organizat de a ieși la clăcile boierești, refuzul direct de a îndeplini anumite obligații. Toate acestea, se înțelege, nu erau nicidecum răscoale, însă put au fi un pas spre răscoală. Aceste forme de luptă sunt, în anumite perioade, în cel mai înalt grad tipice pentru istoria agrară a multor țări europene. Mai apropiate de răscoală sunt acțiunile de luptă în care țăranii recurg la violență fățișă, la teroare: uciderea sau maltratarea moșierului și a slugilor sale; incendierea sau distrugerea conacului moșieresc sau a clădirilor boerești (uneori a unor anumite instalații de ameliorare a îngrăditurilor etc.); distrugerea semănăturilor pe ogoare, devastarea grădinilor boerești, deteriorarea inventarului, uciderea vitelor. Deși faptele de acest fel încă nu pot fi numite răscoale, ele sunt totuși o formă superioară față de rezistența parțială în sensul propriu al cuvântului și constitue întotdeauna începutul, prologul răscoalei.

Desvoltându-se din cele două forme inferioare de rezistență țărănească fățișă, răscoala este în acelaș timp radical deosebită de ele. Formele inferioare constitue tendința de a micșora exploatarea feudală, pe când răscoala reprezintă tendința de a o desființa. Răscoala este o formă de luptă cu un foarte larg caracter de massă. Formele inferioare sunt accesibile numai unei părți a țărănimii, pe când răscoala e accesibilă tuturor, fără excepție.

Primele două forme erau socotite inferioare, în sensul că, spre deosebire de răscoală, ele puteau să fie într'o anumită măsură folosite de clasele dominante în propriul lor interes și întoarse chiar împotriva țărănimii.

Astfel, dacă prin rezistența parțială, țăranii reușeau să obțină o anumită îngrădire a exploatării senioriale, ca fixarea exploatării în normele stabilite de obiceiuri, prisosurile țărănești eliberate erau în primul rând acaparate imediat de alți exploatatori de tip feudal: biserica, statul, cămătarul; în al doilea rând, seniorii și juriștii feudali exploatau consimțământul țăranilor de a se supune obiceiului și învoielilor odată stabilite și interpretau cu abilitate aceste învoieli în folosul lor și, în caz de nevoe, apelau chiar la un obiceiu „din vechime" care era în favoarea lor. Până și obștea, — acest organ de mare importanță pentru rezistența parțială a țărănimii — a fost folosită cu dibăcie de feudali și de statul feudal ca un organ de exploatare a țăranilor și ca un organ de răspundere solidară a acestora.

De pe urma fugii țăranilor câștigau acei feudali care îi ademeneau, garantându-le adesea condiții mai favorabile numai pentru câțiva ani, ca apoi să-i exploateze și mai mult decât feudalii dela care fugiseră; câștigau acei feudali care apăreau în regiunile mai puțin populate, unde se găseau țărani coloniști, declarând că sunt proprietari suverani ai pământului și, în felul acesta, căpătau dintr'odată noi teritorii și noi supuși; câștigau acei feudali care, urmărindu-i pe țăranii fugiți depe moșii, porneau cruciadele pentru a-și stabili dincolo de mări dominația lor feudală; câștigau seniorii orașelor din afluența noii populații; câștiga biserica feudală depe urma creșterii mânăstirilor și din cruciade; câștiga statul feudal, care îi silea pe țăranii fugiți să facă serviciul militar și de grăniceri în regiunile îndepărtate ale țării, subjugându-i uneori cu totul. Insfârșit, feudalii au transformat dreptul țăranilor de a pleca depe moșii în dreptul feudalilor de a-i alunga depe moșii, atunci când acest lucru le convenea. In alungarea depe moșie a țăranilor se poate vedea nu numai un simplu calcul economic ci și o manifestare a luptei de clasă. Este incontestabil că „împrejmu-

irile" clasice engleze au fost provocate de creșterea prețului la lână, însă proprietarii (land lords) au câștigat din aceasta, prin faptul că au distrus obștea, au micșorat numărul țăranilor depe posesiunile lor și, prin urmare, au redus și potențialul rezistenței țărănești. Chiar dacă trecerea la creșterea oilor n'ar fi mărit, ci ar fi păstrat numai venitul anterior al land-lordului, acesta era mai câștigat numai prin faptul că un singur păstor, care înlocuia zeci de țărani alungați depe moșie, nu mai era în stare să i se împotrivească așa cum puteau să i se împotrivească numeroșii țărani alungați, mai ales în perioada unei lupte de clasă atât de aprige cum era perioada veacurilor XVI-XVII din istoria Angliei. Dealtfel, socoteala aceasta mioapă nu putea fi făcută decât de fiecare land-lord in parte, pentrucă, în ansamblu, împrejmuirile n'au facut decât să provoace marile răscoale țărănești (de pilda răscoala din Norfolk a lui Robert Kade); acesta a fost unul din motivele principale care a făcut ca legislația Tudorilor să se împotrivească împrejmuirilor.

Spre deosebire de aceste forme inferioare de rezistență țărănească, răscoala țăranilor n'a putut fi nicidecum folosită în interesul claselor dominante. Mai precis, lucrul acesta se putea întâmpla totuși numai în cazul când rascoala era redusă la o formă inferioară, atunci când anumite elemente moderate (în cea mai mare parte reprezentanți ai păturii țărănești avute), făcând ca răscoala să treacă sub influența lor, cădeau de acord s'o curme prin orice fel de compromis. In cazul acesta, avem de-a face cu o rezistență parțială. Majoritatea covârșitoare a asa numitelor documente-program ale răscoalelor țărănești pot fi încadrate în această categorie. Insă natura adevărată a răscoalei țărănești în ascendență, întreprinsă de massa principală de exploatați, apare mai degrabă în „scrisoarea-program" (Artikelbrief) a lui Münzer — nu prin conținutul ei ideologic, ci prin lipsa oricărui fel de puncte de înțelegere și de tratative, prin interesul de a duce numai lupta împotriva nobilimii. Esența adevărată a răscoalei țărănești o constitue caracterul ei spontan, adică lupta nu atât „pentru ceva", cât mai ales „împotriva a ceva", nu atât pentru un scop precis, cât împotriva unor dușmani preciși. Desființarea condițiilor existente și nimicirea acelor care le-au creat si le apără — acesta era sensul războiului țărănesc. Țăranii incendiau și distrugeau documentele cari fixau obligațiile lor, devastau conacurile moșierești, cancelariile mânăstirilor, birourile percepțiilor, îi ucideau pe nobili, pe abați și pe perceptori. Dacă forța era de partea răscoalei, ea avea totdeauna tendința de a se extinde dela lupta împotriva ultimului act de impilare care servise ca imbold direct al răscoalei, la lupta împotriva tuturor impilărilor și a tuturor „rozătorilor" cum erau numiți foarte sugestiv impilatorii de către țăranii francezi răsculați (croquants) în veacul al XVI-lea. Insă când forța internă a răscoalei slăbea, sau când forțele dușmanului erau mai mari, atunci apărea tendința de a se limita la succese parțiale, la un program de reforme mai mari sau mai mici, atunci influența trecea în mâinile elementelor moderate.

Suntem adesea înclinați să dăm un conținut ideologic răscoalelor țărănești, să punem gândurile țăranilor înaintea luptei lor. Cu toate acestea gândurile lor erau foarte mărunte față de conținutul obiectiv al luptei lor; numai proletariatul, și acesta doar prin detașamentul sau de avantgardă, este capabil să-și dea seama în mod conștient de sensul și de țelul luptei sale revoluționare. Și dacă din practica răscoalelor țărănești au putut fi scoase câteva idei mari, generale, aceasta n'a fost decât generalizarea mai degrabă a obiectivelor împotriva cărora luptau țăranii, decât a țelurilor lor pozitive. De fapt, țăranii luptau împotriva boerilor și li se opuneau acestora cu ajutorul armei pe care o aveau — al cărei revers putea să devină ideia vagă a egalității, — însă și aceasta nu era decât o idee negativă: ea arăta în genere ceeace nu trebuia să fie, justifica exterminarea boerilor, însă nu putea preciza nimic despre ceeace va fi mai departe. Țăranii răsculați negau în fapt repartizarea existentă a proprietății, distrugeau hotarele, își însușeau pământurile și averea seniorilor—reversul acestei negări putea fi ideia nelămurită a „proprietății comune" — în sensul că totul este „al obștei", și nu al stăpânilor. Aceasta nu înseamnă mai mult decât justificarea exproprierii. Insă ce e de făcut mai departe cu proprietatea expro-

priată? Lucrările n'au mers mai departe de primitivul „cazan comun", sau de împărțirea egalitară [1]). Insfârșit, țăranii erau nevoiți să lupte cu forțele puterii de stat, să nege în mod practic și autoritatea existentă — reversul acestui negări putea fi ideia vagă a suveranității poporului, a autorității poporului însuși. Insă și aceasta nu era decât o idee negativă, nu era decât justificarea răscoalei: autoritatea existentă e nedreaptă, nelegitimă. Cum trebue să fie această autoritate? Ne putem da seama de lipsa totală de claritate în această problemă după credința în posibilitatea unui „țar al țăranilor". Aceste idei de egalitate, de comunitate a averii, de putere și suveranitate populară n'au fost câtuși de puțin cauza, ci consecința răscoalelor țărănești. Nu ele au dat naștere răscoalelor, ci ele au fost generate de logica răscoalelor țărănești. Aceste idei pot fi găsite în embrion în majoritatea mișcărilor țărănești, ele căpătând câteodată o formă ideologică mai mult sau mai puțin amplă; sub forma teologică, ele au apărut în secolul al XVI-lea, concomitent cu ideea luptei antifeudale desvoltată de Thomas Münzer și numai în veacul al XVIII-lea, aruncându-și învelișul lor religios, au ajuns la maturitatea extrema pe care putea s'o atingă în genere ideologia revoluției țărănești, la Jean Mélier.

Fiecărei răscoale țărănești îi era proprie o profundă contradicție internă. Pe de o parte, prin natura sa răscoala era o mișcare de massă. Mai mult decât atât, logica internă cerea o lărgire tot mai mare a ei, pe măsura succeselor obținute. Pe de altă parte, la baza ei se găsea, după cum știm, apărarea de către țărani a gospodăriei lor personale. Această contradicție se manifesta în refuzul țăranului de a pleca departe de gospodăria sa, ea se manifesta în tendința spontană de a limita arena luptei la o anumită regiune restrânsă, de a localiza lupta. Deaceea izolarea locală, fărâmițarea, constitue trăsătura caracteristică a răscoalelor țărănești. Insă este caracteristică și o altă trăsătură — tendința părții celei mai active a conducătorilor, de a învinge prin orice mijloace această tendință de localizare, de a atrage la răscoală forțe noi, de a extinde lupta și în alte regiuni. Ciocnirea dintre aceste două tendințe s'a manifestat fățiș în folosirea a tot felul de măsuri, nu numai de convingere, ci și de constrângere, pentru a lărgi cercul țăranilor răsculați; reforma populară a lui Thomas Münzer proclama ca un principiu al ei constrângerea. Dar chiar și atunci când răscoala îmbrățișa teritorii foarte vaste, tendința de localizare apărea din nou în tactica țăranilor, în dispersarea detașamentelor lor, în caracterul descentralizat al loviturilor pe cari le dădeau dușmanului.

Intr'o oarecare măsură, legătura țărănimii cu mișcările masselor plebee dela orașe, legătură care se formase veacuri dearândul, a contribuit la învingerea fărâmițării mișcărilor țărănești. La început, plebeii dela orașe nu constituiau decât „rezerva" mișcărilor țărănești; însă încetul cu încetul, din tovarăș de drum al războaielor țărănești, orașul se transformă în centru de atracție a forțelor țărănimii răsculate, iar mai târziu devine chiar conducătorul ei. Lucrul acesta se explică nu numai prin faptul că se schimbase structura socială a orașului și lupta de clasă se ascuțise în oraș, nu numai prin faptul că meseriașii dela oraș făureau armele de care aveau nevoie răscoalele țărănești, dar și prin faptul că logica luptei pentru victoria răscoalei țărănești cerea unire, învingerea fărâmițării, iar orașele erau centre vii, naturale, generate de viața economică însăși — unele pentru un anumit raion sau o regiune și altele pentru țara întreagă. Se înțelege că una din cele două tendințe care se aflau în contradicție în orice răscoală țărănească — spre lărgirea răscoalei și spre unire — era în acelaș timp o tendință de a se alătura mișcărilor orașelor. Engels scria despre mișcarea țărănească din Rusia: „...țăranii însă nu vor merge mai departe de răscoale locale infructuoase, până când răscoala victorioasă a centrelor orășenești nu le va da sprijinul și sudura de care au nevoie". [2]) Trebue să spunem însă că orașul nu înseamnă numai plebei. Războaiele țărănești se întorceau și împotriva orașelor, pentrucă vârfurile orășenești erau strâns legate

1) I. V. Stalin, Convorbirea cu scriitorul german Emil Ludwig, Partizdat, 1933, pag. 13.
2) K. Marx și F. Engels, Opere vol. XXVIII, pag. 344, ed. rusă.

de clasa feudalilor. In oraşe, la adăpostul zidurilor, îşi căutau salvarea în timpul răscoalelor ţărăneşti moşierii în Rusia şi nobilii în Apus.

Se naşte întrebarea: răscoalele ţărăneşti cresc sau slăbesc în epoca de descompunere a feudalismului?

In veacurile XIV-XV, puternicele războaie ţărăneşti au zguduit Europa de Apus. Prin însuşi caracterul lor nou, răscoala lui Dolcino în Italia, jacqueria în Franţa, răscoala lui Wat Tyler în Anglia, războaiele husite în Cehia, marele război ţărănesc din Germania dela începutul veacului al XVI-lea, au uimit conştiinţa contemporanilor şi mai târziu pe cea a istoricilor, şi lucrul acesta a făcut să se nască părerea că, ulterior, în veacurile XVI-XVIII, mişcările ţărăneşti ar fi fost mai puţin însemnate.

In realitate, mişcările ţărăneşti au continuat în genere să crească, deşi în mod foarte inegal, până la ultima suflare a feudalismului. Insă, pentru a studia răscoalele ţărăneşti din ultimele veacuri ale evului mediu, este necesar să se ducă o luptă dârză împotriva tradiţiei istoriografice şi să se facă o critică serioasă a izvoarelor. Cu timpul se schimbase radical atitudinea contemporanilor din rândurile claselor dominante faţă de răscoalele ţărăneşti. Aceştia nu mai vroiau să scrie despre ele, nu mai aveau faţă de ele atitudinea de curiozitate provocată de prima spaimă, ci doar un adânc dispreţ. Acelaş dispreţ îl întâlnim şi la istorici, iar în documente găsim foarte puţin din ceeace s'ar putea găsi printr'un studiu amănunţit, cu toate că izvoarele scrise însăşi n'au reflectat decât prea puţin din ceeace s'a petrecut în realitate. In tot cazul, e suficient să avem numai dorinţa de a cerceta serios izvoarele, de a căuta faptele, de a verifica pe bază de documente presupunerile ce apar în mod firesc, de a învinge rutina savantă — şi latura rămasă în umbră, trecută sub tăcere de istoriografia burgheză, va apare în toată amploarea ei, ca o comoară pe care o descoperim. Astfel, de pildă, veacul al XVII-lea care, după istoriografia Europei Apusene, are reputaţia de a fi aproape străin de mişcări ţărăneşti, datorită eforturilor făcute de cercetătorii sovietici a apărut ca veacul clasic al răscoalelor ţărăneşti — în Anglia, în Franţa şi în Germania. In veacul al XVII-lea au fost mai multe răscoale ţărăneşti decât în veacurile XIV-XV, şi unele din ele sunt considerabil mai mari decât cele mai cunoscute răscoale din secolele precedente.

Prin urmare, clasa dominantă primea mereu avertismente asupra posibilităţii unor răscoale ţărăneşti. Desigur că şefii de stat, cârmuitorii, miniştrii, ştiau despre răscoale mult mai multe lucruri decât ar putea afla vreodată istoricii. Este important să subliniem însă că nu numai răscoalele ca atare, care isbucneau sporadic, ci şi gândul mereu prezent că aceste răscoale sunt posibile, devenise o forţă socială. Cuvântul „jacquerie" căpătase un sens peiorativ în limba clasei dominante din Franţa. Acest exemplu istoric pare până în ziua de astăzi atât de extraordinar, pentru că grozăviile jacqueriilor au fost folosite pentru educarea multor generaţii de nobili. Datorită acestui fapt şi altor exemple similare, în conştiinţa clasei dominante, a feudalilor, trăia gândul că răscoala ţărănească poate nu numai să se producă (lucrul acesta îl aminteau exemple mai recente) dar poate fi şi victorioasă un anumit timp — şi scenele îngrozitoare descrise de Froissart arătau în mod elocvent ce înseamnă lucrul acesta.

In rândurile ţărănimii, deasemeni, nu se stinsese ideea că victoria răscoalei ţărăneşti este posibilă. Această idee era susţinută de exemple istorice şi de legende. Astfel, în multe răscoale ţărăneşti, în cele mai diferite perioade şi ţări, erau mereu evocate răscoalele ţăranilor elveţieni care reuşiseră să înfrângă pe stăpânii lor şi să-şi cucerească libertatea. Se întâlnesc deasemeni evocări ale succeselor obţinute de husiţii cehi, înconjuraţi de o aureolă legendară. Răscoalele înăbuşite rămâneau adesea veacuri dearândul ca o forţă socială întipărită în mintea ţăranilor cu legende şi cântece. Aşa, de pildă, sunt cântecele despre Stenca Razin în Rusia.

După ce am caracterizat cele trei forme de luptă făţişă a ţărănimii, să ne întoarcem acum la problema unei alte forme de luptă, pur economică: nu la lupta directă împotriva exploatării feudale, ci la lupta indirectă, prin mărirea

productivității muncii și a rentabilității gospodăriei țărănești și deci prin mișcarea valorii relative a părții de venit expropriată. Aceasta este forma inferioară de rezistență a țărănimii împotriva feudalismului. Această formă poate fi numită cu mai mult temei o formă de rezistență individuală. Lupta economică, dacă era reușită, se găsea în raport invers cu desvoltarea luptei deschise. Urmările ei istorice au fost totuși imense.

Intrucât în societatea feudală gospodăria moșierului și a țăranului se găseau despărțite în spațiu, lupta de clasă se putea exprima aci și în faptul că țăranul lucra cu o intensitate diferită în cele două gospodării. Marx spune că zilele de dijmă ale țăranului „constitue o mărime constantă, legal reglementată prin dreptul scris sau prin obiceiul pământului. Insă productivitatea restului zilelor din săptămână, de care producătorul direct poate dispune el însuși, constitue o mărime variabilă", care crește datorită „încordării intense a forței de muncă" în propria sa gospodărie. [1]) Aceasta este prima formă de luptă economică care corespunde perioadei când domina renta în muncă.

Nu e greu să ne dăm seama că toate cele trei forme de rentă feudală constatate de Marx — în muncă, în produse și în bani — corespund celor trei trepte progresive ale luptei țărănimii pentru îmbunătățirea în favoarea ei a normei de exploatare feudală. In perioada când domina renta în produse, în fața țăranului se deschidea „...în comparație cu forma de rentă în muncă, un câmp vast pentru a câștiga timp spre munci în plus și a obține un produs care să-i aparțină cu desăvârșire lui însuși, ca produsul muncii sale, care să-i satisfacă necesitățile cele mai arzătoare". [2]) In perioada dominației rentei în bani se deschid și mai mari posibilități pentru formarea venitului țărănesc peste renta plătită feudalului și peste nevoile sale imediate, cu alte cuvinte, un venit pentru acumulări țărănești.

Totuși, aci este vorba numai de posibilități economice abstracte. Numai vârfurile țărănimii, neînsemnate ca număr, au putut traduce în fapt această posibilitate. In realitate, massa covârșitoare a țărănimii nu s'a îmbogățit câtuși de puțin atunci când s'a trecut dela renta în muncă la renta în produse și dela cea în produse la cea în bani. S'au îmbogățit, în ultimă analiză, exploatatorii — feudalii, biserica, statul, cămătarii, — care au găsit posibilități de a-și însuși fructul eforturilor țăranului, în încercările lui de a obține un venit în plus. Prin urmare, trebue să deosebim două lucruri diferite: în primul rând, ridicarea productivității muncii țăranilor în gospodăriile lor, ca o formă a luptei lor încordate împotriva normei exploatării feudale la un moment dat, a luptei care a condiționat evoluția istoriei dela renta în muncă la renta în bani, trecând prin faza rentei în produse; în al doilea rând, restructurarea întregii economii feudale la fiecare treaptă nouă a productivității muncii, restructurare care permitea ca rezultatele acestei creșteri a productivității muncii țăranului să revină în fond clasei feudale exploatatoare. Așadar, ridicarea productivității muncii țăranului și a intensității ei, era în ultimă analiză, o luptă mai puțin eficace împotriva exploatării feudale decât chiar rezistența parțială, care era forma inferioară a luptei deschise: roadele acestor eforturi puteau fi mai ușor acaparate de clasa dominantă; iar dacă o parte din țărani reușea să-și păstreze aceste roade, aceasta nu ducea decât la o amânare și o frânare a formelor deschise de luptă, inclusiv a răscoalelor.

Lucrul acesta apare deosebit de lămurit când examinăm trecerea la forma de rentă în bani.

Ar fi cu desăvârșire absurd să credem că țăranul ar fi dus mai întâi produsele sale la oraș să le vândă pe piață, pentru motivul că feudalul i-ar fi cerut bani în loc de produse naturale. Dimpotrivă, feudalii au început să ceară renta în bani numai după ce banii au început tot mai des să sune în buzunarele țăranilor care își achitau în mod regulat renta în muncă și în produse. Până atunci, banii (sau mărfurile cumpărate) erau o dovadă că deținătorul lor face parte din „vârfurile" societății.

1) K. Marx, Capitalul, vol. III 1935, pag. 572, ed. rusă.
2) Ibidem, pag. 537.

La baza sa, trecerea gospodăriei ţărăneşti la producţia de mărfuri şi desvoltarea schimbului de mărfuri între sat şi oraş n'au fost altceva decât una din manifestările luptei poporului împotriva feudalismului, o presiune asupra acestuia, mai just, o încercare de „a fugi" de feudali, ridicând considerabil productivitatea muncii şi făcând astfel să crească rentabilitatea gospodăriei ţărăneşti.

Intr'adevăr, fuga unei părţi din populaţia ţărănească la oraş, — lucru despre care am vorbit mai sus — nu a fost decât o latură a acestui proces revoluţionar. Nu se poate închipui un oraş fără populaţie sătească în împrejurimile sale, care să vândă meşteşugarilor din oraş produsele agricole şi care să cumpere produsele fabricate la oraş. Prin urmare, în timp ce unii luptau împotriva exploatării feudale fugind la oraş, ceilalţi, vecinii lor, luptau deasemeni împotriva exploatării feudale încordându-şi forţele pentru a crea un surplus de produse în gospodăria lor şi menţinând o legătură directă cu aceşti fugari, — le vindeau surplusul creat şi cumpărau dela ei produsele lor. Ambele aceste forme de luptă constituiau un tot unic, una fără alta fiind de neînchipuit. Fără trecerea gospodăriei ţărăneşti la producţia de mărfuri, fără acest surplus de produse ţărăneşti, n'ar fi apărut şi n'ar fi putut exista oraşele din evul mediu. Fără oraşe, nu s'ar fi putut face trecerea gospodăriei ţărăneşti la producţia de mărfuri. Cele două flancuri dădeau un atac coordonat împotriva feudalismului.

In felul acesta, pasul imens făcut de desvoltarea forţelor de producţie în societatea feudală a fost, totodată, un pas imens în lupta producătorilor direcţi împotriva exploatării feudale. Apariţia oraşelor, a gospodăriei ţărăneşti producătoare de mărfuri, a schimbului simplu de mărfuri între sat şi oraş au fost nu numai expresia creşterii producţiei sociale, ci şi expresia marelui avânt şi a succesului rezistenţei populare — a ţărănimii, în fond — împotriva exploatării feudale. Şi desprinderea ţăranilor meşteşugari, care plecau la oraş, şi intensificarea muncii gospodăriei ţărăneşti care crea anumite „surplusuri", şi transformarea acestor „surplusuri" în mărfuri, în bani, în unelte fabricate de meseriaşi şi vândute ţăranilor de către aceştia, într'un cuvânt, în ceva ce se putea eschiva dela obligaţiile faţă de feudal — toate acestea sunt acte ale luptei de clasă, deşi într'o formă cu totul inferioară, forma cea mai puţin eficace, care frâna desvoltarea formelor superioare.

Insă dacă „a doua mare diviziune a muncii" a fost în fond o mare revoltă populară împotriva feudalismului, ea a avut soarta multor altor succese ale luptei populare oarbe. Roadele ei n'au folosit câtuşi de puţin masselor populare.

Clasa feudală a pornit pe calea „comutării" obligaţiilor ţărăneşti, adică a transformării lor din forma naturală în bani. Visul ţăranilor de a se „răscumpăra" s'a transformat într'o obligaţie de a plăti în permanenţă feudalului anumite sume de bani. Iar ceeace nu puteau lua feudalii din cauză că se loveau de rezistenţa deschisă a ţărănimii începea să ia statul feudal sub formă de impozite. Numai o mică pătură de ţărani s'a îmbogăţit şi s'a burghezit atunci când domina renta în bani. In celelalte cazuri, clasa dominantă nu-şi însuşea roadele intensificării muncii în gospodăriile ţărăneşti, adică rezultatele băneşti obţinute de ţărani, ci intensifica direct dijma — de vreme ce experienţa gospodăriei ţărăneşti arăta că o astfel de intensificare era, în genere, posibilă. Insfârşit, nici soarta majorităţii meşteşugarilor dela oraşe, a ţăranilor de ieri, nu s'a îmbunătăţit prea mult: victoriile lor au fost folosite în favoarea seniorului oraşului, a vârfurilor sale, în favoarea burgheziei în formare.

Astfel, toate formele luptei economice, dacă vorbim de un succes direct, nemijlocit, au fost tot atât de nereuşite, tot atât de infructuoase pentru massa principală a ţărănimii, ca şi toate formele luptei deschise. Incercând să micşoreze cantitativ exploatarea feudală, ele n'au făcut decât să ducă la o transformare calitativă a ei. Incercând s'o desfiinţeze în genere, ele au suferit înfrângeri. Totuşi, ele au făcut ca istoria să progreseze, să meargă înainte.

Astfel, o consecinţă istorică profundă a ofensivei economice antifeudale dusă de producătorii direcţi, despre care am vorbit aci, a fost formarea şi lărgi-

rea legăturilor cu piaţa, formarea pieţelor — mai întâi a celor locale şi apoi a pieţelor din ce în ce mai largi. Formarea relaţiilor de piaţă nu poate fi atribuită în niciun caz negustorilor, burgheziei comerciale. Nu burghezia a fost aceea care a instituit legăturile de piaţă deasupra vieţii economice a poporului, ci ea însăşi, prin activitatea ei comercială intermediară s'a aşezat deasupra fundamentului creat prin naşterea şi lărgirea legăturilor de piaţă populare, meşteşugăreşti-ţărăneşti. Piaţa n'a crescut de sus, ca rezultat al activităţii capitaliştilor-negustori, ci de jos. Capitaliştii-negustori n'au făcut altceva decât să-şi desfăşoare activitatea pe acest teren, pregătit de alte mâini, ale ţărănimii şi meşteşugarilor. Şi pentru că presiunea exercitată de massele poporului era o acţiune continuă, care se reînoia mereu, negustorii foloseau tot mai mult creşterea producţiei de mărfuri în economia naţională, contribuind la formarea legăturilor dintre diverse regiuni şi, însfârşit, la fuziunea lor într'o piaţă naţională. Astfel, în Rusia, fuziunea regiunilor, ţinuturilor şi principatelor într'un tot unitar a fost pregătită, după cum spune Lenin, „...de schimbul tot mai activ dintre diferitele regiuni, de circulaţia, mărfurilor care creştea treptat, de concentrarea micilor piețe locale într'o singură piaţă a Rusiei întregi" [1]).

Se înţelege că fără mijlocirea negustorilor, ţăranii şi meşteşugarii n'ar fi ridicat legăturile lor comerciale până la nivelul unei pieţe naţionale, deşi, ce-i drept, venind la oraş, ţăranul afla adesea preţurile din alte părţi şi din cele mai depărtate oraşe, precum afla şi tot felul de noutăţi, chiar şi din străinătate. Insă, dacă negustorul a fost un participant necesar la formarea pieţii naţionale, resortul ascuns, intim, al acestui proces a fost presiunea neîncetată venită de jos, din partea massei populare ţărăneşti, presiune care ducea la creşterea cantităţii totale de produse ţărăneşti vândute. La baza formării istorice, treptate, a pieţii naţionale se găseşte una din formele rezistenţei populare împotriva feudalismului — creşterea eforturilor de muncă cu scopul de eliberare, creşterea legăturilor comerciale înlăuntrul poporului.

Lucrul acesta diferă de activitatea obişnuită a negustorului, în primele secole ale evului mediu. Negustorul nu se interesează câtuşi de puţin dacă producătorii direcţi, între care el serveşte ca mijlocitor, vorbesc aceeaş limbă, dacă economiceşte sunt legaţi între ei, dacă au în genere legături unii cu ceilalţi — dimpotrivă, pentru dânsul era mai avantajos dacă nu aveau nicio legătură între ei [2]). Ca o premisă a formării pieţii naţionale, spune Lenin : „...este necesar ca teritoriile cu populaţii vorbind aceeaşi limbă să se închege ca state, fiind înlăturate totodată orice piedici în calea desvoltării acestei limbi şi în calea încetăţenirii ei în literatură. Limba este mijlocul cel mai important de comunicare între oameni ; unitatea limbii şi desvoltarea ei nestânjenită este una din condiţiile cele mai importante ale unui comerţ cu adevărat liber şi pe scară largă corespunzător capitalismului contemporan, ale unei libere şi largi grupări a populaţiei în clase diferite, în sfârşit o condiţie a legăturii strânse dintre piaţă şi orice patron sau patronaş, vânzător şi cumpărător" [3]).

După cum vedem, Lenin vorbeşte de legăturile economice din sânul poporului, de legăturile care stau la baza activităţii capitaliştilor negustori. Lenin indică şi existenţa unui strat mai adânc, el vorbeşte de premisa istorică a posibilităţii acestor legături economice în sânul întregului popor : este vorba de desvoltarea limbii unice a întregului popor, vorbită de populaţia unui vast teritoriu. Aceasta este în mare măsură rezultatul luptei ţărănimii împotriva feudalilor ; ea este tovarăşul de drum firesc al plecărilor, fugii şi mutării ţăranilor. Intr'adevăr, migraţiunile ţărăneşti au început să aibă loc cu mult înainte de formarea pieţii naţionale, în prima perioadă a evului mediu : „...moşierii şi mânăstirile primeau pe domeniile lor ţărani din diferite locuri..." [4]). Migraţiunile ţăranilor netezeau îngrădirile dialectelor locale, nivelau într'o anumită măsură limba generală a poporului pe teritorii cu populaţii înrudite, precum şi factura

1) Lenin, Opere, vol. 1, pag. 137, ed. P.M.R., pag. 146.
2) K. Marx, Capitalul, vol. III, cap. 20 „Din istoria capitalului comercial";
3) Lenin, Opere, vol. 20, pag. 368, ed. P.M.R., pag. 396.
4) Lenin, Opere, vol. I, pag. 137, ed. P.M.R., pag. 145—146

psihică, cultura şi modul de trai. La aceasta a contribuit şi o altă formă de luptă a ţărănimii: rezistenţa parţială, cu practica sa a „învoielilor" între obştii, cu interesul său permanent pentru rânduelile dela vecinii mai apropiaţi şi mai îndepărtaţi, cu invocarea „obiceiului pământului", a „poşlinei", a documentelor şi precedentelor stabilite, a dreptului scris şi nescris. Insfârşit, răscoalele ţărăneşti au netezit puternic mai ales deosebirile psihologice de limbă şi de obiceiuri dintre diferite regiuni învecinate, atrase în mişcarea generală şi adesea dintre regiuni vaste. Nu exagerăm deloc dacă vorbim, de pildă, de însemnătatea enormă pe care au avut-o mişcările ţărăneşti din Germania, începând cu marele război ţărănesc din 1525 şi terminând cu „războiul ţăranilor şi al soldaţilor" din timpul războiului de 30 ani, în formarea limbii germane din numeroasele dialecte regionale, foarte diferite între ele, şi chiar pentru formarea caracterului naţional al poporului german.

După cum vedem, problema formelor şi a căilor de luptă a ţărănimii împotriva exploatării feudale este indisolubil legată şi de problema formării naţiunilor, la sfârşitul evului mediu şi începutul epocii moderne.

Lenin scria: „Există două naţiuni în sânul fiecărei naţiuni contemporane, există două culturi naţionale în sânul fiecărei culturi naţionale" 1). Una este naţiunea masselor muncitoare şi exploatate, cealaltă este naţiunea claselor dominante exploatatoare. Constituind formal o singură naţiune, ele sunt în fond două naţiuni duşmane de neîmpăcat. Dacă aşa stau lucrurile, se naşte întrebarea: care din ele este naţiunea adevărată, de bază? Lenin dă un răspuns lămurit: deşi „...cultura moşierilor, a popilor, a burgheziei" 2), este cultura naţională dominantă, cultura naţională adevărată este cultura generată de condiţiile vieţii masselor muncitoare şi exploatate, este cultura democratică.

De aci reiese clar de soarta cărei clase trebue să se ocupe în primul rând istoricul, atunci când vrea să studieze procesul de constituire a naţiunilor.

Nobilimea, moşierii, constitue o clasă care nu numai că nu reprezintă naţiunea, dar apare adesea în istorie ca un element antinaţional, cosmopolit, care renunţă cu uşurinţă la naţiunea sa, la orice cultură naţională, ba chiar şi la comunitatea de limbă; nobilii ruşi, pentru a se deosebi de poporul „de jos", vorbeau limba franceză. Nici burghezia nu reprezintă în fond naţiunea. Este adevărat că burghezia ocupă o situaţie conducătoare, dominantă în viaţa „naţiunilor burgheze", totuşi, I. V. Stalin le numeşte „burgheze" 3), numai în sensul că ele s'au desvoltat în epoca capitalismului ascendent şi corespund orânduirii sociale burgheze, capitaliste, dar nu în sensul că burghezia ar constitui sâmburele principal al naţiunii. Naţiunea nu se formează în jurul burgheziei. Oare nu reiese lucrul acesta din comportarea burgheziei, în acele ţări unde există o contradicţie între interesele fundamentale ale unei naţiuni şi dominaţia unei alte naţiuni, mai puternice? Oare burghezia naţiunii asuprite nu-şi trădează în majoritatea cazurilor interesele propriei naţiuni, oare nu păşeşte ea pe calea compradorismului, a trădării politice, a oportunismului şi a „asimilării" pe tărâmul culturii? Aşadar, partea principală a naţiunii nu o constitue nici nobilimea, nici burghezia, ci massele muncitoare ale poporului, ţăranii şi muncitorii.

Insă pe acea treaptă a istoriei când a avut loc formarea naţiunilor, muncitorii dela oraşe constituiau o pătură cu desăvârşire neînsemnată în comparaţie cu massa uriaşă a principalei clase de producţie, ţărănimea, pe lângă faptul că ei înşişi nu erau în majoritatea cazurilor decât ţăranii de ieri. Aşadar, în epoca aceasta, de formare a naţiunilor, sâmburele, esenţa naţiunii a fost ţărănimea. Intr'adevăr, experienţa istorică ne învaţă că în toate cazurile când o naţiune a fost înrobită în trecut de o altă naţiune sau a fost ameninţată de a fi înrobită, forţa principală care a dus lupta pentru independenţa naţională a fost ţărănimea.

1) Lenin, Opere, vol. 20, pag. 16, ed. P.M.R., pag. 17.
2) Lenin, Opere, vol. 20, pag. 8, ed. P.M.R., pag. 8.
3) I. V. Stalin, Opere, vol. II, pag. 338—339 — „Problema naţională şi leninismul", ed. P.M.R., pag. 7—10.

Marxismul n'a tratat niciodată problema națiunilor izolată de problema mişcării naționale. Formarea națiunilor a fost o premisă a mişcărilor naționale de eliberare şi de unire în națiuni, însă lupta aceasta națională a avut, la rândul ei, o puternică influență asupra formării națiunilor. Fără această luptă, ar fi fost imposibilă formarea națiunilor, printr'un proces evolutiv „paşnic". Națiunile s'au maturizat în focul şi în furtunile mişcărilor naționale.

Este limpede că istoria concretă a formării națiunilor şi istoria concretă a luptei antifeudale a țărănimii sunt adânc, organic, legate între ele, că problema țărănească constitue baza şi esența problemei naționale. Lucrul acesta a fost rezumat în câteva cuvinte profunde de I. V. Stalin: „... baza problemei naționale, esența ei lăuntrică este totuşi problema țărănească. Tocmai astfel se şi explică faptul că țărănimea formează principala armată a mişcării naționale că fără armata țărănească nu există şi nici nu poate exista o puternică mişcare națională. Tocmai acest lucru il avem în vedere când spunem că problema națională este o problemă *în esență* țărănească" [1]). Aceste teze trebue să fie adâncite de fiecare om care studiază învățătura stalinistă despre națiune şi despre problema națională. Ele desvălue teza leninistă asupra existenței a două națiuni în fiecare națiune şi arată direct clasa care constitue partea cea mai importantă a uneia din aceste două națiuni, a națiunii principale, adevărate. Această clasă este țărănimea.

Este adevărat, cuvintele citate ale lui I. V. Stalin caracterizează esența problemei naționale în lumea întreagă, în epoca revoluției proletare [2]). Însă în epoca capitalismului ascendent, în epoca revoluției burghezo-democratice lupta națională era într'o măsură foarte mare subordonată avantagiilor burgheziei, intereselor luptei de concurență între burgheziile diferitelor națiuni. şi în sensul acesta ea era burgheză [3]). Dar şi în legătură cu această epocă I. V. Stalin deosebeşte națiunea adevărată de burghezie; el vorbeşte, de pildă, de ceeace poate fi folositor „...națiunii, adică majorității ei, păturilor ei muncitoare" [4]); el spune că şi atunci „puterea mişcării naționale depinde de măsura în care participă la ea păturile largi ale națiunii, ale proletariatului şi ale țărănimii" [5]). Prin urmare, pe treptele timpurii ale istoriei formării națiunilor, când proletariatul nu era încă desvoltat, problema țărănească era oarecum esența ascunsă, invizibilă, potențială, a problemei naționale, iar în epoca revoluției proletare această esență a problemei naționale apare deschis, împingând pe al doilea plan problema burgheziei. Insfârşit, revoluția proletară şi construirea socialismului elimină complet burghezia din componența națiunii şi transformă națiunea din burgheză în socialistă, în națiune a „întregului popor", reprezentând ca relație lăuntrică socială numai alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare [6])..

La aceleaşi concluzii ne duce indirect şi o altă generalizare genială a tovarăşului Stalin. Pe baza studiului comparativ al gradului de asuprire națională în diverse state europene, I. V. Stalin a descoperit o lege foarte precisă: asuprirea națională este cu atât mai puternică şi mai fățişă „...cu cât vechea aristocrație agrară este mai aproape de putere..." [7]). Fireşte, în epoca imperialismului „vechea aristocrație agrară" nu este câtuşi de puțin singura forță care sprijină asuprirea națională, însă cu atât mai caracteristic este faptul că tocmai ea stă pretutindeni în fruntea „...întregului ansamblu de forțe sociale care susțin asuprirea națională..." [8]). De aci se vede limpede că aristocrația agrară, adică feudalii, a fost şi în trecut acea clasă împotriva căreia a luptat îndeosebi orice mişcare națională, cu alte cuvinte, clasa împotriva căreia au luptat forțele care tindeau spre formarea națiunilor, ceeace înseamnă că ob-

---

1) I. V. Stalin, Opere, vol. 7, pag. 71—72. ed. P.M.R., pag. 74.
2) Ibidem, Opere, pag. 222—223, ed. P.M.R., pag. 231.
3) I. V. Stalin, Opere, vol. 2, pag. 308, ed. P.M.R., pag. 324.
4) Ibidem, pag. 312, resp. pag. 328.
5) Ibidem, pag. 306, resp. pag. 322.
6) I. V. Stalin, vol, 11, pag. 339—341. — „Problema națională şi leninismul" ed. P.M.R.
7) I. V. Stalin, Opere, vol. 3 pag. 50; ed. P.M.R., pag. 53.
8) Ibidem, pag. 51, resp. pag. 53.

servaţia făcută de I. V. Stalin duce din nou gândul istoricului la teza stalinistă mai sus citată, că „problema naţională este o problemă în esenţă ţărănească", căci cine dacă nu ţărănimea a fost forţa principală care a luptat împotriva feudalilor, împotriva „vechii aristocraţii agrare"?

Intr'adevăr, cavalerii şi magnaţii medievali din diferite ţări se găseau mult mai aproape unii de alţii decât de ţăranii „lor". Clasa feudală avea în acelaş timp un caracter regional, mărginit şi un caracter cosmopolit. Naţiunile nu s'au putut naşte decât învingând, nimicind clasa feudală, împreuna cu aceste trăsături ale ei. De aceea, istoria formării naţiunilor este istoria luptei antifeudale.

Este adevărat că naţiunile se formează în mod definitiv abea la sfârşitul istoriei societăţii feudale, atunci când înlăuntrul acesteia luase fiinţă şi se desvoltase orânduirea capitalistă, dar şi lupta antifeudală a ţărănimii, mergând în linie ascendentă în decursul întregului ev mediu, atinge punctul culminant, forţa sa extremă, tot la sfârşitul istoriei societăţii feudale. Insă elementele naţiunii s'au format în decursul întregului ev mediu, concomitent cu desvoltarea formelor şi căilor de luptă ţărănească antifeudală. „Bineînţeles — scrie I. V. Stalin — elementele naţiunii — limba, teritoriul, comunitatea culturala etc. — nu au căzut din cer, ci s'au creat treptat încă în perioada precapitalistă. Insă aceste elemente se găseau în stare embrionară şi în cel mai bun caz reprezentau doar ceva potenţial, adică posibilitatea formării naţiunii în viitor în anumite condiţii favorabile. Posibilitatea a devenit realitate abea în perioada capitalismului în ascensiune, cu piaţa sa naţională, cu centrele sale economice şi culturale"[1]). Aceste diverse elemente potenţiale ale comunităţii naţionale au fost produsele fireşti ale intensificării rezistenţei ţărănimii împotriva exploatării feudale.

Comunitatea este necesară fiecărei clase exploatate, în lupta ei împotriva exploatatorilor — şi robilor, şi ţăranilor iobagi, şi muncitorilor salariaţi. Creşterea unirii este un simptom şi o condiţie a desvoltării şi creşterii luptei. Insă robii n'au ajuns la o comunitate cât de cât efectivă, ei erau deosebiţi ca limbă, cultură, neam, patrie, spre care gravita fiecare în parte. Comunitatea lor, chiar în momentele de avânt maxim, era mult inferioară celei naţionale. Comunitatea proletarilor este superioară celei naţionale, ea este internaţională şi cuprinde în sine comunitatea naţională numai ca un element al ei. Comunitatea ţăranilor exploataţi de feudali a fost în stadiul culminant, suprem, al desvoltării ei o comunitate naţională. Se înţelege că este vorba aci de o comunitate spontană, inconştientă, care s'a format din punct de vedere istoric independent de voinţa şi înţelegerea conştientă a ţăranilor.

Definiţia clasică a naţiunii dată de Stalin spune: *„Naţiunea este o comunitate stabilă de oameni, istoriceşte constituită şi care a luat fiinţă pe baza comunităţii de limbă, de teritoriu, de viaţă economică şi de factură psihică ce se manifestă în comunitatea culturii"* [2]). Aceasta este tocmai „baza" care s'a format dealungul întregii istorii şi cu ajutorul tuturor formelor de luptă a ţărănimii împotriva exploatării feudale. In cursul rezistenţei parţiale crescânde (începând cu „învoielile" dintre obştiile ţărăneşti învecinate), mai ales în cursul migraţiunilor şi fugii ţăranilor depe moşii, s'a format în mod lent, treptat, comunitatea istorică de limbă, de teritoriu, comunitatea elementelor de factură psihică şi comunitatea de cultură. In cursul relaţiilor marfă-bani, mereu crescânde, dintre ţărănime şi oraşe, s'a format baza comunităţii istorice a vieţii economice. In cursul răscoalelor, s'a cimentat mai ales comunitatea de soartă istorică, s'au cristalizat toate elementele existente până atunci ale comunităţii naţionale. Nu e nevoie de dovezi speciale pentru a înţelege că marele război ţărănesc din 1525 a fost un moment de cea mai mare însemnătate pentru formarea naţiunii germane. Acesta a fost adevăratul război al Germaniei împotriva monstruosului stat german antinaţional. Infrângerea războiului ţărănesc, dimpotrivă, a frânat puternic, a întârziat mult maturizarea naţiunii germane. Naţiunea

1) I. V. Stalin, Opere, vol. 11, pag. 336. — „Problema naţională şi leninismul", ed. P.M.R., pag. 7—8.

2) I. V. Stalin, Opere, [illegible] pag. 312.

cehă s'a format în flăcările răscoalelor ţărăneşti, îndreptate împotriva dominaţiei nemţeşti şi habsburgice, naţiunea ungară — deasemeni, în lanţul războaielor naţionale ţărăneşti, ş. a. m. d. In istorie putem găsi nenumărate exemple de mişcări ţărăneşti Este foarte elocvent faptul că în focul răscoalelor populare din veacul al XVII-lea, ţăranii şi plebeii francezi au învins şi au desfiinţat lesne hotarele dintre diferitele „provincii", hotare care efectiv pentru ei nici nu existau şi au contribuit în acest fel la formarea de jos a naţiunii, atunci când administraţia feudală absolutistă şi nobilimea continuau să considere aceste „provincii" ca „teritorii" cu desăvârşire deosebite şi separate.

Insă aci trebue să arătăm şi latura opusă. Istoria nu cunoaşte răscoale ţărăneşti care să fi cuprins întregul teritoriu naţional. Ţăranii n'au putut folosi niciodată în întregime acea comunitate pe care ei înşişi o formaseră în mod spontan. Lucrul acesta era împiedicat de tendinţa contrară ce caracteriza lupta ţărănimii — tendinţa spre izolare, născută din dorinţa ţăranului de a-şi apăra în primul rând propria sa gospodărie. Un fel de factor de echilibrare a acestor două tendinţe este acţiunea ţăranilor pe baza comunităţii de regiune, uneori a unor imense regiuni, însă niciodată a ţării întregi, a naţiunii întregi.

Astfel, rolul ţărănimii în formarea naţiunilor este profund contradictoriu Prin lupta ei de veacuri împotriva exploatării feudale, ţărănimea formează toate elementele naţiunii, întreaga bază care contribue la apariţia naţiunii. Ţărănimea constitue baza, nucleul naţiunii care se naşte. Totuşi, lupta ţărănimii nu transformă într'o realitate posibilitatea constituirii naţiunii. Pentru aceasta a fost nevoie ca rolul conducător să fie luat de burghezie, adică să se fi format „două naţiuni înlăuntrul fiecărei naţiuni". Leaderii politicii şi culturii burgheziei transformă atunci comunitatea naţională istoriceşte constituită dintr'o posibilitate într'o realitate, însă ei îşi însuşesc totodată si roadele întregii lupte. Revoluţiile burgheze engleză şi franceză au marcat naşterea definitivă a naţiunilor engleză şi franceză, au însemnat victoria „...naţiunii asupra provincialismului..." [1]). In esenţa lor, aceste mari răsturnări istorice au însemnat apogeul luptei ţărăneşti antifeudale, „revoluţia ţăranilor iobagi", care a lichidat feudalismul. Insă roadele victoriei şi le-a însuşit burghezia „naţională", care a înăbuşit, cu ajutorul statului „naţional", tocmai pe aceşti ţărani şi pe aliaţii lor — pe plebeii dela oraşe.

---

1) K. Marx şi F. Engels, Opere, vol. VII, pag. 54—55 — ed. rusă.

INSCRIPȚIA SLAVĂ DIN DOBROGEA DIN ANUL 943 [1]

In anul 1950 cu prilejul lucrărilor canalului Dunăre-Marea Neagră, s'a descoperit în satul Mircea Vodă o inscripție de piatră în limba slavă veche cu alfabet cirilic. Data, perfect lizibilă, a inscripției este anul 943 (6451).

I. DESCOPERIREA INSCRIPȚIEI IN CADRUL CERCETĂRILOR ARHEOLOGICE

In luna Februarie 1950, cercetându-se traseul Canalului Dunăre-Marea Neagră s'au vizitat și resturile castrului nr. VIII (Gr. Tocilescu) din spatele valului de piatră, aparținând aceleiași epoci ca și valul. Astăzi, din castrul nr. VIII se mai păstrează doar temeliile zidului de Sud, care se observă la suprafața terenului sub forma unei văluriri, precedate de un șanț în spre Sud. Peretele din spre Răsărit ajunsese și el până în zilele noastre, sub forma resturilor din temelii, dar acum vreo 7-8 ani, s'a săpat de ambele părți ale temeliilor zidului un șanț lung, iar blocurile care alcătuiau temelia peretelui au fost aruncate pe pământul de zvârlitură. Astăzi, șanțul se află în aceeași stare ca și atunci când i s'a terminat săparea. Dealungul lui se găsesc o mulțime de blocuri mari de calcar, toate fețuite cu grijă, care provin din temeliile zidului.

Căutând inscripții, latine sau grecești, s'au verificat toate blocurile și aproape de capătul dinspre val al peretelui, pe malul de Răsărit al șanțului s'a găsit un bloc de calcar ce purta dăltuită pe el o inscripție slavă.

După formă se poate spune, că el a servit la o construcție oarecare înainte de a fi folosit în temeliile castrului nr. VIII. Pe una dintre fețele lungi ale blocului se păstrează slabe urme de mortar, fapt care confirmă observația de mai sus, deoarece zidurile castrului au fost construite fără mortar. Blocul are următoarele dimensiuni: lungime 60 cm., lățime 31 cm. și înălțime 18cm.

Inscripția a fost dăltuită pe una dintre cele două suprafețe mici ale blocului. Din ea lipsește partea de sus și partea din stânga. (Pe suprafața amintită în partea ei de sus nu mai putea încape decât un

1) Articolul de față a fost întocmit de un colectiv al Secției de istorie medie a Institutului de Istorie și Filozofie a Academiei R.P.R., București.

singur rând, din literele căruia se mai păstrează pe alocuri mici porţiuni. In stânga ne lipsesc doar două sau trei litere din fiecare rând). Textul inscripţiei nu se continua nici pe blocul din dreapta, nici pe cel de sub ea.

La suprafaţa terenului, în interiorul incintei, cât şi pe platforma din jurul castrului s'au adunat numeroase fragmente ceramice, care după *formă* şi ornamentare aparţin unei faze târzii a epocii migraţiunii popoarelor.

Dat fiind faptul că blocul care poartă inscripţia slavă s'a găsit printre celelalte blocuri ce făcuseră parte din temeliile castrului, înseamnă că şi el a făcut parte din aceleaşi temelii. De aci rezultă concluzia de ordin istoric a expunerii datelor de mai sus.

La început blocul cu inscripţia a făcut parte dintr'o construcţie ridicată în anul 943 al e. n., an în cursul căruia a fost dăltuită şi inscripţia. Mai târziu Dobrogea a fost reocupată de trupele Imperiului Bizantin, în urma crâncenelor lupte dintre Ioan Tzimisces şi Sviatoslav.

Când însă presiunea Pecenegilor dinspre Nord de Dunăre a devenit de nestăvilit pentru Imperiu, din pricina slăbiciunii forţelor sale militare, s'a simţit nevoia reducerii cât mai mult posibil a frontului dunărean. In acest scop a fost cedată partea nordică a Dobrogei, iar regiunea dintre Cernavodă şi Constanţa, de astăzi, a fost întărită cu un zid de piatră şi printr'un lanţ de castre masive, situate spre Sud de val. Complexul de fortificaţii al zidului, cunoscut sub numele de Valul de Piatră, servea la apărarea Sudului Dobrogei împotriva unui inamic ce ar veni dinspre Nord. La construirea castrelor şi a zidului s'au folosit şi monumentele mai vechi. Construcţia din care făcuse parte blocul cu inscripţia a fost distrusă, iar blocul a fost folosit la construirea temeliilor castrului nr. VIII.

II. STUDIU PALEOGRAFIC ŞI LINGVISTIC

Desigur că iniţial textul era cu mult mai întins şi acest fapt reiese, în chip evident, din textul ce s'a păstrat până în zilele noastre — dar vitregia ce-a îndurat blocul de calcar pe care se află lucrată inscripţia a făcut ca din inscripţie să nu ajungă până astăzi decât partea ei finală cu data şi numele jupanului în vremea căruia s'a petrecut evenimentul consacrat în inscripţie. Dar nici ceeace s'a păstrat nu este neatins, căci din partea stângă a înălţimii blocului lipseşte o bucată ce cuprindea începutul rândurilor al doilea, al treilea şi al patrulea. Astfel astăzi din rândul ce precede pe ѕи гьрьцѣхь nu s'a păstrat decât numai bucla inferioară a unei litere ce ar putea fi: в. в, ъ precum şi rămăşiţele părţilor inferioare ale altor trei litere, situate toate aceste rămăşiţe a patru litere deasupra literelor: г, ь, ρ, х şi din cuvântul гьрьцѣхь. Din rândul întâiu care s'a păstrat în întregime prima literă pare a fi ѕ, iar a doua и. Din rândul al doilea prima literă care lipseşte a fost в, iar din a doua — ь — nu s'a păs-

:rat decât bucla. Din rândul al treilea prima literă care lipseşte a fost probabil н. Din rândul al patrulea lipsesc primele două litere cum şi ultimele trei-patru, iar п şi н din жоупанѣ se disting destul de greu. Dealtfel toate literele din acest rând au suferit stricăciuni.

Inscripţia s'a lucrat cu un cuiu metalic.

Din faptul că meşterul inscripţiei n'a avut în faţă un model, ci a lucrat cu un cuiu metalic, a sgâriat cum a putut, derivă şi poziţia asimetrică în parte a literelor din rânduri. Astfel pe când literele гьрь din rândul întâi sunt lucrate pe plan drept ca şi literele cuvântului лѣто din rândul al doilea, literele цѣ din rândul întâi sunt lucrate înclinate spre stânga şi pe un plan mai jos ca гьрь, iar literele Хь din acelaşi rând — pe un plan mai jos. Cifrele din rândul al doilea urmează poziţia de înclinare a literelor цѣХь din rândul întâi, aceasta şi spre a lăsa spaţiu pentru cele două title ce le acoperă, şi atât titlele cât şi cifrele urmează aceiaşi poziţie de înclinare — adică spre dreapta. Primele trei litere din rândul al treilea sunt pe plan drept, ѣ care urmează este lucrat mai sus decât literele care-l preced şi înclinat spre stânga, iar literele нмнтрѣ sunt lucrate înclinate spre dreapta, spre deosebire de finalele care sunt lucrate pe plan aproape drept. In rândul al patrulea оу este înclinat spre dreapta, а total înclinat în aceiaşi direcţie ca şi оу, iar ѣ are exact aceiaşi poziţie ca şi ѣ din rândul al treilea.

Toate literele sunt lucrate în rând — deci şi literele cu depasante inferioare sau superioare ca de pildă: р, ц, Х. Ca înfăţişare generală literele din rândul întâi sunt mai mari ca cele din rândul al doilea, acestea sunt mai mari ca cele din rândul al treilea, iar acestea sunt mai mari ca literele din rândul al patrulea.

Sunt cunoscute următoarele caractere grafice ale alfabetului chirilic:

а. б, в, г, д, ж, ѕ, н, л, м, н, о, п, р, т, ѵ, оу, Х, ц, ъ, ь, şi ѣ.

Din aceste caractere grafice ѕ, н, ѵ se folosesc numai ca cifre, iar а este întrebuinţat ca cifră şi ca literă.

Literele au forme geometrice.

1. а apare de două ori. Prima oară apare ca cifră şi are forma unui triunghiu, dar latura dreaptă depăşeşte în înălţime pe cea stângă. Ca formă este la fel cu а din rândul ultim al inscripţiei greceşti pusă de hanul bulgar Omortag (815-831) jupanului său Ohsun, cu primul а din rândul al şaptelea al inscripţiei lui Omortag cu data: indictionul 15, descoperită în anul 1915 la Ceatalar, în apropiere de Preslav, cu primul а din cuvântul Hartofilaxon a inscripţiei lui Paul Chartofilax şi cu al doilea din rândul al doilea al inscripţiei chirilice din anul 993. A doua oară а apare ca literă, ca formă se apropie de а cifră, dar ca dimensiune şi poziţie se deosebeşte prin faptul că este mai mic şi înclinat spre dreapta.

2. в este format dintr'o verticală ce se îmbină sus cu o orizontală ce se sfârşeşte cu un cârlig, două treimi din verticală sunt ataşate la dreaptă de o buclă în formă de dreptunghiu. Ca formă este la fel cu primul в din rândul al optulea al inscripţiei chirilice din anul 993 — aici însă dimensiunea buclei este mai redusă ca în inscripţia noastră.

3. г spre deosebire de forma cunoscută — o verticală ce se îmbină sus cu o orizontală şi se sfârşeşte printr'un cârlig — are cârligul îndreptat în sus. Exact aceiaşi formă are şi г din rândul al cincelea al inscripţiei lui Omortag pusă lui Ohsun.

4. д are forma unui triunghiu a cărui linie de bază se prelungeşte în dreapta printr'o oblică ce se sfârşeşte printr'un mic picior, în stânga linia de bază sfârşeşte tot printr'un picior, dar care este mai scurt decât cel din dreapta.

5. ж atât cât s'a păstrat, este format din trei linii oblice care se întretaie, dar linia dela mijloc se vede că în partea de sus nu trece exact pe la mijloc, ci puţin mai la dreapta.

6. ѕ are formă sinusoidă cu îmbucătura de sus mai îngustă decât cea de jos. Se aseamănă cu litera cifră din data inscripţiei chirilice dela Varos din anul 996. Aceiaşi formă sinusoidă are şi data inscripţiei chirilice din anul 993.

7. и apare de două ori şi este format din două verticale unite printr'o bară înclinată. Primul и are bara puţin înclinată cu direcţia dela stânga spre dreapta, poziţia barei fiind situată în partea superioară a literei ca şi în Savina Kniga. Al doilea и are bara de unire la mijloc cu înclinarea dela dreapta spre stânga, capătul barei eşind în afara piciorului drept al literei. Acest и se aseamănă cu cel din rândul al doilea al inscripţiei chirilico-glagolitice dela sfârşitul veacului 9 descoperită la mănăstirea Sf. Naum dela Ohrid şi este la fel cu и din cuvântul полинъ al inscripţiei chirilice a prisnelului de lut descoperit la Preslav şi care după date stratigrafice este socotit de învăţatul sovietic B. A. Rybakov că datează dela jumătatea veacului 10. Al treilea и are bara de unire în aceiaşi poziţie ca şi cea a primului, dar capătul barei ese în afara piciorului drept al literei, direcţia barei fiind dela stânga spre dreapta. Toţi trei и sunt înguşti în ceeace priveşte întinderea spaţiului dintre picioarele lor.

8. л are forma unui unghiu ascuţit cu vârful în sus. Se apropie ca formă de л din rândul al treilea al inscripţiei lui Omortag pusă lui Ohsun şi are exact aceiaşi formă ca şi л dela rândul al patrulea al inscripţiei cneazului Presian şi ca şi al doilea л din cuvântul лолинъ al prisnelului de lut pomenit mai sus.

9. м este lat şi format din trei unghiuri ascuţite la cele două laterale cu vârfurile în sus şi la acelaşi nivel, iar unghiul din mijloc cu vârful în jos ce coboară 0,5 cm faţă de extremităţile laturilor celorlalte două unghiuri. Tot un м lat apare şi în inscripţia lui Paul Chartofilax şi exact aceiaşi formă ca în inscrip-

ţia noastră o are şi м din primul cuvânt al inscripţiei chirilico-glagolitice dela mănăstirea Sf. Naum din Ohrida.

10. н cifră, faţă de н, este mai lat şi puţin înclinat spre dreapta, bara de unire este oblică, ea porneşte din vârful piciorului stâng şi atinge piciorul drept exact la mijlocul înălţimii lui. Exact aceiaşi formă are şi н din rândul întâi, al doilea н din rândul al treilea, primul н din rândul al patrulea, primul şi al doilea н din rândul al şaselea din inscripţia lui Omortag cu data: indictionul 15, este la fel apoi cu al doilea н din rândul întâi şi al patrulea din inscripţia cneazului Presian.

Al doilea н, din cât se distinge, se vede că este mai îngust ca н cifră, iar bara de unire depăşeşte piciorul drept.

11. о are o formă ovoidală. Este aproape identic cu о din rândul al doilea al inscripţiei lui Omortag, descoperită la Târnova — dealtfel în toată această inscripţie domină о ovoidal.

12. п are forma obişnuită — adică două verticale unite sus printr'o orizontală — dar piciorul stâng coboară puţin în jos faţă de cel drept. Exact aceiaşi formă a lui п întâlnim în rândurile: al şaselea, al patrusprezecelea şi al optsprezecelea din inscripţia lui Omortag dela Târnova.

13. р apare de trei ori şi este format dintr'o verticală ce are prinsă în partea dreaptă de sus o buclă în formă de triunghiu.

14. т apare de două ori. Primul т este format dintr'o verticală îngroşată, înclinată puţin spre dreapta, ce întâlneşte în partea de sus, mijlocul unei orizontale care la rândul său are la extremităţi câte un cârlig foarte mic — cel din stânga este mai mic decât cel din dreapta. Al doilea т este total disproporţionat — prin micimea lui — faţă de primul. El este format dintr'o mică verticală înclinată spre dreapta, ce întâlneşte în partea de sus o orizontală situată însă aproape de extremitatea dreaptă a acesteia; orizontala este la rândul ei înclinată spre dreapta şi sfârşeşte în dreapta cu un cârlig foarte mic.

15. оу cunoaşte toate cele trei variante. Astfel primul este ȣ format dintr'un triunghiu din vârful căruia pornesc două linii oblice. Al doilea — у — apare numai ca cifră şi este format ca două unghiuri: unul ascuţit şi al doilea obtuz. Al treilea este оу — format din о rombic ce are la dreapta pe у format dintr'un unghiu ascuţit şi unul obtuz — deci se apropie de у ca cifră. Cât despre о romboidal acesta formează o caracteristică a inscripţiei dela Madara.

16. х este format din două unghiuri opuse la vârf şi din două unghiuri obtuze, opuse la vârf. Această formă a lui х constituie o caracteristică a inscripţiilor greceşti ale hanilor bulgari şi ea se întâlneşte şi în inscripţia lui Paul Chartofilax.

17. ц are coada destul de lungă, este înclinat puţin spre stânga, linia care uneşte cele două verticale este puţin înclinată, poziţia înclinării fiind dela dreapta spre stânga.

18. ъ este format dintr'o verticală care se uneşte la extremitatea de sus cu o linie orizontală a cărei extremitate dreaptă depăşeşte puţin intersecţia cu verticala, iar extremitatea stângă are un foarte mic cârlig; în partea inferioară verticala aderă la o buclă în formă de triunghiu dreptunghiu.

19. ь apare de patru ori şi este format dintr'o verticală ce are în partea dreaptă de jos o buclă în formă de triunghiu. Primul şi al doilea ь sunt egali ca înălţime şi mai mici faţă de al treilea, bucla primului are aceiaşi mărime ca şi a celui de al treilea, iar bucla celui de al doilea ь este aproape de aceiaşi mărime ca şi bucla celui de al patrulea ь.

20. ѣ apare de cinci ori şi reprezintă un — ь — înclinat puţin spre stânga căruia i s'a prelungit ceva mai mult în sus verticala, aceasta pentru a i se putea plasa baza orizontală care este înclinată puţin spre dreapta. Primul ѣ ca înfăţişare este deosebit de ceilalţi, pentrucă bucla literei este izolată de bară pe mijlocul căreia cade o mică perpendiculară. Nu sunt egali în înălţime, căci cel mai înalt este primul, după care urmează al treilea, al doilea, al patrulea şi al cincelea — care are capătul de sus al buclei îmbinat cu bara orizontală, iar capătul verticalei depăşeşte foarte puţin intersecţia cu bara.

Literele cifre formate din ѕ, ѵ, и, д, sunt indicate prin title. ѕ are în faţă jos pe rând un punct, sub el se află două mici linii oblice semnificând valoarea de mie a cifrei; în partea dreaptă de sus se află iarăşi două puncte dispuse în verticală şi tot în dreapta are un al patrulea punct, situat la mijlocul rândului. Intre и şi д se află iarăşi un punct situat la mijlocul rândului, iar sub д iarăşi un punct.

Titlele apar numai pe cifre — căci partea ce ni s'a păstrat din inscripţie n'are cuvinte prescurtate care să fi fost acoperite de title. Sunt cunoscute două forme de titlă, prima o linie curbă cu direcţia de înclinare dela stânga spre dreapta şi situată deasupra literelor cifre ѕ şi ѵ, a doua, o linie oblică înclinată spre stânga care sfârşeşte la extremităţi cu două cârlige foarte mici, situată pe literile cifre и şi д.

Punctuaţia este formată numai din puncte şi apare întâi după silaba гь din cuvântul гьрьцѣхь, unde se află un punct situat aproape de vârful rândului. Punctul după silabă este cunoscut şi inscripţiei tombale din veacurile 10-11, pomenită mai sus, unde formează o caracteristică, căci apare după silabele: до şi ры din rândul al doilea, бы şi бо din rândul al treilea, от şi ка din rândul al patrulea, се şi го din rândul al cincelea, ла şi кте din rândul al şaselea, punctul fiind situat când la mijlocul rândului, când spre extremitatea de sus sau de jos a rândului. In inscripţia noastră se mai află puncte şi în cadrul literelor cifre, dar pe acestea le-am indicat mai sus.

Particularităţi lingvistice. Din pricina puţinului text ce ni s'a păstrat din inscripţie, aceasta prezintă un material lingvistic redus.

Din punct de vedere fonetic este de remarcat prezenţa, peste tot a lui ieri — ь. Şi din acest punct de vedere inscripţia noastră îşi are paralelă în foaia chirilică din Macedonia, datată prin veacul XI, în care peste tot domină ieri.

Apoi fiinţarea lui ier — ъ — în locul lui ierâ — ъı — din cuvântul въ — astfel de exemple fiind cunoscute textelor slave vechi în urma cercetărilor învăţatului slav Vatroslav Jagic, aşa că inscripţia noastră vine să confirme exemplele prin primordialitatea vechimei ei.

Ultimul element ce se cade a fi subliniat este forma fonetica — ьрь — în гьрьцѣхь. Faptul că această formă fonetică este necunoscută textelor slave vechi — cu limbă literară — cu excepţia evangheliei lui Ostromir din anul 1057 care este un text de redacţie rusă şi unde apare în cuvintele: пьрьси, чьрькъви, зьрьно, iar forma цьркы din inscripţia lui Paul Chartofilax este explicată de Kr. Mijatev ca o înrâurire a graiului popular al scribului, ne îndrituește să credem că şi — ьрь din гьрьцѣх al inscripţiei noastre dovedeşte o înrâurire a graiului popular al meşterului care a lucrat inscripţia.

Poate că tot o formă populară atestă şi fonetismul Дьѣмитрѣ în loc de Димитрѣ.

In flexiune sunt de remarcat: Ac. sg. m. лѣто acordat cu prep. вь, Loc. sg. m. Дѣмитрѣ şi жоупанѣ, Loc. pl. m. гьрьцѣхь şi a aoristului вь în pers. a 3 sg. a verbului быти.

1. Caracterele grafice analizate mai sus dovedesc că alfabetul chirilic folosit în înscripţia chirilică din anul 943 este în cea mai mare parte alfabetul grecesc al inscripţiilor protobu gare. Această premiză pune într'o lumină nouă problema formării alfabetului chirilic şi din acest punct de vedere inscripţia noastră are o importanţă covârşitoare, căci ea dovedeşte că alfabetul chirilic, în forma lui iniţială a fost ticluit după caracterele grafice ale inscripţiilor hanilor bulgari.

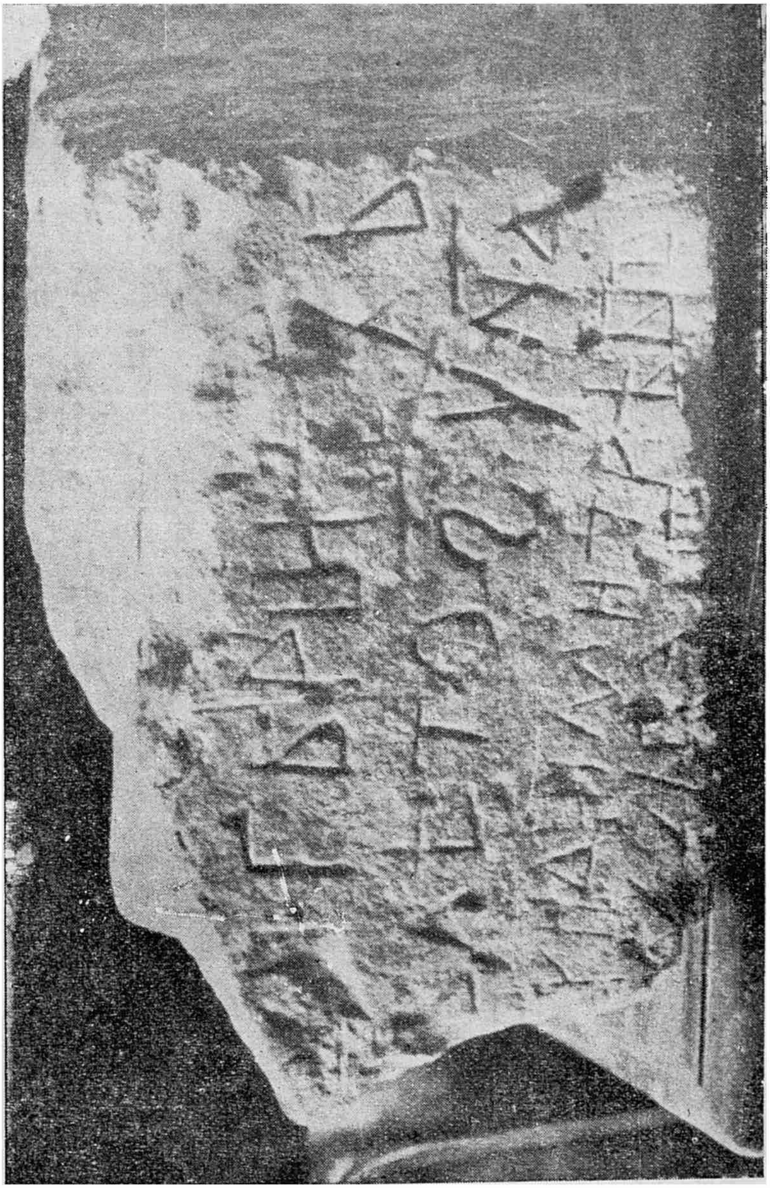
2. In trăsătura caracterelor grafice ale inscripţiei nu se vede nicio şovăială în ceeace priveşte forma, acest fapt dovedeşte că alfabetul chirilic îşi avea vechimea lui în anul 943.

3. Prin data ei — este cel mai vechi text slav cunoscut până astăzi — inscripţia pune din nou în discuţie vechimea unuia faţă de celălalt a alfabetelor: chirilic şi glagolitic.

4. Particularităţile grafice ale inscripţiei atestă o străveche tradiţie grafică şi nu lasă absolut nici o îndoială cu privire la autenticitatea inscripţiei.

III. IMPREJURĂRILE ISTORICE IN LEGĂTURĂ CU INSCRIPŢIA SLAVĂ DIN 943

Dobrogea, în anul 943 — data inscripţiei găsită la Mircea Vodă — făcea parte din Imperiul Bulgar. Se vede limpede acest lucru din itinerariul maritim al negustorilor Rusiei Kievliene dealungul coastei Mării Negre, publicat de împăratul scriitor Constantin Porfirogenet:

T R A D U C E R E A

. . . . , ...

. . . . . .; Greci.

In anul 6450 (943)

era în vremea lui Dumitru

jupan . . . .

„Dela Dunăre ei (negustorii din Kiev) ajung la Conopa și dela Conopa la Constantia [1]), pe râul Varna și dela Varna la râul Ditzina. Acestea toate țin de țara Bulgariei. Și dela Ditzina ajung în părțile Mesembriei și astfel se termină aci partea din călătoria lor pe mare care este primejdioasă" [2]). Scriitorul bizantin scrie cam în vremea când se ridica inscripția ce o studiem, lucrarea sa datează din anii 948 — 952. Din pasagiul de mai sus rezultă că toată coasta Dobrogei depindea în acea epocă de Bulgaria și deci și interiorul țării. E probabil că Dobrogea depindea de un șef feudal local al împăratului dela Preslav, comitele Distriei (Silistra) care e pomenit în inscripția țarului Simion de lângă Salonic (904).

După o serie lungă de războaie, care aduseră oștile bulgare până în fața Bizanțului, se încheiase pace între cele două state vecine, în anul 927. Fiul și urmașul marelui Simion, Petru, luă în căsătorie pe o prințesă bizantină, dar fu silit să cumpere această cinste cu retrocedarea unor cetăți și provincii cucerite sub predecesorul său dela Imperiul Bizantin [3]). Intre acestea se aflau și unele porturi întărite pe coasta Mării Negre, pe care Bizanțul le stăpânește, nu prin legătura pe uscat, ci prin flota lui, care era stăpână pe apele mării.

Socotim inscripția dela Mircea Vodă o inscripție comemorativă cu caracter istoric. In adevăr, nici forma pietrei — un bloc mare în adâncime — nici inscripția cu pomenirea Grecilor, nu arată că ar fi vorba de o piatră de mormânt, nici de o placă pe peretele vreunei biserici, arătând data fundației. Ea trebue pusă în rândul acelor stele sau coloane comemorative ale faptelor istorice, care formează, cum am văzut, o tradiție în epigrafia bulgară, începând cu stelele în limba greacă amintind de bătăliile și cetățile dobândite de Crum în veacul precedent.

Totuși, în această epocă, în vremea țarului Petru, care domnea atunci în Bulgaria (927 — 969), în urma alianței și înrudirii cu Bizanțul, se păstrează pace cu Bizantinii până aproape de sfârșitul domniei. Bulgarii obișnuiau chiar să dea de veste Bizantinilor despre pregătirile Rușilor dela Kiev de a năvăli cu corăbiile în țara lor [4]).

In această epocă au loc năvălirile Ungurilor prin Bulgaria asupra Imperiului Bizantin. Cea mai importantă din aceste năvăliri are loc chiar în anul 943, data săpată pe inscripția găsită la Mircea Vodă. Se știe că pe la sfârșitul veacului al IX-lea Ungurii alungați de Pecenegi, se îndreaptă prin Carpații Nordici spre câmpia Dunării Mijlocii.

1) Constanța de azi.
2) Constantin Porfirogenet, *De administrando Imperio*, ed. Bonn, cap. 9, p. 74.
3) V. Zlatarski, *Istoria Statului Bulgar în Evul Mediu* (în l. bulgară), 1—2, Sofia, 1927, p. 518 și urm.
4) Cronica dela Kiev *(Leatopis vremmenich lêt)*, Moscova, 1864, p. 22—23, sub anii 941 și 943. Cf. și trad. românească la G. Popa Lisseanu, *Izvoarele istoriei române*, VII, p. 58—59.

In anii 934 şi 943 au loc două mari expediţii ale Ungurilor asupra Imperiului Bizantin, amândouă folosind ca loc de trecere Bulgaria. Despre aceste expediţii vorbesc cronicile bizantine ale lui Cedern-Skylitzes, a aşa numitului Theofanes Continuatus şi a lui Simion logofătul[1]). Expediţia din 943 are loc în luna Aprilie şi cronicarii bizantini arată că demnitarul grec Theofan parakimumenul a încheiat pacea cu năvălitorii şi i-a trimis înapoi cu daruri, robii fiind răscumpăraţi şi dându-se şi fruntaşi ca ostateci dintre barbari. Deasemenea şi cronica rusă dela Kiev pomeneşte expediţia Ungurilor, tot sub anul 943[2]).

Expediţia este povestită mai pe larg şi de istoricul geograf arab contemporan cu faptele, Masudi, care spune că alături de Unguri au luat parte la năvălire şi Pecenegi, Alani şi Chazari, popoare care locuiau la Răsărit de Dunărea de Jos şi în Nordul Mării Negre. Povestirea sa cuprinde pe scurt următoarele: triburile Ungurilor (îi numeşte Turci ca şi scriitorii bizantini ai vremii) sunt parte nomade, parte aşezate, fiecare cu regii lor deosebiţi. Ei se întind până la Marea Neagră, iar prădăciunile lor ajungeau în ţara Rom, a Romeilor, Imperiul Bizantin. Primul război al lor cu Romeii are loc în anul 932 „sau mai târziu". Se pare că e vorba de două expediţii, căci mai jos se vorbeşte de împăratul Romeilor (Lakapenos), care se află în domnie în anul 339 al Hegirei (adică 943 al erei noastre). Luptele se dau în jurul unei cetăţi puternice numită Valadar (care este Develtos, lângă Burgas, pe coasta Mării Negre). Impăratul a trimis în ajutorul cetăţii 12.000 de călăreţi înarmaţi cu lănci, mercenari arabi. Regii Unguri, care au în oastea lor şi oameni din ţările Chazarilor şi ale Alanilor, trimit negustori ce făceau negoţ în acele părţi şi erau de religie musulmană, ca să momească pe călăreţii împăratului, să treacă de partea năvălitorilor, dar aceştia nu primesc să-şi calce datoria. Atunci regele Pecenegilor cere să i se dea lui comanda, în acest caz garantează de izbândă. In adevăr, cetatea este luată cu asalt şi populaţia e dusă în robie. Cetele Ungurilor ajung până aproape de Constantinopol şi ating deasemenea şi „ţările Slavilor". [3])

Posibil că între aceste fapte istorice din anul 943 şi inscripţia slavă găsită la Mircea Vodă din acelaşi an este o legătură. O năvălire ce atinge cetăţile maritime bizantine dela Marea Neagră, ce se întindeau, începând dela Sud de Varna, interesează fără îndoială şi Dobrogea şi populaţia de acolo. E drept că Ungurii erau aşezaţi acum în Panonia; despre rămânerea unor triburi în urmă, în Atelkuz, nu avem ştiri în izvoarele istorice. Expediţia lor în anul 943 trebue să fi urmat drumul deschis dela Belgradul de azi spre Sud şi Sud-Est.

---

1) Cedern-Skylitzes, ed. Bonn, p. 316, Theofanes Continuatus, ed. Bonn, p. 430—431, Simion Logofătul, ed. Bonn, p. 478.

2) Cronica dela Chiev, ed. citată, p. 23, trad. rom. ed. Popa Lisseanu, op. cit, p. 59.

3) Textul lui Masudi tradus din arabă în germană, la J. Marquardt, *Osteuropäische und ostasiatische Streifzuge. Ethnographische und historische Studien zur Geschichte der 9. und 10. Jahrhundert*, Leipzig, 1903, p. 61—63.

O trecere a unor triburi ungureşti prin Dobrogea, împreună cu Pecenegii, care se aflau la Nord şi la Răsărit de gurile Dunării, e puţin probabilă. E însă posibil ca o ceată a năvălitorilor unguri să fi apucat spre Răsărit şi să fi ajuns până la Develtos, la Marea Neagră, robind în special pe Bulgari. Aceasta este părerea istoricului S. Runciman, care se sprijină pe pasagiul din scrierea lui Masudi, aşa de precis, cu nume de localităţi şi date, pe care nu-l putem înlătura. [1]) In acest chip, expediţia a atins ţinuturi învecinate cu Dobrogea, unde puteau lupta şi cete dobrogene. Inscripţia găsită la Mircea Vodă ar pomeni ceva despre aceste lupte din 943 din ţinutul grecesc învecinat, de aci pomenirea Grecilor, lupte de pe urma cărora avură de suferit şi Bulgarii.

Dar şi altă ipoteză în legătură cu faptele pomenite în inscripţia dela 943 este posibilă şi o vom înfăţişa mai jos: ea presupune în legătură cu războiul dintre Bizanţ şi Rusia din Kiev, o năvălire a Pecenegilor în anul 943 în regiunile dobrogene şi la coastele mării, necunoscută isvoarelor bizantine, dar care ar rezulta din examinarea mai atentă a textelor. Anume, este posibil ca Masudi, scriitorul arab, să fi confundat două evenimente apropiate în timp: o năvălire a Ungurilor pe la Apusul peninsulei şi aceea a Pecenegilor însoţiţi de alte popoare nomade din Nordul Mării Negre. Expediţia Ungurilor în Peninsula Balcanică a produs de sigur peste tot o stare de perturbare, de care s'au folosit populaţiile de lângă Dunăre spre a se răscula, şi alte triburi nomade spre a năvăli în Bulgaria şi în imperiu. Masudi vorbeşte de o năvălire în acelaş an, 943, a Pecenegilor şi Alanilor, care au venit de sigur prin Dobrogea, apoi dealungul coastei până la Develtos. „Regele" Pecenegilor a fost acela care a condus atacul cetăţii. Dat fiind distanţa în spaţiu între drumul Ungurilor şi acel al Pecenegilor, putem presupune, nu o singură năvălire, ci două, una provocată de cealaltă. Ungurii au năvălit dela Apus, în Aprilie, apoi Pecenegii prin Dobrogea, la câteva luni de interval. In aceste condiţiuni, inscripţia găsită la Mircea Vodă s'ar referi la trecerea Pecenegilor asupra Grecilor, după străbaterea Dobrogei şi Bulgariei de Răsărit.

Existenţa acestei năvăliri a Pecenegilor şi a popoarelor din Rusia de Sud în anul 943, pare a fi întărită şi de povestirea Cronicii vechi a Rusiei kievliene (Nestor): După ce arată cum, în anul 941, cneazul Igor dela Kiev atacase Constantinopolul cu 10.000 de bărci şi cum flota lui fusese arsă de „focul grecesc", cronicarul adaugă că Igor, întorcându-se la Kiev, începu să strângă o oaste mare şi se pregătea să meargă din nou împotriva Grecilor. După ce aminteşte între timp năvălirea Ungurilor din 943, de care am vorbit, cronicarul rus mai adaugă sub anul 944: „Igor strânse o armată numeroasă de Varegi, Ruşi, Poliani, Sloveni, Crivici, Tiverci (acesta era un trib slav care trăia la Nord de gurile Dunării) şi-şi câştigă pe Pecenegi, luând dela ei ostateci". Şi Bulgarii aduseră această veste, zicând:

1) St. Runciman, *A history of the first Bulgarian Empire*, p. 185.

„Vin Ruşii şi au câştigat pentru ei pe Pecenegi". Impăratul Bizantin Romanos făgădui daruri scumpe lui Igor, ca să-l oprească. *„Când Igor a ajuns la Dunăre"*, zice cronicarul, el a convocat drujina, să se sfătuiască. „Drujina îi spune: „Noi nu mergem pe uscat, ci peste adâncurile mării şi moartea ne ameninţă pe toţi", deci socot mai bine să primească darurile oferite de împărat. „Igor le-a dat ascultare şi a *poruncit Pecenegilor să prade ţara Bulgărească,* iar el... s'a întors înapoi"[1]).

E drept că aceste evenimente se petrec în anul 944, după ridicarea inscripţiei găsite la Mircea Vodă, dar vedem din povestirea cronicarului rus că Igor încă din 941 strângea oaste şi se pregătea de luptă cu Bizantinii, aţâţând asupra lor triburile slave vecine şi pe Pecenegi. Oastea principală urma să ia calea mării, dar erau şi mase de năvălitori pe uscat, ca Tivercii de pe Nistru şi mai ales Pecenegii, popor de călăreţi. Toată această agitaţie războinică în preajma Dobrogei provocată de mişcările Ruşilor dela Kiev se începuse din anul 941. O expediţie a Pecenegilor şi a unor triburi slavo-ruse încă din anul 943 în părţile dobrogene e foarte posibilă şi ar corespunde cu textul lui Masudi.

Aceste fapte, povestite de cronica din Kiev, împletite cu relaţia lui Masudi, ne îngăduie să vedem mai bine împrejurările istorice din Dobrogea în jurul anului 943. E probabil că în legătură cu aceste fapte a fost săpat textul, azi rămas trunchiat, al inscripţiei ce o studiem.

* * *

Ridicarea unei stele comemorative slave în Dobrogea, în veacul al X-lea dovedeşte existenţa în această provincie a unor aşezări cu o viaţă mai evoluată decât cea pur sătească, fie că e vorba de centre civile, fie centre militare. In adevăr, avem documentare despre existenţa unor asemenea centre în Dobrogea în veacul al X-lea.

Se ştie că la 968 are loc aşezarea Ruşilor lui Sviatoslav în Dobrogea şi în Bulgaria Apuseană[2]). Centrul aşezării lor era la Periaslaveţ, cetate din Nordul Dobrogei, poate la Nicoliţel. Atunci când boierii din Kiev şi mama lui îl cheamă în patrie, el răspunde, după letopiseţul rusesc: „Vreau să trăesc în Periaslaveţ pe Dunăre... aci se scurg toate bunurile, dela Greci stofe, vin şi fructe de tot felul, dela Cehi şi dela Unguri argint şi cai, dela Ruşi piei, ceară, miere, şi robi"[3]). Cronica rusească afirmă că Sviatoslav a luat la Dunăre, în Dobrogea şi în Bulgaria de N.-V. 80 de cetăţi[4]), cifră desigur exagerată, dar aceasta este o confirmare a vieţii intense şi a populaţiei dese ce exista în acea regiune în secolul al X-lea.

---

1) Cronica dela Kiev (Nestor), ed. cit. p. 23, trad. rom. ed. Popa Lisseanu p. 59.
2) V. şi N. S. Derjavin, *Istoria Bulgariei* (în l. rusă) II, p. 13--14.
3) *Povest vremmenich lét* (Cronica atribuită lui Nestor), ed. Moscova 1864, sub anul 969, p. 36.
4) *Ibidem,* sub anul 967, p. 34.

Să nu uităm că Bulgaria se întindea în secolul al X-lea cu supremaţia ei şi în Nordul Dunării, exercitând o stăpânire feudală asupra voevodatelor din ţara noastră [1]), ceeace mărea importanţa centrelor dela vadurile Dunării.

Pe lângă centrele civile de schimb comercial se aflau în Dobrogea valuri şi cetăţi clădite în parte de chaganii bulgari. Letopiseţul bulgar cu caracter bogomilic „Povestirea lui Iasaia Profetul" scris tocmai în acea vreme (secolul X), vorbeşte de Dobrogea, numind-o Ţara Carbunsca „pe care odinioară au cucerit-o Bulgarii dela Romani şi dela Elini". „Acolo ţarul Ispor (Isperich) a clădit cetăţi mari şi cetatea Dristorului la Dunăre şi un zid (sau val- *prezvid)*, dela Dunăre la mare şi tot el a ridicat cetatea Plisca" [2]).

Inscripţia găsită la Mircea Vodă aşezată în imediata apropiere a marilor valuri de apărare ce străbăteau Dobrogea în mijlocul ei dela Dunăre la mare, pare a fi fost ridicată într'o astfel de cetate, poate centru militar de apărare, unde va fi fost vreun şef feudal local, poate acel Dimitrie din inscripţie, dependent de ţarul dela Preslav.

Această părere e confirmată de prezenţa în inscripţie a termenului „*jupani*", mari stăpâni de domenii feudale.

Termenul de *jupani* aflat în inscripţie merită o atenţie deosebită. Acest termen folosit de mai multe popoare slave: Sârbi, Croaţi, Bulgari, Slavii Apuseni din Germania de azi, însemna la început un şef de clan ales de războinici dintre oamenii bătrâni. E o formă de conducere caracteristică orânduirii democraţiei militare. Mai târziu, în epoca trecerii Slavilor la orânduirea feudală, jupanii devin ereditari, ei sunt stăpânii moşiilor mari, iar în Serbia titlul de mare jupan se dădea şefului statului feudal.

De observat că până acum, în inscripţii sau texte aflate în Bulgaria propriu zisă şi datând din vremea primului Imperiu Bulgar nu se cunoaşte nici o menţiune de „jupani". Această constatare face inscripţia găsită la Mircea Vodă cu atât mai importantă pentru istoria socială a Bulgariei. Se ştia totuşi că şi Bulgarii au avut jupanii lor. Prima pomenire a jupanilor la Slavii de Sud este amintirea acestui termen pe inscripţia în limba turaniană protobulgară, scrisă cu litere greceşti pe unul din vasele de aur din tezaurul dela Sfântul Nicolae Mare din Banat, cunoscut multă vreme sub numele de „tezaurul lui Atila". Ea cuprinde de două ori cuvântul „jupan" (ortografiat: *zoapan)* legat cu nume protobulgare: Butaul. Odinioară se credea că aceste vase sunt mult mai vechi, dar după ultimele cercetări, ele datează dintre anii 816—830 şi aparţin civilizaţiei protobulgare dinainte de slavizare [3]).

---

1) *Istoria României*, manual clasa a XI-a medie, p. 63.

2) Iordan Ivanov, *Cărţi şi legende bogomilice* (în limba bulgară), Sofia, 1925, p. 281—282 şi L. Stoianovic în Spomenik, Belgrad, III, p. 141.

3) H. Zimmerman, *Kunstgewerbe des frühen Mittelalters* (Institutul Arheologic Austriac), Viena, 1923, p. 79—106, cu planşe şi J. Strzygowski, *Zur Datierung des Goldfundes von Nagy Szent Miklos*, în Byzantinische Zeitschrift, VI, 1897, p. 585.

Pe de altă parte, Constantin Porfirogenet în lucrarea sa amintită *„De administrando Imperio“*, care datează dela mijlocul veacului al X-lea, spune despre Croaţii din Dalmaţia, că încă din veacul precedent la aşezarea lor în această ţară (deci sec. IX) nu aveau alţi stăpâni „afară de bătrânii lor, numiţi jupani“ [1]). Aceste cuvinte amintesc lămurit o organizaţie socială de democraţie militară; jupanii erau la Croaţi şefii aleşi ai clanurilor.

Intrebarea ce se pune este dacă jupanii din Dobrogea dela 943 erau astfel de jupani din orânduirea democraţiei militare sau instituţia evoluase spre o formă de viaţă feudală. Savantul sovietic N. S. Derjavin, care a studiat cu amănunţime formarea societăţii din primul Imperiu Bulgar, arată că foştii şefi militari ai Slavilor, voevozi şi jupani se transformă pe încetul în feudali cu stăpânire ereditară, odată cu lichidarea democraţiei militare şi intronarea feudalismului. Aceşti jupani ereditari, noii proprietari, se întăresc în Imperiul Bulgar în aceeaşi epocă în care se stabileşte creştinismul şi se termină slavizarea clasei stăpânitoare, adică în secolul al IX-lea. După Derjavin, acest proces începe să se desvolte încă din veacul al VII-lea[2]).

Aşa dar jupanii din Dobrogea dela 943 erau mari proprietari dintr'o orânduire feudală. Stăpâni pe forţe locale, s'au împotrivit poate năvălitorilor şi au ridicat o inscripţie pe ruinele vechiului val al lui Isperich din ţinutul lor. Ipoteza noastră consideră aşadar inscripţia slavă din 943 ca o inscripţie comemorativă pusă de jupanii locali în legătură cu marile expediţii ungureşti sau pecenege din acel an.

C. C. B.

---

1) Const. Porfirogenet, *De administrando Imperio,* cap. 29, Despre jupani, cf N. S. Derjavin, *Slavii în vechime.* Bucureşti, 1949, p. 52—53 şi Karl Kadlec, *Inceputurile culturii slave* (în limba polona). Encyklopedja Polska Akzad. Um., Cracovia, IV-2, p. 36, 66—67, 68.

2) N. S. Derjavin, *Istoria Bolgarii,* I, p. 102.

O RECENZIE NEPRINCIPIALĂ

In ziarul „Universul" din 5 Iunie 1951, Vasile D. Liveanu a publicat o recenzie a lucrării mele „Probleme de Istorie. Contribuție la lupta pentru o istorie științifică în R.P.R.".

Citind recenzia, cititorul își poate pune pe drept întrebarea: Ce anume urmărește autorul prin această recenzie? Este oare vorba de rea credință, sau de o totală ignorare a rostului unei recenzii științifice?

Ne isbește în primul rând lipsa de principialitate a autorului recenziei.

Care este rostul unei recenzii?

Literatura Partidului ne învață să întocmim o recenzie.

Printr'o recenzie se aduce la cunoștința publicului cititor conținutul unei lucrări, analizându-se critic concepția științifică care stă la baza lucrării, problema pe care autorul caută să o lămurească, măsura în care tratează just această problemă, laturile neîndeajuns de desvoltate și care trebuesc completate, lipsurile și greșelile pe care le conțin, pentruca în concluzie să arate în ce măsură lucrarea este utilă și merită a fi recomandată cititorilor.

Printr'o astfel de analiză critică, cititorul este ajutat să folosească lucrarea recenzată cu rezervele ce se impun, iar autorul este ajutat prin desvăluirea lipsurilor și greșelilor din lucrare, dându-i-se astfel un sprijin pentru a le înlătura.

Recenzia științifică își îndeplinește astfel misiunea de a face cunoscute lucrările merituoase și de a contribui la lupta pentru ridicarea nivelului științific al lucrărilor prin *criticile* ce le aduce.

Analizând în această lumină recenzia întocmită de Vasile D. Liveanu constatăm că ea este străină de o astfel de concepție.

Știm că se poate întocmi o adevărată istorie științifică a României numai dacă în cercetările noastre îndeplinim următoarele condiții:

a) dacă ne însușim temeinic învățătura marxist-leninistă;

b) dacă aprofundăm cuceririle științei istorice sovietice;

c) dacă studiem și punem la baza cercetărilor noastre documentele de partid, lucrările conducătorilor Partidului nostru, care aplică în mod creator învățăturile marxist-leniniste și experiența sovietică la condițiile concrete ale țării noastre și care reprezintă un

îndrumător de zi cu zi în rezolvarea justă a tuturor problemelor științifice ce se pun în țara noastră.

Era deci de așteptat ca V. D. Liveanu, în recenzia sa, să analizeze critic în ce măsură linia Partidului a fost just și pe deplin însușită și aplicată de autorul lucrării „Probleme de Istorie".

Vasile D. Liveanu avea multe prilejuri să facă o astfel de analiză critică.

Să luăm exemplul subliniat în recenzie de Vasile D. Liveanu: „Manualul de Istorie a României".

Se știe că Hotărîrile C.C. cu privire la industrializarea țării, la transformarea socialistă a agriculturii, etc., Raportul General al Comitetului Central al Partidului la Conferința Națională a Partidului Comunist Român din 1945, discursurile tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej cu privire la stabilizarea din 1929 și la caracterul deosebit al stabilizării din 1947, cu privire la industrializarea țării noastre, etc., expunerile tovarășilor Ana Pauker, Vasile Luca, Teohari Georgescu, etc., cuprind o bogăție de idei care luminează în mod științific probleme capitale ale istoriei noastre naționale.

Autorul recenziei trebuia să vadă în ce măsură autorul lucrării „Probleme de Istorie" a reușit să-și însușească îndrumările conducerii Partidului, în ce măsură a folosit acest tezaur de bogății în lucrarea sa.

In recenzia întocmită de Vasile D. Liveanu este cu totul absent acest izvor fundamental pe care îl reprezintă hotărîrile Partidului și lucrările conducătorilor Partidului pentru desvoltarea tuturor ramurilor de știință din țara noastră și în primul rând a științelor istorice.

Recenzia lui V. D. Liveanu se mărginește la laude și elogii ditirambice. E lipsită de cel mai elementar simț critic și astfel împiedică în mod obiectiv însușirea acestor bogate învățături ale Partidului nostru și ascunde lipsurile pe care le conține lucrarea mea, ceeace nu ajută nici pe cititor și nici pe autor.

Cât de dăunătoare poate fi o recenzie de tipul celei întocmite de Vasile D. Liveanu este și următorul exemplu: In ziua de 8 Mai 1951, cu prilejul împlinirii a 30 de ani dela înființarea Partidului Comunist din România, Secretarul General al C.C. al P.M.R., tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej a prezentat un raport intitulat: „30 de ani de luptă a Partidului sub steagul lui Lenin și Stalin".

Acest raport conține teze și îndrumări noui pentru toate ramurile vieții economice, sociale, științifice, etc. din țara noastră.

In editorialul revistei „Studii" Nr. 2 (Aprilie-Iunie) 1951 s'a făcut o încercare de a prezenta numai problemele noi pe care acest raport le ridică cu privire la științele istorice, filosofice, etc.

In lumina acestui raport al tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej apar și mai numeroase lipsurile și golurile de pe tărâmul științelor istorice în general și ale lucrării „Probleme de Istorie".

Or, deşi recenzia publicată în „Universul" apare cu aproape o lună după publicarea raportului tovarăşului Gh. Gheorgihu-Dej, când clar şi luminos apare drumul pe care trebue să-l urmeze în cercetările lor istoricii noştri, V. D. Liveanu nu s'a dovedit în stare să folosească acest document de importanţă deosebită pentru a analiza critic lucrarea de care s'a ocupat. Astfel de exemple se pot găsi multe în aşa zisa recenzie.

Independent de faptul dacă este ignoranţă sau rea credinţă din partea lui Vasile D. Liveanu, nu suntem dumiriţi nici asupra rolului redacţiei ziarului „Universul" în publicarea acestei recenzii,

MIHAIL ROLLER

ÎNSEMNĂTATEA ISTORICĂ A LUI TUDOR VLADIMIRESCU *)

de CONF. UNIV. V. MACIU

La 7 Iunie 1951 s'au împlinit 130 de ani dela asasinarea de către oamenii lui Alexandru Ipsilanti a lui Tudor Vladimirescu, „capul insurecției valahe" [1]), cum l-a numit Karl Marx pe Tudor Vladimirescu. Conducătorul răscoalei poporului de acum 130 de ani este unul dintre fruntașii poporului în lupta pentru înlăturarea nedreptăților și a exploatării. De aceea istoricii puși în slujba boerimii și burgheziei au acoperit cu calomnii faptele și personalitatea lui Tudor Vladimirescu, nume scump oamenilor muncii din țara noastră.

Dintre contemporanii săi, în afară de Mihai Cioranu și Chiriac Popescu, apropiați ai lui, Tudor Vladimirescu a fost privit cu ură și dispreț de către memorialiștii boeri sau puși în serviciul boerilor înspăimântați de pornirile revoluționare ale țăranilor. Boerul moldovean Alecu Beldiman, în cronica sa rimată întitulată *Jalnica Moldovei tragodie*, numește pe Tudor „om viclean, înșelătoriu, învrăjbitoriu de noroade, de rele iscoditoriu" în numele căruia „Toți tâlharii și toți răii din țeară se răsvrătea"... [2]).

Biv vel serdarul Ioan Dârzeanu, un boerinaș, descriind asasinarea lui Tudor, în memoriul său întitulat *Cronica revoluției din 1821*, se bucură de moartea lui Tudor, spunând: „Astfel sunt sfârșiturile celor ce ridică apostasii împotriva stăpânirii, invitând și răsvrătind norodul dintru liniștita petrecere" [3]). Un alt reprezentant al boerimii, autorul anonim al cronicei *Istoria jăfuitorilor Țării Rumânești*, se indignează că Hagi Prodan, ce fusese trimis în Oltenia, curând după începutul răscoalei, nu-și ținuse făgăduiala dată boerilor că-l va asasina pe Tudor [4]). Anonimul ce se ascunde sub pseudonimul Zilot Românul numește, cu ură, oastea de țărani a lui Tudor, „ceata tâlharilor lui" [5]), iar acțiunile sale revoluționare le califică „tâlhăreștile fapte" [6]).

---

*) Conferință ținută la Institutul de Istorie și Filosofie al Academiei R.P.R. în ziua de 24 Iunie 1951.

1) *Herr Vogt*, tr. par J. Molitor, Paris, 1927, vol. II, p. 19.

2) M. Kogălniceanu, *Cronicele României sau letopisețele Moldaviei și Valahiei*, ed. II, București, 1874, vol. III, p. 387—388.

3) La N. Iorga, *Isvoarele contemporane asupra mișcării lui Tudor Vladimirescu*, București, 1921, p. 85.

4) *Idem*, p. 331.

5) *Jalnica cântare*. Rev pt. istorie, arheologie și filologie, vol. VI, 1891, p. 97.

6) *Idem*, p. 94.

Un om de casă al marilor boeri, protosinghelul Naum Râmniceanu, batjocoreşte pe Tudor „cel greu de cap", dispreţuind „spiritul îngust al neînvăţatului şi grosului Tudor" [1]. El socoate răscoala condusă de Tudor „lucru satanic" [2]. Exprimând ura boerilor contra ţărănimii, el nu poate admite ca un om „născut din părinţi proşti" [3] să conducă ţara şi se teme, în numele stăpânilor săi, că Tudor ţintea ca „omorînd toată tagma boerească se va face el şi pandurii lui boeri ai Ţării Româneşti, moştenind moşiile şi toate averile lor cele nemişcătoare" [4].

Dimpotrivă, N. Bălcescu considera pe Tudor un precursor al revoluţiei la care el însuşi luase parte. N. Bălcescu, depăşind punctul de vedere limitat de clasă al burgheziei, caracterizează, în lucrarea sa *Question économique des Principautées danubiennes*, pe Tudor Vladimirescu „Om din popor, cu instinctul popular ce este lumina şi ştiinţa maselor" [5], care personifica deşteptarea poporului din lanţurile exploatării turceşti fanariote şi ciocoeşti. In altă lucrare a sa, *Mersul revoluţiei în Istoria Românilor*, N. Bălcescu se ocupă mai de aproape de răscoala poporului condusă de Tudor, silindu-se să o caracterizeze cât mai precis.

„Poarta călcase drepturile ţării, scrie el, poporul cere ca să le consfinţească din nou; fanarioţii şi ciocoii prădaseră un veac ţara, poporul cere ca puterea să se ia din mâinile lor, că tot românul să fie liber şi egal în ţara lui; într'un cuvânt cere ca statul să se facă românesc, cere domnirea democraţiei" [6]. Mai departe, N. Bălcescu insistă asupra caracterului popular al răscoalei, spunând: „Revoluţia dela 1821 a strigat dreptate... Ea fu o revoluţie democratică" [7]. Continuând lupta începută de Tudor Vladimirescu, mişcarea revoluţionară „se întocmeşte şi îşi ia de misie de-a continua programa dela 1821 şi de-a realiza întru tot dorinţa şi trebuinţele poporului..." [8].

Dar şi Bălcescu trebue analizat critic. N. Bălcescu caracterizează pe Tudor Vladimirescu destul de apropiat de realitate. Totuşi observăm că el nu subliniază suficient faptul că răscoala dela 1821 a fost şi o puternică răscoală ţărănească.

In lucrarea *Istoria revoluţiunii române dela 1821*, apărută în 1874, C. D. Aricescu considera că Tudor „...fu însemnat de degitulu Providenţei ca liberatoru allu Româniloru"... şi nu uită să atace în repetate rânduri pe boieri şi să preţuiască „...serviciile eminente aduse ţării de Tudor, care cu sângele său a sigilat drepturile de care ne bucurăm noi astăzi" [9].

A. D. Xenopol, istoric al burgheziei împăcate cu moşierimea, a despărţit activitatea revoluţionară a lui Tudor Vladimirescu în două faze:

---

1) C. Erbiceanu, *Viaţa şi activitatea protosinghelului Naum Râmniceanu,* 1900, p. 24, vezi şi Bis. Ort. Română, anul XIII (1889—1890), p. 355.
2) *Idem,* p. 25.
3) Bis. Ort. Rom., XIII, 1889—1890, p. 264.
4) *Idem,* p. 337.
5) *Scrieri istorice, politice şi economice,* ed. G. Zane, 1949, Bucureşti, tom. I, partea II-a, p. 25.
6) *Idem,* p. 101—102.
7) *Ibidem,* p. 103.
8) C. D. Aricescu. *Istoria revoluţiunii române dela 1821,* Craiova, 1874.
9) C. D. Aricescu, *Istoria revoluţiunii române dela 1821,* Craiova, 1874. p. XVIII şi p. 372.

prima, în care predomină aspectul social, în speţă ţărănesc; a doua, în care singura preocupare este lupta contra fanarioţilor, în care boerii dirijează pe Tudor [1]). Prin teoria celor două faze ale răscoalei conduse de Tudor, A. D. Xenopol a pus la îndemâna burghezo-moşierimii justificarea, în numele principiului naţionalităţii, a părăsirii de către burghezie a ţelurilor revoluţionare afişate la 1848.

Socotind firească trecerea dela lupta pentru revendicările ţărăneşti la cea presupusă pentru revendicări cu caracter şovin, A. D. Xenopol satisfăcea burghezia, căci se dovedea astfel tinerilor „generoşi" că avânturile revoluţionare trebue să se potolească în cloaca reacţionară, sub pretextul urmăririi luptei naţionale, ca şi când între revendicările sociale şi naţionale ale poporului ar fi o prăpastie de netrecut. O serie întreagă de istorici burghezi au mers pe drumul compromisului indicat de A. D. Xenopol.

N. Iorga, care a încercat la început să se facă exponentul micii burghezii, scrie în 1906, deci în ajunul răscoalei ţărăneşti din 1907, broşura de popularizare intitulată *„Domnul Tudor" din Vladimiri*, în care, fără a părăsi teoria celor două faze ale răscoalei dela 1821, pune accentul pe aspectul ţărănesc al ei, ceeace până aci fusese neglijat. După primul război mondial, cu prilejul împlinirii a 100 de ani dela evenimentele din 1821, N. Iorga a ţinut la Academie, în ziua de 5 Iunie, o cuvântare ocazională. Era momentul în care burghezia ducea acţiunea pentru a desbina clasa muncitoare de ţărănime. N. Iorga, alături de şefii partidelor reacţionare, întreţinea această campanie. De aci, interpretarea *ţărănească*, ca şi în 1906, a răscoalei conduse de Tudor. N. Iorga afirma astfel că la 1821 a fost „...guvernarea ţerii prin ţerani" [2]). Negând, cum făcuse de altfel şi A. D. Xenopol, caracterul de luptă pentru independenţă naţională şi antiotoman al răscoalei conduse de Tudor, prin afirmaţia că „ideia necesităţii Imperiului şi a Impăratului şi cârmuirea poporului prin sine însuşi în umbra acestei autorităţi şi a ocrotirii lui", N. Iorga, mergea pe drumul bătătorit al şovinismului burghez, şi-l prezenta pe Tudor ca pe un duşman al Grecilor. Pentru a face să se ştie că se ţine în cadrul regimului burghezo-moşieresc, după ce arată adversitatea conducătorului ţărănimii răsculate faţă de boeri, el îl pune însă să-şi apropie „pe cei mai buni boieri ai noştri" [3]).

In ajunul celui de al doilea război mondial, când N. Iorga devenise exponentul marei burghezii, iar *ţăranul* Tudor incomoda dictatura regală, istoricul oficial al regimului se arăta dispreţuitor faţă de un „...Tudor, complet desorientat de chiar deplinătatea unei aşa de răpezi biruinţe..." [4]). Cât despre „încercarea ţerănească" din 1821, aceasta i se pare „ca direcţie şi consecinţă..., de sigur, îndărătul revendicaţiilor boiereşti", Tudor apărând de astă dată nu numai incapabil de orientare, dar şi de gândire politică [5]).

Mergând, în general, pe drumul indicat de N. Iorga, Emil Vârtosu a subliniat teza veche, dela A. D. Xenopol, că răscoala dela 1821 n'a fost contra imperiului otoman, ci numai contra Grecilor trimişi de

---

1) *Istoria Românilor din Dacia Traiană*, ed. XI, vol. X, p. 71, Bucureşti.

2) *Isvoarele contemporane asupra mişcării lui Tudor Vladimirescu*, Bucureşti, 1921, p. X.

3) Op. cit., p. XIII.

4) *Istoria Românilor*, vol. VIII, Bucureşti, 1938, p. 270.

5) Op. cit., p. 276.

acesta la Bucureşti [1]), plasându-se pe poziţia mistică, afirmând că Tudor este „omul providenţial, apărut la răscrucea vitală a istoriei neamului" [2]), sau că strigătul lui de revoltă „isvorăşte din tăcerea mormintelor strămoşeşti şi cere sprijin dela cealaltă mare tăcere a stelelor, a dumnezeirii imanente şi justiciabile" [3]).

Intr'o altă lucrare, Tudor este prezentat ca „reprezentantul tipic al spiritului rural şi local legat de glie şi în nemijlocită legătură cu realităţile imediate şi eterne ale neamului..." [4]).

Reprezentant al punctului de vedere conservator, moşieresc, I. C. Filitti socoate că apelul lui Tudor la ţărănime a fost făcut numai din necesitatea de „a provoca o răscoală şi a aduce astfel trupe" [5]). Acesta n'ar fi avut decât intenţia „să obţie dela Turci, prin negocieri directe, sprijinite şi de diplomaţia rusă, ceea ce el va numi constant „dreptăţile ţării" [6]).

I. C. Filitti confirmă şi în altă lucrare teza sa anterioară, că apelul la ţărănime n'a fost de fapt decât o înşelare, adăugând că „ridicarea ţăranilor la începutul acţiunii lui Tudor, n'a avut de scop decât de a ascunde, din motive de oportunitate politică, ţelul urmărit" [7]).

Prof. Andrei Oţetea a crezut că îndeplineşte o datorie faţă de ştiinţa „pură", scriind lucrarea sa *Tudor Vladimirescu şi mişcarea eteristă 1821—1822* [8]). Nu făcea însă decât să se plaseze pe o poziţie obiectivistă, convenabilă burgheziei cosmopolite, care-şi dădea seama că sloganul şovinist nu mai putea fi folosit fără pericol pentru ea.

D-sa scotea pe Tudor din realitatea socială, privindu-l ca ins izolat de influenţa societăţii şi arătându-l ca un arivist, ce se serveşte de orice mijloace îi stau la îndemână pentru a se îmbogăţi şi a parveni cât mai sus.

Lipsit de iniţiativă, pentru Andrei Oţetea, „Tudor a pornit să răscoale Oltenia ca mandatar al Eteriei", iar îndemnul făcut ţăranilor „de a jertfi averile rău agonisite ale tiranilor boeri", dar numai ale acelora care nu se vor alătura mişcării „precum sunt făgăduiţi" n'ar fi decât „un mijloc de a pune în mişcare ţărănimea şi de a exercita o presiune eficace asupra boierilor" — teză susţinută parţial mai înainte de I. C. Filitti. Pentru Prof. Andrei Oţetea, numai lipsa de curaj l-a făcut pe Tudor să nu se servească de baza „de acţiune independentă" pe care i-o oferea răscoala masselor ţărăneşti şi să n'o rupă cu boerii. Ca să fie sprijinit de aceştia, Tudor ar fi sacrificat prin acordul dela 23 Martie st. v., cauza ţărănimii, ajungând la o „...completă şi umilitoare subordonare faţă de boieri" [9]).

Continuând tezele lui I. C. Filitti, Andrei Oţetea consideră răscoala condusă de Tudor Vladimirescu un simplu episod al mişcării eteriste [10]),

1) *Tudor Vladimirescu, Pagini de revoltă,* Bucureşti, 1936, p. 20—21.
2) *Idem,* p. 23
3) *Ibidem,* p. 25.
4) *Date şi fapte noi,* Bucureşti, 1932, p. XV.
5) *Frământările politice şi sociale în Principatele Române dela 1821—1828,* Bucureşti, 1932, p. 28; vezi şi p. 34—35.
6) *Idem,* p. 24.
7) *Tudor Vladimirescu (Rostul Răscoalei),* Bucureşti, 1937, p. 2.
8) Bucureşti, 1945.
9) Op. cit., p. 4.
10) *Idem,* p. 359.

că a avut un caracter cosmopolit[1]), că n'a făcut decât să mişte ţărănimea pentru a servi clasa conducătoare[2]).

Astfel în istoriografia burgheză din ţara noastră constatăm două laturi ale aceleiaşi teze asupra rostului istoric al lui Tudor Vladimirescu: şovină şi cosmopolită, ambele la fel de dăunătoare şi la fel de false, pornind din tendinţa mai mult sau mai puţin făţişă de a apăra interesele unor clase exploatatoare.

Numai cu ajutorul metodei de cercetare a materialismului istoric, ştiinţa istorică din ţara noastră poate da o interpretare justă rostului istoric al răscoalei lui Tudor Vladimirescu.

Distingem în activitatea revoluţionară a lui Tudor două aspecte: 1) lupta împotriva „tiranilor boieri", pentru înlăturarea jafului organizat de aceştia; 2) lupta împotriva jugului otoman, pentru independenţa ţării, pentru obţinerea „dreptăţilor ţării", de care se leagă şi domnia pământeană.

Născut către 1780 dintr'o familie de ţărani liberi din judeţul Gorj, unde comerţul cu Austria era intens, Tudor Vladimirescu a slujit la boerul Nicolae Glogoveanu din Craiova, dela care a suferit în repetate rânduri umilitoare jigniri. Către 1800, când deabia ieşea din adolescenţă, a asistat, câţiva ani în şir, la jafurile cumplite ale întregii Oltenii, făcute de bandele lui Pasvantoglu, paşa răzvrătit din Vidin. Destrămarea imperiului feudal turc era evidentă. Când Rusia a pornit răsboiul contra acestuia, în 1806, Tudor s'a înrolat în corpul de voluntari creat de domnie cu concursul comandamentului rus spre a lupta pentru sfărâmarea jugului turcesc. Curajos, inteligent, el a ajuns peste puţină vreme comandantul corpului de panduri, dând lovituri puternice Turcilor. Comandamentul rus l-a răsplătit acordându-i ordinul Sf. Vladimir şi gradul de locotenent în armata rusă.

După încetarea războiului a făcut călătorii în Austria mai ales, trimis pentru afaceri comerciale de patronul său. In anul 1814 stă câteva luni la Viena, de unde scrie lui N. Glogoveanu următoarele fraze, din care desprindem speranţa eliberării ţării sale: „Vremea pe aicea e tăcere, nimic mişcare. Se aşteaptă, la Octomvrie, din toate părţile, miniştrii pentru Congres, şi vine şi Impăratul Rusiei. Se sună că atunci va fi ceva şi pentru locurile acelea; ci mult a fost, puţin a rămas!"[3]). La întoarcere, n'a putut veni acasă, la Cerneţi, capitala jud. Mehedinţi. pentru că Turcii din Ada-Calé jefuiau, pe sub munte, Oltenia până către satul Novaci din jud. Gorj. Indignarea contra jafului turcesc şi a ticăloşiei imperiului otoman, el şi-o exprimă într'o scrisoare trimisă din Orşova la 28 *Ghenar* 1815 aceluiaşi Nicolae Glogoveanu cu aceste cuvinte: „Hoţomanii dela Ada-Kalé au prăpădit lumea dupe la noi. şi dela mine şi dela dum. au luat toate bucatele şi tot ce au găsit, încă şi pe oameni i-au pedepsit tare; Cerneţul l-au ars totu, numai câteva case de cele boiereşti au mai rămasu până acumu, pe unde suntu ei închişi, daru cându vor ieşi le vor arde: nu cred că vă vor scăpa nici acelea. Apoi din nechibzuirea stăpânilor ţării noastre (adică a imperiului otoman, n.n.) vezi câtă prăpădenie ni se pricinueşte! Ci vor lua plată dumnezeiască!... O stăpânire cu aşa ţară mare în mâini, şi un lucru

1) *Idem*, p. 363.
2) *Idem*, p. 366.
3) N. Iorga, *Scrisori inedite ale lui Tudor Vladimirescu din anul 1814—1815.* Bucureşti, 1914.

de nimicu n'au pututu popri, ci ne lăsară de ne prăpădiră și ne stinserămu de totu. Adalâii au început a lua și robi oameni spre mai mare bătaie de joc! [1]).

Prin activitatea și experiența sa, Tudor era astfel, în mod firesc, un aprig dușman al stăpânirii turceș' al cărui sfârșit îl dorea. Popoarele oprimate de feudali și de monarhiile absolute începură a organiza societăți secrete, care puneau la cale revoluții. In 1820 în Spania izbucni revoluția condusă de Riego, iar în Italia se produseră puternice mișcări revoluționare. In Rusia se organiza mișcarea revoluționară a decembriștilor. Incă dela 1814 se înființase la Odesa *Asociația Grecilor (Eteria tin Ellinon)*, al cărei țel era sfărâmarea imperiului otoman și eliberarea Greciei. Eteria se întinse repede și în țările române, unde făcu numeroși aderenți printre boerii și negustorii români, nu numai printre Greci. Către sfârșitul anului 1820, Alexandru Ipsilanti, conducătorul Eteriei, hotărî pornirea luptei contra Turcilor. La 27 Decembrie 1820, Tudor Vladimirescu, încheie cu Iordache Olimpiotul, unul din conducătorii Eteriei în Țara Românească, un acord de colaborare, evident, contra Turcilor. Arzmahzarul adresat de Tudor Sultanului, prin intermediului muhafizului de Vidin, în Ianuarie 1821, trebue considerat ca începutul acțiunii pentru obținerea „dreptăților țării" despre care Tudor a vorbit adeseori. Că el era hotărît să nu se mulțumească numai cu trimiteri de arzmahzaruri către Sultan, se vede și din următoarea frază a proclamației adresată țării la 23 Martie st. v. 1821: „Iară cea mai de temei hotărâre a mea însoțită cu glasul norodului, este că *nici într'un chip să nu înceteze din cererea dreptăților țării*, pe care, și de nu le voi vedea dobândite printr'acele destoinice cuvinte, care s'au făcut cunoscute până acum pe unde s'au cuvenit, *vă făgăduesc sufletește că se vor dobândi negreșit, prin vărsarea de sânge împotriva vericărea vrăjmași se va arăta călcător acestor dreptăți, de care întâi voi aveți să vă bucurați"* [2]). Declarația era clară, iar proclamația, la îndemâna oricui, deci și a Turcilor.

Cu toate petițiile trimise Turcilor, când aceștia se apropiară de București, Tudor hotărî să se retragă spre Oltenia, unde se îngrijise să fortifice și aprovizioneze mânăstirile și unde masele îl cunoșteau și-l urmau. Necontenit se îngrijise să-și sporească și să-și întărească *Adunarea isbăvirii*, cum numea el oastea ce strânsese. Tactica sa fusese de a amâna cât mai mult atacul turcesc prin tratative, dar nu înțelegea în niciun chip să depună armele. Aceasta reese și din sfatul ce l-a dat lui Ioan Solomon, ce păzea Oltenia, în Martie 1821, când l-a îndemnat să făgăduiască Turcilor că va depune armele „dar aceasta *să nu o faci niciodată* — povestește Solomon — și, văzând că oștile *otomane vin asupra mea să mă retrag asupra mânăstirilor dela* munte" [3]). Memorialistul Chiriac Popescu reproduce cuvântarea *lui* Tudor, la plecarea din București, către nordul Olteniei, cuvântare în care acesta, după ce spune că până atunci reușise să-i țină pe Turci departe de pământul țării „cerând numai a apăra drepturile patriei noastre", dar acum când ei înaintează „suntem siliți dar a lăsa acest oraș București, ca să nu fim pricina noi singuri a arderii lui, și să ne tragem

---

1) *Idem*, p. 18.
2) C. D. Aricescu, *Acte justificative la istoria revoluțiunii române dela 1821*, p. 130. (Sublinierea noastră).
3) *Biografia polcovnicului Ion Solomon*, p. 20; vezi Oțetea, op. cit., p. 28?

spre întrupare cu ceilalţi fraţi ai noştri creştini", iar dacă ei vor năvăli asupra oastei „trebue să deşertăm puşca noastră în carne de turc" [1]). Teza unor istorici burghezi în frunte cu A. D. Xenopol, că Tudor n'a urmărit eliberarea ţării de jugul otoman, ci numai de dominaţia fanariotă, cade în faţa acestor repetate declaraţii.

Jugul otoman era strâns legat de exploatarea boierească. Tudor înţelegea că nu poate lupta contra Turcilor fără a lovi în boieri. Exponent al poporului din rândurile căruia se trăgea, el ura de moarte pe boeri şi n'avea încredere nici chiar în „cei făgăduiţi".

Proclamaţia dela Padeş cheamă „norodul omenesc din Bucureşti şi din celelalte oraşe şi sate ale Ţării Româneşti" contra balaurilor „care ne înghit de vii, căpeteniile noastre zic, atât cele besăriceşti, cât şi cele politiceşti, până când să-i suferim a ne suge sângele din noi! Până când să le fim robi ?" Proclamaţia arată caracterul răscoalei prin cererea ca nimeni să nu se atingă „măcar de un grăunţi, de binele sau de casa vreunui negustor, orăşan, sau ţăran, sau de al vreunui lăcuitor; decât numai binele şi averile cele rău agonisite ale tiranilor boieri să se jărtfească... pentru folosul de obşte". Sunt exceptaţi doar acei boieri, care sunt „făgăduiţi". Răscoala era prin urmare a ţăranilor şi târgoveţilor... După cum arată Ilie Fotino, ce-şi întemeiază lucrarea pe datele rămase dela unchiul său, istoricul Dionisie Fotino, martor ocular al răscoalei, îndată după pornirea răscoalei, pandurii începură a cutreiera satele „în cete mari sub steagul lui Tudor, iar ceilalţi, îndată ce vedeau ori pe vreun epistat al stăpânului lor sau pe vreun slujbaş al stăpânirii venind prin satele lor, năvăleau asupră-le cu ciomege sau cu alte unelte din cele pentru munca câmpului, şi ori că nu-i lăsau să intre în sat, sau dacă cumva se împotriveau, îi maltratau strigând: *să trăiască Domnu Tudor!*" [2]). Acelaşi isvor arată că, în marşul lor spre Bucureşti, pandurii jefuiau proprietăţile boiereşti, producându-le „pagube imense".

Boerii, printre care unii se dădeau drept eterişti, au încercat în repetate rânduri să-l dezarmeze pe Tudor, fie prin viclenie, fie prin arme. Hagi-Prodan, după cum s'a arătat mai sus, fusese însărcinat să-l asasineze. Constantin Samurcaş, un eterist „făgaduit", nu putu *să-l înduplece* pe Tudor, cu toată autoritatea, ce-şi închipuia că are asupra lui. Nicolae Văcărescu, trimis în fruntea unei oşti de arnăuţi contra lui, la o scrisoare de intimidare trimisă lui Tudor, primi dela acesta un răspuns drastic, în care se vede ura poporului răsculat contra boerilor şi poziţia populară a conducătorului răscoalei... „ci pre semne Dumneata pre norodu, scrie Tudor, cu al căruia sânge s'a hrănitu şi s'a poleitu tot neamul boerescu, îl socoteşti nimic; numai pre jefuitori îi numeşti patria... Daru cum nu socotiţi Dv. că patria se chiamă norodul iar nu tagma jefuitorilor? şi ceru ca să-mi arăţi Dumneata ce împotrivire arătu eu împotriva norodului?" [3]).

Când Tudor trecu Oltul şi se îndreptă spre Bucureşti, boerii, printre care însuşi Constantin Samurcaş şi Grigore Brâncoveanu, se grăbiră să fugă la Braşov, aşa de puţină încredere aveau în Tudor, deşi „făgăduiţi".

---

1) N. Iorga, *Isvoare contemporane*, etc., p. 194.

2) Ilie Fotino, *Tudor Vladimirescu şi Alexandru Ipsilanti în revoluţia din anul 1821 supranumită Zavera*, tr. din limba elenă de P. M. Georgescu, Bucureşti, 1874, p. 58.

3) C. D. Aricescu, *Acte justificative*, etc. Craiova, 1874, p. 74—75.

Dacă boerii fugeau din calea furtunii, poporul din Bucureşti se bucura. Consulul prusian Kreuchely, în raportul din 23 Martie st. n. (11 Martie st. v.) către guvernul său spune: „Nu se ştie precis forţa lui Vladimirescu, dar ceea ce este sigur e că la Bucureşti un număr considerabil i se va alătura, căci el, prin cuvintele de *libertate* şi de *patrie*, a ştiut să provoace entuziasmul"[1]). Ajuns la Bolintinul din Vale, la 16 Martie st. v. Tudor Vladimirescu dădu o proclamaţie către boerii, neguţătorii şi toţi locuitorii din Bucureşti în care promite uitarea faptelor din trecut, şi ameninţă cu pedepse cumplite pe cei care i se vor opune.

Boerii se împotriveau la intrarea lui Tudor în Bucureşti, dar ameninţarea lui că va cuceri oraşul prin sabie îi făcu să cedeze, aşa încât la 21 Martie st. v. Tudor intra în capitala ţării în fruntea a 3000 de panduri şi 1500 de arnăuţi, fiind întâmpinat cu entuziasm de muncitori, meseriaşi şi de negustorii ce rămăseseră pe loc, în urma fugii boerilor la Braşov, înspăimânaţi de sosirea *Adunării isbăvirii*. Câţiva căpitani de panduri se răspândiră în oraş şi cetiră pe la răspântii mulţimii adunate proclamaţia adresată cu o zi mai înainte populaţiei din capitală, în care Tudor făcea apel la unirea tuturor, sub conducerea lui, pentru a lucra la „obşteasca fericire, făr' de care norocire nu poate fi"[2]). Boerii rămaşi în Bucureşti sunt chemaţi „să lucrăm cu toţii împreună, fiiştecare după destoinicia sa, câştigarea şi naşterea a doua a dreptăţilor noastre"[3]).

Dacă poporul bucureştean se arăta entuziast de sosirea *Adunării isbăvirii*, în schimb boerii erau înspăimântaţi. Mitropolitul Dionisie Lupu încercă să fugă şi el la Braşov, dar populaţia nu-l lăsă, din îndemnul secret al lui Tudor, aşa cum arată Ilie Fotino[4]). Adunaţi la mitropolie şi păziţi de corpul de arnăuţi de sub comanda lui bimbaşa Sava, unde aşteptau sosirea lui Alexandru Ipsilanti, boerii în frunte cu mitropolitul păstrau o atitudine duşmănoasă faţă de Tudor. Când oastea acestuia se apropie de mitropolie, arnăuţii lui Sava o întâmpinară cu salve de puşcă trase în vânt. Ţinând să păstreze bune relaţii cu Eteria, Tudor se mulţumi să se instaleze cu o parte din trupe în casele Zoitei Brâncoveanu, ce se aflau în apropiere. Grosul armatei rămase la Cotroceni, unde s'a retras mai în urmă şi Tudor, în mijlocul fortificaţiilor pe care luă măsuri să se facă. Fără să uite ura ce-i purtau boerii, Tudor încercă să se folosească de ei. El căuta, de alt fel, sa-şi consolideze situaţia înainte de sosirea lui Alexandru Ipsilanti. Se stabili o conducere dublă: divanul îndeplinea funcţiile administrative, iar Tudor, ca exponent al poporului, exercita puterile domneşti de fapt, deşi pandurii îl numeau *Domnul Tudor* şi el însuşi purta căciula cu fundul alb, atribut al domniei. *Istoria jăfuitorilor Ţării Româneşti*[5]) spune că „Jălbile de la jăluitori pentru orice să da la Tudor, şi el le orânduia, ori la Divan, ori la Mitropolie ori la bimbaşa Sava, şi cu anaforale dela dânşii el hotăra şi îndrepta". Ilie Fotino, în lucrarea amintită, afirmă acelaş lucru[6]).

---

1) Hurmuzaki, X, p. 118.
2) C .D. Aricescu, op. cit., p. 122.
3) *Idem*, p. 128.
4) Op. cit., p. 63.
5) N. Iorga, *Isvoare contemporane*, etc., Bucureşti, p. 336.
6) Op. cit., p. 63.

Un asemenea om nu putea capitula, cum afirmă prof. Andrei Oțetea, în fața unui grup restrâns de boeri înspăimântați. Tudor a încercat să se servească de boeri, nu s'a făcut slujitorul lor. Cuprinși de ură contra lui, îndată ce a sosit Alexandru Ipsilanti la Colentina, boerii s'au dus să-și ofere serviciile acestuia și au început să-l întărîte contra lui Tudor. Proclamația dată către țară la 22 Martie st. v., pe care am amintit-o, nu e un act de capitulare către boeri, ci actul de luare în stăpânire a țării. In ea Tudor afirma cu hotărîre că el cârmuește „pre toți cei ce au încins arme din partea a tot norodul, spre sdrobirea și încetarea a oricărui jafu și nedreptăți".

Recunoscând „vremelnica stăpânire a țării", Tudor cere ca poporul să-și achite dăjdiile pentru satisfacerile nevoilor oștilor „ce sunt gata a se război spre dobândirea drepturilor obștei norodului". După achitarea „rămășagurilor" din dajdii el se angajează față de popor „că mare ușurință are să i se facă, nu numai întru răspunderea dajdiilor, ci întru toate *celelalte dări și orândueli;* cum și jafurile vor lipsi cu totul; și veți înțelege înșivă scăparea robiei întru care v'ați aflat până acum" [1]). Evident, avem în față promisiunea unor transformări structurale, căci prin „celelalte dări și orândueli" țăranii și Tudor nu puteau înțelege, în afara dajdiilor, decât obligațiunile față de boeri. N. Iorga subliniază cererea lui Tudor făcută cu alt prilej „de a se înlocui claca printr'o dare mică în bani" [2]).

Așa zisul jurământ din 23 Martie st. v., în care ar fi formulate. după Andrei Oțetea, „și mai limpede"... „condițiile capitulării lui Tudor", care a fost publicată după o copie [3]), în afară de faptul că autenticitatea lui e îndoelnică, el nu e decât un angajament formal, ca și cartea de adeverire dată slugerului Tudor în aceiași zi de către boeri. Dovada cea mai de netăgăduit e neîncrederea reciprocă între Tudor și boeri și încercarea acestora din urmă de a fugi după Alexandru Ipsilanti, când acesta se retrase la Târgoviște, și arestarea lor de către Tudor la Belvedere, de unde erau totuși siliți să facă figurația de guvern legal.

Afirmația prof. Andrei Oțetea, bazată de fapt pe teza lui A. D. Xenopol și parțial pe aceea a lui I. C. Filitti, că dela 23 Martie st. v. Tudor a renunțat la cererea satisfacerii revendicărilor țărănești apare astfel ca tendențioasă, nefiind întemeiată decât pe o parafrazare a unor texte. care citite atent exprimă tocmai hotărîrea conducătorului răscoalei poporului, de a-și organiza forțele în vederea luptei hotărîtoare dinăuntru și din afară. Astfel, Tudor Vladimirescu n'a renunțat la lupta sa împotriva asupririi boerești, pentru schimbarea *orânduelilor* făcute de aceștia!

Majoritatea istoricilor burghezi au înfățișat un Tudor Vladimirescu șovin, xenofob, pentru a folosi politicii intereselor de clasă ale burgheziei. Nimic mai fals! In proclamația dela Padeș, Tudor se adresează „către tot norodul omenesc din București și din celelalte orașe și sate ale Țării Românești...", nu „Către tot poporulu românesc din București și din celelalte orașe și sate ale Țerei Românești" cum a publicat C. D. Aricescu titlul acestei proclamații [4]). In aceiași proclamație. Tudor specifică lipsa lui de xenofobie când se adresează: „Frați-

1) C. D. Aricescu, op. cit., p. 130—131. (Sublinierea noastră V. M.).
2) *Istoria Românilor,* vol. VIII, București, 1938, p. 271.
3) Emil Vârtosu, *Tudor Vladimirescu,* București, 1927, p. 81—83.
4) C. D. Aricescu, op. cit., p. 132

lor lăcuitori ai Țării Rumânești, veri de ce neam veți fi". Proclamația dată de Tudor la 16 Martie st. v. din marginea Bucureștilor se adresa, „și către toți locuitorii din orașul București, atâtu cei de locu câtu și cei streini, câți locuescu acolo [1]. Nu poate fi deci vorba de șovinism la Tudor Vladimirescu.

El a fost insă contra domniilor fanariote și a aducerii dela Constantinopole a unor dregători care erau, împreună cu stăpânii lor, instrumente ale jugului otoman, nefiind contrazis pe față nici chiar de Alexandru Ipsilanti, care afirmă că înțelegea dreptul poporului din Țara Românească de a-și alege conducători din sânul său. In proclamația adresată la 19 Aprilie 1821 către Români, Ipsilanti spune în mod categoric că „Autoritatea supremă a provinciei Daciei să se încredințeze în mâinile unui pământean și nici decum în ale vreunui străin"[2]).

Cu Alexandru Ipsilanti însuși Tudor a înțeles să colaboreze, dar fără să i se subordoneze. Nu cunoaștem cuprinsul convorbirii dintre el și conducătorul Eteriei, care a avut loc la întâlnirea dela biserica Mavrogheni. Relațiile au devenit rele din cauza poziției lui Alexandru Ipsilanti și a pretenției sale ca Tudor să intre sub comanda sa. Ca urmare a înăspririi relațiilor dintre ei, Alexandru Ipsilanti a pus la cale asasinarea lui Tudor, în vederea încorporării oastei acestuia în a sa. Hagi-Prodan și D. Macedonschi au rămas în tabăra lui Tudor pentru a-i submina autoritatea și a-l înlătura. Insăși proclamația atât de democratică adresată de către Alexandru Ipsilanti către Români la 19 Aprilie are scopul precis de a-l supralicita pe Tudor în fața poporului, făcând masele să creadă că el vrea cu adevărat să-i lase posibilitatea să-și aleagă conducătorii.

După plecarea lui Tudor spre Pitești, Hagi-Prodan și D. Macedonschi au ațâțat pe capii pandurilor la nesupunere și au reușit să-l dea pe Tudor în mâinile Eteriei. In urma înlăturării lui Tudor, oastea sa a fost trecută sub conducerea eteristă, iată scopul înlăturării și asasinării lui Tudor de către Eterie! Inscenarea cetirii corespondenții lui Tudor cu Turcii era menită numai să-l compromită pe acesta în ochii maselor.

Alexandru Ipsilanti n'a reușit să organizeze o armată revoluționară bine închegată. Pandurii, al căror conducător fusese asasinat, erau descurajați. O bună parte din ei s'a împrăștiat pe la casele lor. Lupta dela Drăgășani găsi pe șeful Eteriei departe de câmpul de bătaie, gata să fugă în Austria. Infrângerea fu rapidă, adeverindu-se astfel spusele lui Tudor adresate asasinilor săi, transmise de memorialistul Mihai Cioranu: „Vreți să mă omorîți?... Turcii sunt în țară, dar nu sunteți în stare a vă bate cu dânșii cu ispravă" [4]), Tudor, bazându-se pe popor, ar fi putut organiza rezistența contra Turcilor.

Răscoala condusă de Tudor Vladimirescu este o etapă importantă în lupta poporului din tara noastră. Ea lovește în orânduirea feudală. Ea slăbește suveranitatea turcească, silind Poarta să numească domni pământeni. Ea constitue premizele frământărilor revoluționare, așa cum au recunoscut oamenii anului revoluționar 1848, în frunte cu N. Bălcescu; ea a demonstrat boerimii exploatatoare că țărănimea e hotărîtă la orice jertfe pentru a se elibera de clacă și a obține drepturile cetățenești.

1) C. D. Aricescu, *Acte justificative,* 1874, Craiova, p. 27.
2) *Idem,* p. 121.
3) C. D. Aricescu, op. cit., p. 153—154.
4) N. Iorga, *Isvoare contemporane* etc., București, p. 217.

Cercurile muncitorești din țara noastră, încă dela începuturile lor. au văzut însemnătatea istorică a luptei conduse de Tudor Vladimirescu. Revista *Dacia Viitoare*, care apăru în anul 1883, în articolul program din 1 Februarie 1883 intitulat *Cine suntem?* pornește dela programul lui Tudor. Acesta „vedea că totul nu era perfect în astă lume, boerul, ce nu făcea nimica, se plimba în trăsură, bea și mânca bine, iarna se încălzea lângă un mare foc sau ieșea învelit cu blană de samur, pe când cel ce lucra zi și noapte, abia putea dobândi o bucățică de mămăligă pentru copilașii săi și tremura de frig, neavând măcar un vechiu cojoc... ce ar fi dorit Tudor să mai facă, vom încerca să se împlinească".

Partidul Comunist din România consideră pe Tudor Vladimirescu ca unul dintre premergătorii săi. Manifestul semnat de Comitetul Central al Partidului Comunist din România îndreptat împotriva dictaturii regale instaurată în 1938, îndemnând poporul la lupta contra dictaturii și exploatării, spune: „Ne chiamă la luptă sângele lui Doja, Horia și Tudor Vladimirescu..." [1]). In 1936, o baterie de artilerie compusă din antifasciști români ce luptau în Spania, contra lui Franco, a fost numită *Tudor Vladimirescu*, iar în 1943, din inițiativa prizonierilor români ajutați de comuniștii români emigrați în Uniunea Sovietică, divizia de voluntari români înființată pentru a lupta contra Germaniei fasciste a primit tot numele luptătorului dela 1821.

In raportul asupra Statutului Partidului Comunist Român, tov. Ana Pauker arăta legătura strânsă ce există între luptătorii pentru dreptate și libertate, cum a fost Tudor Vladimirescu, și comuniștii din zilele noastre. Tov. Ana Pauker spunea că „Partidul Comunist înfăptuește și desăvârșește opera lor de cucerire a drepturilor și libertăților cetățenești, de eliberare și împroprietărire a plugarilor, de înfrățire a popoarelor conlocuitoare, de luptă pentru suveranitatea și independența națională" [2]).

Statutul Partidului Comunist Român a considerat pe Tudor Vladimirescu ca unul dintre luptătorii pentru cauza poporului. El afirma că „Partidul Comunist Român păstrează și continuă cele mai bune tradiții ale luptelor pentru libertate, pământ și independență națională, conduse de Gheorghe Doja, Horia, Cloșca, Crișan, Tudor Vladimirescu și Nicolae Bălcescu" [3]). Intr'adevăr, după cum Tudor Vladimirescu și pandurii săi au fost acum 130 de ani luptătorii pentru deschiderea unui drum nou în istoria țării noastre, tot așa, pe o treaptă superioară, comuniștii au luptat pentru a deschide calea spre construirea socialismului.

Prin lupta clasei muncitoare și a Partidului Comunist Român, poporul muncitor a trecut spre înfăptuiri noi și revoluționare. In timp ce oamenii trusturilor mondiale încearcă să sdruncine pacea popoarelor, după două planuri de Stat anuale, anul acesta poporul muncitor din patria noastră pășește la construirea bazei economice a socialismului. prin punerea în aplicare a planului de Stat cincinal. Sprijiniți de Uniunea Sovietică, oamenii muncii din țara noastră luptă pentru construirea socialismului, fiind convinși că astfel consolidează pacea și înaintează cu succes spre o viață nouă fericită, socialistă.

---

1) *Documente din Istoria Partidului Comunist din România*, ed. P. M. R. București, 1951, p. 291.

2) Raportul tov. Ana Pauker asupra Statutului Partidului Comunist Român, București, ed. P.C.R., 1946, p. 5.

3) București, ed. P.C.R., 1947, p. 5.

DATE ASUPRA ACAPARĂRII ŞI JEFUIRII PETROLULUI ROMÂNESC DE CĂTRE IMPERIALIŞTII ANGLO-AMERICANI

de Şef de lucrări RADU PAUL

V. I. Lenin, în geniala sa operă : „Imperialismul stadiul cel mai înalt al capitalismului", stabilea că în ultimele decenii ale veacului XIX apar primele fenomene ce vor duce la transformarea vechiului capitalism în imperialism, şi arată cum la începutul veacului XX are loc intrarea capitalismului în ultima sa fază, a imperialismului. Lenin a stabilit cum se prezintă în linii generale, istoria monopolu.ilor: „1) 1860—1870 — punctul culminant al desvoltării liberii concurenţe. Monopolurile nu sunt decât germeni abia vizibili. 2) După criza din 1873, urmează o perioadă îndelungată de desvoltare a cartelurilor, dar ele sunt încă excepţii — nu sunt durabile, sunt încă un fenomen trecător. 3) Avântul dela sfârşitul veacului al XIX-lea şi criza din anii 1900—1903: „cartelurile devin una din temeliile întregii vieţi economice. Capitalismul s'a transformat în imperialism" [1]).

In această perioadă are loc creşterea deosebită a capitalismului industrial [2]), o pătrundere a capitalismului în sectorul agrar ; paralel cu aceasta, se accentuează procesul de descompunere a resturilor feudale. Relaţiile de producţie feudale sunt tot mai mult înlocuite cu relaţii de producţie capitaliste — menţinându-se totuşi resturile feudale. Faptul că procesul de desvoltare al capitalismului în România se încadrează în procesul de desvoltare pe plan mondial al imperialismului, a capitalismului intrat în putrefacţie, are o deosebită semnificaţie, atât în ceeace priveşte specificul capitalismului românesc, cât si în ceeace priveşte rolul şi sarcinile istorice ale claselor sociale din România.

Incă din a doua jumătate a veacului al XIX-lea desvoltarea capitalismului în România s'a împletit cu pătrunderea capitalului englez, francez, german sau austriac, cu procesul de înfeudare a economiei româneşti de către capitalismul occidental, fie prin acapararea bogăţiilor ţării, fie prin împrumuturile de stat. Dionisie Pop-Marţian nota, în legătură

1) V. I. Lenin. *Opere alese,* vol. I, Partea II-a, Ed. P.M.R., 1949, p. 400.

2) In anul 1902 exista un număr de 620 de fabrici cu un capital învestit de 247.388.890 lei aur. Societăţile pe acţiuni (formă tipică de organizare a întreprinderilor capitaliste moderne) cu caracter industrial aveau la începutul anului 1914 un capital de 435.967.951 lei din totalul de 722.104.846 lei cât era capitalul tuturor societăţilor anonime — capitalul industrial reprezintă deci un procent de 60,3%.

cu aceasta, următoarele: „Călători de toate naţiile au venit să studieze izvoarele averii noastre şi lăcomia la ele este cauza feluritelor îngrijiri de viitorul acestei ţări... Organele ambelor ţări (este vorba de Franţa şi Belgia) au şi calcule materiale în simpatia lor spre noi... Nu mai puţin Germania ne priveşte ca pe o grădină fructiferă ce-şi aşteaptă exploatatorii... astăzi nemai putându-se practica cucerirea ţării noastre prin asaltul armelor, statele influenţătoare trimet înainte industria şi comerţul lor ca să le pregătească calea pentru o ocaziune mai favoritoare. Deci de vom scăpa de dependenţa politică ni se pregăteşte alta economică". (D. Pop-Marţian: „Studii sistematice în Economia Politică", Bucureşti. 1858, pag. 1—2).

Transformarea capitalismului în imperialism coincide nu numai cu desvoltarea capitalismului în România în ultimele decenii ale veacului XIX şi XX — ci şi cu desvoltarea statului naţional Român. De aceea desvoltarea capitalismului în România în situaţia de subordonare faţă de capitalul străin a determinat pe lângă înfeudarea economică şi înfeudarea politică. Economia românească a fost acaparată în cea mai mare măsură de către trusturile imperialiste, s'au cunoscut cele mai accentuate forme de capital monopolist şi de exploatare semi-colonială, iar burghezia românească nu numai că nu a lichidat resturile feudale, ci dimpotrivă, aceste resturi feudale au fost îmbinate cu cele mai sălbatice forme de exploatare capitalistă. Burghezia românească n'a asigurat desvoltarea progresistă a ţării, şi nici n'a dus o politică de independenţă naţională — ci s'a aliat cu capitalul monopolist străin, în vederea aservirii ţării, luptând doar spre a-şi asigura o cotă de participare cât mai mare în exploatarea ţării.

Politica protecţionistă pe care burghezia românească a urmat-o fie prin tarife vamale 1886, 1893, 1906, fie prin convenţii comerciale cu alte state, fie prin legile de protecţie şi încurajare a industriei (1882, 1912), a creiat o situaţie cât mai favorabilă capitalurilor exportate în România de către trusturile imperialiste, asigurându-le posibilitatea de a stoarce supraprofituri cât mai mari, menţinând în stare de subconsumaţie marea masă a muncitorilor şi ţăranilor.

In special după 1892, adică după apariţia legii de încurajare a industriei naţionale are loc un aflux intens al capitalului monopolist din străinătate datorită marei rentabilităţi ce se asigura acestui capital în România, în mare parte datorită şi acestei legi.

Deşi scopul declarat al acestor măsuri era crearea unei industrii naţionale capitalul monopolist al marilor trusturi imperialiste a avut în economia românească rolul dominant fie pe cale directă, fie pe cale indirectă. De preferinţă acest capital s'a plasat în industrie. In 1913, 90% din întreg capitalul strein era plasat în industrie şi în special în exploatarea bogăţiilor naturale ale ţării, petrolul şi pădurile [1]).

---

1) In ajunul primului razboi mondial 80,2% din capitalul investit în industrie şi 57% din capitalul bancar aparţinea marilor trusturi imperialiste. Capitalul englez şi american reprezenta împreună 24,3% în raport cu întreg capitalul investit, în majoritate în petrol, iar capitalul german reprezenta 23,7% investit de asemenea în majoritate în petrol.

In ce priveşte capitalul strein investit în industriile principale, în aceeaşi perioada se prezenta in felul următor:

— Electricitate, gaz, apă	95,5%	capital străin
— Zahăr	95%	„ „
— Metalurgie	74%	„ „

Acest capital întreprindea o exploatare prădalnică a bogăţiilor ţării, el urmărea o valorificare numai [illegible] sectoare economice, care îi asigurau o cât mai rapidă rentabilitate, el nu urmărea o creştere a bogăţiei naţionale.

Trusturile imperialiste în general şi în primul rând trusturile engleze şi americane s'au interesat în mod special de acapararea bogăţiei petrolifere a ţării. In ajunul primului război mondial capitalul englez şi american deţinea 30,7% din întreg capitalul învestit în industria petroliferă, fiind cu puţin depăşit de către capitalul german cu care îşi împărţia exploatarea semicolonială a ţării şi care deţinea 35%. — In ce priveşte valoarea investiţiilor capitalul englez şi american avea rolul de frunte (120 milioane lei aur, iar capitalul german 110 milioane aur). In ce priveşte capacitatea de rafinare, grupul englez şi american deţinea deasemeni rolul conducător, posedând împreună 73% din capacitatea de rafinare faţă de grupul german care poseda 8%. — In aceeaşi perioadă, în industria petroliferă capitalul românesc deţinea 3% din capital, iar după alte date 8%. După primul război mondial „aliaţii", ca un prim obiectiv al încheierii păcii, au urmărit în România, înlocuirea capitalului german şi austriac din petrol. Astfel în 1924 capitalul englez, american şi francez stăpâneşte 84% din producţia de petrol a ţării. In 1937, după repetate declaraţii demagogice în legătură cu „naţionalizarea industriei", capitalul englez şi american deţinea 86,73% din producţia totală petroliferă şi 80% din terenurile sigure petrolifere.

Care este motivul pentru care acţiunea de acaparare a trusturilor engleze şi americane s'a îndreptat cu preferinţă asupra bogăţiei petrolifere din ţara noastră?

In repetate rânduri V. I. Lenin a scos în evidenţă drept caracteristică fundamentală a imperalismului, lupta pentru monopolul materiilor prime, lupta pentru împărţirea şi reîmpărţirea lumii între marile trusturi arătând că: „o pildă plină de învăţăminte a încercărilor unei asemenea reîmpărţiri, a luptei pentru reîmpărţire, ne-o dă industria petrolului" [1]).

In urma noilor descoperiri tehnice dela sfârşitul veacului al XIX-lea şi începutul veacului al XX-lea petrolul devine o materie primă cheie, o materie primă de care este strâns legată întreaga activitate economică a lumii.

In aceeaşi perioadă (1880—1903) — perioada de transformare a capitalismului în imperialism — creşte şi importanţa economică a petrolului românesc. Această bogăţie devine un obiectiv principal al trusturilor imperialiste. Faptul că industria petrolului este cel mai important factor al desvoltării capitalismului industrial în România — (factor a cărui pondere în ansamblul economiei româneşti este mereu în creşte-

— Petrol	91%	capital strain.
— Industrii chimice	72,30%	„ „
— Industria lemnului	69,61%	„ „
— Industria celulozei şi hârtiei	46%	„ .
— Industrii alimentare	31%	„ „
— Textile	22%	„ „
— Transporturi	27%	„ „

(Datele sunt extrase mai ales din Popescu-Arcadian: *Industrializarea României*, Bucureşti, 1936, p. 134—136.

1) V. I. Lenin. *Opere alese*, vol. I, partea II, Ed P.M.R. 1949, p. 458.

re) — are o deosebită semnificaţie în legătură cu desvoltarea capitalismului la noi [1]).

Pentru a demasca acţiunea de jefuire dusă de către imperialismul american şi englez în ţara noastră, precum şi rolul pe care l-au jucat partidele istorice în această jefuire, privirile trebue să se îndrepte în primul rând către industria petrolului. Acţiunea trusturilor imperialiste americane şi engleze s'a exercitat în forma sa cea mai ilustrativă şi mai plină de consecinţe pentru întreg ansamblul vieţii sociale româneşti, tocmai în sectorul industriei petrolului, sector principal al bazei materiale a societăţii capitaliste româneşti, începând din ultimele decenii ale sec. XIX-lea.

Acţiunea de jefuire a trusturilor imperialiste americane şi engleze în industria petrolului, s'a exercitat prin:

1) Acapararea acestei bogăţii, fie direct prin stăpânirea terenurilor petrolifere şi a instalaţiilor de exploatare, fie indirect prin cucerirea unor poziţii cheie în legătură cu această industrie (rafinăriile, conductele, mijloacele de transport) sau prin legăturile internaţionale dintre trusturile americane şi engleze, cu trusturile germane sau de altă naţionalitate, precum şi prin dominarea pieţii de export a produselor petrolifere.

2) Exploatarea semicolonială, care se concretiza prin: stoarcerea unor supraprofituri jefuitoare, prin exploatarea prădalnică a acestei bogăţii, prin consecinţele dezastruoase în urma acestei exploatări, asupra nivelului de viaţă a masselor muncitoare din România. Toate aceste fenomene au avut o importantă consecinţă pe plan politic, în sensul anulării în fapt a independenţei politice a ţării care a devenit în urmă o remorcă a politicii imperialiste de agresiune antisovietică. Capitalul englez a căutat să acapareze petrolul românesc încă dela începuturile exploatării, cu caracter industrial, al acestei bogăţii. In anul 1868 se fundează o societate anonimă engleză cu un capital de 700.000 franci.

Pentru anii 1868—1903 menţionăm următoarele societăţi petrolifere afiliate trusturilor engleze:

— Steaua Română — fondată în anul 1896 cu un capital de 10 milioane franci (o mare parte din pachetul de acţiuni ale acestei societăţi, care deţinea cea mai mare parte a producţiei petrolifere în acea vreme, este deţinut de: Anglo-Roumanian Oil Exploration Company

---

1) In preajma anului 1914 învestiţiile capitalului străin în România se ridicau la cca. 317 milioane lei aur. In ce priveşte capitalul englez şi american acesta într'o proporţie de cca. 90% era învestit în industria petrolului.

In 1922 capitalul total învestit de societăţile anonime era 7.549.070.670 lei, iar capitalul învestit în industria petrolului era 2.781.358.750 lei (în mare majoritate capital de origină engleză, americană şi franceză).

In anul 1932 capitalul total al societăţilor anonime industriale era de 33.122.000.000. Din acesta 11.340.000.000 reprezenta capitalul învestit în industria petrolului.

In ce priveşte exportul României petrolul ocupă un rol tot mai important: în preajma lui 1914 petrolul ocupa la export primul loc după cereale. Odată cu procesul de desvoltare capitalistă al României petrolul tinde să joace primul rol în exportul ţării. In ce priveşte valoarea exportului în 1928 produsele petrolifere reprezentau 8.124.782 mii lei iar cerealele 7.663.279 mii lei; în 1929 produsele petrolifere reprezentau la export 9.628.735 mii lei, iar cerealele 8.953.925 mii lei; în 1934 produsele petrolifere exportate au o valoare de 7.215.048 mii lei, iar cerealele 2.381.361 mii lei. In 1929 petrolul reprezenta 33% din valoarea exportului României în 1934 53%, iar în 1936 41,9%.

Ltd. şi de Roumanian Oil Trust. In urma unei înţelegeri ulterioare grupul englez cedează pachetul de acţiuni grupului german).

— European Petroleum Cy — fondată la 1898 cu un capital de 1.000.000 franci.

— Berca Petroleum Cy — fondată la 1899 cu un capital de 2.500.000 franci.

— Telega Oil Cy — fondată la 1900 cu un capital de 3.750.000 franci.

— Cernavodă Petroleum Cy — fondată la 1900 cu un capital de 4.000.000 franci.

— Roumanian United Petroleum — fondată la 1899, cu un capital de 1.000.000 franci.

Trusturile imperialiste manifestau un deosebit interes în vederea acaparării petrolului românesc. Creşterea investiţiilor de capital în acest sector economic, ilustrează acest fapt. In 1895 se învestesc 29 milioane lei aur, în 1905, 99 milioane lei aur, în 1910, 225 milioane lei, iar în 1912, 339 milioane lei aur, în 1916, 519 milioane lei aur.

In preajma anului 1914 situaţia industriei petrolifere se prezenta astfel:

Intreprinderile afiliate puterilor centrale (Germania şi Austro-Ungaria) deţineau:

— 30,6% din capitalul total învestit.
— 25,3% din producţia totală.
— 36,0% din capacitatea de rafinare.

Grupul Standard-Oil împreună cu întreprinderile neutre deţineau:

— 13,72% din capitalul total învestit.
— 31,4% din producţie.
— 16,6% din capacitatea de rafinare.

Grupul anglo-olandez (Trustul Royal-Dutch) deţinea:

— 49,5% din capitalul total învestit.
— 39,5% din producţie.
— 38,5% din capacitatea de rafinare.

Intreprinderile româneşti deţineau:

— 6,3% din capitalul total învestit.
— 3,8% din producţie.
— 8,9% din capacitatea de rafinare [1]).

In realitate participarea românească în industria petroliferă se afla întotdeauna într'o situatie de inferioritate mai accentuată decât cum este ea înfăţişată în statisticile oficiale, deoarece, în mare parte acţiunile româneşti erau gajate la trusturile bancare sau adeseori aceşti acţionari români camuflau capitalul ce aparţinea unor trusturi străine.

Primele începuturi ale industriei petrolifere în România au fost dominate de capitalul englez. Ulterior, capitalul german tinde să în-

1) Datele sunt extrase din Alexandru Topliceanu: *Lupta pentru petrol. Trusturile străine şi politica României*, Bucureşti, 1929, p. 60.

treacă dominaţia capitalului englez. La începutul secolului XX, apare un al treilea competitor, capitalul american, în urma constituirii Societăţii „Româno-Americana“, filială a trustului „Standard-Oil of Jersey”. Capitalul englez şi american a egalat şi depăşit capitalul german, aşa încât situaţia în preajma anului 1914 se prezintă favorabilă capitalului englez şi american.

Acest raport de forţe în dominaţia trusturilor imperialiste din România, în preajma anului 1914, explică în mare măsură cotitura intervenită în acest timp în politica externă a burgheziei româneşti. Capitalul englez şi american devenise mai puternic în economia românească.

Acţiunea de acaparare a petrolului românesc se ilustrează, în deosebi în problema concesiunii terenurilor petrolifere ale Statului care frământase mult opinia publică în anii 1900 şi 1905.

Take Ionescu, ministru în guvernul conservator G. G. Cantacuzino şi unul din cei mai aprigi apărători ai intereselor engleze şi americane în România, iar mai târziu cel mai înverşunat susţinător al „Antantei”, proectase concesionarea terenurilor petrolifere care erau în proprietatea Statului, în favoarea concernului „Standard Oil“.

In anul 1900, sub guvernarea conservatoare Petre Carp, România cunoaşte o criză agricolă şi financiară. Guvernul conservator, spre a rezolva criza financiară, scoate în vânzare acţiunile pe care Statul le deţinea la Banca Naţională, concesionează grupului financiar „Diskonto-Gesellschaft“ hârtia de ţigări, oferă înstrăinarea monopolului sării, a navigaţiei fluviale şi a monopolului chibriturilor.

„Diskonto-Gesellschaft“ trimisese în anul 1900 pe inginerul Sorge spre a studia bogăţia petroliferă a României. „Standard Oil“, aflând de conţinutul favorabil al raportului lui Sorge, face o propunere de tovărăşie cu Diskonto-Gesellschaft; propunerea este acceptată.

Guvernul român urma să acorde lui Standard Oil exploatarea pe timp de 50 de ani a 15.000 hectare terenuri petrolifere sigure, în schimbul unei redevenţe cuvenită Statului, de 8% (în aceeaşi perioadă Standard Oil pentru terenurile din Statele Unite plătea o redevenţă de 12% şi chiar 14%).

In cazul când Standard Oil va găsi zăcăminte petrolifere în alte terenuri, care nu au fost concesionate, trustul va avea dreptul exclusiv de a exploata aceste terenuri, în schimbul unei redevenţe de data aceasta şi mai redusă (4%).

In proiectul de concesionare nu se prevedea nicio clauză prin care să împiedice exploatarea prădalnică a zăcămintelor, aşa cum se practica de către trusturi prin exploatarea semicolonială a bogăţiilor ţării.

Este interesant de semnalat minuţiozitatea cu care Standard Oil avea grijă ca prin clauzele convenţiei de concesionare, să-şi asigure un monopol total în industria petroliferă. Se prevedea astfel la art. 11 al proiectului de convenţie că Statul îşi ia angajamentul să nu schimbe tarifele pe Calea Ferată pentru transportul produselor petrolifere. Standard Oil va putea schimba însă aceste tarife pentru conductele sale atunci când va găsi necesar.

Prin sistemul convenţiei prin concesionarea terenurilor Statului şi a conductei de transport, Standard Oil îşi asigura de fapt monopolul întregei industrii petrolifere; acest trust urma să poată dispune după interesele sale de soarta acestei bogăţii.

Tratativele se duceau din partea lui Standard printre alţii de către colaboratorii intimi ai lui Rockefeller: Porter, Frank, G. Barstow, Channcey, Lufkin, iar din partea lui Diskonto: P. Boettger şi Dr. Solmsen [1]. La discuţii şi tratative lua parte însuşi reprezentantul Statelor Unite la Bucureşti, W. George Boxhall.

Care a fost atitudinea cercurilor conducătoare burghezo-moşiereşti faţă de acest proiect de transformare a ţării în paşalâc al lui Rockefeller? Prusacul Rege Carol, în audienţa acordată lui Alex. Bădărău a declarat că se impun chiar sacrificii „pentruca banul străin să abunde în ţară". El îşi exprima convingerea că numai cu ajutorul acestor capitaluri industria şi comerţul român pot lua o desvoltare. Cu prilejul audienţei lui G. Assan, preşedintele Camerei de Comerţ şi Industrie, Carol I a fost şi mai categoric, afirmând că nu trebue pierdut prilejul de a atrage capitaluri străine, care „ne aduc nu numai bani, dar ne şi instruesc". Take Ionescu, cu prilejul unui banchet politic al partidului conservator, declară că Românii trebue să deschidă foarte larg porţile capitalului străin: legile trebue modificate în aşa fel încât să se înlăture orice piedici penetraţiei acestui capital. In această direcţie, el consideră că este necesar să fie o perfectă comunitate de vederi între liberali şi conservatori [2].

Proiectul de concesionare propus de către Standard Oil nu a fost realizat, din cauza unor conflicte între grupurile financiare care aveau afiliate şi diverse fracţiuni ale burgheziei şi moşierimii. Dar Standard Oil a realizat ţelul urmărit pe alte căi, în anii ce urmează, cu complicitatea burgheziei şi moşierimii.

Porter, şeful delegaţiei americane venită pentru tratative, are cinismul, ca în timpul negocierilor, prin declaraţii date presei, să ameninţe direct, comportându-se ca într'o ţară aservită. Cu această ocazie Porter trasează de fapt şi intenţiile trustului Standard Oil.

Porter arăta în esenţă reprezentanţilor presei, că dacă nu se va încheia convenţia „va fi greu pentru Statul Român"...

„România are interes să ne aibă prieteni şi nici decum duşmani, pentrucă noi suntem cei mai puternici şi fiindcă dacă e vorba să ne luptăm, noi vom cumpăra întreaga voastră producţie de petrol la Giurgiu sau la Constanţa şi vă vom concura pe toate pieţile din lume până ce vă vom distruge" [3].

Trustul Standard Oil pătrunde în mod oficial în România în 1904. Pe atunci la cârma ţării se găsea guvernul liberal prezidat de D. A. Sturdza.

In anul 1904 se constituia cu sediul la Bucureşti: „Societatea Anonimă Română pentru industria, comerţul şi exportul petrolului" — „Româno-Americana", cu un capital de 2.500.000 lei. In actul de constituire figurează ca acţionari principali numai cetăţeni americani, agenţi ai lui Rockefeller (F. Lucken; Wm. M. Page; consulul Statelor Unite la Bucureşti W. G. Boxhall, etc.; aceleaşi persoane formează şi consiliul de administraţie. Pentru salvarea aparenţelor figurează ca

1) Datele asupra clauzelor proiectului convenţiei de concesionare a terenurilor petrolifere, proprietatea Statului sunt extrase din textul publicat în Moniteur des Intérêts Pétrolifères Roumains, No. 9, 1904, p. 273—276.

2) Vezi Moniteur des Intérêts Pétrolifères Roumains No. 37, 1901, p. 933. Vezi „Adevărul" Nr. 4069 din 22.XI.1900.

3) „Adevărul" Nr. 4070, 23 Noembrie, 1900.

acționar și moșierul român G. Negroponte, iar în consiliul de administrație Virgil Arion și B. G. Assan [1]).

Societatea a fost constituită în înțelegere cu grupările germane Diskonto-Gesellschaft și Deutsche Bank, iar eventualele asperități legate de constituire au fost aplanate de către Take Ionescu.

Presa oficioasă notează: „Concursul larg pe care l-au găsit aci în țară capitalurile germane, engleze, olandeze, belgiene, franceze nu va lipsi desigur nici companiei Standard Oil".

Societatea Româno-Americana în 1931 a avut un activ de 6.500 milioane lei, o sumă mai mare decât întreg impozitul pe venit al Statului pe un an; a exportat până în anul 1944 cca 15.500.000 tone de produse petrolifere, a acaparat direct terenuri petrolifere pe o întindere de 20.767 hectare și indirect prin Societatea „Sospiro" 20.763 hectare.

Obiectivul urmărit inițial de către Standard Oil de a acapara teritorii petrolifere pentru a deține o poziție cheie în industria petroliferă din România, începe să fie realizat imediat după constituire. Semnalăm în acest sens doar câteva date ilustrative. In 1905 Societatea engleză European Petroleum, preferând a se ocupa de afacerile sale din Baku, cedează Societății Româno-Americana, în schimbul unei redevențe, toate terenurile petrolifere (600 pogoane) [2]). La 29 Septembrie 1904 se depune la Tribunal contractul prin care Societatea Româno-Americana ia în concesiune 8.000 pogoane terenuri petrolifere dela un oarecare D. Bârleanu [3]).

Până la jumătatea anului 1904 (mai puțin de un an dela înființare) Societatea Româno-Americana luase în concesiune 17.000 pogoane terenuri petrolifere de cea mai bună calitate [4]).

In acest mod, în timpul guvernării liberale, Standard Oil își realizase în anul 1904, în mai puțin de un an, o mare parte din țelul pe care și-l propusese cu ocazia proiectului de concesionare din 1900. Acest țel îl realizase în baza sprijinului acordat de partidul liberal, țel fixat cu ocazia tratativelor de concesionare, purtate de către guvernul conservator la 1900.

In Septembrie 1904 pe când D. A. Sturdza era prim ministru, acesta primește din partea lui Herman Fialla, intermediar al grupului „Deutsche Bank" și „Banque de Paris et des Pays-Bas", o scrisoare și un proiect de concesionare a terenurilor petrolifere. D. A. Sturdza, prin scrisoarea-răspuns către Fialla din 10 Septembrie 1904, îi comunică acestuia: „sunt deci gata a intra în negocieri pe bazele conținute în anexă". Iar în scopul de a se ascunde față de opinia publică aceste tratative oneroase pentru economia națională, se menționează de către Sturdza: „e bine înțeles că timp de șapte luni dela data prezentei, secretul cel mai absolut va fi observat din ambele părți".

In scrisoarea din 14 Ianuarie 1905 când Sturdza nu mai era prim ministru acesta îi comunică lui Fialla: „In ceeace privește relațiunile încheiate anul trecut vă rog să binevoiți a le urma pe cale directă și sub discrețiunea cea mai absolută" [5]).

1) Actul constitutiv al societății în: Moniteur du Pétrole Roumain No. 13, 1904, p. 471—472.
2) Moniteur du Pétrole Roumain, No. 4, 1905.
3) Moniteur du Pétrole Roumain, Suplément au No. 19, 1904, p. 744.
4) Moniteur du Pétrole Roumain, No. 4, 1905.
5) In ce privește textul scrisorilor v. Moniteur du Pétrole Roumain No. 15, 1905 și Conservatorul Nr. 115, 2 Mai (8.VI). 1905.

La 4 Martie 1905 Sturdza îi scrie lui Fialla: „Prudenţa este mama înţelepciunii. Vă rog deci să întârziaţi cu câteva zile sosirea Dv. în Bucureşti, şi în orice caz să nu-mi anunţaţi sosirea Dv. nici prin scrisoare, nici prin telegramă“ [1].

Din acest schimb de scrisori, reiese că partidul liberal înstrăina terenurile petrolifere şi fiind la guvern urmărea cu persistenţă acest lucru [2]. Singura problemă care preocupa pe aceşti vânzători de ţară, liberalii, era ca să execute operaţia spre a-şi rezerva avantagii şi câteva locuri în Consiliul de administraţie al concesionarului.

Terenuri petrolifere, acapararea şi specularea lor, numeroase tranzacţii în legătură cu ele, aceasta era febra epocii. Din acest punct de vedere România oferea acelaş spectacol ca şi Mexico, Venezuela, Columbia sau Iran, acelaş spectacol pe care-l oferă orice ţară ce formează obiectul acaparării şi exploatării semicoloniale din partea trusturilor imperialiste. In ziarele străine ca Berliner Tageblatt, în 1905, se înserau anunţuri ca acestea: „Pentru exploatări de schele de petrol situate în România se caută Bănci sau un consorţiu de mari capitalişti. Terenul este de 1.100 de hectare”.

Societăţi ca „Speranţa” achiziţionează 4.000 pogoane terenuri petrolifere spre a le ceda apoi în bloc societăţii Româno-Americana. Ambroise Congrave din Londra achiziţionează terenuri în fostul jud. Prahova pe o întindere de 100 pogoane. Presa vremii şi rapoartele Consiliilor de Administraţie ale diverselor societăţi sunt pline de anunţuri şi informaţii precum şi de tabele în legătură cu tranzacţiile încheiate, având ca obiect concesionarea terenurilor petrolifere.

Toate aceste date tind să demonstreze cu o crudă preciziune că burghezia şi moşierimea au vândut pentru interesele personale independenţa economică şi politică a ţării. In preajma anului 1914 societăţile petrolifere în cea mai mare parte afiliate trusturilor engleze şi americane deţineau 40.198 hectare terenuri petrolifere. In 1930 societăţile engleze şi americane precum şi societăţile controlate de către capitalul englez şi american deţin 51.901 hectare terenuri petrolifere, iar societăţile româneşti sau mixte cu majoritate românească deţin 2.268 ha.

* * *

Acapararea industriei petrolului de către imperialismul american şi englez nu a avut loc numai pe cale directă prin exportul de capital, prin acapararea industriei extractive a rafinăriilor, a conductelor şi a terenurilor petrolifere, ci şi pe cale indirectă.

Acapararea indirectă a industriei petrolifere are o importanţă tot atât de mare şi poate mai mare decât acapararea directă. Acapararea indirectă are loc prin: alianţele între trusturile engleze şi americane împreună cu trusturile germane, prin monopolul american pe pieţele de export şi monopolul formării preţurilor pe piaţa mondială. Acapararea indirectă face ca rolul capitalului englez şi american să fie mult mai mare decât acela care rezultă din datele referitoare la acapararea directă, date pe baza cărora s'a susţinut că în perioada anterioară anului

1) Vezi Conservatorul Nr. 111, 2 Mai (8.VI.) 1905.

2) In art. 15 al proectului de convenţie admis ca bază a discuţiilor se precizează că Guvernul va face tot posibilul spre a obţine sancţiunea constituţională a proectului de concesionare.

1916 economia românească a fost dominată în cea mai mare parte numai de capitalul german.

Producţia petroliferă românească este dependentă de export. In ce priveşte pieţele de export, România, în perioada anterioară anului 1914, era dependentă de trustul Standard Oil, care prin filialele sale din Germania domina importul acestei ţări — cea mai mare importatoare de produse petrolifere în acea vreme. Din cauza concurenţii americane pe piaţa germană, exportul românesc a trebuit să se îndrepte spre pieţele Orientului apropiat şi ale bazinului Mediteranei. Acest lucru s'a făcut pe baza unei înţelegeri cu Standard Oil.

In ce priveşte preţurile pe piaţa germană, Standard Oil avea monopolul formării acestor preţuri, deoarece piaţa germană era dominată de filialele lui Standard Oil, care îşi constituise pe această piaţă o serie de societăţi, în frunte cu Deutsche Amerikanische Petroleum Gesellschaft [1]).

Raporturile între trusturile engleze şi americane pe deoparte şi trusturile germane pe de altă parte, în ce priveşte exploatarea petrolului românesc erau când raporturi de concurenţă, când raporturi de alianţă, sub conducerea capitalului englez sau american [2]). In raportul preşedintelui Consiliului de administraţie al Societăţii engleze Telega Oil Company din 1903 se propune acţionarilor cooptarea în Consiliul de administraţie al domnilor Alexander von Hansemann şi L. Salomonsohn dela Diskonto Gesellschaft din Berlin şi a lui Schroeder dela Diskonto Gesellschaft dela Londra.

In anul 1912 trusturile germane vroiau să lichideze dependenţa pieţii petrolifere germane faţă de Standard Oil. In acest scop grupul Deutsche Bank şi Diskonto Gesellschaft se pun în fruntea unei acţiuni de lichidare a acestei dependenţe, constituind un mare concern internaţional, cu participarea capitalului englez, pentru a concura pe Standard Oil. Concernul Europäsche Petroleum Union, cunoscut pe acea vreme sub denumirea de E.P.U., care domina întreg exportul de produse petrolifere româneşti, înainte de a fi angajat în mod serios lupta cu Standard Oil, depune armele şi Standard Oil câştigă bătălia, dominând astfel în mod absolut întreg comerţul de petrol european, inclusiv şi petrolul românesc.

* * *

Din datele expuse până aci, reese faptul că în preajma anului 1914 capitalul imperialist american şi englez avea o poziţie puternică în industria petroliferă din România — sector important în baza materială a societăţii româneşti.

Desigur, petrolul românesc a fost un factor important care a determinat efortul deosebit pe care diplomaţia engleză îl face în perioada 1914—1916 în vederea împingerii României în primul război mondial.

In 1916, în urma dezastrului suferit de armatele române, la cererea Aliaţilor se procedează la distrugerea sistematică a sondelor, instalaţii-

---

1) Lista societăţilor americane cu sediul în Germania şi care dominau importul german, v. Moniteur du Pétrole Roumain, No. 3, 1905, p. 73.

2) In actul constitutiv al Societăţii „Vega", „Diskonto Gesellschaft" participă cu acţiuni în valoare de 1.210.000, iar Telega Oil Company cu 1.250.000 marci, v. Moniteur du Pétrole Roumain, No. 12, 1905, p. 25.

lor şi rezervoarelor petrolifere din fostul jud. Prahova. Acţiunea de distrugere a regiunii petrolifere este condusă de Thomson, mai târziu lord of Cardington, ataşat militar al Angliei în România în acea vreme. Aliaţii îşi luaseră obligaţia expresă ca pagubele ce vor rezulta în urma distrugerii regiunii petrolifere să fie suportate de către dânşii. Cu toate acestea, după război, sub ameninţarea că România nu va fi recunoscută politiceşte, suntem obligaţi de a accepta drept despăgubiri suma de 10.000.000 lire sterline [1]).

Cu ocazia conferinţei dela Versailles s'au demascat în forma cea mai hidoasă adevăratele sentimente pe care „aliaţii" americani şi englezi le nutreau faţă de România. Cu ocazia acestei conferinţe România a fost tratată cu adevărat ca o semicolonie.

Faţada conferinţei dela Versailles era lozinca păcii şi justiţiei lansată de Wilson; în dosul acestei faţade însă, erau trusturile imperialiste.

Ca prim efect al tratativelor conferinţei dela Versailles a fost obligaţia ce ni s'a impus şi care a fost acceptată fără rezerve de către guvernul burghezo-moşieresc de atunci de a vinde cea mai mare parte din stocul petrolifer către Standard Oil. Ulterior intervine un contract analog cu colonelul Boyle, colonel în armata engleză şi reprezentant al trustului Royal Dutch.

Ca efect al tratatului dela Versailles, în legătură cu lichidarea capitalului deţinut de Germania şi Austro-Ungaria în industria petroliferă din România, convenţia dela San Remo din 25 Aprilie 1920 este foarte semnificativă.

In baza convenţiei dela San Remo, guvernul englez şi francez se obligă să sprijine reciproc pe supuşii lor, cu ocazia oricăror negocieri ce aceştia ar avea cu guvernul român. Deasemenea guvernele mai sus menţionate se obligă să se sprijine în mod reciproc în vederea dobândirii de concesiuni petrolifere, acţiuni sau alte interese care aparţineau supuşilor ţărilor foste inamice. In convenţie se prevede deasemenea obligaţia ca guvernele respective să se sprijine în mod reciproc, în vederea dobândirii de concesiuni petrolifere în România. Deasemenea convenţia prevedea, ca avantagiile ce vor decurge din negocierile cu Statul Român, să fie împărţite în mod egal între trusturile ţării respective [2]).

In urma convenţiei dela San Remo, imperialismul englez este acela care dobândeşte în România o poziţie dominantă; imperialismul francez va avea o poziţie secundară. La poziţiile dominante pe care imperialismul englez le deţinea în industria petroliferă în jurul anului 1916, se adaugă, prin efectul convenţiei dela San Remo, dobândirea poziţiilor pe care le avusese înainte de război Germania şi Austria.

In Septembrie 1920 a venit în România, ca delegat al guvernului englez, Sir John Cadmann, în vederea punerii în aplicare a planului de acaparare a petrolului românesc, conform planului prevăzut în conven-

---

1) Este interesant de semnalat că în urma primului război mondial România a avut de suportat sarcini financiare faţă de aliaţi, după cum urmează:
Statele Unite 38 milioane dolari.
Anglia 23 milioane lire sterline.
Franţa 1.106.072.899 franci francezi.
(v. Anuarul României pentru comerţ, industrie, meserii şi agricultură 1925—1926).

2) In ce priveşte textul convenţiei dela „San Remo" v. G. Damougeot-Perron: La Standard Oil Company, Paris, 1925, p. 233—224; v. deasemenea Jonton Abuay: *Die Rumänische Erdölindustrie,* Berlin, 1931 p. 11—12.

ția sus amintită. Grupul englez era reprezentat de trustul anglo-persian Oil Company și de Casa de Bancă Stern Brothers.

Acțiunea de acaparare exercitată de către imperialism s'a petrecut și în această ocazie cu cea mai gravă și vinovată complicitate a guvernanților din România. Deși Tratatul dela Versailles era el însuși un tratat ce avea la bază cele mai autentice planuri imperialiste, totuși guvernul român ar fi avut posibilitatea să evite trecerea în patrimoniul trusturilor imperialiste a unor bunuri evaluate în 1921 la 400 milioane lei aur.

Participarea românească la lichidarea întreprinderilor germane a fost fictivă și ea s'a rezumat doar la cooptări în Consiliul de Administrație.

Conținutul adevărat al războiului din 1914—1918 este desvăluit și prin caracterul convenției dela San Remo precum și prin energica penetrație a capitalului imperialist englez și american în perioada ce a urmat după sfârșitul acestui război.

Efectele politicii imperialiste de acaparare a petrolului românesc și complicitatea burgheziei românești în acest proces de acaparare se oglindește clar în politica minieră. Politica minieră, adică Legea Minelor din 1924 și 1929, sunt documente importante care acuză puternic burghezia românească.

Cu ocazia discuțiilor din Parlament asupra Legii Minelor din 1924 a trebuit să se recunoască faptul că regimul minier din România de până atunci fusese dictat de către un Stat străin, care ajunsese să stăpânească în mod complet această bogăție.

Legea Minelor din 1924 a fost considerată de către susținătorii ei drept un monument legislativ, expresie a lozincii „prin noi înșine", drept o lege a politicii de naționalizare a capitalului, drept expresia unei voinți de desprindere a economiei românești din starea de dependență față de capitalul străin. După cum se va vedea însă, această lege desvălue complicitatea criminală a burgheziei și moșierimii în acțiunea de acaparare și jefuire a petrolului nostru.

In primul rând, trebue scos în evidență faptul că guvernanții au fost sensibili la criticile ce se aduceau legii, în special de către presa și oamenii politici care gravitau în jurul intereselor imperialismului american. După un an de aplicare, la 6 Decembrie 1925 se modifică câteva articole care conțineau însăși economia legii.

Formal, conform art. 32 al legii din 1924, aveau dreptul să obțină concesiuni de terenuri petrolifere numai societățile anonime române constituite conform Codului comercial și care aveau 60% din capital de origină românească. Prin legea din 6/XII.1925 și societățile anonime existente la promulgarea legii respective urmau să aibă aceleași drepturi. Societățile existente la promulgarea legii erau în majoritate societăți afiliate trusturilor petrolifere engleze și americane.

In ce privește naționalizarea subsolului, enunțată ca principal obiectiv al legii, ea este limitată până la anulare prin respectarea drepturilor câștigate anterior, drepturi care se întindeau asupra zecilor de mii de hectare de terenuri petrolifere de cea mai bună calitate. Până în momentul promulgării Legii Minelor din 1924, societățile cu capital englez și american obținuseră în concesiune terenuri particulare pe o întindere de 52.452 ha, iar din terenurile Statului 1.000 ha. Despre

aceste concesiuni, Vintilă Brătianu spunea: „puteţi în linişte şi siguranţă să le exploataţi. Noi nu am făcut ca alte State, nu am expropiat exploatările în curs, am lăsat Societăţile să-şi continue întreprinderile".

Deasemenea erau exceptate dela naţionalizare şi terenurile proprietatea comunelor neconcesionate până în momentul apariţiei legii, precum şi terenurile pe o rază de 100 de metri în jurul unui centru cu o exploatare normală petroliferă. Din ceeace — cum spun tehnicienii — era *cunoscut* sau *probabil* ca teren petrolifer, Statul nu dobândea prin efectul Legii Minelor din 1924 decât o întindere minimă; de fapt efectul legii din punct de vedere al naţionalizării subsolului era amânat până în anul 1873. (Naţionalizarea a fost realizată efectiv — după cum se ştie — cu mult înainte, în zilele noastre, de regimul de democraţie populară).

In ceeace priveşte verificarea faptului dacă o societate petroliferă aparţinea sau nu trusturilor imperialiste, acest lucru se stabilea conform legii prin sistemul acţiunilor nominative.

Adeseori societăţile petrolifere au întrebuinţat cu mare abilitate sistemul procurilor, prin care s'au găsit oameni de pae care camuflau capitalul ce aparţinea trusturilor imperialiste, creindu-se astfel procentul de capital românesc cerut de lege.

Un sistem de eludare a legii, era sistemul contractelor de foraj. Intre societatea românească şi societatea afiliată trusturilor imperialiste, se făcea un contract de foraj; societatea românească, pe baza acestui contract achita societăţii străine cheltuielile de foraj, amortizare, plus un beneficiu. In afară de aceasta se prevedea şi o participare la producţie până la 47%. Prin acest sistem, mai mult de jumătate din producţia de pe perimetrele Statului trecea în mâinile societăţilor străine.

In ceeace priveşte dreptul de explorare, Legea Minelor din 1924 condiţionează obţinerea acestui drept numai de capacitatea tehnică şi financiară, care era întotdeauna în avantajul societăţilor afiliate trusturilor imperialiste, ele având fireşte o mai mare capacitate tehnică şi financiară.

Legea Minelor din 1924 nu aducea de fapt nicio limitare serioasă trusturilor străine imperialiste în ce priveşte acţiunea ce ele o desfăşurau pentru acapararea industriei petrolifere. Această lege a permis oricărei societăţi, care avea capacitate tehnică şi financiară să exploreze terenuri petrolifere, iar dacă societatea respectivă în urma explorării a găsit zăcăminte de petrol, ea avea dreptul câştigat de a exploata zăcământul respectiv. Dealtfel, pentruca societăţile respective să fie ferite de riscurile unor explorări nefructoase, ele au primit în general permise de explorare pentru terenuri cunoscute mai dinainte că posedă zăcăminte de petrol.

Adevăratul sens al Legii Minelor reese şi cu mai multă evidenţă dacă avem în vedere efectele pe care această lege le-a avut.

In ce priveşte proporţia de participare a capitalului american şi englez, menţionăm că statisticile ce am consultat nu sunt unitare. In orice caz, dacă se au în vedere statisticile produse de făuritorii Legii Minelor din 1924 care ar fi avut interesul să demonstreze scăderea participării capitalului străin în industria petroliferă, chiar după aceste statistici, reese că între anii 1923—1928 participarea capitalului românesc în în-

treprinderile petrolifere din România a scăzut cu 50% [1]), deci proporţional, a crescut rolul dominant al capitalului american şi englez.

Dacă admitem afirmaţia [2]) că în anul 1928 participarea capitalului românesc în industria petroliferă era de 22%, trebue să avem în vedere că în stabilirea acestui procentaj s'a luat în consideraţie drept valoare a capitalului românesc plasat în această industrie suma de 2.490 milioane în care s'a cuprins şi 1.390 milioane, sumă care reprezintă capitalul românesc dela societăţile anonime petrolifere cu capital mixt, unde în fapt dominaţia aparţinea capitalului străin. S'a luat deasemenea în consideraţie, în stabilirea procentajului de mai sus şi capitalul românesc dela 55 societăţi, care nu aveau nici o activitate. Dacă scădem sumele de mai sus din valoarea capitalului românesc care participa în industria petroliferă în anul 1928, atunci reese că după patru ani de aplicare a legii minelor, capitalul străin în cadrul căruia imperialismul american şi englez deţinea o situaţie dominantă, se ridica la suma de 11.406 milioane, iar capitalul românesc la un miliard 100 milioane. Aşa dar, după 4 ani de aplicare a Legii Minelor din 1924 capitalul românesc în industria petroliferă reprezenta abia 10,37%.

Dar imperialismul american şi englez îşi menţine poziţiile-cheie din industria petroliferă prin stăpânirea rafinăriei şi exportul produselor petrolifere. După 4 ani de aplicare a acestei legi cca. 71,4% din exportul de produse petrolifere şi cca. 76% din produsele petrolifere rafinate erau în mâna imperialismului american şi englez.

Din aceste câteva date se poate trage concluzia că Legea Minelor din 1924 nu conţine o adevărată naţionalizare a subsolului terenurilor petrolifere; datorită excepţiei pe care o făcea cu drepturile câştigate această lege nu conţine o diminuare sensibilă a procesului de acaparare practicat în această industrie de către trusturile americane şi engleze, deoarece aceste trusturi, atât datorită legii însăşi cât şi aplicării ei şi-au menţinut poziţiile dominante pe care le deţineau.

In perioada care a urmat primului război mondial, economia românească a cunoscut o epocă în care disponibilităţile sale de capital mobiliar au crescut foarte mult. In această epocă burghezia românească a fost atrasă de rentabiltatea mare ce ofereau întreprinderile industriale; dintre acestea, întreprinderile petrolifere prezentau una din cele mai mari rentabilităţi. Dar burghezia românească nici nu putea şi nici nu dorea să desfiinţeze exploatarea semicolonială a industriei petrolifere.

In anii ce au urmat, după 1924, în ţările imperialiste, problema exportului de capital se pune cu o deosebită acuitate. Problema cuceririi de noi teritorii şi zone de influenţă devenea tot mai acută; contradicţiile imperialismului se adâncesc cu o mare intensitate în epoca crizei generale a capitalismului. Guvernele tuturor ţărilor capitaliste deveneau tot mai tributare faţă de grupul ţărilor imperialiste. Vestigiile de independenţă naţională trebuiau să fie anulate. Paralel cu aceasta, vechea armătură parlamentară nu mai era suficientă spre a rezista în faţa gravelor contradicţii din societatea capitalistă.

In aceste condiţii s'a adoptat Legea Minelor din 1929, care la cererea expresă manifestată în presă şi conversaţii particulare de către reprezentanţii marilor trusturi americane şi engleze a fost considerată

1) O. Constantinescu. *Contribuţia capitalului strain în industria petroliferă românească*, Buc., 1935, p. 142.

2) *Ibidem*.

drept o piatră de boltă a întregului program de stabilizare din 1929. Procesul de acaparare economică al ţării se desvolta cu paşi gigantici fără a se mai păstra măcar masca ipocriziei şi partidul naţional-ţărănesc a fost momentan instrumentul politic propice pentru realizarea acestor planuri.

In consecinţă, partidul naţional-ţărănesc, în programul său de guvernare publicat în 1926 prevăzuse următoarele: „pentru refacerea utilajului economic ca şi pentru punerea în valoare a unora din bogăţiile ţării este nevoie de capital străin [1]).

Concomitent partidul social-democrat, în programul elaborat de către conducerea sa trădătoare, arăta că desvoltarea capitalismului în România este o necesitate istorică, care pretinde asigurarea unei libere desvoltări a tuturor forţelor economice. In ce priveşte capitalul străin programul social-democrat prevedea: „admiterea capitalului străin şi punerea lui pe picior de egalitate cu cel naţional" [2]).

Legea Minelor din 1929 realiza dezideratul lui Take Ionescu exprimat la 1900: de a se da toate înlesnirile capitalului străin. Cu ocazia desbaterilor parlamentare, precum şi în presa vremii s'a recunoscut că această lege este cerută de către financiarii străini. Ea a consolidat şi accentuat acapararea industriei petrolifere de către trusturile imperialiste. Pentru ilustrarea acestui fapt vom da câteva date.

In ce priveşte terenurile petrolifere, societăţile cu capital străin, în cea mai mare parte societăţi americane şi engleze, atât ca număr cât şi ca forţă financiară, deţineau în 1930 51.901 hectare faţă de 2.263 hectare deţinute de către societăţile cu capital românesc. Un număr de 14 întreprinderi, în mare majoritate aparţinând trusturilor Standard Oil, Royal Dutch şi Shell, stăpâneau 86% din producţia petroliferă a anului 1934 [3]). In afară de aceasta întreprinderile mai sus menţionate aveau monopolul industriei petrolifere din România şi datorită poziţiilor cheie pe care ele le deţineau în această industrie prin stăpânirea rafinăriilor, a conductelor şi a exportului, precum şi prin monopolul pieţii mondiale.

* * *

O caracteristică fundamentală a acaparării economice a unei ţări, precum şi a exploatării semicoloniale este profitul ridicat (supraprofitul) de care beneficiază capitalurile străine exportate în aceste ţări. „Atât timp cât capitalismul rămâne capitalism, prisosul de capital nu se întrebuinţează la ridicarea nivelului de trai al maselor din ţara respectivă pentrucă aceasta ar însemna scăderea profiturilor capitaliştilor, ci pentru mărirea profiturilor prin exportul de capital în străinătate, în ţările înapoiate. In aceste ţări înapoiate profitul este de obicei ridicat, deoarece acolo capitalurile sunt puţine, preţul pământului este relativ mic, salariile sunt scăzute, materiile prime ieftine" [4]).

1) Partidul naţional-ţărănesc, Principiile, Programul şi Statutul votate de congresele extraordinare pentru ratificarea fuziunii partidelor naţional-ţărănesc la 10 Octombrie 1926 în Bucureşti, p. 13.

2) Partidul social-democrat, Programul şi Statutele din 1926, p. 12.

3) Vezi: Teodorescu I., *Capitalul străin în industria petroliferă*, Analele Economice şi Statistice, Nr. 10—12, 1935, p. 113.

4) V. I. Lenin. *Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului*, Ed. P.M.R., 1950, p. 69.

Acest adevăr stabilit de Lenin se confirmă pe deplin în industria petroliferă românească.

Adevărata rentabilitate a capitalului imperialist în România, în special în industria petroliferă, a fost ascunsă cu grijă. Deaceea pe cale indirectă şi nu din statisticile bilanţurilor, trebue constatată adevărata rentabilitate a capitalului în industria petroliferă.

Calea indirectă de a cerceta beneficiile reale ale industriei petrolifere şi prin aceasta de a putea vedea gradul de exploatare şi jefuire a economiei româneşti este cea mai indicată.

In ce priveşte calcularea dividendelor pe care în realitate le-au încasat câteva societăţi petrolifere americane şi engleze în perioada 1908—1913 s'a adoptat drept tehnică de calcul de a se lua în consideraţie producţia societăţilor respective pe regiuni de exploatare, precum şi media producţiei anuale a întreprinderii respective. In raport cu producţia s'a luat în consideraţie preţul de cost, real, cuprinzând toate elementele posibile, toate cheltuelile de orice natură ce le suportă în mod real întreprinderile cercetate. Pe baza acestei metode s'a ajuns la următorul rezultat:

Dividendele Societăţii Steaua Română:

1908	20%.
1909	21%.
1910	15%.
1911	10%.
1912	22%.
1913	33%.

Media dividendelor pe 6 ani încasate de către proprietarii acestei societăţi este 26%. In bilanţurile societăţii au fost mărturisite drept dividende încasate pe anii 1908—1913, 8—9%.

Dividendele Societăţii Astra Română:

1908	95%.
1909	81%.
1910	57%.
1911	59%.
1912	90%.
1913	130%.

Media dividendelor pe 6 ani încasate de către acţionarii societăţii Astra Română este 86%; dividendele mărturisite în bilanţuri de către această societate nu depăşesc 10%.

Dividendele încasate de Societatea Româno-Americana:

1909	66%.
1910	47%.
1911	53%.
1912	72%.
1913	135%.

Dividendele încasate de Societatea „Columbia“:

1908	14%.
1909	10%.
1910	5%.
1911	7%.
1912	296%.
1913	300%.

Media generală a dividendelor încasate pe anii 1908—1913 este 108%.

Dividendele încasate de Soc. „Roumanian Consolidated Oilfield Ltd.“:

1912	110%.
1913	160% [1]).

Semnificativ este pentru beneficiile reale ale Societăţii „Româno-Americana“ a se avea în vedere felul cum s'a majorat capitalul acestei societăţi.

Societatea „Româno-Americana“ se înfiinţează la 1904 cu un capital de 2.500.000 lei, în 1906 îşi majorează capitalul la 12.500.000 lei prin vărsăminte făcute de acţionari (Standard Oil). In anul 1914 capitalul se măreşte ajungând la 25 milioane lei prin vărsarea beneficiilor provenite din anul 1913, în 1916 se face o majorare de capital, tot prin vărsare de beneficii, până la 37 milioane lei. Între anii 1920—1938 capitalul societăţii „Româno-Americana“ creşte dela 150 milioane la 900 milioane lei. Din anul 1920 până în anul 1939 inclusiv Societatea „Româno-Americana“ a realizat un beneficiu net de lei 2.183.282.415, adică în medie 109.164.120 lei anual.

Societatea „Astra Română“ are în 1915 un capital de 60 milioane lei, în 1921 beneficiul net era de 288 milioane lei. In 1922 acest beneficiu era de 443 milioane lei. In anul 1939 Societatea are un capital de 2 miliarde lei provenit din vărsările unor cote de beneficiu.

Din anul 1920 până în anul 1939 inclusiv întreprinderea a realizat un beneficiu net de lei 5.178.424.572, adică în medie 258.921.228 lei anual [2]).

Că beneficiile reale, pe care le încasau întreprinderile petrolifere din România erau cu mult mai mari decât cele declarate, se poate deduce şi din metodele pe care le întrebuinţau pentru camuflarea acestor beneficii. In primul rând o mare parte din beneficiile provenite din industria petrolului românesc nu se încasau în ţară. Marile câştiguri începeau după ce petrolul părăsea Constanţa, deoarece societăţile petrolifere încasau pe pieţile unde exportau petrolul preţuri mai mari decât acelea indicate cu ocazia încărcării petrolului la Constanţa. De exemplu în 1926 o mare societate, filială a societăţii engleze Phoenix Oil a înregistrat încasarea unui preţ cu 50% mai mic decât preţul real la care a fost vândut petrolul [3]). Diferenţa reprezintă beneficiul camuflat de către societatea respectivă. O mare parte din beneficiile societăţilor pe-

1) Inginer Iscu Vasile. *Industrializarea şi comerciul petrolului cu privire la rentabilitate şi administraţie.* Câmpina, 1916, p. 190—215.

2) Vezi G. N. Leon. *Economie Politică şi Politică Economică,* Bucureşti, 1942, p. 191.

3) Date asupra camuflărilor de beneficii şi evaziunilor fiscale practicate de Soc. Unirea, filială a societăţii engleze Phoenix Oil Cy., în: Moruzi Ion: *Carte deschisă pentru fisc. Unirea Soc. Anon. de Petrol,* Bucureşti, 1935.

trolifere erau camuflate sub forma unor dobânzi fictive, plătite în străinătate către Centrala din Anglia sau Statele Unite. Astfel, o singură societate „Unirea", filială a societăţii engleze Phoenix Oil a exportat dobânzi, care camuflau beneficii în valoare de 8.300.000.000 lei. Deasemenea, se camuflau beneficii sub forma plăţii unor sume exagerate pentru materiale şi instalaţii cumpărate dela o filială din străinătate ce aparţinea aceluiaş trust.

Afară de aceasta societăţile petrolifere îşi realizau câştiguri mari prin evaziuni fiscale. Ele nu se supuneau nici măcar prescripţiilor legale în materie de impozite, prescripţii bineînţeles foarte binevoitoare pentru societăţile respective în acea vreme. Această comportare era recunoscută într'un raport din 1931 al Trustului Royal Dutch, în care se spunea că înregistrările tuturor operaţiunilor întreprinderilor Astra s'au făcut la cel mai jos nivel posibil, astfel că s'a putut încasa un beneficiu de 312 milioane lei la care se adaugă 124.500.000 lei drept rezervă, care a fost calculată la maximum admis de legile româneşti. Se recunoştea astfel de către conducătorii trustului că bilanţul a fost falsificat.

In memoriile pe care societăţile petrolifere le adresau guvernului din România se indicau drept taxe şi impozite plătite către Stat cheltuelile pe care aceste întreprinderi le aveau cu transportul sau cu încărcarea şi descărcarea produselor ce exportau. Statul român încasa în realitate pentru benzina pe care o exporta (95% din producţie) doar 8%, în timp ce pentru benzina românească exportată în Franţa se încasau acolo 72,7% drept taxe şi impozite, iar în Anglia 40,7%. Pentru benzina exportată pe piaţa londoneză de exemplu, Statul român încasa drept taxe şi impozite doar 1,33%, iar în cazul exportului pe piaţa germană încasa 0,73% [1]).

* * *

Aceste taxe şi impozite încasate de Statul român, precum şi beneficiile fabuloase pe care le încasau magnaţii trusturilor americane şi engleze arată că industria petroliferă a însemnat un beneficiu enorm pentru ţările imperialiste, un beneficiu la care participa, într'o anumită măsură, şi burghezia românească, drept răsplată a trădătoarei sale atitudini.

Aceste câteva date asupra acaparării şi jefuirii petrolului românesc de către imperialismul american şi englez oferă numai un tablou parţial al acestei probleme.

Deoarece desvoltarea capitalismului în România s'a petrecut în cea mai mare parte sub semnul imperialismului, sub semnul capitalismului în forma sa cea mai reacţionară, burghezia românească nu a jucat niciun rol în sensul lichidării feudalismului şi asigurării unei creşteri a nivelului material şi tehnic al economiei. In societatea capitalistă românească s'au îmbinat formele de exploatare feudală cu cele mai crâncene forme de exploatare capitalistă. Sunt aplicabile şi pentru România cuvintele pe care le-a scris Marx despre Germania în prefaţa dela Ediţia I-a a Capitalului: „Pe lângă mizeriile moderne ne apasă o serie întreagă de mizerii moştenite, rezultând din dăinuirea unor moduri de produc-

---

1) Ing. Paul Zolla: *Contribuţiuni la o noua interpretare a regimului fiscal al petrolului în România*. Analele Economice şi Statistice, 1935, Nr 10—12, p. 138 145.

ţie învechite cu toată suita lor de raporturi sociale şi politice anacronice. Nu suferim numai din cauza celor vii, dar şi din cauza celor morţi [1]).

Industrializarea capitalistă la noi, astfel cum ea se ilustrează în sectorul petrolifer, datorită acaparării exercitată de către imperialismul american şi englez a condus la aservirea ţării trusturilor imperialiste.

„Politica de organizare prin noi înşine s'a arătat astfel dela început a fi o minciună. Lupta burgheziei româneşti împotriva capitalismului străin nu este decât o formă goală sub care se ascunde o politică de alianţă cu capital antantist pentru exploatarea ţării... Câştigându-şi dreptul de control asupra Statului, atât din punct de vedere al economiei (controlul veniturilor) cât şi al politicii (protecţia minorităţilor), capitalul antantist transformă, repede ţara într'o colonie. El conduce astfel şi politica externă a Statului Românesc, impunând ţării războaie şi expediţii şi transformând sângele ţării într'un mijloc de realizare a planurilor imperialiste ale Antantei... Burghezia legată prin cătuşele proprietăţii, nu poate duce lupta împotriva cotropirii şi reducerii ţării la rangul de colonie. Astfel, burghezia devine trădătoarea chiar a rolului ei istoric de creatoare a statelor naţionale independente, devine incapabilă de a păstra neatârnarea întregului popor. Numai proletariatul, moştenitor al sarcinilor istorice ale burgheziei şi continuator al transformărilor sociale va putea, în alianţă cu proletariatul internaţional, prin înfăptuirea revoluţiei sociale, să elibereze popoarele mici de sub orice asuprire" [2]).

Datorită eliberării ţării noastre de către glorioasa Armată Sovietică, datorită smulgerii puterii politice din mâinile clasei exploatatoare de către proletariat, sub conducerea Partidului Comunist Român, s'a pus capăt acţiunii de acaparare şi jaf a bogăţiilor ţării şi printre acestea şi a petrolului.

Printre bogăţiile naturale cărora planul cincinal le trasează vaste perspective de desvoltare se află şi petrolul, care de data aceasta nu va mai spori supraprofiturile imperialiştilor americano-englezi ci va servi la ridicarea nivelului material şi cultural al poporului muncitor din ţara noastră.

---

1) Karl Marx. *Capitalul,* vol. I, Ed. P.M.R., 1946, p. 40.
2) *Documente din Istoria Partidului Comunist Român,* Ed. P.M.R., 1951, p. 33—34.

FASCIZAREA VIEŢII SOCIAL-POLITICE DIN U. S. A.

de D. DOGARU

Sub ochii noştri, într'un ritm foarte grăbit, se petrece azi, în U.S.A., fenomenul fascizării vieţii social-politice a acestei ţări, mult lăudată de către agenţii imperialişti pentru „libertăţile" ei. Un astfel de fenomen nu este însă surprinzător, el era de aşteptat ca inevitabil, dacă ţinem seama de *cine* dirijează viaţa economică, politică şi ideologică a Statelor Unite ale Americii.

Studiile sovietice recente constitue un îndreptar indispensabil pentru interpretarea faptelor numeroase, ce ni se aduc zilnic la cunoştinţă prin presă, fapte care arată evoluţia rapidă a acestui proces de fascizare.

Caracterul parazitar al capitalismului american, pe care îl scotea Lenin în evidenţă încă înaintea primului război mondial, a luat proporţii monstruoase în urma celor două mari războaie mondiale. Atât în timpul primului cât şi mai ales în timpul celui de al doilea război mondial, industria americană şi-a mărit de fiecare dată volumul. Dar de fiecare dată, această creştere a fost determinată în cea mai mare parte numai de fabricarea de armament. După cum se mai ştie, industria americană n'a avut nici un fel de pierderi sau distrugeri de pe urma războiului, al cărui teatru a fost, de fiecare dată, departe de America. Datorită caracterului său parazitar, după încetarea primului război mondial, industria americană nu şi-a putut menţine „prosperitatea" dobândită peste noapte, ci a intrat în crizele cunoscute, crize care ar fi sdruncinat-o şi mai adânc, dacă n'ar fi venit uriaşele comenzi militare din preajma şi din timpul celui de al doilea război. Sfârşitul acestui război a adus şi el repede semnele unei noi crize, care de data asta ameninţă şi mai grav edificiul parazitar al industriei americane. Speriate de aceste semne, clicile capitaliste americane recurg şi acum la aceleaşi soluţii: din nou comenzi militare din partea statului şi pregătiri pentru un nou război care să le aducă o nouă prosperitate. Tentaţia de a deslănţui un alt război e mare, dacă ne gândim că în ultimul război mondial monopoliştii americani au câştigat o sumă care este egală cu de trei ori valoarea capitalului de bază din întreaga industrie prelucrătoare din Statele Unite în 1940. In ultimii ani, câştigurile trusturilor însumează 265 miliarde de dolari.

Un lucru demn de reţinut este că îngustarea pieţii mondiale datorită ruperii din lanţul capitalismului a unor ţări care însumează peste 800 milioane de locuitori, precum şi reducerea exportului american prin politica de „blocadă" pe care o aplică aceloraşi popoare, nu face decât

să-i îndemne pe monopolişti şi mai mult să accelereze cursa înarmărilor şi deslănţuirea războiului ca posibilitate de salvare din criză. Economia de război, pe care o desvoltă miliardarii americani, face însă să devină şi mai ascuţite contradicţiile grave economico-sociale din U.S.A. Cheltuielile uriaşe de înarmare aduc câştiguri fabuloase numai pentru un pumn de profitori, în timp ce massele muncitoare sunt lovite şi asuprite economic şi politic. Recurgerea la impozite, adică jefuirea indirectă a cetăţeanului american — se face *într'o proporţie de 5 ori mai mare în 1950 faţă de 1941;* preţul mărfurilor de strictă necesitate a crescut aproape de două ori faţă de 1945, inflaţia creşte, statul neglijează din ce în ce mai mult nevoile sociale ale cetăţenilor, întregul buget transformându-se în izvor de venituri pentru marile monopoluri. Pentru a le asigura aceste venituri, statul are de pe acum o datorie de 260 miliarde de dolari. Dar massele simt din ce în ce mai intens de unde le vine mizeria şi devin din ce în ce mai conştiente de politica criminală a monopoliştilor americani.

Pregătirile de război reduc consumul civil, coboară standardul de viaţă, determină urcarea continuă a preţurilor şi se soldează cu jefuirea şi secătuirea poporului american.

Numărul monopoliştilor este din ce în ce mai redus — încă dinainte de al doilea război se vorbea de cele „60 de familii“ — iar controlul lor se întinde asupra unor trusturi din ce în ce mai uriaşe. In 1949 numărul marilor concerne a ajuns la 56, activul lor reprezentând 135 miliarde de dolari. Deţinerea principalelor pârghii ale economiei americane în mâini puţine, posesia unor uriaşe averi şi câştigurile fabuloase în perspectivă sunt ameninţate de lupta masselor muncitoare din America şi din lumea întreagă. In speranţa că această luptă a masselor va putea fi înfrântă, monopoliştii trec la dictatura cea mai sângeroasă, încercând ca prin teroare şi lichidarea ultimelor libertăţi cetăţeneşti să-şi prelungească zilele. Conştiinţa pericolului, conştiinţa propriei slăbiciuni a burgheziei în faţa proletariatului o duce astfel spre fascism. Fascismul este expresia directă a faptului că burghezia nu mai poate găsi eşire din contradicţiile de moarte în care se afundă. Dar în acelaşi timp, ascuţirea continuă a contradicţiilor economiei imperialiste face să crească conştiinţa de clasă a proletariatului. Contrastul creat de bogăţia îngrămădită la un pol, mizeria extremă a masselor la celălalt pol, măreşte şi mai mult voinţa de luptă a proletariatului pentru răsturnarea exploatatorilor. Vine un moment când chiar făţarnicele libertăţi burgheze le apar imperialiştilor ca primejdioase, căci în cadrul acestor libertăţi ciuntite, oamenii cinstiţi îşi mai pot spune părerea, pot critica ceeace văd, muncitorimea se poate cât de cât organiza şi poate să-şi spună cuvântul. Dar toate acestea sunt primejdii de nesuportat pentru clicile imperialiste, cărora le e frică de demascare. In U.S.A. lichidarea acestor ultime rămăşiţe ale democraţiei burgheze şi trecerea tot mai făţişă spre o dictatură teroristă a cercurilor monopoliste şi a clicii militare din serviciul ei, cu speranţa zadarnică a înnăbuşirii mişcărilor progresiste, a început chiar înainte de încetarea celui de al doilea război mondial. Astfel faimoasa comisie pentru cercetarea activităţii „antiamericane“ înfiinţată în 1938, îşi reia încă din Ianuarie 1945 activitatea, pe care din prudenţă şi-o întrerupsese în timpul războiului. De atunci, ofensiva reacţiunii americane împotriva rămăşiţelor drepturilor şi libertăţilor cetăţeneşti ale muncitorilor şi oamenilor cinstiţi din U.S.A. a fost în continuă creştere. Procesele, anchetele, „interogările“ pornite

sub motivul „lipsei de respect față de congres" sunt zilnice. Mii de cetățeni cinstiți din toate păturile sociale — muncitori, profesori, învățați, scriitori, actori, gazetari, etc., au fost condamnați sub cele mai cinice pretexte. Sistemul de spionare a tuturor cetățenilor, încurajarea denunțurilor neîntemeiate, măsurile și condamnările arbitrare, listele „negre" de comuniști sau de „simpatizanți ai comuniștilor", dosare și amprente pentru peste 70 milioane de persoane — toate urmăresc intimidarea și persecutarea elementelor progresiste. Scriitorii sau fruntașii politici progresiști condamnați pe această cale sunt cunoscuți în lumea întreagă. Dar aceste condamnări au dus tot așa de departe și faima odioasă a inchiziției politice și a morții treptate a legalității în Statele Unite ale Americii.

Numeroase alte transformări esențiale în mecanismul aparatului de stat au loc treptat. Statul american de azi e foarte aproape de statul hitlerist. Președintele Truman dispune azi de puteri excepționale, ce i-au fost conferite de clicile pe care le servește, puteri pe cari nu le-a avut nici un alt predecesor al său și pe care bineînțeles le folosește în interesul trusturilor. Așa de pildă, Truman are pe lângă el un consiliu militar secret, a cărui înființare și funcționare n'a fost făcută cu consultarea Congresului și cu atât mai puțin a opiniei publice politice. Tot așa el a dat faimosul său „ordin de verificare a loialității funcționarilor de stat", a înființat direcția „pentru reglementarea relațiilor de muncă", a luat măsuri pentru desvoltarea unui „aparat de recunoaștere" care nu e altceva decât spionaj asupra cetățenilor, a introdus „certificatele de lealitate" ce se cer în anumite situații și anumitor persoane „suspecte" și încă alte măsuri, care sunt tot atâtea ilustrări ale înăbușirii oricărei veleități de libertate cetățenească.

Cum era de așteptat, mai ales clasa muncitoare, sindicatele și în deosebi Partidul Comunist sunt obiectul unui vast complex de măsuri tipic fasciste. Incă din anul 1947, peste 200 de legi și măsuri antipopulare și antisindicale au fost adoptate de Congresul Statelor Unite, între care legea Taft-Hartley este cea mai cunoscută. Prin această lege sunt desființate dreptul muncitorilor la grevă și dreptul de încheerea contractelor colective și este anulată autoritatea reprezentativă a sindicatelor, soarta muncitorului fiind lăsată la bunul plac al patronilor. Conform acestei legi, în fruntea sindicatelor se pot afla numai aceia care aduc dovezi că nu sunt „comuniști" și care dau garanții că nu se „ridică" împotriva instituțiilor capitaliste. Sub presiunea disperată a cercurilor ultrareacționare, care îl acuză că este „incapabil să-și dea seama de pericolul comunist" și că ar avea „poziție nehotărîtă față de funcționarii de stat care au concepții comuniste sau le sprijină", guvernul lui Truman a ordonat, în Iulie 1950 „Comisiei antiamericane" să-și întărească cercetările și a cerut organelor judecătorești să fie mai active și să trimită comisiei toate relațiile de care dispun.

In Iulie și August 1950 a fost votată legea zisă a lui Hobbes, potrivit căreia vor fi arestați și expulzați toți „străinii indezirabili" (aceasta în timp ce alți străini agreați, trădători notorii, sunt întreținuți cu banii muncitorilor americani sau cu bunurile blocate ale țărilor lor de origină, pentru ca să-și desfășoare cunoscuta lor activitate de ațâțare la un nou război).

In Septembrie 1950 a mai fost adoptată legea lui Carren, care sub pretextul „securității interne", urmărește prin dispozițiile ei înabuși-

rea oricărei manifestări progresiste. Legea dă posibilitate guvernului american de a pune în afara legii Partidul Comunist american şi orice altă organizaţie ale cărei concepţii sunt deosebite de cele oficiale, trimiţând pe membrii lor în lagăre de concentrare, supunându-i controlului poliţienesc sau altor represiuni discreţionare din partea organelor de stat sau lăsându-i expuşi agresiunilor huliganice. In baza unor astfel de legi, numeroşi fruntaşi comunişti, între care chiar secretarul general al Partidului Comunist, precum şi alţi fruntaşi progresişti au fost arestaţi, amendaţi, condamnaţi sau închişi în lagăre.

Justiţia americană, atât de mult compromisă din cauza poziţiei ei rasiste, este antrenată acum pe panta fascizării. Ea serveşte cu credinţă monopolurile, încercând să sperie pe activiştii progresişti prin sentinţele nejuste pe care le pronunţă şi păstrând o nepăsare totală faţă de organizaţiile fasciste şi chiar faţă de organizaţiile de gangsteri criminali (care, în treacăt fie spus, reprezintă o „forţă" politică şi „economică" de care se ţine seama mai ales în preajma alegerilor sau când e vorba de un „conflict" de afaceri).

Se înţelege că şi această justiţie — despre care chiar Thomas Jefferson spunea că i se pare că seamănă cu „un uliu care ţine găinile în ordine" — urmăreşte în primul rând Partidul Comunist american, stegarul cel mai dârz al cauzei clasei muncitoare, cel care luptă pentru apărarea drepturilor poporului şi care demască toată putreziciunea politică a clicii conducătoare din Statele Unite. Metodele pe care le foloseşte arată până unde s'a coborît această justiţie, care nu se mai distinge aproape de loc de poliţie. Pretextele cele mai absurde sunt bune pentru a arunca în închisoare pe luptătorii comunişti. Printre numeroasele exemple pe care le citează autorii sovietici ca motive de condamnare a comuniştilor figurează „vagabondaj", „insulta Congresului", „refuz de a răspunde la întrebările Comisiei antiamericane", etc. Capetele mai înfierbântate din conducerea Statelor Unite fac planuri de trimitere în lagăre a tuturor „comuniştilor" (incluzând aici pe toţi „suspecţii" şi pe toţi „neloaialii"). Nici partizanii păcii nu sunt cruţaţi: se pregătesc măsuri de înnăbuşire brutală a acestei mişcări, pe care imperialiştii vor să o decreteze „activitate subversivă". S'a mers până la arestarea celor ce răspândeau manifeste pentru pace. Un judecător din Filadelfia nu s'a sfiit să afirme că persoanele care luptă pentru pace „se ridică împotriva acţiunilor guvernului" şi vor fi „învinuite de trădare". Fără îndoială, acest judecător, ca toţi colegii săi, este în curent cu convingerea politicienilor americani, exprimată cinic de mai mulţi dintre ei, că pacea este un pericol pentru „America".

Paralel cu această teroare făţişă împotriva mişcării progresiste şi cu legile de fascizare a vieţii publice americane, pe lângă cele două partide de guvernământ — republican şi democrat — au fost create numeroase alte organizaţii politice de tip fascist, adevărate detaşamente de asalt în care se strâng elementele cele mai sălbatice ale reacţiunii. In afară de Ku-Klux-Klan, acţionează în prezent alte zeci de organizaţii politice cu ideologie reacţionară, rasistă şi antimuncitorească şi care, toate, militează pentru un război antisovietic. Citâm câteva: „Acţiunea americană", „America mai întâi de toate", „Frontul creştin", „Legiunea americană", „Apărarea americană", „Luptătorii pentru libertate", „Conferinţa americană pentru lupta împotriva comunismului", „Comitetul fascist al celor doisprezece", „Comitetul din Sud pentru susţinerea constituţiei", „Cruciaţii", „Cămăşile de argint".

In spatele tuturor acestor formaţiuni stau mari industriaşi şi mari speculanţi, care mobilizează generali, gangsteri sau alţi vechi duşmani ai democraţiilor şi ai mişcărilor progresiste, bine cunoscuţi opiniei publice americane, care au trecut la organizarea din ce în ce mai făţişă a unei lupte împotriva forţelor progresiste ale ţării lor sau ale altor ţări.

Lozincile şi rezoluţiile acestor formaţii politice sunt la fel cu acelea care au dus la îngrozitorul război abia terminat: „distrugerea comunismului mondial", afirmarea „superiorităţii rasiale" (americane de data asta), „stabilizarea situaţiei din Sud" (adică sdrobirea mişcării de eliberare a Negrilor), şi altele. Mijloacele de care se folosesc sunt deasemenea de mult cunoscute: linşaj, atentate, pogromuri, distrugeri de biblioteci, de sedii progresiste, înlăturarea din slujbe, darea în judecată şi trimiterea în închisori, expulzarea, neacordarea dreptului de vot, etc. Cu drept cuvânt profesorul universitar Motter (dela Harvard) a putut declara că asemenea metode „amintesc într'un mod sinistru tehnica folosită de Hitler în primii ani ai regimului nazist din Germania nenorocită".

Politica externă a U.S.A. nu poate fi altfel decât politica lor internă: ură neistovită faţă de popoarele libere, dorinţa bestială de a le subjuga şi jefui, şi însfârşit aţâţarea la un nou război mondial — iată principalele aspecte ale politicii externe americane, care amintesc politica externă a predecesorilor fascişti europeni. Clica capitalului monopolist care domină în Statele Unite scoate din ce în ce mai mult capul şi-şi întinde mâinile hrăpăreţe pretutindeni. Datorită ei Statele Unite au proclamat o orientare făţiş cotropitoare şi expansionistă, punându-şi drept scop instaurarea dominaţiei mondiale a imperialismului american, prin jaf şi crimă, aşa cum au arătat în Coreea. Datorită faptului că popoarele lumii nu pot accepta această expansiune — denumită cinic „extinderea modului de viaţă american" — şi că, mai ales, forţele democratice din toate ţările, în frunte cu marea Uniune Sovietică, sunt ferm hotărîte să ducă o politică de pace şi apărare a libertăţii şi independenţei popoarelor, conducerea reacţionară şi expansionistă a Statelor Unite şi-a pus drept scop să „nimicească" U.R.S.S. şi ţările de democraţie populară şi să sugrume mişcarea muncitorească din toate ţările. Cuibar al puterii financiare a capitalismului unde s'au strâns enorme cantităţi de aur din munca şi sângele tuturor popoarelor, America de Nord este transformată azi şi într'un arsenal de război unde se cheltuesc sume uriaşe pentru înarmări. Isteria unui nou război a pus stăpânire pe capetele înfierbântate ale clicilor conducătoare de acolo. Ei au teamă de viitor, deoarece ştiu că nu le aduce nimic bun. Singura lor speranţă este războiul. Ei urăsc pacea, deoarece ştiu bine că pacea înseamnă noui succese în construcţia socialismului, înseamnă răgaz pentru desvoltarea conştiinţei popoarelor coloniale sau dependente, înseamnă ascuţirea mai departe a contradicţiilor de moarte din sânul capitalismului, lămurirea masselor asupra scopurilor agresive ale imperialismului, creşterea conştiinţei de clasă a muncitorimii americane. Eisenhower, a exprimat limpede psihoza în care au ajuns imperialiştii: „Este mult mai uşor să mergem spre riscul războiului şi al unei exterminări posibile, decât să ne agăţăm de pace, care duce în mod sigur la distrugerea ideilor noastre". Magnaţii financiari vorbesc şi mai clar: „Dacă pacea va fi într'adevăr asigurată, totul se va prăbuşi" (United States News, organul finanţei americane).

Din păcate însă armele pe care le fabrică (şi din fabricarea cărora aţâţătorii la război, până una alta, îşi asigură enorme câştiguri) nu luptă singure. Mai trebue şi soldaţi. Şi aceştia nu sunt uşor de găsit, cu toate sforţările ce se fac de a „tâmpi" pe cetăţeanul de rând al Americii şi al ţărilor marşalizate, pentru a-l face să ia loc „în faţa suliţelor căzăceşti" (după expresia unor aţâţători la război) de dragul creşterii bogăţiilor trustmenilor. Massele muncitoare din lagărul imperialist îşi dau tot mai bine seama de ce se petrece în lume şi nimic nu le mai poate prosti. Ele ştiu că în ţările democratice proletariatul a scăpat de exploatatori, că a pornit cu avânt la construirea unei lumi noi. Detaşamentele înaintate, partidele comuniste şi muncitoreşti din lagărul imperialist duc o luptă hotărîtă de demascare a minciunilor imperialiste şi de rezistenţă în faţa crescândei fascizări a statelor capitaliste. Voinţa muncitorilor, încă exploataţi, de a-şi luat soarta în propriile lor mâini creşte mai repede decât încercările disperate de a-i încătuşa pe care le face burghezia intrată în panică.

In mintea marilor masse din lumea întreagă îşi fac loc, din ce în ce mai limpezi, cuvintele lui I.V.Stalin: „Pacea va fi menţinută şi consolidată dacă popoarele vor lua în propriile lor mâini cauza menţinerii păcii şi o vor apăra până la capăt".

DESPRE RAPORTUL DINTRE PEDAGOGIE ŞI PSIHOLOGIE

de NAHLIK ZOLTAN
Aspirant la Institutul pedagogic „Lenin" din Moscova

In istoria pedagogiei burgheze, există trei direcţii principale în problema raportului dintre ştiinţa pedagogiei şi ştiinţa psihologiei.

a) Unii subliniau principiul normativ în pedagogie, ignorând psihologia în teoriile lor, deducând aceste teorii în diferite forme, în special din cele etice, ca de pildă Natorp şi Baldwin. Natorp considera educaţia ca un mijloc de a asigura „existenţa sănătoasă în comun" a claselor, ca singura cale de perfecţionare a societăţii. Baldwin a elaborat teoria adaptării sociale, „filosofia" educaţiei burgheze. Nu e greu de văzut caracterul profund reacţionar al acestor teorii.

b) Alţii considerau psihologia drept bază a pedagogiei în ceeace priveşte fundamentarea metodicii educaţiei şi învăţământului, ignorând punctul de vedere al pedagogiei ştiinţifice în această problemă, şi anume că metodele rezultă din particularităţile şi legile psihicului uman, dar sunt determinate de scopurile, sarcinile şi conţinutul învăţământului şi educaţiei.

c) Alţii încercau să subordoneze întreaga pedagogie psihologiei, considerând că psihologia nu este numai baza metodicii, ci şi a întregii educaţii şi a învăţământului (Lay, Meumann, Neceaev). Reprezentanţii acestui curent au transformat pedagogia într'un ansamblu de procedee şi norme pur tehnice.

Acestea sunt concepţii false, idealiste.

Singurul răspuns just la problema raportului dintre pedagogie şi psihologie este posibil numai pe baza filosofiei marxiste (când vom vorbi mai departe despre raportul dintre aceste două ştiinţe, vom înţelege prin pedagogie, ştiinţa marxistă a educaţiei copilului, iar prin psihologie, psihologia materialistă care se bazează pe învăţătura lui Pavlov).

Pentru a rezolva această problemă, trebue să pornim dela înţelegerea justă a problemei esenţei învăţământului. Punctul de plecare îl constitue teoria leninistă a cunoaşterii: „Dela contemplarea vie la gândirea abstractă şi dela aceasta la practică — iată calea dialectică a cunoaşterii adevărului, a cunoaşterii realităţii obiective". Toate aceste momente (adică contemplarea vie, gândirea abstractă, practica) sunt obligatorii şi în desfăşurarea învăţământului. Invăţământul trebue să cuprindă toate aceste elemente. Aceasta înseamnă că nu exsită o contradicţie, nu există o diferenţă calitativă între procesul cunoaşterii care se desfăşoară în cadrul învăţământului şcolar şi procesul general al

cunoaşterii omeneşti, care se desfăşoară, de pildă, când omul de ştiinţă face cercetări ştiinţifice.

Procesul de cunoaştere în cadrul învăţământului are două momente sau două laturi : latura logică, ca aspect obiectiv al cunoaşterii şi latura psihologică, ca aspect subiectiv. Inseamnă că, pe de o parte, există cunoaşterea, justeţea ei, logica ei, iar pe de altă parte există atitudinea elevului care este gata de a-şi însuşi materialul de studiu care i se oferă.

Aceste două aspecte, aceste două momente, sunt laturile diferite ale aceluiaşi proces de cunoaştere. Ele depind una de alta, se determină reciproc, există într'o unitate dialectică. Intre aceste două laturi care par opuse, există încordare şi luptă. Prin această luptă se realizează cunoaşterea, apropierea de realitate, îmbogăţirea cunoştinţelor. O latură nu poate exista fără cealaltă; în procesul viu de cunoaştere în cadrul învăţământului, ele există numai una prin alta.

Sarcina ce ne-am propus este de a examina doar câteva probleme ale aspectului psihologic al procesului de cunoaştere în cadrul învăţământului. Inainte de a trece la expunerea acestui aspect subiectiv, ne vom opri pe scurt la examinarea unor probleme ale laturii logice.

Pentru prima oară în istoria filosofiei, în filosofia marxistă logica se contopeşte cu gnoseologia. Filosofia materialistă nu opune gnoseologia dialecticii (adică logicii noastre), după cum se întâmplă în toate formele de filosofie idealistă care examinează logica independent de realitatea obiectivă, opunându-le una alteia. Marxismul afirmă că logica noastră umană nu este o logică deosebită, ci este chiar logica realităţii obiective reflectată în mintea omului. Ce înseamnă aceasta pentru pedagogie? Dat fiind că în procesul învăţământului elevii învaţă să cunoască lucrurile şi fenomenele reale, legătura dintre ele, realitatea obiectivă în genere, putem afirma că procesul de învăţământ se supune legilor logicii dialectice. Aceasta nu înseamnă desigur confundarea sau identificarea logicii cu metodica, fapt care ar duce la greşeli grave, dar este clar şi faptul că didactica trebue să respecte legile logicii în procesul de învăţământ. Aceasta înseamnă că analiza logică a procesului de cunoaştere în cadrul învăţământului are o mare însemnătate pentru soluţionarea problemelor didacticii.

O mare însemnătate pentru rezolvarea problemelor educaţiei în general şi a problemelor didacticii în special, o are analiza laturii psihologice a cunoaşterii. Este limpede că fără o atitudine activă a elevului faţă de însuşirea noilor cunoştinţe, fără activitatea lui psihică şi chiar fiziologică, el nu poate cunoaşte ceeace este nou. De pildă, fără un efort de voinţă din partea copilului, nu-l putem face să înţeleagă esenţa lucrurilor şi fenomenelor. Un copil flămând nu este capabil să asimileze cunoştinţele atât de bine ca un copil cu o stare normală a organismului. Indiferenţa, pasivitatea, care împiedică atât de mult educaţia, sunt legate de particularităţile activităţii sistemului nervos în momentul respectiv. Este evident că pricina acestor fenomene o constitue starea de inhibiţie a centrului respectiv din emisferele cerebrale. Să luăm, de pildă, problema regimului (de viaţă) — rolul regimului în construirea cu succes a procesului de învăţământ. „Toţi ştiu — spune I. P. Pavlov — că excitaţiile frânează activitatea obişnuită, bine organizată şi îngreunează schimbarea ordinei odată stabilite a mişcărilor, a acţiunilor şi a întregului regim de viaţă".

Examinând latura psihologică a procesului de învăţământ şi educaţie, trebue să subliniem faptul că baza materială a fenomenelor şi legilor psihice o constitue procesele nervoase ale scoarţei cerebrale, care au fost descoperite în mod strălucit de marii fiziologi ruşi Secenov şi Pavlov. Cercetările lor au arătat unitatea dintre psihic şi fiziologic.

Teoria reflexelor condiţionate reprezintă studiul ştiinţific al aşa numitei activităţi sufleteşti a animalelor superioare. Cunoaşterea legilor fundamentale ale acestei activităţi ne dă posibilitatea de a studia asemănarea şi deosebirea dintre activitatea creerului la animalele superioare şi la om. Dar „este limpede că activitatea sistemului nervos al omului depăşeşte foarte mult prin complexitate activitatea sistemului nervos al câinelui" (Pavlov). Dar deosebirea nu constă numai în complexitate. Gândirea oamenilor nu se reduce la oglindirea în creerul omului a naturii. Ea este totodată oglindirea vieţii societăţii, fiind condiţionată istoriceşte de modul de producţie a mijloacelor de trai. Tocmai deaceea, spre deosebire de animale, psihicul şi conduita oamenilor nu pot fi studiate numai pe calea ştiinţelor naturii şi nu sunt determinate numai de influenţele nemijlocite ale naturii, ca la animale.

Vom încerca să arătăm, mai departe, în mod mai amănunţit, pe baza câtorva exemple, că orientarea copilului spre percepere, existenţa factorilor subiectivi, au o influenţă hotărîtoare asupra întregului mers al cunoaşterii în procesul de învăţământ şi în educaţie şi, prin aceasta, să arăt rolul psihologiei în elaborarea diferitelor probleme ale dialecticii.

Faptul că ne ocupăm în special de factorii psihologici ai problemelor didacticii nu înseamnă că negăm sau că nu vedem rolul acestor factori în elaborarea problemelor educaţiei. Noi căutăm să arătăm şi latura educativă a procesului de învăţământ, indicând felul în care însuşirile psihice sunt educate în mersul orientat spre un scop precis al învăţământului.

Memoria este o formă specifică de reflectare a realităţii în creerul omului. Această reflectare, păstrare şi reproducere a influenţelor anterioare, se realizează cu ajutorul creerului nostru. Baza fiziologică a memoriei o constitue o anumită însuşire a ţesutului nervos; aici orice excitaţie care a ajuns în creer lasă o urmă în stare nu numai să exercite o influenţă asupra activităţii ulterioare a creerului, ci să se şi reproducă în anumite condiţii. Teoria completă a bazei fiziologice a memoriei a fost formulată pentru prima oară de Pavlov, care a descoperit legile formării unor nòi conexiuni nervoase în scoarţa cerebrală— reflexele condiţionate. Fără o memorizare temeinică, nu este posibilă însuşirea principiilor ştiinţelor, ceeace constitue cea mai importantă sarcină a învăţământului. Totuşi ar fi o greşală să credem că memorizarea este procesul psihic hotărîtor care asigură însuşirea completă a principiilor ştiinţelor. Cercetările psihologice au arătat că, dacă materialul de studiu nu este înţeles, nu este prelucrat cu ajutorul gândirii, el nu aduce după aceea niciun fel de folos, elevul neputând folosi cunoştinţele dobândite. „Noi n'avem nevoie de toceală, dar trebue să desvoltăm şi să perfecţionăm memoria fiecărui om care învaţă prin cunoaşterea faptelor fundamentale; altminteri, comunismul se va preface într'o deşertăciune, se va preface într'o firmă goală, comunistul va fi un simplu lăudăros dacă nu a prelucrat în conştiinţa lui toate cunoştinţele însuşite", spune Lenin. Deaceea este foarte important pentru profesor

să cunoască legile psihologice, atât ale activităţii memoriei, cât şi ale desvoltării ei. Profesorul care se îngrijeşte ca elevii lui să-şi însuşească bine materialul de studiu, organizează procesul pedagogic ţinând seama de particularităţile psihice ale copilului, ţinând seama în special de particularităţile memoriei. Pentru aceasta, el trebue să creeze condiţii prielnice memorizării şi învăţării, trebue să organizeze lecţii speciale de fixare şi repetare a materialului. Invăţarea pe de rost, de pildă, are o însemnătate excepţional de mare pentru copii de vârstă şcolară mai mică. Invăţarea pe de rost formează însăşi activitatea memorizării şi, în plus, copilul se obişnueşte să-şi controleze memoria; ceeace se învaţă pe din afară, se percepe altfel decât ceeace n'a fost decât auzit sau citit. In afară de aceasta, ceeace se învaţă pe de rost se şi păstrează pentru multă vreme, continuă să trăiască în conştiinţa copilului, este folosit de el, şi constitue fundamentul cunoştinţelor lui de mai târziu. O mare însemnătate o are memorizarea regulelor, a formulărilor verbale exacte, a definiţiilor, etc. Cercetările psihologice speciale au arătat că, dacă omul însuşi îşi propune să memorizeze pentru un timp scurt, el uită într'adevăr repede; este adevărată deasemenea şi reciproca — experienţa pedagogică şi cercetările experimentale cu privire la memorie arată că este mai util să se repartizeze repetiţiile pe un interval mai îndelungat de timp. Profesorul, în timpul predării noului material, trebue să repete vechiul material de fiecare dată cu o problemă nouă, adăogând amănunte noi, teze noi, etc.

Invăţătura lui Pavlov arată că fenomenele *atenţiei* reprezintă latura psihologică a procesului fiziologic al inhibiţiei centrilor corespunzători din emisferele cerebrale. Psihologia trebue să ne ajute în descoperirea legilor activităţii acestui mecanism, ea trebue să ne arate cum trebue provocată această inhibiţie, adică atenţia la copii, etc.

Pedagogii şi psihologii burghezi considerau atenţia în mod nejust ca o forţă spirituală deosebită; astfel ei dădeau o interpretare idealistă acestui fenomen. In ce constau în mod real acele fenomene pe care noi le numim fenomene ale atenţiei? Fenomenele atenţiei sunt fenomene în care se exprimă modul în care se desfăşoară procesele de percepere. Pentru ca perceperea să se desfăşoare în mod activ, precis orientată (adică pentruca un copil să fie atent) trebue să organizăm perceperea. Această percepere activă se produce pe baza organizării activităţii interioare de gândire a copilului — a înţelegerii materialului de studiu — pe baza comparării, memorizării, etc. Perceperea unui conţinut complex, bogat, necesită priceperea de a îndrepta privirea potrivit sarcinei pe care o are de îndeplinit perceperea. Această percepere se educă în mod activ, în procesul de învăţământ şi educaţie.

Când profesorul observă, de pildă, că un elev nu este atent, aceasta înseamnă că activitatea interioară a copilului nu este îndreptată spre problema care i-a fost pusă sau că această activitate nu decurge aşa cum trebue. Cauza acestui lucru poate fi faptul că copilul nu s'a integrat în muncă, el asistă numai în mod exterior la lecţie. Acest copil trebue „adus" la lecţie prin „trezirea" atenţiei lui, iar dacă acest lucru nu este suficient, trebue să i se dea de câteva ori la rând teme concrete şi să i se dea ajutor, spre a se integra în muncă. O altă cauză poate fi oboseala copiilor, şi atunci trebue să le uşurăm munca sau să le acordăm o mică pauză. O altă cauză poate fi caracterul dificil al materialului de studiu, care depăşeşte puterea elevilor. Atenţia oglindeşte orientarea şi concentrarea activităţii gândirii. Cu cât elevul este mai atent, cu atât

mai profundă şi mai temeinică este însuşirea şi memorizarea materialului de studiu. Sarcina constă aici în a observa în permanenţă atenţia elevilor, în a întreţine şi a educa prin toate mijloacele atenţia în direcţia dorită.

O mare însemnătate pentru un învăţământ rodnic o are existenţa interesului copiilor. In rezolvarea acestei probleme, trebue să pornim dela rolul conducător al scopurilor şi al sistemului ştiinţific de învăţământ. In definirea conţinutului şi metodelor de învăţământ, trebue nu numai să ţinem seamă de interesele copiilor, ci să le şi desvoltăm şi educăm în mod susţinut. Interesul copiilor este stimulat de caracterul atrăgător al lecţiilor şcolare, ceeace se obţine prin diferite mijloace, de pildă, prin expunerea interesantă de către profesor a noilor cunoştinţe; interesul copiilor este stimulat şi de înţelegerea necesităţii dobândirii acestor noi cunoştinţe.

Să luăm un alt exemplu. Ce influenţă are asupra reuşitei învăţământului corelaţia dintre scopurile obiective ale învăţământului şi scopurile subiective, năzuinţele copilului. Esenţa problemei este următoarea: rolul motivelor subiective în activitatea şcolară a copilului, adică a motivelor care îl determină pe copil să înveţe. Aceste motive ale învăţării nu sunt identice cu scopurile obiective ce stau în faţa copiilor şi educaţiei în genere. Formarea acestor motive depinde de condiţiile sociale concrete în care se desvoltă copilul. Sunt copii care învaţă numai de dragul notelor, alţii îşi propun scopuri mai înalte. Studierea şi educarea activă a motivelor care îi determină pe elevi să înveţe, are o mare însemnătate pentru organizarea justă a învăţământului, pentrucă motivele învăţării just educate hotărăsc în mare măsură reuşita întregului proces pedagogic. De pildă, dacă copilul învaţă numai de dragul notelor, calitatea cunoştinţelor lui nu va fi prea înaltă, pentrucă el priveşte cu indiferenţă conţinutul materialului pe care îl învaţă. Lipsa acestui interes face ca elevul să înveţe întotdeauna sub o continuă presiune, datorită unei constrângeri exterioare, care transformă pentru el această muncă şcolară într'o muncă neplăcută, lipsită de bucurie. Transformarea motivelor şi scopurilor subiective în motive şi scopuri obiective, adică înţelegerea de către elevi a scopurilor obiective generale ale învăţământului şi educaţiei şi îndrumarea dată de profesori în această direcţie este o importantă condiţie a reuşitei învăţământului. Din toate cele spuse mai sus, reiese clar că motivele învăţării exercită o influenţă directă asupra caracterului desfăşurării activităţii şcolare a copilului şi, prin aceasta, asupra rezultatelor acestei activităţi, asupra cunoştinţelor pe care le dobândeşte copilul în şcoală. Deaceea, educarea motivelor juste ale învăţării este o problemă importantă.

Să examinăm problema particularităţilor de vârstă. Copiii de diferite vârste se deosebesc, după cum se ştie, foarte mult între ei prin fizionomia lor psihică generală, lucru care trebue să se oglindească în caracterul activităţii didactico-educative a şcolii. Tocmai acest lucru ne îndreptăţeşte să vorbim despre particularităţile de vârstă ale copiilor. Invăţătura lui Pavlov oferă pedagogului o armă puternică, o armă care îi dă posibilitatea sa explice şi să se bazeze pe particularităţile psihicului elevului. Această învăţătură ne arată mersul general al procesului desvoltării activităţii nervoase superioare.

Ce determină însă particularităţile psihologice de vârstă ale copiilor?

Copilul se desvoltă în condiţiile şi sub influenţa mediului social, ale educaţiei şi învăţământului. Aceste condiţii în care se desvoltă copilul, influenţând asupra lui, complică în mod treptat procesele lui psihice. In psihicul său se formează procesele sufleteşti care asigură „corelaţia infinit de complexă a organismului cu lumea înconjurătoare" (Pavlov). Invăţătura lui Pavlov a dovedit că baza proceselor psihice o constitue activitatea nervoasă superioară a scoarţei cerebrale, care este organul psihicului. Fiecare etapă de desvoltare a psihicului copilului se caracterizează printr'un nivel diferit al proceselor lui neuro-psihice şi prin influenţele condiţiilor sociale în care el este educat. Deaceea, nu putem deduce trăsăturile caracteristice ale individualităţii elevului (adică particularităţile de vârstă) direct din legile interne ale desvoltării lui fizice, cum fac psihologii şi pedagogii burghezi, care reduc desvoltarea copilului la autodesvoltarea însuşirilor biologice interne.

Particularităţile desvoltării fizice, deşi au o însemnătate foarte mare, nu pot însă, prin ele însile, direct, să determine formarea psihicului copilului, care se formează, după cum s'a arătat mai sus, în procesul educării şi învăţământului, proces determinat de condiţii concret istorice.

Fiecare vârstă a elevilor se caracterizează prin legi proprii de desvoltare, potrivit cărora se construeşte întreg sistemul de învăţământ şi educaţie în şcoală. In determinarea conţinutului şi metodelor de învăţământ, trebue să ţinem seamă de particularităţile de vârstă. La alegerea metodelor de învăţământ noi ţinem seama atât de scopurile şi conţinutul obiectului de studiu respectiv, cât şi de particularităţile de vârstă ale elevilor. Deasemenea, atunci când se întocmesc programele şcolare, trebue să se pornească neapărat dela scopurile învăţământului şi dela sistemul ştiinţei respective, avându-se în vedere, în acelaşi timp, ca materialul de studiu să fie accesibil şi să nu depăşească puterile elevilor din diferite clase.

Trebue să se mai indice şi faptul că nu putem vorbi despre raportul dintre pedagogie şi psihologie în genere. Pedagogia are capitole, probleme în care psihologia nu ne poate ajuta, sau are numai o însemnătate indirectă pentru ştiinţa noastră. De pildă, este limpede că în determinarea scopurilor generale ale educaţiei şi învăţământului pe care le-am dedus din scopurile politice, nu avem nevoie de psihologie. Dar atunci când este vorba de realizarea acestor scopuri, adică despre metodele şi mijloacele de învăţământ şi educaţie, când trebue să răspundem la întrebarea: „cum" să instruim şi să educăm, atunci este evident rolul important pe care îl are psihologia în elaborarea acestor probleme. Inseamnă că nu se poate vorbi despre legătura reciprocă, despre corelaţia acestor ştiinţe în genere şi în mod abstract, ci în mod concret, în elaborarea diferitelor probleme.

Din toate cele spuse mai sus, reiese clar că trebue să înţelegem corelaţia dintre pedagogie şi psihologie ca legătura dintre desvoltare şi învăţământ, dintre desvoltare şi educaţie. Rezolvarea justă a problemei constă în recunoaşterea unităţii dintre desvoltare şi educaţie. Aceasta înseamnă că copilul se desvoltă fiind educat şi instruit, iar nu că el se desvoltă pe de o parte şi se educă şi se instrueşte pe de altă parte. Inseamnă că educaţia şi învăţământul se integrează în procesul însuşi al desvoltării copilului, nefiind în afara lui. Sarcina educaţiei şi învăţământului constă în a contribui la formarea şi desvoltarea copilului, iar

nu în a adapta procesul pedagogic la natura copilului, care ar fi independentă de acest proces. Insuşirile individuale, caracterul şi procesele psihice nu numai că se manifestă, dar se şi formează în procesul activităţii şcolare.

In lucrarea sa „Dialectica naturii", Engels vorbeşte despre diferite forme de mişcare a materiei, enunţând teza extrem de importantă potrivit căreia orice disciplină ştiinţifică are ca obiect o formă sau alta de mişcare a materiei sau o serie de forme ale mişcării legate între ele şi care trec una într'alta. Inseamnă că, întrucât fiecare ştiinţă are obiectul său propriu, adică una din formele de mişcare a materiei, identificarea obiectului diferitelor ştiinţe şi a legilor lor este o greşală grosolană. Unele ştiinţe studiază formele mai simple de mişcare a materiei (de pildă ştiinţele naturii), iar altele studiază formele mai complexe (ştiinţele sociale). Engels afirmă, în legătură cu aceasta, că legile fiecărei discipline ştiinţifice care studiază o formă mai complexă de mişcare a materiei se bazează pe legile acelor discipline ştiinţifice care studiază formele mai simple de mişcare a materiei, dar nu se reduc la legile acestora din urmă.

Urmează de aici că este o mare greşală ideologică şi metodologică să identificăm sau să reducem legile pedagogiei, de pildă la legile biologiei sau ale psihologiei.

Pedagogia studiază o formă mai complexă de mişcare a materiei, fenomene mai complexe decât biologia sau psihologia. Psihologia, de pildă, are ca obiect studiul conştiinţei şi al vieţii psihice a omului, legile desvoltării lor, etc. Pedagogia are ca obiect educaţia comunistă şi instruirea tinerei generaţii pe baza studierii multilaterale a copilului, adică pe baza studierii lui din punct de vedere biologic, psihologic, etc. şi stabileşte legile proprii ei.

Psihologia oglindeşte lumea reală şi legile de desvoltare numai ale vieţii sufleteşti a omului, pedagogia însă cuprinde un cerc mai vast de fenomene, ocupându-se şi de desvoltarea şi formarea fizică, morală, estetică, intelectuală şi politehnică a copilului, stabilind legile acestei desvoltări şi formări; ea ridică probleme de a şti „cum" trebue să dirijăm în mod activ acest proces de desvoltare, potrivit cerinţelor societăţii. Este clar că obiectul pedagogiei este mult mai complex şi deosebit calitativ de obiectul unor ştiinţe ca fiziologia, biologia, psihologia.

Pedagogia este o ştiinţă socială, deoarece educaţia este o activitate socială, o categorie istorică.

Scopurile ei sunt determinate de scopurile societăţii, de scopurile clasei dominante; ea este determinată de politica acestei clase, în fiecare etapă concretă de desvoltare a societăţii; ea este determinată de condiţiile economice şi culturale concrete şi de obiectivele clasei dominante, precum şi de situaţia ştiinţelor şi a tehnicii. Legile pedagogiei pot fi stabilite numai examinând-o împreună cu factorii care determină desvoltarea istorică a societăţii.

Marxism-leninismul consideră personalitatea drept un produs al societăţii. Esenţa ei nu este altceva decât „totalitatea relaţiilor sociale" (Marx). Materialismul istoric nu consideră totuşi personalitatea drept un produs pasiv al mediului social. Dimpotrivă, personalitatea exercită o influenţă activă asupra societăţii, asupra naturii şi, prin aceasta, îşi modifică şi-şi desvoltă propria sa natură. Faptul că omul este totalitatea relaţiilor sociale nu înseamnă desigur că momentele biologice,

fiziologice şi psihologice nu au niciun rol în activitatea, educaţia şi desvoltarea conştiinţei omului. Omul nu se află în afara naturii „noi, dimpotrivă — spune Engels — prin carnea, prin sângele şi prin creerul nostru îi aparţinem".

Pedagogia nu poate fi separată de psihologie. Baza teoretică a pedagogiei include cunoaşterea legilor psihologice. Un rol de seamă în perfecţionarea sistemului de cunoştinţe pedagogice îi revine psihologiei, fără a cărei participare activă nu se poate desvolta ştiinţa marxistă a copilului.

Pedagogia este, fără îndoială, o ştiinţă socială. Totuşi, după cum vedem, trebue să ţinem seama şi de legile psihologice şi fiziologice ale personalităţii în construirea sistemului ştiinţei pedagogice, în elaborarea diferitelor probleme, în care factorii fiziologici şi psihologici au un rol hotărîtor.

N O T E Ş I R E C E N Z I I

D. I. PISAREV: „STUDII FILOSOFICE ŞI POLITICO-SOCIALE".
Editura „Cartea Rusă", 1951.

Dimitri Ivanovici Pisarev ocupă un loc de seamă printre revoluţionarii „raznocinţi" ruşi din secolul trecut, care au luptat împotriva absolutismului ţarist.

S'a născut dintr'o familie de nobili. Până la anul 1851 este educat în familie, apoi se înscrie la liceul din Petersburg pe care-l termină în 1856, fiind premiat pentru silinţă la învăţătură. In acelaş an se înscrie ca student la Universitatea din Petersburg. In timpul studenţiei, Pisarev are mult de suferit din cauza lipsurilor materiale, deoarece din partea familiei care sărăcise, nu mai putea primi niciun ajutor, Pisarev fiind astfel silit să-şi câştige prin forţe proprii posibilităţile de existenţă. Condiţiile grele, lipsurile şi mizeria în care se sbătea, îl fac să-şi deschidă ochii de timpuriu asupra stării de mizerie şi de cruntă exploatare în care se găsea poporul rus. In 1861 termină universitatea şi începe activitatea sa publicistică, publicând lucrări ca: „Idealismul lui Platon", „Incercările fiziologice ale lui Molleschott" şi altele. Prin meritele sale devine colaborator permanent al revistei „Cuvântul rus", unde de fapt dirija conţinutul ideologic al revistei. El moare tânăr la vârsta de 28 de ani.

„Cuvântul rus" alături de revista „Contemporanul" era duşman al guvernului ţarist prin ideile progresiste pe care le propaga. In această privinţă, cenzorul Nichitenco scria: „Această revistă dărâmă toate autorităţile, moravurile, credinţele, ştiinţele; şi nici principiile puterii, moralei, credinţei şi ştiinţei nu există pentru ea".

★

Epoca în care a trăit Pisarev este epoca descompunerii orânduirii iobago-feudale şi a desvoltarii relaţiilor capitaliste. Micile întreprinderi industriale care începuseră să apară în mod sporadic nu se puteau desvolta, fiind frânate de relaţiile de producţie iobăgiste. Criza sistemului feudal în descompunere se manifesta printr'o crunta exploatare a ţărănimei iobage. Situaţia de neagra mizerie în care era ţinută ţărănimea rusă, punea problema răsturnării regimului feudalo-moşieresc. Protestul ţăranilor împotriva regimului creşte din ce în ce mai mult, manifestându-se prin dese răscoale ţărăneşti, acestea intensificându-se mai ales în urma războiului din Crimeea, în care Rusia ţaristă a fost învinsă. Datorită mişcărilor ţărăneşti guvernul ţarist s'a văzut nevoit în anul 1861 să desfiinţeze prin lege iobăgia. Dar şi după desfiinţarea iobăgiei ţăranii au continuat să sufere. Reforma a fost o înşelătorie, amăgire, pentru ca moşierii să-şi poată menţine şi mai departe întinsele lor moşii.

Această stare de lucruri şi-a găsit un puternic ecou în publicaţiile progresiste din acea vreme.

Printre publicaţiile revoluţionare care reflectă lupta ţărănimii ruse pentru o viaţă omenească şi ura neîmpăcată împotriva exploatării, gasim o serie de studii şi articole publicate de Pisarev între anii 1861—1868. Cu toate ca cenzura ţaristă era cât se poate de severă, iar cei ce raspândeau ideile democraţiei revoluţionare erau expatriaţi sau aruncaţi în închisori, Pisarev publica o serie de studii şi articole, manifestându-se ca apărător al gândirii filosofice materialiste, ca duşman de moarte al ţarismului şi al regimului feudalo-iobagist, ca luptător neînfricat pentru viitorul poporului. Pentru îndrăzneţele lui publicaţii Pisarev a avut mult de suferit de pe urma guvernului ţarist.

„Scolastica secolului al XIX-lea" scrisa în anul 1861 este prima lucrare im-

portantă prin care Pisarev se face cunoscut în publicistică. In această lucrare, Pisarev critică cu mult curaj ideile liberalilor reacţionari arătând că nici odată nu va putea fi posibilă o împăcare între ideile lor şi ideile revoluţionare ale lui Cernâşevschi, idei pe poziţia cărora se află şi pe care le apără Pisarev. Dând o interpretare justă problemelor de estetică literară, Pisarev critică pe toţi acei teoreticieni care socoteau că „scriitorii există aşa pentru a scrie, iar publicul pentru a citi operele literare". Pisarev vede o strânsă legătură între creaţia şi cerinţele cititorului. Combătând tendinţele de teoretizare abstractă, nefundată pe realitate, folosite de discipolii „artei pentru artă", arătând că teoriile nu-şi pot avea o desvoltare serioasă decât bazându-se pe fapte vii, Pisarev scria"... am impresia că nici o filosofie din lume nu se va potrivi minţii ruseşti aşa de bine şi de uşor ca materialismul contemporan, tânăr şi sănătos".

Orientarea materialistă în probleme de gândire o dovedeşte şi mai mult Pisarev atunci când analizează cele trei conferinţe publicate de Lavrov sub titlul comun „Trei convorbiri despre rolul activ al filosofiei". Cu acest prilej, Pisarev desvălue caracterul de speculaţie scolastică al gândirii lui Lavrov, arătând că: „ceeace domnul Lavrov numeste filosofie este desprins de pământ, e lipsit de carne şi sânge, e numai un joc de cuvinte; nimic altceva decât scolastică, un joc improductiv al minţii...".

Pisarev militează pentru o literatură filosofică şi ştiinţifică accesibilă maselor populare. El aduce o necruţătoare critică regimului absolutist pentru că acesta dă posibilităţi culturale numai unui număr restrâns de oameni. Privitor la această problemă, Pisarev spune: „Ştiinţa şi arta s'au născut dintr'o trebuinţă firească a omului de a se bucura de viaţă şi de a o împodobi prin diferite mijloace".

Tezele critice materialiste îşi găsesc o justă aplicare şi în articolul „Proletariatul intelectual". Aci, ocupându-se de romanul lui Cernâşevschi „Ce-i de făcut?", Pisarev apreciază faptul de a se introduce în operele literare eroi de tip nou, oameni ce sunt gata să facă orice jertfă pentru fericirea aproapelui, oameni ale căror interese sunt în deplină armonie cu interesele poporului, oameni a căror raţiune este într'o deplină concordanţă cu propriile lor sentimente. Prin oameni noi, Pisarev înţelegea pe „muncitorii intelectuali care îşi iubesc munca".

Tema muncii o întâlnim aproape în toate scrierile sale.

O problemă care-l preocupă în deosebi pe Pisarev, este problema inegalităţii economice în care se află masele muncitoare, care muncesc din greu pentru ca din roadele muncii lor să se folosească un număr mic de profitori. Această inegalitate economică, el o considera ca fiind rezultatul unui proces de acaparare a produselor nemuncite. Această problemă este desbătută pe larg în „Contribuţii la o istorie a muncii".

In această lucrare Pisarev îşi ia ca sarcina să desvălue originele robiei şi războaielor. Incercând să dea o schiţă a desvoltării societăţii omeneşti, Pisarev ia atitudine critică atât împotriva teoriilor lui Malthus, după care mizeria în care trăesc oamenii muncii se datoreşte sporirii numărului populaţiei, aceasta făcându-se mai repede decât creşterea posibilităţilor de hrană, cât şi împotriva teoriei lui Ricardo, după care mizeria se datoreşte faptului că primii oameni au ocupat terenurile cele mai productive, iar mai târziu oamenii înmulţindu-se sunt siliţi să lucreze terenuri neproductive, nereuşind să obţină o recoltă conform cerinţelor de hrană. Despre aceste teorii, Pisarev spune: „Ambele teorii poartă pecetea vremurilor fericite, când se puteau combina în cap şi aşterne pe hârtie diferite idei despre natură şi despre om, fără a se acorda vreo atenţie legilor şi fenomenelor naturii sau mărturiilor istoriei şi ale experienţei zilnice".

Arătând că valoarea obiectelor se datoreşte numai muncii pe care omul o depune pentru reproducerea obiectului respectiv, arătând că valoarea pământului constă numai în munca pe care o depune omul pentru a-l face productiv, Pisarev desvălue faptul că „bogăţiile plutocraţiei contemporane nu se bazează pe acapararea solului, ci pe acapararea muncii omului".

Pentru îmbunătăţirea vieţii omeneşti, Pisarev acordă un mare rol ştiinţei, împotriva căreia, spune el profetic, „nu vor rezista nici cele mai pietrificate rătăciri".

Cunoaşterea deplină a naturii revine viitorului, deoarece natura prin firea ei nu este potrivnică oamenilor.

Pisarev are o viziune materialistă asupra rolului pe care-l joacă istoria în societate, arătând că istoria nu trebue să se ocupe de probleme abstracte, deoarece obiectul pe care trebue să-l cerceteze istoricii „este fenomenul acaparării muncii altuia", istoricii neavând dreptul să înfrumuseţeze viaţa, misiunea lor fiind în a reda viaţa aşa cum este ea. Părerea lui Pisarev este că negoţul şi războiul sunt căile principale de acaparare a muncii altuia. Pisarev este pentru prelucrarea materiei prime la locul de producţie, înfăţişându-i pe negustori ca pe aceia care acaparează cel mai mult din muncă străină. Pisarev aduce o critică serioasă capitalismului occidental, scoţând la iveală marea contradicţie dintre muncă şi capital, demascând cu vehementă lăcomia capitaliştilor, care-şi umplu pungile cu profituri furate din sudoarea muncitorilor.

Pisarev a înţeles rolul presei progresiste, importanta folosirii scrisului ca armă de luptă împotriva exploatării, împotriva abolutismului ţarist, ca mijloc de demascare a idealiştilor care depun toate sforţările pentru menţinerea orânduirii existente. In acest sens şi-a conceput el articolele sale combative.

In „Guvernul rus sub protecţia lui Schedo-Ferroti" articol pentru care Pisarev a stat patru ani în celulă, scriitorul demască fără rezerve mârşăviile guvernului, protestând împotriva deportărilor şi pedepselor la care erau supuşi revoluţionarii democraţi ruşi. El înfierează faptele mârşave ale guvernului Ţarului Alexandru al II-lea, care publica broşuri de proastă calitate (ca aceea a lui Schedo-Ferroti) numai pentru faptul că defăimează pe revoluţionarii ruşi, în timp ce lucrările lui Herţen erau interzise. Desvăluind nepriceperea cu care este scrisă broşura amintită, Pisarev spune cu multă ironie: „E o plăcere să constati că guvernul nu ştie să-şi aleagă călăii, informatori, denunţători şi calomniatori deştepţi, dar plăcerea aceasta devine şi mai mare la gândul că guvernul nici nu are de unde alege, fiindcă în rândurile adepţilor săi nu a rămas decât pleava societăţii, tot ce poartă semnele meschinăriei şi ale tembelismului, toţi ticăloşii, toţi acei ce nu sunt capabili să gândească şi să simtă omeneşte"

Luând în derâdere prostia şi lipsa de caracter a agentului secţiei a III-a, „Schedo-Ferroti" ajutând la demascarea tuturor adepţilor plătiţi ai regimului ţarist, Pisarev exprimă voinţa de libertate a întregului popor, susţinând că singura cale de a scăpa de mizerie este schimbarea regimului social, schimbare care trebue făcută în mod revoluţionar. Pisarev vedea în revoluţie singurul mijloc de a scăpa de asuprire:

„A nu dori revoluţia în situaţia de azi — spunea el — înseamnă a fi lipsit de orice perspectivă, ori a fi cu desăvârşire vândut domniei răului". Mai departe scria: „Dinastia Romanovilor şi birocraţia petersburgheză trebue să piară".

El avea intuiţia importanţei noului în luptă cu vechiul în evoluţia societăţii şi siguranţa victoriei noului asupra vechiului. „Ceeace este putred şi lipsit de vlagă trebue să se prăbuşească dela sine în groapă. Nouă ne revine doar sarcina să aplicăm lovitura de graţie şi să acoperim cu noroiu stârvurile rău mirositoare".

Pe moşieri, în frunte cu dinastia Romanovilor, Pisarev îi pune faţă în faţă cu poporul muncitor în articolul „Albinele". Aci întâlnim două lumi care acţionează în moduri diferite; pe de o parte, poporul muncitor, fără drepturi, muncind din greu, zi de zi, ceas de ceas (şi pe aceştia îi aseamănă Pisarev cu albinele lucrătoare), iar pe de altă parte, ni se prezintă tabloul exploatatorilor în frunte cu Romanovii, oameni care nu fac altceva decât să profite de pe urma muncii poporului (pe aceştia Pisarev îi compară cu trântorii, în fruntea cărora se află regina).

Pisarev subliniază faptul că pentru menţinerea ordinei în stup este neapărat nevoie de întuneric. De îndată ce o rază de lumină pătrunde în stup, începe dezordinea. Acelaş lucru se întâmplă şi cu albinele umane. In *ignoranţă* Pisarev vede obstacolul cel mai puternic şi mai perfid, prin care poporul muncitor este ţinut în frâu de către trântorii societăţii umane. Dar pe măsură ce trântorii sunt din ce în ce mai mulţumiţi de felul lor de viaţă şi-şi manifestă toată admiraţia pentru regina lor, „...proletarii îngrijoraţi de veştejirea florilor, încep şi ei să se adune în grupuri şi să discute"...

Pisarev desvoltă teza că proastele condiţii în care se făcea agricultura sunt datorite tot ignoranţei. De aceea, prin culturalizarea maselor muncitoare, el vedea posibilă o serioasă îmbunătăţire a agriculturii. Prin desvoltarea agriculturii pe bazele unei cunoaşteri *ştiinţifice*, Pisarev vedea posibilitatea de a se înlătura mizeria şi foametea.

Condiţiile în care s'a format gândirea lui Pisarev, precum şi condiţiile în care a scris, nu i-au permis să vadă adevărata forţă motrică a societăţii, căreia îi revine sarcina istorică a înlocuirii societăţii bazate pe exploatarea omului de către om, cu o societate nouă fără exploatare. In Rusia din acea vreme, capitalul industrial abia îşi făcuse apariţia, iar proletariatul era încă în faşă. Opera filosofică şi social-politică a lui Pisarev este pătrunsă de spiritul de indignare a revoluţionarului pus în faţa mizeriei sociale, nereuşind însă să găsească soluţia justă de înlăturare a acestei mizerii. Recunoscând necesitatea revoluţiei, Pisarev nu şi-a putut da seama că proletariatul va fi cel care va duce până la capăt această revoluţie.

In concepţiile sale filosofico-politice, Pisarev rămâne în urma revoluţionarilor democraţi ruşi — *Herţen, Belinschi, Cernâşevschi* şi *Dobroliubov* — dar este avansat faţă de socialiştii utopici din Apus — Saint-Simon, Fourier şi Owen — prin faptul că Pisarev a recunoscut inevitabilitatea revoluţiei.

Criticul literare Vorovschi. în „Studii de critică literară", ocupându-se de gânditorul rus Pisarev, ni-l prezintă pe acesta separat de grupul ideologilor democraţi revoluţionari ruşi amintiţi mai sus căci aceştia îşi depăşiseră contemporanii, lucru pe care n'a reuşit să-l facă Pisarev. Vorovschi arată că acesta desvoltă doar ideile lui Bazarov (eroul romanului lui Turgheniev „Părinţi şi copii") fiind doar „mai inteligent şi mai talentat decât Bazarov".

Vorovschi reliefează în studiile sale aportul pe care l-a adus Pisarev prin lupta împotriva principiului autorităţii, pentru apărarea dreptului individului, şi prin rolul pe care l-a atribuit desvoltării gândirii şi ştiinţei, pentru lichidarea ignoranţei, deşi el vedea în ignoranţă „unicul rău social". Aceasta se datoreşte faptului că el era exponentul intelectualităţii, spre care — după cum spune Vorovschi — îşi îndrepta toată atenţia, lucru ce se poate vedea foarte clar prin lectura „Studiilor filosofice şi politico-sociale".

Cu toate lipsurile amintite mai sus, Pisarev a jucat un rol însemnat în istoria revoluţiei economice şi culturale din Rusia. El s'a afirmat ca un aprig luptător împotriva ţarismului, împotriva iobăgiei, împotriva speculaţiilor filosofiei scolastice, manifestându-şi toată dragostea şi admiraţia faţă de poporul muncitor, al cărui viitor îl vedea el cucerit prin revoluţie, lucru care s'a întâmplat cu decenii mai târziu, prin Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie.

Criticii burghezi au denaturat pe cât au putut doctrina lui Pisarev. Aşa, de pildă, ideologul narodnic Mihailovschi ca şi alţi istorici ai literaturii prerevoluţionare din Rusia, ocupându-se de concepţia politico-socială a lui Pisarev, îl numeau pe acesta „nobil pocăit", înlăturând tot ceeace este revoluţionar din opera sa.

Ideologii burghezi, când din întâmplare vorbeau despre concepţia lui filosofică, îl plasau în rândul materialiştilor vulgari.

Pentru a ne da seama de adevărata valoare a operelor lui Pisarev, este nevoie să cunoaştem aprecierile lui Lenin asupra acestora, aprecieri pe care ni le prezintă în amintirile sale N. C. Krupskaia. Krupskaia scria: „Pe mine m'a cucerit critica aspră a modului de viaţă iobag făcută de Pisarev, ca şi avântul său revoluţionar şi bogăţia de idei". Din amintirile lui Krupskaia aflăm că şi Lenin „s'a adâncit în lucrările lui Pisarev şi a adus laude gândirii pline de curaj", iar în albumul lui Lenin dela Şuşa, printre fotografiile celor mai renumiţi scriitori revoluţionari, se găsea şi fotografia lui Pisarev. Iată prin ce prismă trebue să evaluăm noi operele scrise cu mult simţ patriotic de către Pisarev.

Traducerea în limba română a celor mai reprezentative din studiile lui Pisarev are o deosebită importanţă în formarea spiritului revoluţionar şi dragostei de patrie a tinerelor noastre cadre. Operele lui Pisarev rămân ca un document puternic de acuzare împotriva tuturor exploatatorilor.

N. Profeanu

★

CĂRŢI SOVIETICE DE PSIHOLOGIA COPILULUI

„PROBLEME DE PSIHOLOGIA COPILULUI DE VÂRSTĂ PREŞCOLARĂ" — sub redacţia lui *A. N. Leontiev*, membru activ al Academiei de Ştiinţe Pedagogice a R.S.F.S.R. şi a lui *A. V. Zaporojeţ*, colaborator ştiinţific al Academiei de Ştiinţe Pedagogice a R.S.F.S.R. Editura de Stat, Pedagogie şi Psihologie, 1951.

„PROBLEME DE PSIHOLOGIA COPILULUI" sub redacţia prof. *B. G. Ananiev*, membru corespondent al Academiei de Ştiinţe Pedagogice a R.S.F.S.R. Editura de Stat, Pedagogie şi Psihologie, 1951.

Lupta dintre materialism şi idealism ia formele cele mai acute în ştiinţele sociale. In psihologie această luptă are un deosebit răsunet, deoarece — până la realizările psihologiei sovietice, construită pe baza ştiinţifică a materialismului dialectic şi istoric — psihologia a constituit unul dintre cele mai comode refugii ale idealismului. Aceasta se referă şi la psihologia copilului. Orientarea idealistă este singura orientare care există până azi în psihologia burgheză a copilului, iar aşa zisa „psihologie obiectivă", clădită pe baza mecanicistă a behaviorismului, nu este în ultimă instanţă decât o altă faţetă, reversul aceleiaşi concepţii idealiste.

Fundamentarea ştiinţifică a psihologiei copilului are o deosebită importanţă care depăşeşte cadrul psihologiei generale. Lenin în „Caiete filosofice" consideră „desvoltarea intelectuală a copilului" printre domeniile menite să alcătuiască teoria cunoaşterii şi dialectica. Aceasta face ca psihologia copilului să intereseze deaproape nu numai pe psihologi şi pedagogi, ci şi pe filosofi.

„Probleme de psihologia copilului" sub redacţia prof. B. G. Ananiev şi „Probleme de psihologia copilului de vârstă preşcolară" sub redacţia psihologilor A. N. Leontiev şi A. V. Zaporojeţ conţin studii şi cercetări care pun variate probleme ale formării psihicului copilului, dela vârsta preşcolară până la adolescenţă. Unele articole se ocupă de un anumit proces psihic, altele pun probleme mai complexe în legătură cu desvoltarea întregii personalităţi a copilului.

Bazele personalităţii se pun în vârsta preşcolară, când se formează acele legături ale copilului cu lumea înconjurătoare, acele raporturi faţă de maturi şi faţă de obiectele realităţii în care trăeşte, care se întipăresc adânc în psihicul copilului şi îi determină orientarea pentru mai târziu. „Primele impresii ale copilului lasă urme pentru viaţa întreagă şi deaceea este foarte important ca tocmai în primii ani ai vieţii copilului, să ne ocupăm foarte serios de educaţia lui, dacă avem de gând să educăm o generaţie de leninişti-stalinişti în fapte şi nu numai în vorbe. (N. C. Krupskaia) In acest proces extrem de complex şi multilateral, educaţia joacă rolul hotăritor. Mai mult chiar: toate aceste raporturi se nasc şi se desvoltă *numai* în procesul educaţiei — în procesul educaţiei *comuniste* a copiilor sovietici.

Una din problemele fundamentale care se pun la această vârstă, este aceea a formării la copii a *subordonării conştiente a motivelor activităţii* unele faţă de altele. „Atunci când vorbim despre personalitatea omului, ne referim de fapt întotdeauna şi în primul rând la orientarea omului, creată de prezenţa motivelor vitale cărora le sunt subordonate alte motive, *ce par la rândul lor că luminează* printr'o lumină reflectată motivele dominante, principale. In caz contrar, adică atunci când nu există o astfel de subordonare a motivelor, când tendinţele izolate intră în simplă acţiune reciprocă una faţă de alta, avem o imagine a descompunerii personalităţii, o imagine a reîntoarcerii la simpla comportare „de câmp", care se bazează pe simple reacţiuni. Iată pentru ce este atât de importantă în desvoltarea copilului perioada formării acestor prime subordonări în activitatea lui". (A. N. Leontiev: „Desvoltarea psihica a copilului de vârstă preşcolară", p. 11). Autorul se referă la faptul că abia la vârsta preşcolară copilul este capabil să îndeplinească o activitate, care prin ea însăş nu prezintă atracţie pentru copil (de exemplu aranjarea în ordine a jucăriilor) având în vedere perspectiva unei activităţi pe care doreşte (o plimbare) dar pe care o va obţine numai *după ce* a îndeplinit-o pe prima. Strâns legată de aceasta este *problema desvoltării caracterului voluntar şi conştient dirijat* al unor procese psihice ca percepţia, memoria, gândirea, voinţa

şi al unor activităţi (jocul sau unele aspecte ale motricităţii).

Desvoltarea caracterului voluntar al tuturor acestor procese psihice şi activităţi constitue premiza necesară pentru atingerea nivelului psihic necesar copilului la intrarea lui în şcoală. A. N. Leontiev arată într'un alt studiu că „pe fiecare treaptă de desvoltare, formarea proceselor psihice şi a acţiunilor separate nu se pot produce în mod izolat, ci înăuntrul „tipului de activitate predominantă a copilului". (Citat de A. V. Zaporojeţ, p. 90).

Care este această „activitate predominantă" a copilului preşcolar? Deceoare, dacă i se spune unui copil preşcolar să sară cât poate de departe, sare 50 de cm., iar dacă i se *propune să sară* „ca renumitul sportiv X" poate să sară 100 de cm?

Sau: cum se explică faptul că un copil preşcolar sub vârsta de 6 ani, care nu este în stare să reţină câteva cuvinte date de experimentator pentru a fi memorate, reţine aceste cuvinte dacă memorarea lor are loc în timpul jocului „de-a magazinul" în care el este însărcinat „să facă cumpărături"?

Pentru psihologia burgheză, astfel de fapte care au fost constatate experimental de cercetătorii sovietici, apar inexplicabile şi sunt tratate ca ciudăţenii psihologice, ca simple capricii ale „naturii copilului", nedirijate de nicio lege. Activitatea predominantă a copilului preşcolar este jocul care-şi pune pecetea pe toate acţiunile sale. Or, pentru psihologia burgheză, jocul apare ca un instinct, care nu explică nimic. Cercetătorii sovietici demască în studiile lor aberaţiile teoriilor neştiinţifice burgheze.

In studiul intitulat „Cercetarea psihologică a desvoltării motricităţii la copilul preşcolar", A. V. Zaporojeţ analizează căile de formare a deprinderilor motorii ale copilului în timpul săriturii. Psihologia burgheză vedea această problemă mai ales prin prisma şcolii americane a behaviorismului, care identifica în mod grosolan procesul de formare a mişcărilor la animal şi la om, punând la baza lui mecanismele subcorticale. A. V. Zaporojeţ, criticând această concepţie, arată particularităţile modului de însuşire a mişcărilor la copil: copilul îşi însuşeşte mişcările în mod conştient, în cadrul întregii sale activităţi şi în funcţie de anumite probleme practice sau de joc, care îl îndeamnă la activitate. In desvoltarea motricităţii la copil, un rol hotărîtor îl are scoarţa cerebrală în special şi în general sistemul nervos central, care conduce toate aspectele conştiente ale motricităţii—deci şi săritura.

Tot în cadrul problemei desvoltării motricităţii se încadrează studiul despre „Desvoltarea mişcărilor cu obiecte la copilul de vârstă preşcolară" de I. Z. Neverovici, în care se arată cum ajung copiii preşcolari la efectuarea unor mişcări în lipsa obiectelor adecvate, simulând, imitând ca în joc mişcările care se fac la folosirea acestor obiecte.

Rolul de „activitate predominantă" al jocului în vârsta preşcolară reiese şi mai clar din studiul cercetătoarei Z. M. Istomina: „Desvoltarea memoriei voluntare la copiii de vârsta preşcolară".

Problema desvoltării memoriei copilului a fost şi este privită de psihologia burgheză în mod neştiinţific. Ea consideră memoria preşcolarului din punctul de vedere al înregistrării şi reţinerii *mecanice* a unor cuvinte. De multe ori se experimentează chiar cu silabe fără sens. Psihologii burghezi susţineau că memoria copilului e *exclusiv* mecanică, că el ar fi *incapabil* de o memorie logică. Cercetările psihologilor sovietici spulberă aceste teorii mincinoase. Psihologia burgheză se interesa numai de aspectul cantitativ al problemei, adică de numărul cuvintelor memorate. Savanţii sovietici studiază problema din punctul de vedere calitativ al însuşi *procesului de memorare.*

Z. M. Istomina scoate în evidenţă deosebirea între memorarea involuntară (un proces inclus într'o altă activitate) şi cea voluntară (în care există sarcina specială de a memora). Tocmai acest proces de apariţie la copiii preşcolari a memoriei voluntare îl studiază autoarea. Experimentele s'au făcut în condiţii de laborator şi în condiţiile jocului. Rezultatele, adică numărul cuvintelor reproduse corect în condiţiile de laborator, au fost inferioare rezultatelor obţinute în cursul jocului. Cum se explică acest fenomen, relatat şi de ceilalţi cercetători?

Z. M. Istomina, — ca şi D. B. Eliconin în articolul „Probleme psihologice ale jocului în perioada preşcolară", analizează faptele observate şi ajung la concluzia că în joc, deşi *scopul* me-

morării e acelaş ca în condiţiile de laborator, diferă *motivul* memorării cuvintelor. „Treptat, copilul îşi dă seama că acţiunea memorării este o condiţie indispensabilă pentru îndeplinirea însărcinării din cadrul jocului". (Leontiev p. 50).

Trebue să observăm însă o diferenţiere calitativă între diferitele vârste ale perioadei preşcolare, care e evidentă atât în problema memorării, cât şi a motricităţii.

Jocul are influenţa de creştere a randamentului în special între 4—6 ani. Intre 3—4 ani (grupa mică) copiii înţeleg insuficient sarcina, dând rezultate slabe atât în situaţia de joc cât şi în cea de laborator. Abia la copiii din grupa mijlocie (4—6 ani) jocul devine într'adevăr activitatea predominantă care subordonează toate celelalte motive ale activităţii. De aceea aceşti copii dau rezultate mult mai bune în condiţiile de joc.

Spre sfârşitul perioadei preşcolare, la 6—7 ani, copiii devin capabili să îndeplinească sarcina ca atare dată de experimentator, fără ca jocul să fie neapărat necesar. Din tablourile statistice reiese că ei execută sarcinile aproape cu acelaş randament în situaţia de laborator ca şi în joc. Din analiza acestor fapte rezultă însăşi transformările prin care trece jocul în timpul vârstei preşcolare, aşa cum le studiază Eliconin în articolul menţionat. Autorul supune jocul unei analize psihologice. Această analiză ne arată mersul desvoltării dela jocuri pur imitative la jocurile dramatice cu subiect, în care regulele jocului sunt ascunse, mascate de diferitele roluri şi apoi la jocurile fără subiect, cu reguli făţişe exprimate deschis, jocuri de masă sau sportive. Importanţa imensă a jocului în perioada preşcolară constă în aceea că în joc se desvoltă *toate* procesele psihice ale copilului. Dar în acelaş timp se desvoltă întreaga lui personalitate luată în ansamblu. Libertatea maximă a copilului în timpul jocului se îmbină în mod dialectic cu controlul conştient al activităţii voluntare. Autorul analizează procesul psihologic al alegerii rolului în joc. Rolurile preferate sunt ale unor oameni ce îndeplinesc anumite profesiuni sau funcţii sociale importante. De aci necesitatea „...cunoaşterii de către copil a condiţiilor sociale în care trăeşte şi a rolului diferitelor profesii în viaţa societăţii". Jocul ridică cunoştinţele copilului la un nivel mai înalt, le dă un caracter mai conştient şi mai generalizat. „Prin joc, lumea raporturilor sociale, care este mult mai complexă decât raporturile accesibile copilului în activitatea lui în afară de joc, este introdusă în viaţa copilului" (Leontiev p. 29). Jocul devine astfel „o şcoală a stăpânirii impulsurilor spontane, şcoală a perseverenţei — desigur relative — şi a supunerii faţă de obligaţiile luate" (idem p. 34).

Dar sarcina educatorului este să folosească jocul cu roluri concrete numai in etapele iniţiale ale desvoltarii diferitelor activităţi sau procese. Copilul trebue treptat *desprins* de aceste roluri concrete şi învăţat să generalizeze. In aceasta constă problema pregătirii lui pentru a putea intra în şcoală. Spre sfârşitul vârstei preşcolare copilul este pregătit din punct de vedere psihologic pentru acest nou fel de activitate. *Invăţătura ia acum rolul jocului, ea devine activitatea predominantă în viaţa copilului.* „Insuşirea cunoştinţelor la vârsta preşcolară se deosebeşte fundamental din punct de vedere psihologic de însuşirea cunoştinţelor în şcoală. La preşcolari, această însuşire a cunoştinţelor se produce în principiu în aşa fel încât ea nu constitue o problemă specială din punct de vedere subiectiv. La vârsta şcolară apare pe deplin clară deosebirea dintre joc şi învăţătură, în urma cărui fapt învăţarea capătă caracterul de muncă şcolară, adică de activitate organizată voluntar, având în vedere obţinerea unui rezultat important din punct de vedere social". (L. I. Bojovici: „Probleme psihologice cu privire la pregătirea copilului pentru instrucţiunea în şcoală", p. 107).

Şi în această problemă psihologia burgheză adoptă o poziţie neştiinţifică care dovedeşte o considerare pur formală a chestiunii. Criteriul principal pentru aceşti psihologi este „cercul de reprezentări", cantitatea cunoştinţelor copilului. Iar năzuinţa către şcoală observată la copiii de 6—7 ani ei o pun pe seama unui instinct care s'ar trezi la această vârstă. Cercetătorii sovietici au arătat că hotărîtor nu este factorul cantitativ — rezerva de reprezentări a copilului — ci nivelul general de desvoltare a psihicului său. Copilul care intră în şcoală trebue să fie capabil din punct de vedere psihologic să răs-

pundă *cerinţelor* şcolii, să-şi dirijeze în mod conştient procesele psihice, să-şi controleze mişcările, atitudinea. Iar năzuinţa către şcoală, către învăţătură, ca o activitate socială importantă, trebue temeinic educată în timpul preşcolarităţii.

Tot atunci se face educarea acelor laturi specifice ale procesului de învăţare cum sunt gândirea, posibilitatea de a aprecia pe alţii şi de a se autoaprecia în rezultatele muncii. Studiul lui A. V. Zaporojeţ „Desvoltarea gândirii logice la copiii de vârstă preşcolară" în vol. Leontiev şi al lui M. N. Şardacov „Cu privire la problema desvoltării gândirii cauzale a şcolarului" în vol. Ananiev tratează această problemă.

Problema cunoaşterii i se pune pentru prima oară copilului la vârsta preşcolară. Importanţa răspunsurilor juste, conforme cu realitatea, la nesfârşitele întrebări ale copiilor („Dece...?". este imensă. Altfel, aceste prime răspunsuri vor veni în contrazicere cu rezolvarea ştiinţifică dată în şcoală problemelor.

Poziţia idealistă a psihologiei burgheze apare şi aci. Autori ca Stern şi Piaget neagă posibilitatea gândirii logice la copilul preşcolar şi vorbesc despre natura lui „egocentrică", negându-i până şi preocuparea de a cunoaşte realitatea. Cercetările lui Zaporojeţ ca şi ale celorlalţi savanţi sovietici spulberă aceste denaturări tendenţioase, urmărind în mod concret cum se formează la copilul preşcolar primele generalizări şi studiind în acelaş timp şi capacitatea copiilor de a da o motivare logică acestor generalizări. Şardacov urmăreşte aceiaşi problemă în şcoala elementară, în legătură cu însuşirea cunoştinţelor de aritmetică şi ştiinţele naturii. Autorul împarte gândirea cauzală a şcolarilor, după nivelul ei de desvoltare, în gândire elementară şi gândire logică propriu zisă. Gândirea elementară poate fi unilaterală (o cauză duce la un singur efect şi un efect e condiţionat de o singură cauză) sau multilaterală (o cauză provoacă mai multe efecte, un efect e condiţionat de o serie de cauze). Ambele feluri de gândire cauzală elementară merg „în circuite scurte", dela fenomene particulare la alte fenomene particulare, fără a se ridica la legi generale.

Gândirea logică este studiată la elevi în procesul învăţării. Referindu-se la cele trei aspecte ale gândirii logice, autorul precizează că ea descoperă legăturile dintre fenomenele realităţii care au un caracter *constant*. Alte însuşiri ale gândirii cauzale logice sunt *generalizarea* şi caracterul *reversibil*. Concepţia burgheză idealistă în această problemă se ocupa de aşa numitele „structuri formale" ale gândirii, independente de conţinut. Combătând această poziţie neştiinţifică, Şardacov prezintă modul de desvoltare a gândirii cauzale logice a elevilor din clasele II—IV din şcoala elementară. In această interesantă evoluţie, autorul deosebeşte patru faze: în prima fază copilul raportează un obiect la specie sau gen prin clasificare, arătând o singură caracteristică a obiectului, cu un caracter utilitar sau funcţional. In faza doua copiii povestesc ce ştiu despre obiectul respectiv. Mai târziu enumeră toate însuşirile obiectului, atât cele esenţiale cât şi cele neesenţiale, fără o ierarhizare. Insfârşit elevul ajunge sa facă o adevărată clasificare, raportând cazul particular la specie sau gen pe baza indiciilor esenţiale. Din aceste fapte Şardacov trage o serie de concluzii practice în legătură cu mersul procesului de învăţământ pentru a evita formalismul în însuşirea cunoştinţelor. O chestiune foarte importantă stabilită de autor este posibilitatea şcolarilor de a-şi înţelege propriile procese de gândire, de a-şi da seama dacă au folosit explicaţia prin inducţie sau prin deducţie a unor fenomene.

Dacă acest lucru este posibil încă în şcoala elementară, în ultimele clase ale şcolii medii se desvoltă înţelegerea de un tip vădit superior, a însuşi stilului propriu de muncă intelectuală. Problema e studiată şi prezentată într'un mod foarte interesant de către I. A. Samarin în „Stilul muncii intelectuale a elevilor mai mari". E vorba de munca independentă a elevului din clasele superioare, muncă ce depăşeşte cadrul pregătirii lecţiilor şi în care intră şi lecturile particulare, interesele, autoaprecierea, regimul muncii, priceperea de a asculta o lecţie şi de a lua note, priceperea de a citi un manual, de a face o compoziţie, de a se pregăti pentru examene şi în sfârşit aspectul cel mai larg — autodeterminarea, adică orientarea spre viitor, alegerea profesiunii pe baza cunoaşterii şi aprecierii critice a propriilor interese şi posibi-

lităţi. Samarin prezintă mai multe tipuri de elevi dând o caracterizare amănunţită a stilurilor lor de munca. Extrem de fina este analiza stilului de muncă al elevului leneş, reprodusă după L. A. Sifman, care a cercetat o problemă similară la elevii din clasele mai mici (p. 138). Samarin stabileşte trei caractere fundamentale ale stilului de muncă raţional: 1) Năzuinţa către scop; 2) gradul dominării conştiente a propriilor procese psihice; 3) gradul de însuşire a procedeelor tehnice de activitate intelectuala. Studiul este deosebit de interesant, plin de exemple vii. Samarin arata clar necesitatea educării în şcoala a unui stil de munca raţional la elevii din ultimele clase, pentru ca ei să poată folosi acest stil în viitoarea lor profesiune.

Inţelegerea de către elevii mari a stilului propriu de muncă este o problema complect nouă în psihologie, ca de altfel multe din problemele tratate în cele două culegeri. Unitatea de vederi şi de principii care stă la baza tuturor studiilor face ca problemele puse în cercetare să ne apară ca diverse aspecte ale uneia şi aceleiaşi probleme: problema formării personalităţii copilului, văzută — cum arată prof. B. G. Ananiev în prefaţa — sub două aspecte: „problema formării gândirii copilului în procesul instrucţiei şi educaţiei şi problema formării caracterului copilului pe baza educaţiei comuniste". (p. 3) Până acum ne-am ocupat de primul aspect în care se încadrează şi articolul lui F. S. Rosenfeld despre „Particularităţile percepţiilor tactile ale copilului preşcolar" (în vol. Ananiev) şi al lui N. H. Švacichin despre „Desvoltarea formelor de limbaj la preşcolarul din grupa mică" (vol. Leontiev).

In privinţa formării caracterului, grupul de cercetări al Prof. B. G. Ananiev, R. I. Jucovskaia, V. A. Gorbaceva, A. L. Snirman se ocupă de diferite aspecte ale aceste probleme, printre care şi acela al formării conştiinţei de sine a copilului. Autorii pornesc dela critica concepţiilor burgheze care identificau în mod cu totul neştiinţific conştiinţa de sine cu conştiinţa corpului propriu şi cu conştiinţa de subiect al propriilor acţiuni. In articolul finit prof. B. G. Ananiev („Cu privire la modul de a pune problema desvoltării conştiinţei de sine a copilului") denunţă concepţia antiştiinţifică a lui Stern (manifestarea „egocentrica" a copilului, autodesvoltarea emoţionala a copilului la baza conştiinţei de sine) şi a lui James şi Janet (primatul „eului fizic", chinestezia la baza conştiinţei de sine). Snirman demasca caracterul de clasa al behaviorismului, care denaturează problema, ajungând să nege însăşi existenţa conştiinţei pentru a putea ascunde, cu această ocazie şi caracterul istoric şi de clasă al conştiinţei. Autorul arată că James, ca reprezentant tipic al clasei sale, identifică în mod grosolan individualitatea cu proprietatea privata.

Psihologia sovietică porneşte dela cu totul alte premize, având la bază o viziune ştiinţifică a problemei, care este tocmai antipodul concepţiei burgheze caracterizate prin individualism şi egocentrism, — atitudini ce exprimă interesele de clasă ale burgheziei imperialiste. Aşa cum arata Gorbaceva şi Snirman psihologii sovietici pornesc dela *descoperirea fondului social al individualităţii*. „Nu conştiinţa de corp propriu şi nici conştiinţa starilor sale subiective, ci înţelegerea rolului său social constitue conţinutul principal al conştiinţei de sine a omului sovietic" (p. 24). Omul sovietic se defineşte, se formeaza în relaţiile sale cu *colectivul* (de joc, de învăţătură sau de munca productivă — după vârstă) din care face parte. La baza acestei concepţii stau principiile educative ale marelui pedagog sovietic Macarenco. Educarea în acest spirit a copiilor sovietici începe încă din vârsta preşcolară.

Iată acum problemele concrete ridicate şi rezolvate de cercetătorii sovietici. R. I. Jucovscaia în studiul „Influenţa poeziilor în înlăturarea caracterului tăcut şi închis" porneşte dela comportarea în cadrul colectivului, a unor copii care fiind tăcuţi şi timizi, refuzau să recite poezii. Autoarea constată necesitatea cultivării într'un mod sănătos, a individualităţii copiilor, dându-le posibilitatea să se identifice cu eroul poeziilor. „Acest procedeu de confundare cu persoana eroului prezintă un deosebit interes pentru copil, îi activează procesul imaginaţiei, îi stimulează jocul" (vol. Ananiev, p. 194). Folclorul şi poezia sovietică pentru copii satisfac de multe ori această cerinţă introducând numele copilului în poezie. Astfel i se arată copilului propriile posibilităţi de activitate în cadrul colectivului. Sunt folosiţi în acest scop

poeții cei mai iubiți de copiii sovietici. Maiacovski, Marșac, Mihalcov, Cvitco.

Dar aceasta este numai prima fază. Ca și la educarea motricității, memoriei, voinței, gândirii copilului, educatorul trebue să-l desprindă pe copil treptat de poeziile în care se vorbește neapărat despre el însuși. S'a constatat în cursul cercetării că la copiii mai mari (6-7 ani) chiar dintre cei tăcuți, acest lucru reușește Urmările practice au fost: schimbarea atitudinii copiilor față de posibilitățile proprii, încadrarea deschisă în colectivul de copii.

V. A. Gorbaceva studiază o altă latură a problemei: „Cu privire la problema formării capacității de apreciere și autoapreciere la copii". Ea pornește dela teza lui Marx „omul nu se naște cu conștiință de sine și autoapreciere, omul se oglindește mai întâi în alt om". Concretizând problema formării capacității de autoapreciere, Prof. Ananiev scrie: „Omul se cunoaște pe sine prin alt om, numai în procesul comunicării și al înțelegerii cu alți oameni" (p 162).

Autoaprecierea se formează la copiii preșcolari prin intermediul aprecierii lor de către alții (educatoarea, tovarășii). Experiențele s'au făcut mai ales în cursul jocului de dame, joc frecvent în instituțiile preșcolare sovietice. Jucătorii au fost împărțiți în trei categorii, după gradul de însușire a regulilor jocului. S'a văzut că aprecierea și autoaprecierea diferă tocmai după acest grad. Foarte semnificativ este faptul că aprecierea experimentatoarei a coincis aproape 100% cu cea a copiilor. Evoluția aprecierii copiilor denotă însăși nivelul lor psihic de desvoltare. Dacă pe primele trepte, când nu cunosc încă bine jocul, copiii sunt înclinați mai mult către procesul însuși al jocului și nu-i interesează rezultatele, cei care cunosc bine jocul apreciază pe tovarăși și pe ei înșiși după criterii strict obiective.

In timp ce la preșcolari au fost studiate aceste raporturi oarecum elementare ale copilului cu colectivul său, cercetarea lui Snirman abordează problema „Formarea atitudinii față de colectiv și desvoltarea conștiinței de sine la elevii mai mari". S'au studiat elevi din clasele a VI-a și a IX-a de băeți și fete. Interesante sunt criteriile de apreciere a colegilor: 1) Indeplinirea obligațiilor școlare; 2) atitudinea față de tovarăși. Autorul urmărește ridicarea nivelului aprecierii dela clasa a VI-a la a IX-a. Reiese o serie de probleme interesante din punct de vedere psihologic și pedagogic: rolul activului, al nucleului care antrenează colectivul clasei, exigențele înalte față de colegi ale școlarilor sovietici. Totodată se arată atitudinea critică față de colectiv și față de fiecare elev în parte. In legătură cu formarea conștiinței de sine, Snirman scoate în evidență trei aspecte: „a) conștiința de membri ai colectivului *clasei;* b) conștiința lor de membri ai colectivului *școlii;* și c) conștiința faptului că ei înșiși sunt membri ai societății sovietice, *cetățeni ai Uniunii Sovietice*" (p. 286), arătând că trebue educate toate cele trei laturi simultan. Trebue cultivate tradițiile pozitive ale colectivului, formată opinia publică a clasei. Din concluziile practice și teoretice menționăm importanța formelor de activitate comună care închiagă colectivul și măresc spiritul de răspundere.

In articolul final, Prof. B. G. Ananiev trage concluzii din grupul de cercetări pe care le-a condus. După ce face o analiză critică a concepțiilor burgheze neștiințifice în problema formării conștiinței de sine a copilului, Prof. Ananiev analizează premizele și rezultatele cercetărilor sovietice.

Apariția celor două volume în limba română împlinește un gol care exista în literatura noastră psihologică. In aceste studii nu se pun numai probleme de psihologia copilului, ci și chestiuni de psihologie generală, de pedagogie, de filosofie (articolul Prof. B. G. Ananiev), unele probleme de logică (Șardacov). In cercetarea ei, R. I. Jucovskaia pune și problema literaturii pentru copiii preșcolari — și prin aceasta poate interesa îndeaproape pe scriitorii noștri pentru copii.

Exemplul modului de lucru al savanților sovietici, experiența lor constitue cel mai prețios îndreptar pentru noi. Trebue să ne însușim în primul rând câteva trăsături care străbat ca un fir roșu ambele culegeri.

In primul rând, *combaterea premizelor idealiste* ale psihologiei burgheze. Toate cercetările pornesc dela *probleme puse de practica educației comuniste a copiilor sovietici*, cum sunt: ridicarea nivelului învățământului, formarea unor buni colectiviști, înzestrați cu un caracter ferm, cu spirit critic și autocri-

tic constructiv. Preocuparea pedagogică e prezentă în toate articolele. Toţi autorii indica *rezultatele concrete, practice* pe care le-au obţinut la sfârşitul cercetărilor: Jucovskaia constată schimbarea comportarii în colectiv a copiilor tacuţi, Şardacov descoperă cai metodice de sporire a calităţii procesului de învăţare, pentru a contribui la desvoltarea gândirii cauzale logice a şcolarilor. Psihologii sovietici îşi pun aceasta ca scop al cercetărilor. Samarin subliniază: „Experimentul nu trebuia să scoată în evidenţă numai o anumită particularitate a stilului elevului, ci să şi contribue la lărgirea experienţei lui" (Ananiev, pag. 94).

Metodele folosite de cercetătorii sovietici sunt diametral opuse metodelor neştiinţifice ale psihologiei burgheze în care „metodicele de cercetare întocmite pe baza unui material întâmplător, dădeau rezultate deasemenea întâmplătoare". Experimentele se fac în *condiţii naturale şi cu material accesibil copiilor, strâns legat de activitatea or specifică* (joc sau învăţătură).

Psihologia copilului, ca şi toate celelalte ramuri ale ştiinţei sovietice, nu studiază realitatea în mod static, numai de dragul studiului, ci pentru a contribui la transformarea ei. Aşa se explică succesele mereu crescânde ale ştiinţei sovietice, progresul ei nestăvilit.

Sesiunea Academiei de Ştiinţei a U.R.S.S. şi a Academiei de Ştiinţe medicale a U.R.S.S. din vara 1950, închinată moştenirii ştiinţifice a lui I. P. Pavlov, deschide perspective uriaşe de desvoltare şi psihologiei copilului: studierea bazei fiziologice, materiale a tuturor proceselor psihice, tipul de sistem nervos şi rolul lui în formarea caracterului şi personalităţii copilului, raporturile şi interdependenţa dintre primul şi al doilea sistem de semnalizare, subordonarea treptată a întregii vieţi psihice a copilului faţă de cel de al doilea sistem de semnalizare, — studiul tuturor acestor probleme a căpătat noi şi bogate perspective în urma Sesiunii. Şi în culegerile traduse la noi, apărute la Moscova înainte de Sesiune (1948), se subliniază că viaţa psihică a copilului este reglementată de scoarţa creerului, asupra activităţii căreia, la rândul ei, educaţia are o influenţă hotărîtoare. Elevi şi continuatori ai lui Pavlov, Profesorii A. G. Ivanov-Smolenski şi N. I. Crasnogorski cercetează de mulţi ani (peste trei decenii) raporturile dintre primul şi al doilea sistem de semnalizare în viaţa psihică a copilului. Intr'un studiu recent, A. G. Ivanov-Smolenski arăta că studiul etapelor de desvoltare a celor două sisteme de semnalizare duce la o nouă periodizare a desvoltării psihicului copilului, în funcţie de aceste etape. După Sesiune s'au mai tradus la noi o serie de studii, ca acela al lui N. I. Colbanovscki despre consecinţele concepţiei pavloviene sau studiul lui Z. V. Mannilenco „Câteva concluzii pentru pedagogia preşcolară, rezultate din discuţiile asupra fiziologiei". In aceste studii sunt tratate şi o serie de probleme de psihologie a copilului. Din toate aceste studii, ca şi din celelalte apărute după Sesiune şi consacrate problemelor de psihologie, reies clar uriaşele perspective pe care concepţia pavloviană le deschide psihologiei copilului.

Intreaga psihologie sovietică merge pe drumul continuării creatoare, al îmbogăţirii moştenirii ştiinţifice a marelui savant I. P. Pavlov, primul om de ştiinţă care prin cercetările sale a dat psihologilor posibilitatea de a studia psihicul pe baze cu adevărat ştiinţifice, explorând activitatea materiei ajunsă la cel mai înalt grad de organizare, — activitatea nervoasă superioară.

G. Cristian

N POPESCU-DOREANU: „REVOLUŢIA DIN 1848 IN ROMÂNIA ŞI NICOLAE BĂLCESCU"
Prefaţă de I. ZVIAGHIN*)
(Moscova, 1950)

Cartea recenzată a aparut în anul 1948, la Bucureşti, cu ocazia centenarului Revoluţiei din 1848 în Muntenia. Ea a fost tradusă în 1950 în limba rusă şi a apărut în Editura în Limbi Străine, cu titlul „Revoluţia din 1848 în România şi Nicolae Bălcescu".

Autorul cărţii, N. Popescu-Doreanu, ministrul învăţământului public din Republica Populară Română, este şeful catedrei de istorie dela Universitatea „C. I. Parhon" din Bucureşti.

*) Recenzie de B. COLCHER, din: Voprosi Istorii, Nr. 1951. Prefaţa revistei de I. Zviaghin s'a publicat în traducere în revista noastră (vezi „Studii", Nr. 1, 1951, pag. 103).

Cartea lui N. Popescu-Doreanu „Revoluția din 1848 și Nicolae Bălcescu" este închinată cercetării rolului gânditorului și revoluționarului român de frunte, Nicolae Bălcescu, în revoluția din 1848 în Muntenia și în lupta Românilor transilvăneni în anii 1848—1849.

Istoricii burghezi români, ca Iorga, Xenopol și alții, și conducătorii partidului național-liberal Dinu Brătianu, Angelescu, G. Brătianu și alții, falsificând istoria revoluției din 1848, au diminuat rolul democratului revoluționar Nicolae Balcescu și, în ciuda realităților istorice, au încercat să preamărească activitatea celor ce au trădat interesele maselor populare — Ion Eliade Rădulescu, Ion Brătianu și alții. In cartea recenzată, N. Popescu-Doreanu demască pe falsificatorii burghezi și arată rolul conducător al lui Nicolae Balcescu în elaborarea unui program progresist în numele căruia au luptat revoluționarii români, precum și lupta lui activă pentru realizarea acestui program.

Nicolae Bălcescu (1819-1852) a fost unul din gânditorii și revoluționarii români de frunte ai secolului al XIX-lea, ideologul păturii progresiste a societații române din acele timpuri, adept al colaborării Românilor transilvaneni cu revoluționarii unguri, care, în 1848, au luptat împotriva imperiului habsburgic.

Autorul prezintă în mod amănunțit situația social-economică a Munteniei între anii 1840-1850 și demonstrează în mod convingător că revoluția din 1848 a fost pregătită de întregul curs al evenimentelor istorice din țară. Arătând că asuprirea națională de multe veacuri a condiționat starea de înapoiere economică și politică a Principatelor, autorul remarcă marea importanță pe care a avut-o pentru desvoltarea lor economică suprimarea — prin pacea dela Adrianopole (1829) — a monopolului turcesc asupra comerțului exterior al Principatelor.

Autorul arată cum s'a desfășurat în Principate desvoltarea culturii naționale care, treptat, a început să ia locul culturii grecești. In Muntenia, au apărut școli în care se preda în limba română. Un mare rol au început să-l joace ziarele. La 8 Aprilie 1829 apare, la București, primul ziar în limba română „Curierul Românesc". Bălcescu și August Treboniu Laurian au scos în 1845 „Magazinul Istoric pentru Dacia", unde a apărut și lucrarea lui Bălcescu „Starea socială a muncitorilor plugari din Principatele Române în deosebite timpuri", în care el ia poziție fățișă împotriva boierimii.

Bălcescu s'a născut în 1819, dintr'o familie de mici boieri. A învățat la vestita școală „Sf. Sava", unde erau profesori oamenii cei mai progresiști din acele timpuri, partizani ai schimbării orânduirii existente, ca Eftimie Murgu, Telegescu și alții. Ca ofițer Balcescu a intrat în 1840 în societatea secretă condusă de Dumitru Filipescu. Important este faptul că această societate a cerut, încă la 1840, împroprietărirea țăranilor. Programul acestei organizații conținea și alte puncte: suprimarea privilegiilor feudale, introducerea libertăților democratice și organizarea armatei naționale, puncte care au stat apoi la baza programului altor societăți revoluționare. Pe baza programului acestei societăți, s'a alcătuit, mai târziu, și celebra proclamație dela Islaz.

Dupa eliberarea din închisoare, unde se afla pentru că participase la societatea secretă a lui Filipescu, Bălcescu a organizat, în 1843, împreună cu Ghica și Tell, societatea „Dreptate — Frăție", care avea acelaș program ca și organizația lui Filipescu. Totuși, scurt timp după aceasta, Bălcescu a fost silit să emigreze. Revoluția franceză din 1848 l-a găsit pe Bălcescu la Paris. Acolo el a participat la luptele de stradă. In Martie 1848, s'a întors la București. Țara se găsea într'o grea situație economică, urmare a crizei economice din 1847. Criza revoluționară era și ea în creștere. In Ianuarie 1848, guvernul a reușit cu multă greutate să liniștească spiritele maselor gata să se răscoale împotriva domnitorului Bibescu. In Martie, situația s'a înrăutățit și mai mult. Lipsea numai o organizație care să fie în stare să conducă lupta.

In jurul lui Bălcescu au început să se grupeze reprezentanții proprietarilor de ateliere, fabrici, care sufereau din cauza orânduirii feudale și care se manifestau cu hotărîre împotriva Re-

gulamentului Organic. Revendicările acestor pături ale burgheziei în formare fiind cele mai progresiste din acele timpuri, au fost susţinute de ţărănime, de meseriaşi, de muncitori şi micii negustori, adică de toţi cei ce sufereau din cauza lanţurilor orânduirii feudale.

Nu mult după aceasta, Bălcescu a reînchegat conducerea vechii organizaţii „Dreptate — Frăţie", în care au intrat Ghica, Alexandru Golescu şi alţii.

Pe de altă parte, s'a format grupul marilor negustori, al ofiţerilor şi boierilor ale căror interese erau legate de comerţ.

Fostul profesor dela şcoala Sf. Sava, scriitorul Ion Eliade Rădulescu, a fost ideologul acestei grupări, ai cărei membri doreau reforme, dar se temeau de revoluţie. Ei au alcătuit o opoziţie burgheză moderată. Insuşi Eliade scria: „Urăsc tirania, însă mă tem de anarhie".

Cu scopul de a submina şi a frâna activitatea grupului lui Bălcescu, Eliade Rădulescu în numele grupului său a făcut o propunere de colaborare care a fost acceptată. S'a creat aşa numitul „partid naţional" şi s'a elaborat în comun „Proclamaţia dela Islaz", numită astfel după satul Islaz din judeţul Romanaţi

Analizând conţinutul „Proclamaţiei dela Islaz", autorul cărţii recenzate arată în mod convingător că toate măsurile revoluţionare prevăzute în acest document au fost incluse în proclamaţie prin stăruinţa lui Bălcescu, în timp ce frazele bombastice şi în acelaş timp nebuloase şi hibride aparţineau lui Eliade, a cărui faţă adevărată încă nu o cunoştea pe atunci Bălcescu.

„Proclamaţia dela Islaz" a enunţat principiul neamestecului niciunei puteri străine în afacerile interne ale Munteniei, egalitatea drepturilor politice pentru toţi cetăţenii, libertatea presei, alegerea unui domnitor răspunzător în faţa adunării, etc.

Articolul principal al proclamaţiei, inclus la cererea lui Bălcescu, a fost articolul 13, care sună: „Emanciparea clăcaşilor ce se fac proprietari prin despăgubire" [1].

Incă dela Islaz, unde a citit pentru prima dată proclamaţia alcătuită de el, a început să se manifeste caracterul inconstant al lui Eliade, reaua lui credinţă în poziţia adoptată de el în lupta împotriva orânduirii feudale. Astfel, la Islaz, el a alcătuit un guvern provizoriu din adepţii care îl însoţeau şi a trimis domnitorului Bibescu la Bucureşti o scrisoare în care spunea: „Temându-ne ca mişcarea să nu degenereze în anarhie... s'au hotărât sa se pună în fruntea unei mişcări de regenerare, al cărui ţel este menţinerea ordinei şi proclamarea voinţei poporului" [2].

Aşa dar, chiar din primele etape ale revoluţiei, s'a manifestat reaua credinţă a grupului condus de Eliade în lupta împotriva orânduirii feudale, şi dispoziţia acestui grup de a se înţelege cu boierii.

Intre timp, mişcarea revoluţionara a crescut. Oltenia s'a ridicat şi ea pentru o lupta revoluţionară.

Sub presiunea maselor populare, domnitorul Bibescu a fost nevoit să iscălească, la 11 (23) Iunie, noua Constituţie, care reproducea revendicările „Proclamaţiei dela Islaz" şi să numească un nou guvern. In noaptea de 14 (26) Iunie, Bibescu a abdicat şi a fugit în Transilvania.

Noul guvern provizoriu s'a format în frunte cu mitropolitul Neofit, şeful reacţiunii boiereşti şi bisericeşti. In guvern a intrat Eliade şi mulţi dintre partizanii lui. E caracteristic faptul că Bălcescu a primit numai o funcţie secundară.

Noul guvern a decretat desfiinţarea rangurilor boiereşti, a desfiinţat cenzura, a introdus libertatea cuvântului, libertatea presei, etc.

— „Totuşi, scrie autorul, dorinţa de pământ a ţăranilor rămase încă neîmplinită" (pag 86; resp. pag. 80). Guvernul mitropolitului Neofit, a cărui figură centrală era Eliade, s'a mărginit la promisiunile de a da pământ după trei luni dela convocarea Adunării şi a chemat pe ţărani să continue să lucreze, ca şi înainte, pentru boieri.

---

1) Scânteia din 10 Iunie 1948.

2) Ion Rădulescu, „Mémoires sur l'histoire de la régénération roumaine", Paris 1851, pag. 60.

Bălcescu şi-a dat seama că o asemenea purtare a guvernului va duce la părăsirea revoluţiei de către ţărani şi, prin aceasta, la înfrângerea ei. La 22 Iunie 1848, el scrie prietenului său Alecu Golescu: „Măsurile noastre pentru proprietate, lăsând lucrurile în vechea stare, sânt cam vătămătoare căci ţăranii nu cred făgăduelile şi zic că di ce nu li să dă de acum. Noi am făcut greşală, caci trebuiam a ne folosi de biruinţă ca să scoatem deocamdată măcar „iobăgiea" [1]). Noi am biruit şi rodul biruinţei l-a loat împotivnicii noştri... Socotescu că de o parte să se dea afară cât mai în graba proclamaţiea aceea dintâiu ce se dedese în tipar, ştergându-se iobăgiea ca incai să se dea afară împrejurările ce ne-a silit, sau alta mai desluşită în care ţăranii să vază că noi am fost oarecum siliţi a le face acea concesie proprietarilor. Dintr'altă parte să se revoluţioneze ţăranii încât chiar dacă obşteasca adunare ar fi retrogradă, să se vază silită a nu mai fi, aducând pe ţarani în s'are a nu mai primi de atunci a mai îndeplini îndatoririle lor şi reclemându-şi drepturile. Altmintrelea revoluţiea noastre, care este politica şi soţială, se perde pe jumătate, poate şi toată" [2]).

Eliade şi partizanii lui au început să-i liniştească pe moşieri, afirmând ca „nu se va atinge nimic dintr'ale proprietăţii până nu se va aduna, va chibzui şi va hotărî Obşteasca Adunare" (pag. 9, resp. pag. 87).

Pentru a linişti pe ţărani, guvernul a creat la 10 August 1848 o comisie pentru problemele proprietăţii, în care au intrat, în număr egal, reprezentanţii ţărănimii şi ai boierimii.

Fiind slab organizaţi, reprezentanţii ţăranilor au formulat revendicări foarte moderate. Ele se rezumau în fond la împroprietărirea ţăranilor cu pământ dela 8-14 pogoane (pogon — 5.012 m²), după locul unde era aşezat pământul. Ţăranii s'au obligat să răscumpere acest pământ cu 2 galbeni de pogon.

Dar în comisie au răsunat şi glasuri mai hotărîte. Astfel, la una din şedinţele comisiei, reprezentantul ţăranilor din Muntenia a pronunţat un întreg discurs de acuzare împotriva boierilor. El a spus: „Dacă ciocoiul ar fi putut pune mâna pe soare, l-ar fi însuşit şi ar fi vândut ţăranilor pe bani lumina şi căldura lui Dumnezeu; dacă ciocoiul ar putea stăpâni şi apa mărilor ar fi speculat-o şi pe ea şi atunci ar fi subjugat pe ţărani prin întuneric, prin frig, prin sete, cum l-a subjugat prin foame, punând mâna pe pământul lui" (pag. 54; resp. pag. 43).

Eliade şi adepţii lui s'au grăbit să oprească lucrarile comisiei. In acel timp (31 August 1848) au şi început să sosească în ţară armatele turceşti pentru înăbuşirea revoluţiei.

Bălcescu socotea că trebue opusă o rezistenţă armată trupelor turceşti. Totuşi propunerea lui a fost respinsă de către guvern şi mica armată formată de Magheru în Oltenia a fost trimisă la vatră.

In desfiinţarea armatei a jucat un marele rol consulul englez Colqhoun, care promisese că, la timpul său, va da ajutor împotriva Turcilor. Când Turcii au înaintat, nu numai că a uitat de promisiuni, dar l-a sfătuit pe Magheru să nu opună rezistenţă Turcilor. In acelaş timp guvernul englez, prin ambasadorul său la Constantinopol, Radcliff, îi aţâţa pe Turci să înăbuşe revoluţia.

Grupul lui Eliade s'a înţeles de bună voie cu Turcii. Guvernul provizoriu a fost desfiinţat, toate cuceririle revoluţiei au fost revocate. Bălcescu a fost nevoit să emigreze în Transilvania.

Populaţia eroică din Bucureşti a opus rezistenţă trupelor turceşti. Pompierii Bucureştiului au pierit în luptă până la ultimul om, dar şi Turcii au avut pierderi grele. Turcii au săvârşit masacre sălbatice în Bucureşti, masacre care s'au terminat abia după intrarea tupelor ruseşti în Muntenia.

Lipsa unei clase muncitoare puternice care, în alianţă cu ţărănimea, ar fi putut să conducă lupta pentru drepturile poporului, a cauzat înfrân-

---

1) Aşa numita „iobăgie" adică prestaţiuni de servicii, datorate moşierului pentru nevoi extraordinare ale producţiei — această muncă de clacă poate fi evaluată la 14 zile de fiecare ţăran valah. (Vezi **Karl Marx**, „Capitalul", vol. I, pag. 243, Gospolitizdat, 1949; ed. P.M.R. p. 233).

2) Studii, Anul II, Nr. IV, 1949, pag. 178—179.

gerea revoluţiei în fruntea căreia se aflau reprezentanţii burgheziei.

Relevând cauzele înfrângerii revoluţiei din 1848 din Muntenia, secretarul general al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, Gheorghe Gheorghiu-Dej a spus: „A trecut deasemenea un secol de când Bălcescu şi alţi conducători ai revoluţiei din 1848 au formulat programul lor de prefaceri democratice. Nu era vorba deloc în acest program despre prefaceri cu caracter socialist. Reformele cerute de ei purtau un caracter burghezo-democratic. Dar cele mai multe din aceste cerinţe, cu tot caracterul lor limitat, nu au putut fi traduse în viaţă, deoarece revoluţia din 1848 s'a săvârşit sub hegemonia burgheziei. Aripa stângă a burgheziei, în frunte cu Bălcescu, a fost nevoită, după revoluţie, să ia drumul exilului.

Desăvârşirea revoluţiei burghezo-democrate în România a devenit posibilă numai sub hegemonia proletariatului, atunci când clasa muncitoare a României, punându-se în fruntea celorlalte forţe populare, a cucerit un rol hotăritor în viaţa de stat" 1).

Trebue sa observăm că o poziţie tot atât de reacţionară ca şi Eliade a avut, în timpul revoluţiei dela 1848, şi I. C. Brătianu, şeful celebrei familii Brătianu, care a condus România burghezo-moşierească peste 50 de ani. După cum se ştie, Brătianu a fost şi în anul 1864 împotriva reformei agrare în Principate, iar în 1888 a aprobat represiunea răscoalei ţărăneşti.

In ceeace îl priveşte pe Ioan Eliade, în toate lucrările sale apărute după 1848, este împotriva împroprietăririi ţăranilor. In 1864, Eliade s'a dovedit cel mai înverşunat adversar al lui Kogălniceanu, care a înfăptuit prima reformă agrară în Principate.

Infrângerea revoluţiei din 1848 în Muntenia a avut repercusiuni asupra desvoltării ulterioare a ţării şi a fost una din cauzele creerii regimului burghezo-moşieresc în România care a asuprit poporul până la 23 August 1944.

Dar înfrângerea revoluţiei din Muntenia nu a încheiat activitatea revoluţionară a lui Bălcescu.

Bălcescu a depus mari sforţări pentru a lichida duşmănia dintre Românii din Transilvania şi Unguri. După cum se ştie, revoluţionarii burghezi unguri, în frunte cu Kossuth, erau adversarii autonomiei Transilvaniei, locuită în cea mai mare parte de Români şi au proclamat unirea Transilvaniei cu Ungaria.

Pe de altă parte, şefii mişcării de eliberare naţională a Românilor din Transilvania — Bărnuţiu, *Bariţ şi alţii* — cereau independenţa Principatului Transilvaniei, sub împăratul austriac ca principe al Transilvaniei. Numai sub presiunea maselor ţărăneşti, Bărnuţiu, Bariţ şi alţii au fost nevoiţi să înscrie în programul lor revendicarea desfiinţării, fără despăgubire, a clăcii, egalitatea tuturor naţionalităţilor în imperiu, etc.

Când a început războiul între Republica Ungară şi Austria, Românii, în loc să dea ajutor revoluţionarilor unguri, au trecut de partea împăratului Austriei, ajutând prin aceste la înăbuşirea revoluţiei ungare.

In acel timp Bălcescu scria:

„...Simt nevoia pentru toţi cei ce iubesc libertatea să susţin pe Unguri care sunt singurul popor înarmat care luptă contra despoţilor" 2).

Bălcescu a dus tratative îndelungate cu Kossuth şi cu leaderii Românilor pentru a concilia punctele lor de vedere.

In ultimul stadiu al tratativelor, în Iulie 1949, Kossuth a acceptat unele revendicări ale Românilor şi era gata chiar să iscălească o declaraţie care garanta libertatea Românilor ce locuiau în Ungaria. Bărnuţiu şi Avram Iancu, şeful detaşamentelor de voluntari români, erau şi ei gata să se mulţumească cu această declaratie, dar şi această jumătate de măsură a fost luată prea târziu. Forţele Republicii Ungare au fost sdrobite. Bălcescu a înţeles gravitatea acestei înfrângeri. El scria: „Dacă Ungaria va cădea,

1) Gheorghe Gheorghiu-Dej, Raportul politic general făcut la Congresul Partidului Muncitoresc Român din 21—23 Februarie 1948, Ed. P.M.R., pag. 44.

2) Istoria României, sub redacţia lui M. Roller, ed. IV, Bucureşti, 1948, p. 386.

apoi noi cădem cu totul și pentru mult timp" (pag. 141 ; ed. rom. pag. 150).

Autorul observă că ideile lui Bălcescu cu privire la egalitatea naționalităților care locuesc în Ungaria erau împărtășite de oamenii de frunte ai revoluției ungare ca Petöfi, Bem și alții.

După înfrângerea revoluției ungare, Bălcescu, care nu voia să se împace cu reacțiunea triumfătoare din țară, a emigrat în Sicilia, unde a și murit, în 1852.

Numai după instaurarea orânduirii democrației populare în țară, s'a recunoscut meritul lui Bălcescu și al celorlalți conducători ai mișcării de eliberare a oamenilor muncii români.

In Octombrie 1945, în raportul asupra statutului Partidului Comunist Român, secretara Comitetului Central, Ana Pauker, a spus : „De ar fi azi printre noi Doja, Horia, Cloșca și Crișan, Tudor Vladimirescu și Nicolae Bălcescu cu țăranii și târgoveții pe cari i-au condus în bătalie contra asupritorilor, cu toții ar recunoaște în comuniști pe tovarășii lor de luptă" [1].

N. Popescu - Doreanu arată unele părți slabe ale concepției lui Balcescu. El n'a înțeles caracterul de clasă al răscoalei din 1821 în Muntenia. „Bălcescu a crezut că burghezia s'a format, a luptat și s'a irosit în luptă în decursul veacului al XVIII-lea" (pag. 51 ; resp. pag. 40). Aceasta, l-a făcut pe Bălcescu să nu înțeleagă caracterul burghez al răscoalei lui Tudor Vladimirescu.

Cartea lui N. Popescu-Doreanu nu este lipsită de neajunsuri.

Inainte de toate, autorul a reliefat insuficient caracterul limitat și laturile slabe ale concepției lui Bălcescu în problema luptei de clasă. Chiar denumirea societății în fruntea căreia se afla Bălcescu: „Dreptate — Frăție", arată că Bălcescu era puternic influențat de ideile mic burgheze despre frăția tuturor oamenilor, tuturor claselor și tuturor stărilor. Slăbiciunea concepției lui Bălcescu consta tocmai în aceea că el spunea „De am putea uni pe toți oamenii de pe pământ la un loc, și de i-am veadea stăpâni peste soarta lor, le-am zice: munciți și cârmuiți-vă astfel, încât să vă faceți mai buni și mai fericiți unii pe alții" (pag. 146; resp. pag. 157). Autorul nu explică dece burghezia Munteniei s'a înțeles cu atâta plăcere cu boierii. Slăbiciunea burgheziei muntene a condiționat lașitatea ei și dorința de a înăbuși cât mai repede revoluția.

Deasemenea, e de neînțeles dece autorul numește răscoala lui Tudor Vladimirescu revoluție.

Cu toate neajunsurile observate, cartea lui N. Popescu-Doreanu constitue un aport serios la elaborarea și popularizarea adevărului asupra revoluției din 1848 și a activității lui Bălcescu.

Cartea demască fără cruțare legendele istoricilor burghezi români despre revoluția din 1848 și arată adevărata față a reprezentanților claselor conducătoare din România de eri.

*

Prefața la traducerea în limba rusă a cărții dă, în general, o caracterizare justă a lui Bălcescu; ea suferă totuși de o serie de neajunsuri esențiale.

Astfel, în prefață, afirmația lui N. Popescu-Doreanu asupra revoluției burgheze este interpretată greșit. El arată că în revoluția burgheză, burghezia „nu numai că nu chiamă masele să participe la organizarea noului sistem social, dar reprimă sângeros orice încercare a maselor de a participa la această organizare" (pag. 124; resp. pag. 129). E de neînțeles pentru ce autorul prefeței a ajuns după această afirmație la concluzia că N. Popescu-Doreanu ar fi uitat indicația lui V. I. Lenin că „burghezia liberală nu este în mod obligator „stăpânul" inevitabil al revoluției burgheze" [2].

Afirmația autorului prefeței că, în revoluția din 1848, în Muntenia, s'au manifestat numai două forțe diferite: pe de o parte marea burghezie și burghezia mijlocie, pe de altă parte

1) Ana Pauker, Raportul asupra statutului Partidului Comunist Român, Ed. P.M.R., București, 1946, pag. 5.

2) V. I. Lenin, „Opere", vol. II, pag. 37—38, ed. IV-a.

masele largi exploatate ale oraşelor şi satelor, este deasemeni greşită. In primul rând, nu trebue să-i uitam pe feudali, a căror forţă contrarevoluţionară era destul de importantă şi de partea cărora a trecut de fapt burghezia moderată în frunte cu Eliade. In al doilea rând, masele exploatate ale oraşelor şi satelor, care formau, după cum este just indicat în prefaţă, puterea de şoc a revoluţiei, din cauza lipsei lor de organizare şi a stării de înapoiere politică, nu s'au manifestat ca o forţă independentă, ci au acceptat conducerea părţii progresiste, radicale a burgheziei Ne mira reproşul autorului prefeţei care, în legătură cu aceasta, susţine că „Bălcescu era exponentul tendinţelor marii burghezii industriale" (pag. 15). Acest lucru nu se găseşte în carte. In afară de aceasta, se ştie că, în 1848, industria era foarte slab desvoltată în Muntenia şi nu avem nici un motiv să vorbim de marea burghezie industrială.

In revoluţia din 1848, Bălcescu se afla în fruntea acelora care în mod hotărît luptau împotriva orânduirii feudale şi pentru împroprietărirea ţăranilor. Deoarece şi burghezia progresistă lupta împotriva feudalismului, Bălcescu a exprimat şi năzuinţele ei. Autorul prefeţei uită indicaţia lui V. I. Lenin asupra rolului burgheziei in epoca de până la anul 1871:

„Clasa principala, care în timpul acestor războaie şi participând la aceste războaie mergea pe o linie ascendentă, singura care putea să se opună cu o forţă sdrobitoare instituţiilor absolutiste feudale, a fost burghezia. In diferite ţări, reprezentând diferitele pături avute ale producătorilor de mărfuri, această burghezie a fost progresistă în diferite grade şi uneori (de exemplu o parte a burgheziei italiene în anul 1859) a fost chiar revoluţionară, însă trăsătura generala a acestei epoci a fost tocmai caracterul progresist al burgheziei, adică lupta ei nehotărîtă şi nedesăvârşită împotriva feudalismului". [1]). Autorul prefeţei nu întăreşte cu nimic afirmaţia făcută că „în persoana lui Bălcescu poporul român are un propovăduitor al ideii socialismului utopic în România în sec. XIX" (pag. 16).

Remarcam că limba traducerii cărţii este bună. Nu înţelegem de ce s'a omis şi nu s'a tradus aproape întreaga pagină 57 din textul român.

Deasemeni, provoacă nedumerire şi faptul că titlul cărţii a fost tradus cu „Revoluţia din 1848 din România şi Nicolae Bălcescu", când se ştie că activitatea revoluţionară a lui Bălcescu a avut loc în Muntenia şi că în 1848 nu exista încă Statul Român.

B. Colcher

*

DOCUMENTE PRIVIND ISTORIA ROMANIEI [2])

DOCUMENTE PRIVIND ISTORIA ROMANIEI

Veacul XVI — B. Ţara Românească
Vol. I (1501—1525)
Editura Academiei Republicii Populare Române, 1951

Acest volum cuprinde 205 documente emise în perioada 1501—1525, păstrate în depozitul Academiei R.P.R. şi al Arhivelor Statului din Bucureşti (documente interne); dintre acestea, 180 documente sunt traduse din limba slavă. Volumul cuprinde în anexa 3 documente îndoelnice.

O parte însemnata din aceste documente se publica astazi pentru prima oara. Documentele retiparite au fost colaţionate cu originalul, copia sau traducerea, îndreptându-se greşelile de lectura sau traducere constatate în ediţiile anterioare.

In partea a doua a volumului, reproducem în fotocopie originalele unor documente din limba slava.

*

Documentele acestui volum aduc informaţii noi despre desvoltarea societăţii feudale în Ţara Românească

1) V. I. Lenin, „Opere", vol. 21, pag. 127 ed. a IV-a.
2) Publicăm prefeţele primelor două volume, apărute în Editura Academiei R.P.R., în anul 1951 din colecţia „Documente privind Istoria României.

în primul sfert al veacului al XVI-lea.

Ele ne ajută să lămurim problema desvoltării schimburilor de mărfuri şi a transformărilor suferite în organizarea acestor schimburi.

Astfel, documentul nr. 37 din 3 Februarie 1507, în care domnul întăreşte privilegiile mânăstirii Cozia, arată că se va plăti călugărilor *„vămeşia"* pentru *„orice se va vinde pe ocina sau bălţile sfintei mânăstiri"*. Se afirmă aşa dar existenţa unui schimb de mărfuri pe „ocina" mânăstirii, adică vânzări şi cumpărări la care participau cei din satele Coziei (fapt ce nu este amintit anterior în privilegiile azi cunoscute ale acestei mânăstiri).

Totodată se arată în document că egumenul îndeplineşte funcţia de vameş pe teritoriul şi în profitul mânăstirii, căci el este împuternicit să vămuiască şi transportul de mărfuri ce are loc pe acest hotar. Domnul spune: *„Şi iarăşi, oricâte bărci vor merge pe Dunăre, dacă vor ieşi pe ocina sfintei mânăstiri* (N. R. adică pe acea parte a bălţilor Dunării care au fost confirmate în act drept moşie a Coziei) *ele să plătească perperul călugărilor"*.

Vămile cele mari, aflate la hotarul ţării, erau şi ele „dăruite" proprietarilor feudali. Documentul nr. 8 (din 30 Aprilie 1502) şi documentul nr. 53 (din 1 Mai 1510) confirmă stăpânirea mânăstirii Tismana asupra vămii dela Calafat; iar documentul nr. 20 (din 20 Ianuarie 1505) întăreşte Coziei vama dela Genune.

Aceste documente precizează tariful vamal care trebuia platit pentru fiecare marfă ce trecea hotarul prin vad. Astfel, la Calafat se plăteau pentru un cal, 6 aspri, pentru un bou, 5 aspri, pentru un sac de grâu, 2 aspri, pentru o bute de vin, 10 aspri, etc., tarif fixat *de către Domn*, putere centrală, şi care, după câte ştim, nu apare în privilegiile domneşti acordate anterior pentru stăpânirea vămilor dela Genune şi dela Calafat.

Felul în care domnia controla, la începutul sec. al XVI-lea, activitatea vămilor aflate în posesiunea unor mânăstiri, ne este arătat în documentul nr. 20, unde domnul porunceşte vameşului pus de mânăstirea Cozia: „Tu vameşe, să nu ierţi niciun aspru nimănui, căci îţi vom lua socoteala după catastihul dela vadul Dunării". (Este vorba de vămuirea mărfurilor ce [...]sit, care treceau din Ardeal în Turcia, de-a-lungul Oltului: vama dela Genune era la trecătoarea munţilor şi ea putea fi astfel controlată la celalalt capăt al ţării, la vărsarea Oltului în Dunăre).

Sunt măsuri ce oglindesc tendinţa domniei de a întări unitatea administrativă împotriva fărâmiţării dinlăuntrul Ţării Româneşti.

*

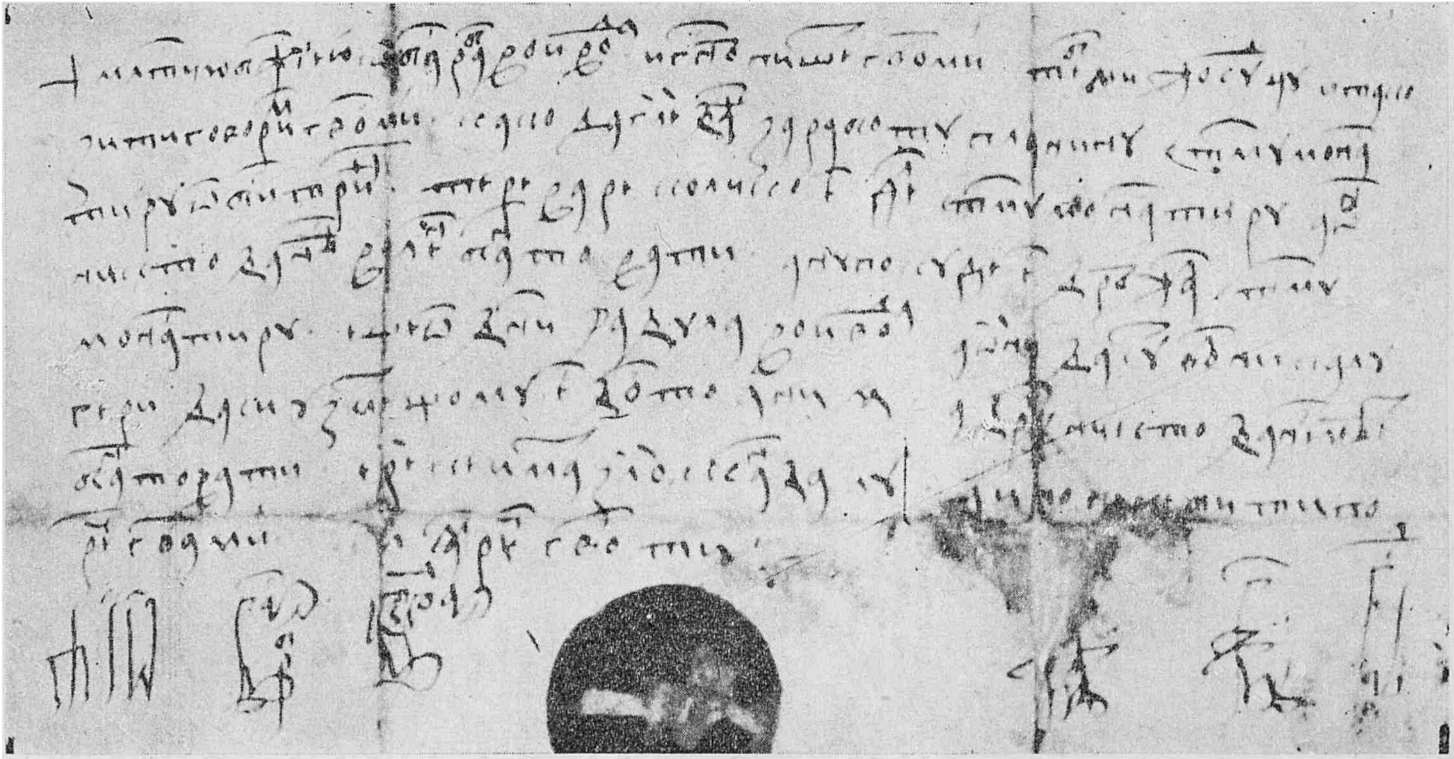
Documentele din acest volum aduc ştiri noi despre înăsprirea relaţiilor sociale la sate.

Boierii tind să acapareze prin toate mijloacele pământul şi braţele încă libere. La 9 Martie 1502 (doc. nr. 7) se întăreşte moşia fraţilor Radu şi Petru compusă din 30 sate (adunând fracţiunile de o jumătate de sat, o treime de sat, etc.), 12 munţi şi 47 sălaşe de robi. Dar aceşti boieri stăpâneau înainte vreme (1482) împreună cu alţi doi fraţi, „numai" 20 sate şi 16 sălaşe de robi.

Această creştere în întindere a proprietăţii feudale se realiza prin aservirea forţată a moştenilor şi a proprietăţii lor. Acelaş document (nr. 7) din 1502 arată cum în numeroase cazuri, cei doi boieri „s'au înfrăţit" cu câte un moştean, pe partea de ocină a aceluia; la data emiterii actului, ocina se întărea însă în deplina proprietate a boierilor Radu şi Petru.

Lupta ţăranilor se întărea în aceeaşi măsură în care creştea aservirea ţărănimii prin extinderea şi intensificarea exploatării feudale. Este caracteristică porunca pe care Vladislav al III-lea (1523—1525) o adresează satelor mânăstirii Bistriţa: „Voi, vecinii toţi, sa ascultaţi de egumen şi de poslușnicii sfintei mânăstiri. Iar cine nu va asculta dintre voi părintele egumen să aibe voe să-l certe şi să-l pedepsească după fapta sa şi *să-l aducă legat la domnia mea"* (subliniat de redacţie).

Reiese intervenţia domniei în ajutorul mânăstirii, pentru a suplini prin aparatul său de represiune slăbiciunea mânăstirii în faţa nesupunerii ţăranilor. Este de subliniat, aici, că actul din domnia lui Vladislav al III-lea corespunde în timp cu o răscoală ţărănească înfrântă cu armele de oştirea lui Radu dela Afumaţi. Inscripţia pietrei de pe mormântul lui Radu enu-

Documentul Nr. 88 din *„Documente privind Istoria României"*, veacul XVI, B. Ţara Românească, vol. I (1501—1525). (Editura Academiei R.P.R., 1951), pag. 259.
(Anii 1512—1521). — Neagoe Basarab voevod poruncește sudeţului Mija să nu dea voie nimănui să se amestece în munţii mănăstirii Bistriţa.

meră cele 20 bătălii pe care le-a purtat acest voevod; între luptele sale dela Siştov şi dela Gherghiţa, este înscrisă a 14-a luptă „cu ţăranii", dată sub cetatea Poenarilor. Vladislav însuşi arată Braşovenilor, într'o scrisoare din 13 Iulie 1524, că în Ţara Româneasca „s'au făcut mulţi răufăcători".

*

Pentru cunoaşterea frământărilor politice din primul sfert al sec. al XVI-lea, documentele din acest volum sunt preţioase.

In 1521 începe ofensiva otomană asupra Europei. Cele peste 15 schimbări de domnie care au avut loc în Ţara Românească în numai 4 ani (Sept. 1521 — Sept. 1525) oglindesc lupta de fiecare clipă dusă de popor împotriva Turcilor şi împotriva acelor domni sau boieri sprijiniţi de Sultan.

Documentele publicate în acest volum aduc precizări cu privire la cronologia luptelor şi a schimbărilor de domnie. Astfel, documentele din anul 1525 îl arată pe Radu dela Afumaţi *ca domn*, la 10 şi 11 Februarie — apoi pe Vladislav al III-lea, la 19 Aprilie şi la 30 Mai — apoi pe Radu, la 24 Iulie — apoi iarăşi pe Vladislav, la 18 August 1525 şi în fine, începând din Septembrie, pe Radu dela Afumaţi. Pentru toate documentele citate aci, ni s'a păstrat originalul (fotocopia se găseşte în acest volum) şi astfel data lor nu poate fi pusă la îndoială. Publicarea lor da posibilitatea studierii luptelor din anul 1525, adică din vremea în care domnia lui Radu dela Afumaţi era socotită de istoriografia burgheză ca deplin stabilizată, graţie ajutorului de care el s'ar fi bucurat din partea Turcilor.

Faptul că documentele citate mai sus sunt emise de Vladislav *din Bucureşti* şi de Radu *din Târgovişte* pun problema că în 1525, Vladislav (şi nu Radu) era cel care căuta sprijin la Turci. Aceste împrejurări trebue studiate pentru lămurirea rezistenţei opuse de popor ofensivelor lui Soliman al II-lea, în ajunul bataliei dela Mohaci.

*

In numeroase alte probleme, ca: organizarea oraşelor şi proprietatea imobiliară în târguri (documentele nr. 90, 139, etc.) sau problema b niei Olteniei (doc. nr. 151, etc.), izvoarele publicate în acest volum aduc materiale pe baza cărora se vor putea analiza şi rezolva în mod ştiinţific chestiuni important din istoria medie a poporului nostru.

Pentru a se ajunge la astfel de rezultate vor trebui însă folosite, *în întregimea lor*, toate izvoarele, printre care cele ce se tipăresc în colecţia: „Documente privind Istoria României"

*

DOCUMENTE PRIVIND ISTORIA ROMANIEI

Veacul XVII. — B. Ţara Româneasca (1601-1610)
Editura Academiei Republicii Populare Române, 1951

In volumul de faţa sunt publicate 454 de documente. Din aceste documente circa 300 sunt documente inedite, niciodata până azi publicate. Restul documentelor au fost publicate înainte vreme în fragmente sau se găsesc în reviste azi greu accesibile cercetătorilor. Din totalul documentelor, 290 sunt traduse după originale redactate în limba slavonă, 164 de documente sunt scrise cu litere cirilice în limba româna şi publicate în transcriere. Pentru întocmirea prezentului volum a fost folosit mai ales fondul de documente al Bibliotecii Academiei R.P.R. şi fondul de documente al Arhivelor Statului din Bucureşti (Documente interne). La sfârşitul acestui volum, am publicat separat un număr de documente a căror autenticitate e îndoelnică. Publicăm conţinutul documentelor în rezumat, atât în limba română cât şi în limba rusă.

Pentru a face posibil cercetătorilor sa controleze felul în care a fost făcută traducerea şi transcrierea, am publicat, în a doua parte a volumului, originalele slavone în fotocopii

*

Studierea documentelor prezentate în acest volum va contribui la lămurirea unor probleme până astăzi înca obscure. Fară a intra în analiza amănunţita a documentelor relevăm câteva probleme asupra cărora trebue să se îndrepte în mod deosebit atenţia cercetătorilor

Documentele ne ajuta sà lamurim problema proprietății și formele proprietății din Țara Românească — Valahia la începutul veacului XVII. Sa dăm un exemplu. In documentul nr. 414 (pag. 468) din 18 Mai 1610 se spun următoarele: „...Da domnia mea aceastà poruncă a domniei mele slugii domniei mele, lui Pătru armaș, ca să fie volnic cu această carte a domniei mele sa-și adune Ațiganii sai, oriunde îi va gasi, fie în țigania domniei mele, fie în țigănia boiereasca, fie în țigănia călugăreasca".

Din acest document reiese cu claritate existența la noi a proprietații domnești, boierești, mànastirești, fapt important cu atât mai mult cu cât caracterul proprietații bisericești a fost în mod deosebit contestat la noi.

In acest sens se poate dovedi cu numeroase documente ca biserica avea relații pamântești atunci când era vorba sa-și mareasca proprietatea asupra pamântului. Fețele bisericești au folosit în trecut diferite mijloace pentru a să cumpere, sa vânda, sa schimbe moșii, sa iobageasca pe țarani, sa-și intarească proprietatea feudala. De pilda, în documentul nr. 193 (pag. 199) din 15 Noembrie 1605 se spune: „...Și apoi iar a cumpărat însași sfânta dumnezeiasca mai sus zisa mânastire ocina dela Rastimpan și dela Iarciul la Bàdenii Mari, partea lui Rastimpan și a lui Iarciul toata, oricât se va alege, de peste tot hotarul, cu aspri 8.000 gata, încă din zilele lui Ștefan voevod...". Documentele nr. 275 (pag. 298) din 5 Martie 1608, nr. 331 (pag 363) din 3 Februarie 1609, nr. 334 (pag. 366) din 29 Martie 1609, nr. 335 (pag. 371) din 11 Aprilie 1609 sunt pline de amanunte în legatura cu modul cum mânăstirile cumparau moșii și vecini, cum biserica se straduia sa-și inmulțeasca proprietațile și sub diferite forme sa mareasca numarul brațelor de munca de pe aceste proprietați.

Deasemenea din studierea proprietații mânastirești fara îndoiala ca va reieși rolul marilor prelați și raporturile lor feudale cu calugarii supuși unor condiții de vieața asemanatoare cu cele ale țaranimii aservite.

*

Documentele sunt bogate în exemple cu privire la mijloacele violente folosite de către clasa dominantă pentru a iobăgi masa țărănească. Unul din obișnuitele mijloace prin care domnitorul, boierii și în general proprietarii feudali răpeau libertatea țaranilor erau datoriile și darile grele.

In documentul nr. 420 (pag. 474) din 25 Mai 1610, se arată clar cum Tudor din Voinești se vinde rumân din cauza datoriilor. De asemenea, în documentele nr. 236 (pag. 251) din 15 Martie 1607, nr. 248 (pag. 263) din 16 Mai 1607 se vede cum țàranimea cade în iobagie pentrucă nu putea plati birurile grele, mărite înadins pentru ca în acest fel sa fie înmulțit numarul rumânilor.

Foametea era de asemenea folosita pentru a rapi țaranilor mica lor proprietate și libertatea, pentru a-i transforma în iobagi. Astfel, în documentul nr. 161 (pag. 161) din 8 Aprilie 1605 se vede cum Lupuleț din Banulești și-a vândut ocina „de mare nevoie" „când foamete în zilele lui Șerban Voda" negustorului Zota. Alți țarani se vând marelui vistier Nica tot din cauza foametei (doc. nr. 166, pag. 167, din 28 Mai 1605). Documentele nr. 195 (pag. 202) din 1 Decembrie 1605, nr. 319 (pag. 349) din 15 Decembrie 1608 și altele stau marturie de netăgaduit a mijloacelor care erau folosite la începutul veacului XVII pentru șerbirea țăranilor.

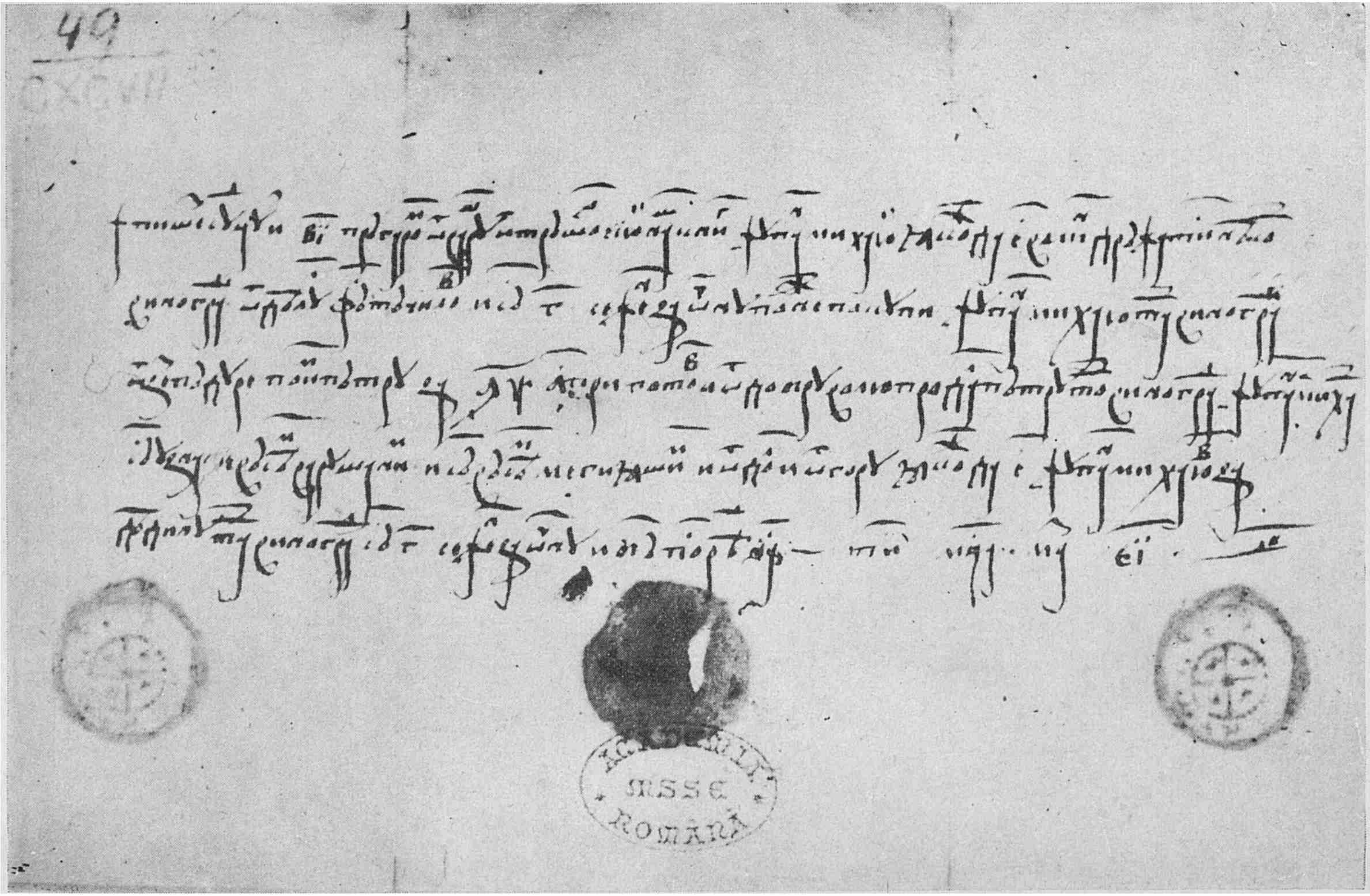
Iata în aceasta privința un extras semnificativ din Doc. nr. 85 (pag. 72), din 7 Ianuarie 1603.

„...Iar apoi, când a fost acum, în zilele domniei mele, mai sus zisul sat Vătașești au ridicat pâra înaintea domniei mele. Și așa au pârît acei mai sus spuși oameni înaintea domniei mele ca nu s'au vândut ei de buna voia lor, ci s'au vândut fără voia lor...".

*

Documentele din volumul de fața scot în evidența totodata formele luptei de clasa din acea vreme.

Clasa dominanta falsifica adeseori documentele pentru a-și fundamenta „legal" dreptul de proprietate. Ura țaranilor împotriva boierilor se exprima adesea prin arderea sau prin rapirea actelor de proprietate ale boierilor. Astfel, în documentul nr. 236 (pag. 251) din 15 Martie 1607 se spune: „...Apoi, când au venit pandurii au luat și (cartile) cu celelalte scule și haine din satul Balta, ale dregatorului domniei mele, Stoica mare logofăt...". Din acest text reiese apoi că Domnul îi reînoiește

Documentul Nr. 99 din „*Documente privind Istoria României*", veacul XVII, B. Ţara Românească, vol. I (1601—1610).
(Editu[illegible] pag. 563

(1603) Mai 15. — Judeţul şi 12 pârgari din Târşor întaresc jupanului Mihai ocina şi vii în dealul Fâstâcilor, cumparate dela Pătru cu 1700 aspri.

„cărţile" pentrucă „pandurii" coboriţi din munţi le-au răpit.

Rezistenţa şi lupta ţăranilor împotriva asupririi boiereşti reiese şi din documentul nr. 421 (pag. 475) din 28 Mai 1610. „... şi a fost cursul anilor 7112 (1604) luna Iulie 8 zile, iar cinstitului dregător al domniei mele mai sus spus (e vorba de marele clucer Radu Florescu, N.R.) i s'a întâmplat moarte de nişte rai pacatoşi şi tâlhari, cari au năvalit din munte asupra satului Nămaeşti şi l-au lovit şi l-au omorît..."

Deasemeni, documentul nr. 92 (pag. 78) din 19 Aprilie 1603 indică o rascoală ţărănească în vremea lui Mihai Viteazul: „...Iar dupa aceea, când a fost Mihai vodă domn în Ardeal şi când s'a fost râdicat toate satele din ţara, să se judenească, iar satul Loloeşti ei încă s'a scu'at şi s'a dus la Beligrad la Mihai voda..."

Despre ridicări pentru slobozenie din rumânie vorbesc şi documentele din 1603 Mai 27 (satul Crăpeni); 1605 Septembrie 3 (satul Groşani); 1608 Mai 19 satele Faureşti, Novaci şi Şuşani „de s'a cnezit când era Mihai craj la Belgrad"); 1610 August 19 (satul Talpaşul) etc., etc.,

*

Documentele dintr'un deceniu nu pot lămuri marile probleme din istoria patriei noastre care rămân încă a fi elucidate. Acestea vor putea fi lamurite prin valorificarea tuturor textelor în curs de publicare în colecţia: „Documente privind Istoria României" (A. Moldova, B. Ţara Românească, C. Transilvania). Dar, din puţinele exemple înfăţişate mai sus, reiese însemnatatea fiecărui volum de documente în parte, pentru cunoaşterea frământărilor sociale şi politice din ţara noastra şi a factorului principal: poporul făuritor de istorie.

*

ANALELE ROMANO-SOVIETICE, SERIA ISTORIE-FILOSOFIE

Nr. 6, 7, 8 1951

In ultimele numere ale Analelor Româno-Sovietice, seria Istorie-Filosofie, sunt cuprinse studii preţioase ale oamenilor de ştiinţa sovietici. Prin conţinutul bogat de fapte şi prin modelul de interpretare marxist-leninista a celor mai diferite probleme, aceste studii ajuta pe oamenii muncii din ţara noastra în opera mareaţa de construire a socialismului.

In numărul 6, articolul intitulat: „Lenin şi Stalin despre rădacinile de clasa şi radacinile gnoseologice ale metafizicei" — arata marea importanţa pe care o are caracterizarea naturii gândirii metafizice în interpretarea marxist-leninista a istoriei filosofiei. Intreaga filosofie burgheză actuala pusa în slujba imperialismului se straduește să compromita materialismul dialectic, afirmand ca recunoaşterea de catre materialismul dialectic a existenţei materiei, independent de percepţiile sensoriale independent deci de conştiinţa omului, ar „depaşi limitele experienţei".

Aceasta „argumentare" are radacini mult mai vechi. Hegel, de pilda, a afirmat ca materialismul e îndreptat spre lumea materială, exterioară; că el este speculativ (adica nu considera spiritualul, idealul, ca obiect al gândirii) şi din aceasta cauza ar fi străin dialecticii. Numai în elementul „divin" pur al gândirii, numai în gândirea speculativa, straina de materie este posibila dupa Hegel — dialectica: mişcarea, desvoltarea, contradicţia. Tot el a atacat ideia ca lumea organica este supusa desvoltarii ca şi principiul de automişcare a materiei, considerând ca schimbari adevarate sunt posibile numai în sfera spirituala. In felul acesta Hegel a fundamentat interpretarea metafizica a naturii. Cel mai mare dialectician idealist a fundamentat interpretarea metafizică a naturii în interesul claselor exploatatoare. Aceasta dovedeşte ca interpretarea metafizica a naturii nu este o inconsecvenţa, ci reprezinta punctul central al sistemului hegelian.

Menşevicii ruşi — de acord cu Hegel au încercat şi ei să dovedeasca ca dialectica a fost elaborata în special de idealişti, iar metafizica de materialişti. Se impunea deci lamurirea deplina a raporturilor existente între materialism şi dialectica, idealism şi metafizica, lucru ce a fost făcut de Lenin şi Stalin. Ei au subliniat legătura gnoseologica dintre idealism şi metafizica, precum şi aceea dintre materialism şi dialectica. Ei au fost aceia care au arătat ca aceasta nu trebue să însemne ca metafizica trebue dedusa din idea-

lism sau idealismul din metafizică, ci se poate numai conchide că ele au aceeaşi natură de clasă. Cercetând filosofia premarxistă, ajungem la concluzia că numai rareori şi într'o formă incompletă clasele exploatatoare au avut o concepţie materialistă şi cu atât mai rar îmbinată cu dialectica. Concepţia lor consecventă a fost idealistă şi metafizică, deoarece aceasta oglindea cel mai bine interesele lor. Doar filosofi ca Bielinschi, Herţen, Cernîşevschi, Dobroliubov — în perioada de până la Marx — reflectă aspiraţiile maselor largi populare şi ca atare, concepţia lor se apropie mult de materialismul dialectic.

In epoca noastră, după ce s'au făcut atâtea descoperiri în domeniul ştiinţelor, metafizicienii nu mai pot să nege desvoltarea; în schimb o denaturează, negând caracterul ei esenţial. E clar că, admiţând ideia desvoltării, burghezia trebue să admită ideia propriei sale dispariţii. Acesta este motivul ce o determină să se ţină strâns de poziţiile metafizicei, pe care o aplică în special în domeniul sociologiei burgheze, unde se vorbeşte de o „societate în general" şi de natura umană imuabilă, considerând că schimbările care au loc în societate nu sunt condiţionate de conţinutul vieţii sociale, ci de o intervenţie venită din afară, de calamităţi naturale sau de greşelile oamenilor de stat. Demascând natura de clasă a concepţiei metafizice a istoriei, tovarăşul Stalin a arătat că între metafizică şi idealism există o legătură organică, ale cărei rădăcini de clasă sunt adânc înfipte în poziţiile claselor reacţionare.

Aceeaşi concluzie se poate trage dacă urmărim ideile ce se desprind din articolul lui I. C. Melvil „Pragmatismul — filosofia reacţiunii imperialiste". Ideia de bază a acestui studiu o formează legătura dintre filosofia pragmatistă reprezentată de Schiller, John Dewey, etc. şi politica agresivă, expansionistă a imperialiştilor americani. Pornind dela principiul fundamental al pragmatismului: „interesează nu procedeele, ci numai rezultatele", Melvil demonstrează cum prin conţinutul său, filosofia pragmatistă caută sa justifice politica internă şi externă bazată pe forţă, jaf şi minciună a celor mai reacţionare cercuri ale imperialismului american.

Trecând la analizarea tezelor filosofice logice şi gnoseologice ale pragmatiştilor, Melvil demască conţinutul lor net reacţionar: „pragmatismul se alătură celor mai reacţionare orientări filosofice ale epocei imperialismului care fac parte din curentul aşa numitei „filosofia vieţii", mergând pe linia voluntarismului lui Nietzsche, a iraţionalismului lui Bergson, al existenţialismului lui Heidegger şi Sartre".

Realitatea obiectivă este una din noţiunile cele mai înspaimântătoare pentru pragmatişti, de aceea ei au căutat „să demonstreze" că realitatea obiectivă nu există independent de om, că ea nu este decât „o construcţie pragmatică", „o presupunere convenabilă" făcută de dragul comodităţii şi în măsura în care este utilă. Izvorul tuturor relelor este raţiunea — iată înca o perlă a filosofiei pragmatice. Vreţi să nu existe rele, renunţaţi la logică, — ea n'are ce căuta în minţile oamenilor mai precis în ale muncitorilor, aşa cum Nietzsche, acest inspirator al pragmaticilor, a recunoscut-o pe faţă: „muncitorii însuşindu-şi logica, au început să sburde". Toate aceste teze nu sunt decât narcoticele pe care filosofia burgheză vrea să le administreze clasei muncitoare, pentru a o împiedica să lupte activ şi să pună capăt mârşăviilor imperialismului.

Articolul lui S. Ştirbu: „Moştenirea ideologică şi revoluţionară a decembriştilor" redă în mod amănunţit condiţiile istorice care au dus la mişcarea decembristă, tratează răscoala din 14 Decembrie 1825, pentru a arăta apoi însemnătatea istorică a acestei mişcari şi contribuţia decembriştilor la îmbogăţirea culturii ruse.

Este important pentru noi să cunoaştem istoria mişcării decembriste. In 1821, la Tulcin, a luat fiinţă o noua organizaţie decembristă care a avut legaturi cu răscoala condusă de Tudor Vladimirescu. Decembriştilor le era cunoscută mişcarea condusă de Tudor prin intermediul lui Ipsilanti, conducătorul Eteriei, care în acel timp locuia la Chişinău, în casa unui decembrist, Mihail Orlov. Pe baza unei scrisori adresată lui Kisselef, S. Ştirbu afirmă că Pestel, conducătorul decembriştilor, a organizat sprijinirea răscoalei din ţara noastră. Aceasta pe două căi, fie asigurând deschiderea frontierei ruse pentru a da posibilitate răsculaţilor să se retragă în cazul unei înfrângeri, fie

prin masuri diplomatice, asigurând prin intermediul consulului rus din Moldova, fără ştirea ţarului, că turcii nu vor interveni, întărind astfel increderea în reuşita răscoalei. In afară de aceasta, Tudor Vladimirescu a putut lua cunoştinţă de ideile decembriştilor datorită numeroaselor scrieri legale şi ilegale care circulau în acel timp.

După un istoric al rascoalei decembriste, S. Ştirbu arată ca deşi mişcarea decembristă a avut un caracter de clasa marginit, deşi rascoala a fost înfrântă, totuşi ea este considerată printre manifestările importante ale luptei de clasă în Rusia.

Revista mai conţine un interesant studiu al lui H Sobolev. cu privire la desvoltarea marxism-leninismului de catre tovarăşul Stalin, prin apariţia ultimelor sale lucrari în legătură cu lingvistica. Deasemeni se mai află un articol al tovarăşului N. Petrescu, în legătură cu „Cercetări etnografice în U.R.S.S.“, care cuprinde material important pentru cercetătorii români de specialitate.

*

In numarul 7 al revistei, Acad. M. B. Mitin, sub titlul „Manifestul Partidului Comunist al lui K. Marx şi F. Engels — document program al comunismului ştiinţific“, face o analiză a ideilor de bază ale manifestului cu privire la pieirea societăţii capitaliste, a rolului istoric al proletariatului şi a dictaturii proletariatului, arătând însemnătatea uriaşă pe care au avut-o aceste idei în desfăşurarea luptei revoluţionare a clasei muncitoare. Este subliniată confirmarea practica a acestor idei, actualitatea lor, precum şi lupta lui Lenin şi Stalin împotriva celor ce au încercat sa vulgarizeze sau să denatureze marxismul, apărându-l şi îmbogăţindu-l cu teze noi — determinate de condiţii noi şi sarcini noi. M. B. Mitin arată că o nouă şi strălucită afirmare a justeţei ideilor manifestului partidului comunist este victoria revoluţiei populare din China. „Niciodată — scrie M. B. Mitin — justeţea învăţăturii marxiste nu a strălucit atât de puternic ca în timpul nostru“. Burghezia imperialistă, pe cale de dispariţie, încearcă sa-şi lungească agonia, interzicând partidele comuniste, atentând la viaţa conducătorilor mişcării muncitoreşti, întarind teroarea fascistă în toate domeniile vieţii sociale. Dar eforturile burgheziei nu vor aduce nimic bun imperialismului. In U.R.S.S. se construeşte comunismul. In R. P. Chineză se produc mari transformări democratice, în ţările de democraţie populara se desfaşoară rodnic construcţia bazelor socialismului, în întreaga lume creşte năvalnic lupta clasei muncitoare pentru pâine şi socialism. „In toate acestea — arata Mitin — noi vedem realizarea, traducerea în viaţa a marilor idei ale „Manifestului Partidului Comunist“, trasate de Marx şi Engels, desvoltate şi îmbogaţite de V. I. Lenin şi I. V. Stalin“.

Lucrarea lui B. E. Stein „Analiza politicii de intervenţie imperialistă împotriva Rusiei Sovietice în lucrările tovaraşului Stalin“, aşa cum arată autorul, reprezintă o încercare de a trage concluzii din principalele declaraţii ale tovaraşului Stalin privitoare la intervenţia armată imperialistă împotriva tânărului stat socialist, imediat după revoluţia din Octombrie. In articolele „Miliardele americane“, „Străinii şi complotul lui Cornilov“, publicate în 1917 înainte de a începe intervenţia fatişă a lumii capitaliste împotriva Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, tovarăşul Stalin a formulat clar existenţa unui început de intervenţie ascunsă manifestată fie prin finanţarea coaliţiei Kerenski-Miliucov-Ţereteli de către monopoliştii americani, în scopul de a înfrânge revoluţia rusă şi prin aceasta de a stăvili avântul mişcarii revoluţionare din celelalte ţări apusene — fie prin participarea directă a ambasadelor Statelor Unite şi a Marii Britanii la complotul lui Cornilov.

Grupul imperialist austro-german violând armistiţiul începe prima intervenţie împotriva Rusiei Sovietice. Concomitent, Turcia intervine în Transcaucazia. Celălalt grup imperialist anglo-franco-american acţionează şi el. La 23 Decembrie 1917 se semnează convenţia anglo-franceză cu privire la împărţirea „zonelor de influenţă“ în Rusia. In acelaş timp a început intervenţia franco-română în Basarabia, căreia îi urmează debarcarea trupelor Antantei la Murmansk şi a trupelor japoneze la Vladivostok. Toate acestea ilustreaza justeţea analizei făcută de tovarăşul Stalin asupra uneltirilor intervenţioniştilor imperialişti.

Această analiza a tovarăşului Stalin n'a avut numai o valoare pur teoretică, ci a permis Guvernului Sovietic să elaboreze o tactică corespunzătoare celor două forme de intervenţie, conducând astfel popoarele sovietice la victoria împotriva intervenţioniştilor.

După înfrângerea intervenţiei, a început o perioadă de lupta „paşnică", în care Rusia Sovietică este recunoscută de imperialişti şi începe să fie temută. Tovarăşul Stalin arată însă că burghezia va relua lupta de îndată ce se va restabili de pe urma războiului, întru cât ea e conştientă ca numai prin înfrângerea Rusiei Sovietice va putea înfrânge mişcarea propriilor ei muncitori. Lupta va căpăta un aspect nou, va fi, cum arată tovarăşul Stalin, „o îmbinare a luptei economice cu cea militară, combinarea unui asalt dinăuntru cu un asalt din afară". Istoria relaţiilor dintre Rusia Sovietică şi ţările capitaliste de dupa perioada războiului civil a demonstrat că aceste observaţii ale tovarăşului Stalin au fost perfect valabile şi pe baza lor, Statul Sovietic a avut posibilitatea sa adopte întotdeauna o politică corespunzatoare faţă de aceste ţări.

Articolul lui G. V. Astafiev: „I. V. Stalin şi mişcarea de eliberare naţională a poporului chinez" se bazează pe o serie întreagă de lucrări ale tovaraşului Stalin despre China, apărute între anii 1926—1927 „Despre perspectivele revoluţiei din China", „Problemele revoluţiei chineze", „Revoluţia din China şi sarcinile internaţionale comuniste" şi altele. Este o expunere clară şi precisa a problemelor fundamentale legate de mişcarea de eliberare naţională a poporului chinez. G. V. Astafiev tratează într'un mod foarte sistematic patru din aceste probleme de bază:

a) analiza teoretică a relaţiilor sociale economice dominante în China;

b) stabilirea direcţiei caracterului şi perspectivelor luptei de eliberare naţională a poporului chinez;

c) analiza forţelor motrice ale revoluţiei chineze, repartiţia lor în diferitele etape ale revoluţiei;

d) condiţiile concrete ale căii revoluţionare.

Odată cu analiza fiecărui punct este arătată uriaşa contribuţie a învăţăturilor tovarăşului Stalin pentru desfăşurarea mişcarii de eliberare naţională a poporului chinez şi pentru înfrângerea oportunismului de dreapta şi de stânga

Autorul arată în continuare cum tovarăşul Stalin a arătat că forţa imperialiştilor în China se bazează în primul rând pe poziţiile economice mai mult decât pe cele militare. Pe baza acestor constatări marele strateg al oamenilor muncii din întreaga lume a arătat direcţia şi caracterul pe care trebue sa-l capete lupta maselor populare chineze. Masele populare din China, sub conducerea Partidului Comunist Chinez, trebue să îndrepte loviturile lor împotriva feudalilor, trebue să capete în mod inevitabil caracterul unei revoluţii agrare burghezo-democratice. Dar în acelaş timp lupta poporului chinez trebue să capete un puternic caracter antiimperialist, pentrucă feudalismul şi imperialismul strain se găseau în China într'o strânsa alianţă. Desfăşurarea revoluţiei populare din China a confirmat justeţea învăţăturii staliniste.

Tovarăşul Stalin a definit şi caracterul puterii revoluţionare ce va fi creata după victoria revoluţiei burghezo-democrate. Această putere — arată tovarăşul Stalin — va fi în linii generale ceva în genul dictaturii democratice a proletariatului şi ţărănimii, cu deosebire însă că va avea un caracter antiimperialist prin excelenţă. Ea va fi un regim de trecere spre orânduirea socialistă.

In încheiere, Astafiev arată că tovarăşul Stalin stabilind etapele revoluţiei chineze, a dat un puternic sprijin pentru desvoltarea mişcării naţional-coloniale în general. „Tovarăşul Stalin — scrie Astafiev — stabileşte *prima etapă* ca o revoluţie a frontului unic a întregei naţiuni, când revoluţia îşi îndreaptă lovitura sa mai cu seamă împotriva imperialismului străin, iar burghezia naţională susţine mişcarea revoluţionară; *a doua etapă* ca o revoluţie agrară, când mişcarea agrară se transformă într'o puternică revoluţie ţărănească, şi *a treia etapă* ca o revoluţie sovietică, în care masele largi de oameni ai muncii acţionând sub conducerea clasei muncitoare şi a partidului sau, iau puterea în propriile lor mâini şi creează condiţiile politice pentru trecerea dela revoluţia burghezo-democrată la revoluţia socialistă".

Comuniştii chinezi conduşi de Mao-Tse-Dun, călăuzindu-se după aceste învăţături, au obţinut cea mai măreaţă victorie repurtată de lagărul socialis-

mului după victoria Marei Revoluţii Socialiste din Octombrie.

Revista mai cuprinde studiul lui V. V. Socolov intitulat: „Filosofia lui Descartes şi lupta ideologică din Franţa contemporană", în care sunt analizate condiţiile istorico-sociale în care a trăit şi a creat Descartes. V. V. Socolov demască falsitatea interpretării făcute de istoricii burghezi ai filosofiei, care încearcă să prezinte pe Descartes ca reprezentant al teologiei şi misticismului. Descartes pe lângă aportul sau în domeniul filosofiei, are merite de importanţă istorică în domeniul ştiinţelor pozitive, în desvoltarea fizicei, matematicei fiziologiei, etc. Descartes are meritul de a fi subliniat caracterul practic pe care trebue să-l aibă filosofia, ceeace constitue un element de deosebită valoare ştiinţifică. Toate aceste trăsături pozitive ale filosofului francez se datoresc faptului că el a fost reprezentantul ideologic al burgheziei franceze în ascensiune. Bazat pe indicaţiile şi caracterizările clasicilor marxism-leninismului, V. V. Socolov arată şi elementele negative cuprinse în opera lu Descartes, care se concentrează în dualismul lui.

In a doua parte a studiului sau sunt trecute în revistă o serie de lucrări idealiste din ultimele două decenii, lucrări care n'au avut alt scop decât sa deformeze şi să întunece adevărata figură a lui Descartes. In încheiere, V. V. Socolov scoate în evidenţă meritul filosofilor francezi progresişti care combat cu dârzenie toate aceste încercări de falsificare a filosofiei progresiste a lui Descartes.

*

T. A. Stepanian, într'un studiu valoros cuprins în numărul 8 al revistei cu privire la „Desvoltarea problemelor materialismului istoric de către I. V. Stalin în perioada Marelui Război pentru Apărarea Patriei", arată că tovarăşul Stalin a fost în timpul războiului antifascist nu numai genialul conducător de oşti şi marele organizator al Statului Sovietic, care a sdrobit cea mai puternică maşină de război capitalistă, dar în acelaş timp el a „continuat totodată uriaşa sa activitate teoretică, *elaborând şi desvoltând ştiinţa marxist-leninistă*". In felul acesta, cartea „Despre Marele Război ai Uniunii Sovietice pentru Apărarea Patriei", care cuprinde cuvântările tovarăşului Stalin din timpul războiului, este o nouă contribuţie la tezaurul marxism-leninismului.

Tovarăşul Stalin a descoperit cauzele adevărate ale razboiului, a elaborat teza factorilor permanenţi care hotarăsc soarta războiului, a făcut o analiza profundă a orânduirii sovietice şi a Statului Sovietic, arătând superioritatea sa faţă de orânduirea capitalistă. Deasemeni tovaraşul Stalin a desvoltat importante teze ale materialismului istoric cu privire la rolul determinant al modului de producţie, rolul maselor populare, problema naţionala, rolul mobilizator şi transformator al ideilor înaintate.

Din primele zile ale razboiului, deslănţuit de fascismul germano-nipon, tovarăşul Stalin a arătat că în aceasta încleştare istorică care are un caracter antifascist de eliberare, nu stau faţa în faţă două armate, ci împotriva asupritorilor fascişti s'a ridicat *întregul popor sovietic* şi în alianţă cu el *popoarele* Europei şi ale Americei şi însăşi *poporul german*. Astfel previziunea stalinistă a înfrângerii inevitabile a fascismului germano-nipon s'a sprijinit pe recunoaşterea rolului hotarîtor în istorie al maselor populare. In epoca noastră, când datorită activitaţii stralucite a partidelor comuniste, conştiinţa politică a popoarelor s'a desvoltat în mod deosebit, situaţia imperialismului razboinic american care a luat locul hitlerismului va fi mult mai jalnica în cazul deslănţuirii unui al treilea război mondial, deoarece, de data aceasta, riposta oamenilor muncii din întreaga lume nu va matura numai una sau alta din puterile imperialiste, ci întregul sistem capitalist.

Teoreticienii burghezi incapabili de a înţelege legile istoriei, au încercat sa justifice desfăşurarea şi rezultatul razboiului antifascist prin zeci de „miracole". Tovarăşul Stalin a formulat în chip strălucit factorii care acţionează în timpul războiului hotarînd soarta lui şi a spulberat în felul acesta teoria antiştiinţifică burgheză a „miracolelor". Teoria tovarăşului Stalin despre factorii temporari şi permanenţi este *rezultatul* experienţei Marelui Război de Apărare a Patriei, rezultatul prelucrarii critice a moştenirii ştiinţei militare din trecut, rezultatul experienţei construcţiei orânduirii sovietice. Factorii permanenţi ai victoriei pot exista în

totalitatea lor şi în deplina lor putere numai în cadrul orânduirii socialiste sovietice. Capitalismul poate fi compatibil cu existenţa numai a unora din aceşti factori, cum sunt de exemplu armamentul modern şi numărul mare de divizii, dar niciodată nu vor exista în capitalism factori permanenţi ca trăinicia spatelui frontului şi moralul ridicat al armatei. De acest lucru n'au ţinut seama militariştii germani şi dacă astăzi strategii falimentari ai imperialismului anglo-american nu vor învăţa puţină istorie, vor lua inevitabil drumul înfrângerii fascismului hitlerist.

Pentru a îndeplini uneltirile lor, imperialiştii, în frunte cu cei americani, deslănţuesc azi o intensă campanie de înşelare a maselor. Un astfel de rol mârşav îl îndeplineşte şi istoriografia burgheză reacţionară. Sub titlul „Istoriografia reacţionară contemporană — o armă a aţâţătorilor la război americani", istoricul sovietic M. Alpatov demască antrenarea istoriografiei americane în cursa nebunească a pregătirii ideologice şi militare a unei noi agresiuni. El arată cum astăzi, sub presiunea trusturilor, istoriografia este falsificată nu numai în ce priveşte evenimentele contemporane dar şi în ceeace priveşte trecutul, pentru a servi în toate chipurile planurile imperialiste. Preşedintele asociaţiei istorice americane, C. Reed, a definit clar într'o cuvântare sarcinile istoriografilor americani. Pentru C. Reed, istoria se prezintă ca o îngrămădire de fapte din care istoricul de astăzi al societăţii capitaliste „alege, grupează şi subliniază faptele trecutului", în funcţie de interesele politicii imperialiste actuale. Studiul istoriei societăţii devine, după C. Reed, o justificare şi o apărare a imperialismului în general şi a celui american în particular. El cere o încadrare hotărîtă a istoricilor în haita sângeroşilor imperialişti: „acum — a spus C. Reed — dacă vrem să rămânem în viaţă, noi trebue să ocupăm o poziţie militantă. Războiul total, rece sau cald, îi mobilizează pe toţi şi cere ca fiecare să-şi îndeplinească rolul". Această sarcină antipopulară de apărare a capitalismului muribund şi de aţâţare războinică împotriva lagărului păcii îl îndeplinesc astăzi o serie de pseudo-savanţi americani. Astfel în lucrarea colectivă a profesorilor Universităţii din Chicago — W. Warner, M. Micker şi K. Ells — „Clasele sociale din America", se merge până la afirmaţia ca apartenenţa la o clasă nu e determinata de raportul faţa de mijloacele de producţie, ci de simpatii personale. Ei sfârşesc prin sforţari nereuşite să „dovedească" ca nu existenţa claselor şi lupta de clasă înverşunata caracterizeaza situaţia societăţii americane de astazi, ci „pacea socială generală".

O altă lucrare colectivă al cărei scop este făţiş arătat în chiar titlul ei — „Cum sa salvam capitalismul american" — 25 de pseudo-savanţi propun intoarcerea la libera concurenţa şi împrumutarea dela Uniunea Sovietică a planificării economiei, recomandând astfel drept soluţie ideala evitarea revoluţiei printr'o „cale de mijloc". In slujba expansiunii mondiale a imperialiştilor, W. Hessler în cartea sa „Operaţia — supravieţuirea", cere sa se facă asupra lumii constrângeri economice al căror rezultat poate merge până la uciderea în masă a oamenilor din alte ţări. Cu cât vor muri mai mulţi oameni — scrie W. Hessler — cu atât va fi mai bine pentru Statele Unite, care vor fi ferite de „panică, haos şi sguduiri sociale".

Contradicţiile existente în sânul lagărului imperialist se reflecta clar in istoriografia americană. In „Istoria Angliei" a lui Goldwin Smith se arată că de când Statele Unite au devenit o mare putere, Anglia n'a putut să faca nici un pas fără ajutorul lor. Smith cere englezilor să renunţe la suveranitate şi să se supună Washingtonului. In problema colonială se falsifică fără ruşine datele istoriei. Astăzi mai ales, după victoria poporului chinez, se falsifică toate datele intervenţiei imperialiste ale Statelor Unite în China. In ce priveşte trecutul, istoricii americani caută prin toate mijloacele să ascundă marile frământări sociale sub un morman de evenimente mărunte. Un astfel de exemplu îl constitue „Istoria Europei", scrisa pentru universitaţi de către Ch. Hayes, M. Baldwin şi Ch. Coal, care dupa ce reduc la minim istoria Europei răsăritene, ocolesc cu staruinţă marile revoluţii sociale. Până şi revoluţia burgheză franceză (1789) este introdusă într'un chip cât mai şters într'un capitol intitulat: „Răsturnările liberale şi naţionale dela Rousseau la Mazzini".

Pe acelaş drum lipsit de glorie al istoriografiei burgheze americane pă-

şesc şi istoricii reacţionari englezi şi francezi. Teoreticienii laburişti din domeniul istoriei renunţă să vadă deosebirea dintre proletariat şi burghezie. Societatea este formată, după ei, dintr'o serie de trepte sociale „de trecere", în care burghezia „se disolvă" într'o clasă unică „a celor ce muncesc". In istoria oficială a partidului laburist stă scris că patronii nu sunt decât „oameni ai muncii". Faţă de Statele Unite este adoptată o ruşinoasă atitudine de dependenţă. Z. Cagnoux în „Istoria naţiunii americane" afirmă că Statele Unite nu s'au „apropiat" suficient de popoarele Europei datorită unei „deosebite timidităţi". Autorul invită Statele Unite să înfrângă „timiditatea" lor.

Nota dominantă a istoriografiei reacţionare contemporane o constitue atmosfera de pesimism; viitorul este privit cu nesiguranţă de istoriografii burghezi, care nu-şi ascund teama în ce priveşte pieirea inevitabilă a capitalismului. De altfel „decăderea unui anumit regim — arată M. Alpatov — a produs întotdeauna o stare de spirit decadentă în clasa dominantă; starea de spirit pesimistă în istoriografia reacţionară este expresia condamnării capitalismului contemporan".

In legătură cu descoperirile de importanţă epocală făcute de savanta sovietică O. B. Lepeşinskaia, sunt reproduse fragmente dintr'un studiu al lui N. V. Pilipenco şi A. A. Uibo intitulat: „Un aport însemnat la desvoltarea ştiinţelor naturii". Acest studiu îşi propune să analizeze problemele principale cuprinse în cartea „Origina celulelor din substanţa vie şi rolul substanţei vii în organism", scrisă de savanta O. B. Lepeşinskaia şi care reprezintă sintetizarea descoperirilor făcute de ea în ultimii ani.

Aproape un secol, concepţiile idealiste ale lui Virchow asupra celulelor au fost predominante în biologie. Concepţiile sale erau o negare a desvoltării organismelor dela simplu la complex, pentrucă el nega existenţa materiei vii în afara structurii celulare. Pentru el, substanţele intercelulare sunt pasive, lipsite de viaţă. Astfel celula pare la Virchow ca o limită în desvoltarea organismelor vii. F. Engels, referindu-se la lucrarea acestui metafizician „Patologia celulei", a scris că în această carte: „fraze generale trebue la urma urmelor să acopere nepu-tinţa autorului". In acelaş timp, Engels a arătat că viaţa nu începe dela celulă, ci se desvoltă dintr'un complex proteinic, recunoscând astfel existenţa vieţii în perioada precelulară, ceeace nu admitea teoria dogmatică virchowiană. In „Dialectica naturii", Engels respingând concepţiile metafizice ale lui Virchow, deosebea în problema originii şi desvoltării celulelor două probleme: formarea proteinei vii din substanţe anorganice şi formarea celulelor din proteină. Aceste constatări făcute de Engels şi-au găsit justificarea experimentală în ştiinţa biologică sovietică. O. B. Lepeşinskaia, pe baza unor îndelungi cercetări pe care le-a început în anul 1933, a ajuns la formularea unor teze materialiste îndrăzneţe, dar pe deplin confirmate de practică, după care *celulele pot proveni nu numai prin diviziune, ci şi ca rezultat al desvoltării substanţei vii lipsită de formă celulară.*

In trecut au existat savanţi care s'au ocupat de problema originii celulelor din substanţa vie, dar ei au fost înăbuşiţi de dominaţia tezelor reacţionare dogmatice ale lui Virchow. O. B. Lepeşinskaia a arătat nu numai că substanţa vie există în afara celulelor, dar şi mai mult: că este posibilă şi în prezent apariţia şi evoluţia acesteia. Combătând pe savanţii care nu recunosc această posibilitate, ea a arătat în sprijinul afirmaţiei sale, că în primul rând astăzi exista toate elementele necesare formării protoplasmei vii; în al doilea rând, condiţiile fizice ale mediului sunt favorabile şi, în sfârşit, faptul că nu se observă nicăeri acest proces se datoreşte studiului limitat al acestei probleme.

Descoperirile savantei sovietice O. B. Lepişinskaia, lovesc fără cruţare teoriile weismanno-morganiste cu privire la ereditate. Este clar că dacă celula se naşte şi din substanţa vie şi nu numai din alte celule, teoria plasmei germinative sau a genelor este falimentară din punct de vedere ştiinţific. Cercetările conduse de O. B. Lepeşinskaia au deschis căi noi îndrăsneţe şi în alte direcţii ale ştiinţelor biologice şi medicale, în legătură cu procesul de formare a celulelor fiice din celula mamă sau în legătură cu rolul sângelui în cicatrizarea plăgilor.

Lucrarea savantei sovietice constitue o nouă dovadă că singura cale justă în toate ştiinţele este calea materialis-

mului dialectic, calea nimicirii teoriilor învechite care au rămas în urmă. In prezent, descoperirile Prof. Acad. O. B. Lepeşinskaia sunt introduse în programa şcolilor superioare de medicină şi biologie, devenind un bun al oamenilor sovietici.

Numărul 8 al Analelor mai cuprinde un articol de consultaţie al lui A. Sobolev, care analizează „Bazele teoretice ale Partidului Bolşevic". De asemenea se mai află un instructiv articol al lui V. Stepanov „Despre studiul individual al cărţii lui V. I. Lenin „Materialism şi empiriocriticism", care constitue un îndrumar pentru cei ce vor să studieze lucrările clasicilor marxism-leninismului.

*

Analele Româno-Sovietice, seria Istorie-Filosofie, prin răspândirea în rândul oamenilor muncii a studiilor făcute de oamenii de ştiinţă sovietici, contribue în mod nemijlocit la ridicarea calitativă a muncii ştiinţifice din ţara noastră în domeniul ştiinţelor sociale. Pe lângă studiile importante publicate în această revistă se găsesc dări de seamă care, în general, sunt bine alcătuite şi care oferă cititorului putinţa de a urmări rezultatele recente ale ştiinţei sovietice, deşi în chip inevitabil dările de seamă sunt foarte restrânse. Ar fi de dorit însă să existe o repartiţie mai justă a studiilor publicate. De exemplu este cu totul insuficient numărul studiilor cu privire la istoria filosofiei ruse şi a istoriei filosofiei în general. Deasemeni ar fi util să se publice diferite studii sovietice care analizează probleme ridicate de construirea socialismului în ţările de democraţie populară. Pentru a ajuta pe oamenii muncii din ţara noastră să cunoască cât mai bine realizările ştiinţei sovietice, revista ar trebui să publice, pe lângă lista periodicelor sosite în ţara, şi o listă a cărţilor noi apărute în Uniunea Sovietică din domeniul istoriei şi filosofiei.

Imbunătăţind activitatea sa, revista va fi un sprijin tot mai preţios în activitatea oamenilor de ştiinţă din patria noastră.

MARIA URSU şi S. TAMAŞ.

Centrul Poligrafic Nr. 2

LEI 100.—